

1፤ 2 መጻሕፍተ ነገሥት

መግቢያ

1. ታሪካዊ ዳራ

ከንጉሥ ዳዊት የኋለኞቹ ዓመታት ጀምሮ እስከ ኢየሩሳሌም ምርኮ ድረስ ያሉት የእስራኤል ታሪክ ሁነቶች እየተመረጡ በሁለቱ የነገሥት መጻሕፍት ተመዝግበዋል፤ በእነርሱም ላይ ሁለት የግርጌ ማስታወሻዎች ተጨምረዋል፤ ከእነዚህም መካከል አንደኛው በምርኮው መጀመሪያ ወቅት የተከሰተ አጋጣሚ ሲሆን (2ነገ 25፥22-26)፤ ሌላው ደግሞ ተማርኮ የነበረው የይሁዳ ንጉሥ ዮአኪን ናቡከደነፆር ከሞተ በኋላ መለቀቁ ነው (2ነገ 25፥27-30)። ታሪካዊ ዝርዝሮቹ ከ971 እስከ 562 ዓቅቅ ያለውን ጊዜ የሚጻሱሉ ናቸው።

ይህ ወቅት በሰሎሞን ዘመን በፖለቲካ ረገድ ኅይለኛ ከሆነውና ብልጽግና ከበዛበት ከተባበረው ንጉሣዊ ግዛት መጨረሻ አካባቢ አንገሥቶ በሮብዓም ዘመን እስከ ተከሰተው የግዛቱ መክፈል ድረስ የሚደርስ ነው። ከዚያም የሰሜኑና የደቡቡ ግዛቶች እንደ ቅደም ተከተላቸው በ722 ዓቅቅ እና በ586 ዓቅቅ እስከጠፉበት ጊዜ ድረስ ያለውን መጻሕፊያ ዕድላቸውን ይጻሱላል። በመንፈስ አነሳሽነት በተጻፈው በዚህ ዘገባ ውስጥ በዘመኑ የነበሩት የፖለቲካ ኃይሎችና ሕዝቦች ለምሳሌ፡- ግብፃውያን፣ ፍልስጥኤማውያን፣ ፊንቃውያን፣ ሶርያውያን፣ አሞናውያን፣ ሞዓባውያን፣ ኤዳማውያን፣ አሦራውያንና ከላዳውያን በብዛት ተጠቅሰው ይገኛሉ። በተለይም እስራኤላውያን በዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅቅ የሚደርስባቸውን የሶርያውያንን ትንኩሳና የአሦራውያንን ተጽዕኖ፣ በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅቅ የሚደርስባቸውን ታላቁን የአሦራውያንን ወረራ በሰባተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅቅ የተገኘውን የአሦር ሰላማዊ አስተዳደር ጨምሮ እንዲሁም ዐዲሲቱ የአሦር ግዛት ንቁና ብቁ በሆነው በክላዳውያን ንጉሥ በዳግማዊ ናቡከደነፆር የሚደርስባትን ውድቀት ማየትና በዚህ ልምምድ ውስጥ ማለፍ ሊኖርባቸው ነው።

ይሁን እንጂ የነገሥት መጽሐፍ በዚህ ወቅት ከነበረው ፖለቲካዊና ማኅበራዊ ታሪክ በላይ ብዙ ነገር አለበት። መጽሐፉ እስራኤላውያን ከራሱ ጋር በቃል ኪዳን ግንኙነት ለተቀበላቸው (2ነገ 17፥7-23)፤ እና ለዳዊት በሰጠው የተስፋ ቃል አማካይነት ታላላቅ መብቶችን ላገኙጸፋቸው ለእግዚአብሔር (1ነገ 2፥2-4) የሰጡትን መንፈሳዊ ምላሽ ይዘግባል። በገጾቹ ውስጥ በቅደም ተከተል የእነርሱን መንፈሳዊ ልምዶች፡- በተለይም ነገሥታታቸው፣ ነቢያታቸውና ካህናታቸው፣ እነዚህንም ሦስቱን ኅላፊነቶች በራሱ ሰውነት አጠቃልሎ በመያዝ ወደፊት የሚመጣ መኖሩንና የመምጣቱንም አስፈላጊነት እያመለከቱ ተዘርዝረው ይገኛሉ።

2. አንድነት፣ ጸሐፊና የተጻፈበት ዘመን

ጽሑፉ በአንድ ብራና ብቻ ተጠቃልሎ መገኘቱ ዕብራውያን የነገሥትን መጻሕፍት አንድ መጽሐፍ አድርገው እንደ ተመለከቷቸው ያሳያል። የትምህርቱን ጭብጥ በሚመለከት ረገድ ኤልያስን የሚመለከተው ሐተታ ቀጣይነት (1ነገ 17-2ነገ 2)፣ ራሱም በ1ነገ 16፥29 - 2ነገ 9፥37 ጉልቶ የሚታየው የትንቢታዊ ክፍል አካል መሆኑ፣ እንዲሁም ደግሞ “እስከ ዛሬ ድረስ” የሚለው ተደጋጋሚ ሐረግ (1ነገ 9፥13፣ 10፥12፣ 2ነገ 2፥22፣ 10፥27፣ 14፥7፣ 16፥6፣ 17፥23፣34፣41፣ 21፥15) ሁለቱ የነገሥት መጻሕፍት ሥነ ጽሑፋዊ አንድነት እንዳላቸው በግልጽ ያመለክታል።

የመጽሐፉ ጸሐፊ የተለያዩ የመዛግብት ምንጮችን መሠረት በማድረግ እንደ ተጠቀመ ይጠቅሳል፤ እነዚህም (1) “የሰሎሞን የታሪክ መጽሐፍ” (1ነገ 11፥41)፤ ይህም በ1ነገ 1፥11 በተጠቀሱት ዝርዝሮች ዘመን ከነበሩት የሕይወት ታሪክ፣ ዜናና

የመዝገብ ቤት ጽሑፎች የተወሰዱ ማለት ነው። (2) “የእስራኤል ነገሥታት ታሪክ”፤ በ1ነገ 14፥29-2ነገ 15፥31 ዐሥራ ሰባት ጊዜ ያህል የተጠቀሰና በአብዛኛው በሰሜኑ ግዛት የቤተ መንግሥት ጸሐፊ ይጠበቁ ከነበሩት አፈሴላዊ መዛግብት የተወሰዱ (ከ2ሰሙ 8፥16፣ 20፥24፣ ከ1ነገ 4፥3፣ 2ነገ 18፥18፣37፣ ከ2ዜና 34፥8 ጋር ያነጻ)፤ እና (3) “የይሁዳ ነገሥታት ታሪክ” ዐሥራ ዐምስት ጊዜ የተጠቀሰ (1ነገ 14፥29-2ነገ 24፥5)፤ ከሮብዓም እስከ ኢዮአቄም ድረስ የነበሩት የደቡብ መንግሥት ነገሥታት የአገዛዝ ሁነቶችን የያዙ መዛግብት ናቸው።

እንደዚሁም ሌሎች ያልተጠቀሱ ምንጮች ለመጽሐፉ የመጨረሻ ማጠቃለያ በጥቅም ላይ ውለው ሊሆን ይችላል፤ እነዚህም የዳዊት ቤተ መንግሥት ማስታወሻዎች (1ነገ 1፥1-2፥11)፣ የአክዓብን ቤተ እንዲሁም ኤልያስንና ኤልሳዕን የሚመለከቱ ጽሑፎች (1ነገ 16፥29 - 2ነገ 9፥37)፣ የነቢዩ ኢሳይያስ መዛግብት (ኢሳ 36-39) እና ሁለት ዐጫጭር ታሪካዊ የመደምደሚያ ጽሑፎች (2ነገ 25፥22-26፣27-30) ናቸው።

ቢያንስ ቢያንስ የመጽሐፉ አብዛኛው ክፍል ለአይሁዶች አገር የመጨረሻ ጥፋት የዐይን ምስክር የሆነና የውድቀቱን መለኮታዊ ምክንያት ለማሳየት የፈለገ የአንድ ፀሐፊ ውጤት ለመሆኑ አሳማኝነት አለው። ይህንንም ሲያደርግ የተለያዩ ምንጮችን በመጠቀም አንድ ላይ ካያዘቸው በኋላ የእስራኤልን የቃል ኪዳን ውድቀት በትክክል የሚገልጽ አንድ ሙሉና ወጥነት ያለው ጽሑፍ እንዲሆን አድርጎታል። ምንም እንኳ ቁርጥ ያለ ርግጠኝነት ባይኖርም ጸሐፊው ኤርምያስ ነው ብሎ ለመናገር የሚያስችል በቂ ምክንያት ይኖራል። እርሱ በአብያታር የክህነት መሥመር የመጣ ስለ ሆነና አባቱም ኪልቅያስ ትውፊታዊውን ሐቅና የእስራኤልን ያለፈ ታሪክ በማስተላለፍ ረገድ ከፍተኛ እንቅስቃሴ ያደረገ ስለ ነበረ፣ ኤርምያስ ታሪካዊና ሥነ መለኮታዊ ምንጮችን የማግኘት ዕድል ነበረው ብሎ ለመገመት ይቻላል። ከዚህም በላይ፣ እርሱ ከማንኛውም ሌላ ነቢይ የበለጠ ወደ ቤተ መንግሥት መዛግብት የመግባት መብት ነበረው። በርግጥም ከይሁዳ የመጨረሻ ታሪክ ጋር ይህን ያህል የቅርብ ግንኙነት ያለው ሌላ ነቢይ አልነበረም። ይህ ከሆነ እንግዲህ በ627 ዓቅቅ ለነቢይነት ከተጠራ በኋላ የፀጥታ ዓመታት ተብለው በሚታወቁት በመልካሙ በኢዮስያስ ዘመነ መንግሥት በነበሩት ዓመታት ውስጥ ኤርምያስ የነገሥትን መጽሐፍ አብዛኛውን ክፍል (1ነገ 14 - 2ነገ 23፥30) በመጻፍ ከፍተኛ እንቅስቃሴ ሳያደርግ አልቀረም። በርግጥ ከመጨረሻው ተጨማሪ ጽሑፍ በቀር (2ነገ 25፥27-30) በሙሉ በኤርምያስ ተጽፎ ሊሆን ይችላል። የመጨረሻው ጽሑፍ ምናልባት በባርክ ወይም ደግሞ በኤርምያሳዊው ትውፊት ውስጥ ከነበሩት ነቢያት በአንዱ ተጨምሮ ይሆናል፤ ከኤር 40-44 የተወሰደው 2ነገ 25፥22-26 ለዮአኪን የመጨረሻ ታሪካዊ ማስታወሻ መሸጋገሪያ እንዲሆን በዚሁ ጸሐፊ የተጻፈ ሳይሆን አይቀርም።

3. ምንጭ፣ ወቅትና ዐላማ

መሠረታዊው የጽሑፉ ስብስብ ምንጭ ኢየሩሳሌም መሆኗ ግልጽ ነው። መጽሐፉ እስራኤልና ለይሁዳ የተቀነባበሩ ታሪኮች መደምደሚያ ለሆኑት የመጨረሻ ሁነቶች የዐይን ምስክር በሆነ ሰው እንደ ተጻፈ የሚያሳይ ገጽታ አለው፤ እነዚህም ጉልሕና ተጨባጭ ሁኔታዎች መጽሐፉ የተጻፈበትን ወቅትና ዐላማ የሚገልጹ ናቸው። ጸሐፊው በዓይኖቹ ፊት ይከናወኑ የነበሩትን አሳዛኝ ሁኔታዎች እያሰላሰለ በዘመኑ የተከሰቱትን ሁኔታዎች ከተከበረው የሰሎሞን ዘመን ጀምሮ የተፈጸሙትን ድርጊቶች በትክክል ያስቀምጣል። ስለዚህም፣ የነገሥት መጽሐፍ ለ1ኛና ለ2ኛ ሳሙኤል ተከታይ ጽሑፍ ሆኖ ይታያል።

ይሁን እንጂ የነገሥት መጽሐፍ ከሁነቶች ዜና መዋዕል ያለፈ ነገር አለው። ጸሐፊው ምንጮችን በመምረጥና በልምምድም ያገኘውን ዕውቀት በጥበብ በመጠቀም አማኞች የቃል ኪዳን ግዴታቸውን በእግዚአብሔር ፊት የመጠበቅን አስፈላጊነትና እንዲሁም መለኮታዊውን ሀብት በማስተዳደር ረገድ የእግዚአብሔርን ሕዝብ የመምራት ኅላፊነት የተጣለባቸውን ሰዎች ታሪክ ለአንባቢዎቹ በማያዳግም ሁኔታ አመልክቶአል፤ እነዚህ መሪዎችም የእስራኤል ነገሥታትና ነቢያት ነበሩ። ስለዚህም የነገሥት መጽሐፍ በየትኛውም ስፍራ የድነትን ታሪክና የግል ተጠያቂነት መንታ ምልክቶች ይዞ ይገኛል።

4. ነገረ መለኮታዊ ያን ዕሴቶች

በዚህ ውስጥ ያለው ዋነኛው ነገረ መለኮታዊ ትኩረት ሉዓላዊ የሆነው አምላክ ተጠያቂነት ካላት ከእስራኤል ጋር የሚኖረው ግንኙነት ነው። ይህንን ሚዛን ለመጠበቅ፣ ጸሐፊው ከመሴና ከዳዊት ጋር በተደረጉት ቃል ኪዳኖች ላይ ልዩ ትኩረት ያደርጋል። በርግጥም፣ በነገሥት ውስጥ ያለው የድነት ታሪክና ነገረ መለኮታዊ ቁም ነገር በአብዛኛው ሊያድጉ የቻሉት በዳዊትና እስራኤል የሕጉን ደረጃ በመጠበቅ በተቀበላቸው የእግዚአብሔር በረከት አማካይነት ነው (ከ1ገ 2፥4-5 ጋር ያነጻጽሩ)።

ከመጀመሪያው ምዕራፍ ጀምሮ እስከ መጨረሻው ድረስ እግዚአብሔር በዓለም መንግሥታት ላይ ያለው ሉዓላዊ ቁጥጥር ይታያል። የዓለም ፊጣሪና ሕይወት በጭ ሕያው አምላክ እርሱ ብቻ ነው። እርሱ በሩቅና በቅርብም ያለ እንዲሁም መለክት የሚያገለግሉትና ዓለም በሙሉ በእርሱ ተጠያቂነት ሥር የሆነ፣ በሁሉ ስፍራ የሚገኝ፣ ሁሉን የሚችልና ሁሉን የሚያውቅ አምላክ ነው። እርሱ የፍቅርና የቸርነት አምላክ ሆኖ ሳለ ደግሞም የፍትሕና የጽድቅ አምላክ ነው።

ለዎች ምንም እንኳን ንጢአተኞች ቢሆኑ እግዚአብሔር የድነት ጀማሪ ስለ ሆነ ራሳቸውን በፊቱ የሚያዋርዱትን ሰዎች በቸርነት ይቅር ይላቸዋል። ከዚህም በላይ፣ ጸሎትን ለምቶ የሚመልስና ቃሉንም በታማኝነት የሚጠብቅ ነው። እኛም እርሱን በፍጹም ልብ ማምለክና መከተል ይገባናል። በዚህም መሠረት፣ ለቤተ መቅደስና በእርሱም ሥር ላሉት ተቋሞች ትልቅ ስፍራ ተሰጥቶአቸዋል። አማኞችም የእግዚአብሔርን የማይታልፍ ቃልና ደረጃውንም የሕይወታቸው ማእከል ማድረግና ለቅዱስ ስሙም በማሰብ መኖር ይገባቸዋል።

እግዚአብሔር በተለይም በባሪያው በዳዊት በኩል ታላላቅ የቃል ኪዳን ተስፋዎችን ለሰጣት ለእስራኤል ራሱን በብዙ መንገድ ገልጦአል። እግዚአብሔር ምንም እንኳን እስራኤልን የተቤጥተና በትእግስት የመራት፣ የተንከባከባትና እንዲሁም ከሕዝቡ ጋር የተሠቃየ ቢሆንም እነርሱ ግን ተደጋጋሚ ማስጠንቀቂያውን ታል በማለት ትተውት ነበር። እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር የነበራት ግንኙነት የተለየ በመሆኑ የጣቦት አምልኮ ንጢአት በጥብቅ የተወገዘ ነበር። በአዎንታዊ ጉኑ ሲታይ ደግሞ፣ ለትንቢት ታላቅ ስፍራ ተሰጥቶት ነበር።

ስለሆነም የነገሥት መጽሐፍ፣ ታሪክ ብቻ ሳይሆን የድነት ታሪክ ነው፤ እርሱም በመለኮት ሉዓላዊነትና በሰው ተጠያቂነት መንታ አርእስት ጉዳዮች ዙሪያ የተገነባ ሆኖ እነዚህ ጉዳዮች በተለይም በቃል ኪዳኑ ሕዝብ በእስራኤል ውስጥ በነበራቸው አሠራር የሚገለጥ ነበር። ይህንን በሚመለከት በነገሥት፣ በሳሙኤልና በዜና መዋዕል መጽሐፍት መካከል ጉጽጽር ሊደረግ ይችላል። 1 እና 2 ሳሙኤል መለኮታዊውን ጥቅም በመመገብ ረገድ የሰውን ኅላፊነት ዐጉልቶ የሚያሳይ ሲሆን 1 እና 2 ዜና መዋዕል መለኮታዊ ሉዓላዊነት ሊያሳስቡ፣ 1 እና 2 ነገሥት ግን በሁለቱ መካከል ያለውን ሚዛን የሚጠብቁ ናቸው።

5. ቅደም ተከተል

የብሉይ ኪዳን ጸሐፊዎች የዘመን ቅደም ተከተል መዋቅራቸውን በመወሰን ረገድ አንጻራዊ በሆኑ የማጣቀሻ ነጥቦች የተጠቀሙ በመሆናቸው፣ በብሉይ ኪዳን መረጃዎች መሠረት የአንድን ሁኔታ ትክክለኛ ወቅት ለማስቀመጥ በአብዛኛው የማይቻል ነገር ነው። ከዚህም በላይ፣ የተጠቀሙበት ዘዴ ውስብስብነትና የሁነቶቹንም ወቅት ለመወሰን የተወሰደው ርምጃ ወጥነት የሌለው መሆኑ ወቅቶቹን በትክክል ለማስቀመጥ

ለሚደረገው ጥረት ታላቅ መሰናክል ሆኖአል። ስለሆነም እስራኤል ዐዲሱን ዓመት በአንዳንድ ዘመናት በመፀው ወራት ትጀምር የነበረ ሲሆን፣ በሌሎች ዘመናት ደግሞ በጸደይ ወራት ትጀምር ነበር። አንዳንድ ጊዜ አንድ ንጉሥ ከነገሠበት የቀን መቀጠሪያው ዓመት የቀሩትን ቀናት የዚያ ንጉሥ የመጀመሪያ ዓመት በማድረግ በዙፋኑ አልባ የዓመት አቁጣጠር ዘዴ ይጠቀሙ ነበር፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ ከምረቃው በኋላ ያለው የንጉሡ የመጀመሪያ ዓመት በቀን መቀጠሪያው ዓመት የመጀመሪያ ቀን ላይ ስለሚጀምር በዙፋኑ ዓመት የአቁጣጠር ዘዴ ይጠቀሙ ነበር። ከዚህም በላይ፣ በእስራኤል የነገሡት ነገሥታት ሁሉ የግዛት ዘመናቸው አንድ ላይ ሲደመር በሰሎሞንና በኢየሩሳሌም ውድቀት መካከል ካለው ዘመን እጅግ በለጠ ይገኛል።

በዚህም መሠረት፣ ከዚህ የተሻለ ትክክለኛነት ወደ አላቸው የጥንታዊው የቅርብ ምሥራቅ ዓለማዊ የጊዜ ቀመር ዘወር ማለት ግዴታ ይሆናል። በተለይም የቶለሚ ቀኖና (የግብፅ ዜግነት ያለው ግሪካዊ የመልክአ ምድርና የጠፈር ተመራማሪ 70-161 ዓ.ም. አካ.) በዚህ ረገድ ጠቃሚ ሆኖአል ቶለሚ ከ747 ዓቅክ ጀምሮ እስከ ራሱ ዘመን የነበሩትን የባቢሎን ገዢዎች ዝርዝር አውጥቶ አስቀመጠ። ደግሞም ሊሙ (የዘመን ስያሜ ባለቤት) የተባለው ሥልጣን የነበረውን አንድ የተወሰነ ዓመት በስሙ የተሰየመለትን ግለሰብ የያዙት ጥንታዊነት ያላቸው የአሦራውያን ዝርዝሮች መገኘት እጅግ ጠቃሚ ሆኖአል። እነዚህ ዝርዝሮች ደግሞ ብዙ ጊዜ የጨረቃ ወይም የፀሐይ ግርዶሽን የመሳሰሉ አስፈላጊ የሆኑ ታሪካዊ ወይም የጠፈር ምርምር ዝርዝር ነገሮችን ይጠቅሳሉ። ይህን የመሰለ አንድ የፀሐይ ግርዶሽ በሰኔ 15 763 ዓቅክ ተከሥቶ እንደ ነበር የሳይንስ ቀመር አረጋግጦአል። ስለሆነም የጠቅላላው ዝርዝር የዘመን አቁጣጠር በትክክል ሊታወቅ ይችላል በዚህም መሠረት ከ892-648 ዓቅክ ያሉት ተከታታይ የጊዜ ቀመሮች አስተማማኝነት አላቸው። ለምሳሌ፣ ያህል ትኩረትን የሚስብ ነገር ቢኖር ዳግማዊ ሳርጉን በባቢሎን የነገሠበት ጊዜ በሁለቱም ማለትም በአሦራውያን ዝርዝርና በቶለሚ ቀኖና ውስጥ 709 ዓቅክ እንደ ሆነ መጠቀሱ ነው። ይህም የእነዚህን ሁለት ውጫዊ ምንጮች አስተማማኝነት እርስ በርሳቸው ለማመልከር ጠቃሚ ይሆናል። ከ892 ዓቅክ በፊት ስለ ነበሩት የጊዜ ቀመሮች ከተለያዩት የአሦራውያንና የባቢሎናውያን ዝርዝሮች ከተገኙት የሚሰጥታቸው መረጃዎች ጋር ከሚጣጣሙ ታሪኮችና ከግብፃውያን ምንጮች መፈለግ ተገቢ ይሆናል። ከ648 ዓቅክ በኋላ ያሉትን የጊዜ ቀመሮች ከቶለሚ ቀኖናና ከኋለኞቹ የባቢሎን ነገሥታት መዛግብት መልቀም ይቻላል። ይህ የኋለኛው ምንጭ ከ626-566 ዓቅክ ያሉትን ተከታታይ የጊዜ ቀመሮች ይሰጣል።

እነዚህ ምንጮች ለጥንታዊው የቅርብ ምሥራቅ ሁኔታ የጊዜ ቀመር በተለይም በነገሥት መጽሐፍ ለተጠቀሰው ዘመን (971-566 ዓቅክ) ትክክለኛ የጊዜ ተከታታይነትን ያሳያሉ። ስለሆነም የብሉይ ኪዳን ሁኔታቸው በውጭ መዛግብት በውል በሚጠቀሙበት ስፍራ ትክክለኛ ዘመናቸውን ማስቀመጥ ይቻላል። በነገሥት መጽሐፍና በውጫዊ ምንጮች ውስጥ የሚገኙ የተለያዩ ሁኔታቸው ተመሳሳይነት ስለ አላቸው፣ ከሰሎሞን ጀምሮ እስከ ኢየሩሳሌም ውድቀት ድረስ ያለው ዘመን የጊዜ መዋቅር በትክክል የተቀመጠ እንደ ሆነ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል።

እዚህ ላይ የተወሰደው አቋም በዋነኛነት የጀ ባርቶን ፔይን (“የብሉይ ኪዳን ቅደም ተከተል” ZPEB 1፥829-45) ሲሆን፣ እርሱም ምንም እንኳን ማሻሻያ የተደረገለት የሽርክና አገዛዝ ንድፈ ሐሳብ ቢሆንም ለዕብራውያኑ ጽሑፍ ክፍተኛ ስፍራን ይሰጣል። ፔይን በሰሜኑ ግዛት የዙፋን አልባ የዘመን አቁጣጠር ዘዴ ይሠራበት እንደ ነበረ የሚያረጋግጥ ሲሆን (ይኸውም ንጉሡ ዙፋኑን የተረከበበት ዓመት ለእርሱ የመጀመሪያ ዓመትና ለአስረካቢው ንጉሥ የመጨረሻ ዓመት መሆኑ ነው)፣ ዐዲሱ ዓመትም ሁልጊዜ በመፀው ወራት የሚጀምር ነበር። ይሁን እንጂ፣ የደቡብ ግዛት፣ ዐዲሱን ዓመት በመፀው ወራት በመጀመር እስከ 848 ዓቅክ ድረስ የዙፋን ዓመት የአቁጣጠር ዘዴን ይጠቀም ነበር በኋላ ግን በጎቶልያ ተጽዕኖ ምክንያት አዶክታም ይሁዳን ወደ ዙፋን አልባ ዓመት የአቁጣጠር ዘዴ ለወጠው። ይሁን እንጂ ሁለቱም ግዛቶች ምናልባት በአሦር ተጽእኖ ምክንያት ከስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅክ መጀመሪያ አካባቢ አንሥቶ የዙፋን ዓመት የአቁጣጠር ዘዴን ይጠቀሙ ነበር።

ትንተና

፩. የተባበረው ግዛት (1ነገ 1፥11-11፥43)

ሀ. የሰሎሞን መንግሥት (1፥1-2፥11)

1. አዶንያስ ዘውድ ለመረከብ ያካሄደው ሢራ (1፥1-10)

የነገሥት መጽሐፍ ሰሎሞን ወደ አባቱ ወደ ዳዊት ዙፋን መውጣቱን በተመለከተ አሳዛኝ በሆኑ ሁኔታዎች ይጀምራል። በዚህ ውስጥ ሁለት ዐበይት ጉዳዮች ይገኛሉ፡- (1) ዳዊት በመጨረሻ ዘመኑ መድከሙና በመንግሥት ጉዳይ የነበረው ተሳትፎ መቀዝቀዩ፤ እና (2) አዶንያስ በሕይወት ከቀሩት የዳዊት ወንዶች ልጆች መካከል ታላቅ ከመሆኑ የተነሣ፤ በራሱ ፈቃድ የአባቱን ዙፋን ለመውረስ መመኘቱ ናቸው። ምንም እንኳ ዳዊት የሰሎሞንን መንግሥት በግልጽ የተናገረ ቢሆንም፤ በዳዊት መንግሥት ውስጥ የአዶንያስን ፍላጎት የሚደግፉ ተጽዕኖ የነበራቸው አባሎች ነበሩ።

ሀ. የዳዊት መድከም (1፥1-4)

1 የዳዊት መድከምና በወሳኝነት ለመቆም ያለመቻሉን የሚገልጸው ይህ ዐጭር ሐተታ ለአዶንያስ የመንግሥት ግልበጣ መከራ እንደ መግቢያ የተጠቀሰ ነው። በአንድ ወቅት እንደዚያ ያለ ንይለኛ የነበረ ንጉሥ ሰባ ዓመት እንኳ በደንብ ሳይሞላው (ከ24ሙ 5፥4-5 ጋር ያነጻ)፤ እንደዚህ ከጥቅም ውጭ ሆኖ መገኘቱ ግራ የሚያጋባ ነገር ነው። በኋለኛው ዘመኑ በወሳኝነት እንዳያስተዳድር የዳዊትን ጉልበትና ፈቃዱን ከሁሉም ይልቅ የመጠጠው አንድ ነገር ቢኖር፤ ከቤርሳቤህ ጋር የፈጸመውን አሳፋሪ ዝመትና ንጢአቱን ለመሸፈን የፈጸመውን የእጅ አዙር የነፍስ ግድያ አስመልክቶ በእርሱና በቤተ ሰቡ ላይ የደረሰው ተከታታይ ውድቀት ነበር። እነዚህም ደምሳሽ የሆኑ ተከታታይ ሁነቶች፡- በአባቱ በኩል እግጥ የነበረችውን ትዕማርን አምኖን አስገድዶ መድፈሩ፤ ከዚህም የተነሣ ከአባቷም ከእናቷም በሚወለደው በወንድሟ በአቤሴሎም አምኖን መገደሉ፤ የአቤሴሎም ዐመፅና ያስከተለው ቀውስ እንዲሁም የእርሱ ሞትና ይህም በዳዊት ላይ የደረሰው ትልቅ ተጽዕኖ (24ሙ 18፥32-19፥8)፤ ዳዊት በደንብ ያልታሰበበትን የሕዝብ ቁጠራ ማካሄዱና ያስከተለው መቅሠፍት፤ ከዚያም የሳቢዔ ዐጭር የዐመፅ ተግባር ነበሩ።

2-4 በዳዊት ሚኒስትሮች የተሰጠው አስተያየት በኋለኞቹ የሥነ ጽሑፍ ውጤቶች ውስጥ የተጠቀሰውን የማሞቂያ መድኃኒት የሚያረጋግጥ ነው። አንድ ድንግል የተመረጠችበት ምክንያት ምንም እንኳ በተግባር ሲታይ ለዳዊት እንደ ሞግዚት የምታገለግል ቢሆንም የዕቅዳትነት ደረጃ ስለ ነበራት ነው። የምንባቡ ጠቅላላ ፍሬ ነገር (1) የዳዊት መድከም አዶንያስ የዳዊትን ክንድ በተሳካ ሁኔታ ወደ እራሱ ፍላጎት እንዲያዘነበል ለማስገደድ መደፋፈሩና (2) አዶንያስ ለሰሎሞን ያቀረበው የኋለኛው ጥያቄው ምን ያህል አስከፊ ውጤትን እንዳስከተለ የሚያሳይ ነው።

ለ. የአዶንያስ የመንግሥት ግልበጣ መከራ (1፥5-10)

5-6 አዶንያስ፤ በዳዊት መድከምና እንዲሁም የዳዊት ወታደራዊ ጠቅላይ አዛዥ በነበረው በኢየሱስና ከሁለቱ ካህናት አንዱ በነበረው በአብያታር በንይል በመታገዝና በመደገፍ የእርሱ መንግሥት አስቀድሞ ያለቀለት ጉዳይ እንደ ሆነ አድርጎ ለዳዊትና ለሕዝቡ በማቅረብ የዳዊትን ንይል ለማንበርከክ የሚችል መስሎ ታየው። አዶንያስ ምናልባት በሕይወት የቀረው ታላቅ ወንድ ልጅ እርሱ በመሆኑ ምክንያት ያለጥርጥር ራሱን ለዙፋኑ ተገቢ እንደ ሆነ አድርጎ ሳያስብ አልቀረም፤ ይህም እርሱን በዙፋኑ ወራሽነት መሥመር ላይ ያስቀምጠዋል ማለት ነው። በርግጥ ይህ መከራው ከእግዚአብሔር ፈቃድና ከዳዊት ከተገለጸው ምኞት ጋር በቀጥታ የሚቃረን መሆኑን ያመለክታል (24ሙ 12፥24-25፤ 1ዜና 22፥9-10፤ 28፥4-7)። ይሁን እንጂ፤ አዶንያስ ምንም እንኳ በተፈጥሮው መልክ መልካምና ለመሪነት የተፈጠረ መሆኑ ቢታወቅም፤ እንደ ወንድሙ እንደ አቤሴሎም ዘልዛላና ራስ ወዳድ ነበር። ቍጥር 6 ዳዊት አዶንያስን በልጅነቱ ማሠልጠን እንደ ተሳነው

ያመለክታል። አንድ ሰው ምናልባት ዳዊት ከቤርሳቤህ ጋር የነበረው ጉዳይ ያደረሰበት የሥነ ምግባር ተአማኒነት ጉድለት ምን ያህል ለዚህ ስሕተት እንደዳረገው ሳያስብ አይቀርም። አምኖንና አቤሴሎምም ተመሳሳይ የሆነ ዘልዛለነትን አሳዩ።

7 ለአዶንያስ ንይለኛ ደጋፊ የሆነው ኢየሱስ፤ ለዳዊት በጣም ጥብቅ ታማኝ የነበረ ቢሆንም፤ ለዳዊት ምኞት ግን ታማኝ አልነበረም (በ2፥5 ላይ የተሰጠውን አስተያየት ይመልከቱ)። አዶንያስ ለዙፋኑ የነበረውን ዐጉል ምኞት ኢየሱስ በሚደግፍበት ጊዜ የራሱን ባሕርይ እየተከተለ ነበር። የመንግሥት ግልበጣ መከራው ዕቅድና አተገባበር የአዶንያስ ሥራ ብቻ ሳይሆን የኢየሱስም ጭምር ነበር። እርሱ ለዳዊት ሆነ ብሎ እያወቀ ታማኝነት የሚያግድል ሰው አልነበረም፤ ዳሩ ግን ዳዊት (እና እግዚአብሔርም) ሰሎሞን የዳዊት ተተኪ እንዲሆን ያደረጉትን ምርጫ ስለ ተቃወመ የዳዊትን ፈቃድ ለማከላሸት የተቻለውን ሁሉ አደረገ።

ስሙ የተጠቀሰው ሌላው የአዶንያስ ዋና ደጋፊ አብያታር ሲሆን፤ ሳኦል ከገደላቸው ከሊቀ ካህናቱ ከአቢሜሌክና ከቤተ ሰቡ መካከል የተረፈው እርሱ ብቻ ነበር። እርሱም ኤፋዱን ይዞ በቅዱሳ ወደ ነበረው ወደ ዳዊት መጣ (14ሙ 22፥20-22፤ 23፥6-9)። አብያታር በዳዊት ዘመነ መንግሥት በሊቀ ካህናትነት ያገለገለ ሲሆን የሳዶቅ የበላይ ይመስላል (1ነገ 2፥26-27፤ ማር 2፥26)። ይሁን እንጂ፤ ቢያንስ ዳዊት ታቦቱን ወደ ኢየሩሳሌም ከመለስበት ጊዜ ጀምሮ ሳዶቅ በግሉን በነበረው የማደራደሪያ ድንኳን በቀዳሚ ካህንነት ካገለገለ በኋላ ታዋቂነቱ እየጨመረ ሳይመጣ አልቀረም (1ዜና 16፥39)። ዳዊት በችግር ውስጥ በነበረበት ዓመታት ሁሉ፤ ከእርሱ ጋር የነበረና እንደ ኢየሱስ ታማኝነቱን ጠብቆ የቆየ ሰው ሆኖ ሳለ አሁን የዳዊት ከዚያም በላይ የእግዚአብሔር ፍላጎት መሆኑን በሚያውቀው ጉዳይ ላይ በተቃውሞ መቆሙ የሚያሳዝን ነገር ነው።

8-10 ይሁን እንጂ አዶንያስን የማይደግፉ ሰዎችም ነበሩ። ሳዶቅ የአርን ሦስተኛ ልጅ የሆነው የአልንዛር ዘር የአኪጦብ ልጅ ነው (24ሙ 8፥17)። በ1ዜና 12፥26-28 ሳዶቅ ከሌዊ ቤተ ሰብ አንዱ ተዋጊ ሆኖ ዳዊትን በመላው እስራኤል ለማንገሥት ወደ ኬብርን ወደ ዳዊት ከመጡት ለሞት መካከል ስሙ ተጠቅሶአል። በዳዊት የአገዝዝ ዘመን ከአብያታር ጋር በመሆን በሊቀ ካህናትነት እንደ አገለገለ በስምንት የምንባብ ክፍሎች ውስጥ ተጠቅሶአል (ምሳ፤ 1ዜና 15፥11)። ታቦቱ ወደ ኢየሩሳሌም ከተመለሰ በኋላ ድንኳኑ ወደ ነበረበት ወደ ገባኤን መጥቶ እንደ አገለገለ በ1ዜና 16፥39 ተገልጿል። በኋላም፤ ዳዊት ከልጁ ከአቤሴሎም ከኢየሩሳሌም ለመሸሽ በተገደደበት ጊዜ ታቦቱን የሚጠብቀው ሳዶቅ ነበር (24ሙ 15፥24-25)። እርሱም ሆነ አብያታር የዳዊት ታማኝ ደጋፊዎች ነበሩ።

የቀብጽኤል አገር ሰው የሆነው የዮዳሄ ልጅ በናያስ እጅግ ከታወቁት ከዳዊት ሠላሳ ኃያላን ለዎች መካከል አንዱ ነበር (24ሙ 23፥20-23፤ 1ዜና 11፥22-25)። ዳዊትም የራሱ የክብር ዘበኞች ለሆኑት ለከሊታውያንና ለፈሊታውያን አለቃ አድርጎት ነበር (24ሙ 8፥18፤ 20፥23፤ 23፥23)።

ናታን በዳዊት ዘመነ መንግሥት ትልቅ ሚና የተጫወተ “የማይጽፍ” ነቢይ ነበር። ዳዊት ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ለመሥራት የነበረውን ምኞት ለመግለጽ ወደ ናታን ሄዶ ነበር፤ እግዚአብሔርም ከዳዊት ጋር የሚገባውን ቃል ኪዳን የገለጸው በናታን በኩል ነበር (24ሙ 7)። በኋላም ከቤርሳቤህ ጋር የፈጸመውን ንጢአት በሚመለከት ከዳዊት ጋር እንዲነጋገር እግዚአብሔር ናታንን ላከው (24ሙ 12)። ደግሞም ሰሎሞን በተወለደ ጊዜ እግዚአብሔር ለሰሎሞን የነበረውን የተለየ ፍቅር እንዲገልጽ ናታን ተልኮ ነበር (24ሙ 12፥24-25)። በዚያም ሰሎሞን የእግዚአብሔር የይቅርታ ጸጋ ምልክት መሆኑ ተገልጿል (ዳዊትም ሰሎሞን “ሰላም”) በሚለው የስም ምርጫ ይህንን ተገንዝቦ ነበር፡- ማለትም በእግዚአብሔርና በዳዊት መካከል የነበረው መራራቅ የተፈወሰ መሆኑ ይዲድያ በሚለውም ስም ይታያል)። ዳሩ ግን ሰሎሞን የዳዊት ተተኪ እንዲሆን የእግዚአብሔር ምርጫ መሆኑን ምንባቡ ያመለክታል። ናታን አፈ እግዚአብሔር ለመሆኑ ዳዊት ሙሉ በሙሉ ርግጠኛ ነበር፤ በዚህ ጊዜም ናታን የዙፋኑን ወራሽነት በሚመለከት ለእግዚአብሔር ፈቃድና ለዳዊት ፍላጎት የነበረውን ንቃት በተግባር አሳየ።

በተረፈ ሳሚና ፊኒ የማይታወቁ ሲሆኑ ሳሚ ምናልባት ለሎሞን ከሸማቸው ዐሥራ ሁለት አውራጃ ገዢዎች (4፥7) መካከል አንዱ የነበረ የኢሳ ልጅ (4፥18) ሊሆን ይችላል። በዚያ ያልተገኙት ሌሎች የዳዊት “የክብር ዘበኞች” ነበሩ (ቍ 8:10)።

የአዶንያስ የዙፋን ቅሚያ የተጀመረው ከደጋፊዎቹ ጋር የሥነ ሥርዐት ስብሰባ በማካሄድ ነበር። አቤሴሎምም የመንግሥት ግልበጣውን የጀመረው በተመሳሳይ ሁኔታ ነበር (2ሳሙ 15፥11-12)። የአብያታርና የኢዮአብ በመሥዋዕቱ ሥነ ሥርዐትና በንብረት ማዕዱ ላይ መገኘት ለሥርዐቱ ልዩ መወከስና ሕጋዊነትን የሰጠው ይመስላል።

ዓይንሮጌል ከአዮሩሳሌም በስተ ደቡብ ምሥራቅ በሄኖምና በቄድሮን ሽለቆዎች መጋጠሚያ ላይ የምትገኝ ነበረች። ይህች ስፍራ እንደዚህ ዐይነት ግብዣዎች ከሚካሄዱበት ከተለመደው ስፍራ ከግዮን ቤተ መንግሥት ራቅ ያለች ነበረች። በዚህ ዐይነት፣ እንግዲህ የዳዊት መታመም የአዶንያስን ሢራ ለመቀልበስ ዐቅም ያሳጣው መሆኑን ከግምት ውስጥ በማስገባት የተዋጣለትና ያለቀለት ንግሥና ለዳዊት ይዞ ለመቅረብ ይህች ስፍራ ምቹ ነበረች።

2. የናታንና የቤርሳቤህ ተቃራኒ ዕቅድ (1፥11-31)

የናታን ፈጣንና ወሳኝ ርምጃ ዳዊት ለሎሞን መንገሡን ለሕዝብ በማወጅ አስፈላጊውን ርምጃ እንዲወስድ ስለደረገው የአዶንያስን ሢራ ገለበጠው። ናታን ይህን በማድረግ የእግዚአብሔርን ፈቃድ መፈጸሙ ብቻ ሳይሆን የሰሎሞንንም ሕይወት አዳነ። ሁኔታው ምንም እንኳን አስቸኳይ ቢሆን ናታን ከዚህ በፊት ዳዊት ከቤርሳቤህ ጋር በተያያዘ ጉዳይ የፈጸመውን ንጢአት ከባድነት ባስገነዘበበት ሁኔታ አሁንም እንደ ገና በጥበብና በማስተዋል በመንቀሳቀስ ችሎታውን አሳየ።

11-31 ናታን በመጀመሪያ ቤርሳቤህ እንድትገባ ሐሳብ አቀረበ። እርሷም የተወደደች ሚስት የመሆንዋ ደረጃ በፍጥነት እንድትሰማ የሚያደርግ ሲሆን ሁኔታውም በርግጥ ፈጣን ርምጃ መውሰድን የሚጠይቅ ነበረ። ማድረግ የነበረባትም ዳዊት ከእርሱ በኋላ ለሎሞን እንደሚነግሥ በመሐላ ካረጋገጠላት በኋላ አዶንያስ እንዴት ሊነግሥ እንደ ቻለ ዳዊትን በመጠየቅ እርምጃ እንዲወስድ ማነጣጠሉ ነው። ከዚያም በኋላ ናታን የሚያደርገው የእርሷን ቃል በማረጋገጥ ዳዊት እርምጃ እንዲወስድ በጥበብ መጠቀም ነበር።

ለዙፋኑ ባለሙሉነት የሰሎሞን ሕጋዊነት በዚህ ጊዜ አጠያያቂ አልነበረም። ቤርሳቤህም ሆነች ናታን ዳዊት በዚህ ጉዳይ ላይ የነበረውን አቋም ተረድተውት ነበር። አደጋው ግን ዳዊት ቶሎ ርምጃ ካልወሰደ የአዶንያስ መንገሥ የሚሳካ መሆኑ ነበር። ስለሆነም እነርሱ ሦስት ነጥቦችን አስቀመጡ፡- እነርሱም፣ (1) አዶንያስ ዙፋኑን ለመውረስ ቁርጠ መነሣቱ፤ (2) “ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፣ ከአንተ ቀጥሎ በጌታዬ በንጉሡ ዙፋን ላይ ማን መቀመጥ እንዳለበት እንድታስታውቀው የእስራኤል ዐይን ሁሉ አንተን ይመለከታል” (ቍ 20)፤ እና (3) አዶንያስ የሚነግሥ ከሆነ፣ የሰሎሞንና የቤርሳቤህ ሕይወት በከባድ አደጋ ላይ ይወድቃል የሚሉ ናቸው።

ዳዊትም አስቸኳይ ምላሽ በመስጠት ለሎሞንን በሚመለከት አስቀድሞ የሰጠውን መሐላ እንደሚፈጽመው ቃል ገባ።

3. የሰሎሞን መቀበት (1፥32-40)

32-40 ለሎሞንን ቀብተው እንዲያነግሡት ዳዊት የጠራቸው ሰዎች የዳዊት ልዩ የክብር ዘብ አዛዥ የነበረው በናያስ፣ ካህኑ ሳጳቅና ነቢዩ ናታን ነበሩ። በቍ 38 ላይ “አገልጋዮቹ” ከከለታውያንና ከፈለታውያን የተወጣጡ የጥበቃ ቡድን አባላት መሆናቸው ተገልጿል።

ግዮን የተባለው የመቅብያው ስፍራ ከከተማው ወጣ ብሎ ባለው የቄድሮን ሽለቆ ሆኖ ከአፌል ወንዝ በስተ ምሥራቅ ዳርቻ ላይ ነበር። ይህ ስፍራ በዚያን ጊዜ ለአዮሩሳሌም ዋና የውሀ አቅርቦት ምንጭ የነበረ ሲሆን ለሕዝብ መሰብሰቢያነት ተስማሚ ቦታ ነበር።

ለሎሞን በዳዊት ንጉሣዊ በቅሎ ላይ መቀመጡ መቀበቱ የዳዊት ባርኮት የተቸረው መሆኑን ለሕዝቡ አሳየ። ስለሆነም የዙፋኑን ተተኪነት በሚመለከት የዳዊት ፍላጎት ምን እንደ ነበረ

በሕዝቡ አእምሮ ምንም ዐይነት ጥርጥርን ሊፈጥር አልቻለም። ዳዊት በወሳኝነት ርምጃ ባይወስድ ኖሮ፣ ሕዝቡ የአዶንያስን ጥያቄ መደገፉ የማይቀር ነበር። አሁን ግን ሕዝቡ ዳዊትን በመከተልና ለሎሞንን በመደገፍ በታላቅ ደስታ ፈነደቀ።

4. የአዶንያስ እጅ መስጠት (1፥41-53)

41-53 ዳዊት ስለ ሥርዐተ ንግሡ የሰጠው ምላሽ ልብን የሚነካና የዳዊትን ዐይነተኛ ተግባር የሚገልጽ ነበር። ዳዊት በ2ሳሙ 7 እንደ ተገለጸው፣ በዚህ ሁኔታ ውስጥ እግዚአብሔር ለእርሱ የሰጠው የተስፋ ቃል ጅማራ መኖሩን የተመለከተ ሲሆን ጸጋን የተሞላውንና አፍቃሪ የሆነውን አምላክ በማመስገን ተሞልቶ ነበር። መንግሥቱ ከሳኦል እንደ ተወሰደ ከዳዊት የሚወስድ አይሆንም። ይልቁንስ የዳዊትን፣ የእግዚአብሔርም ልጅ ወደ ሆነው ወደ ተስፋው መሰራት በመጨረሻ የሚወስደው ረጅሙ የዳዊት የትውልድ መሥመር በሰሎሞን ተጀመረ።

እየገነነ የመጣው የሕዝቡ የደስታ ጨኸትና የመሣሪያው ድምፅ በዓይን ሮጌል ወደ ነበረው ወደ አዶንያስ ጆሮ ደረሰ። እነርሱም ለሎሞን በገሃድ እንደ ነገሠና ሕዝቡም በታላቅ ደስታ እንደ ተቀበለው ከአብያታር ልጅ፣ ከዮናታን፣ በሰሙ ጊዜ፣ በመጀመሪያ የነበራቸው ግራ መጋባት ወደ ድንጋጤ ተለወጠ። ይህም ተሳታፊዎቹ ወዲያው እንደ ተበታተኑ የአዶንያስን ሢራ በማያዳምጥ ሁኔታ አከሸፈው።

የአዶንያስም ምላሽ የመሠዊያውን ቀንዶች በመያዝ የሙጥኝ ማለት ሆነ። እርሱ ዙፋኑን ለመውረስ ቢሳካለት ኖሮ ሊያደርግ እንደ ነበረው ሁሉ፣ ለሎሞንም የዙፋኑን ተቀናቃኝ ይገድላል ብሎ ጠብቆ ነበር። ይሁን እንጂ፣ ለሎሞን ከእርሱ የተሻለ ቸርነት ስለ ነበረው አዶንያስ አካሄዱን ካሳመረ የደህንነት ዋስትና እንደሚኖረው አረጋገጠለት። በዚህ ዐውደ ምንባብ ውስጥ “አካሄዱን ካሳመረ” ማለት አዶንያስ ለዙፋኑ የነበረውን ጥያቄ መተው፣ የተንኮላ ሢራ ማካሄድን ማቆምና ለሎሞን ለእስራኤል ንጉሥነት የነበረውን መብት መደገፍ ማለት ነው። በዚህ ጊዜ ለሎሞን እንደ ተባባሪ ንጉሥ የሚቈጠር ቢሆንም፣ በተግባር ግን የንጉሥነት ሙሉ ሥልጣን ነበረው።

5. ዳዊት ለሰሎሞን የሰጠው መመሪያ (2፥1-11)

1 ዳዊት ለሰሎሞን የሰጠው የመጨረሻ መመሪያ የሰሎሞንን መንፈሳዊ ሕይወት የሚመለከት ነበር፤ በተጨማሪም አያሌብን፣ የቤርኬሊን ልጆችና ሳሚን በሚመለከት ረገድ መደረግ ስለሚገባው ነገር መመሪያ ሰጥቶታል። የሰሎሞን አብዛኛው የመጀመሪያው መንፈሳዊ ጥንካሬና ለእግዚአብሔር የነበረውም መስጠት ዳዊት ከጌታው ጋር ከነበረው የጠለቀ የግል ግንኙነትና እርሱንም ለማክበር ከነበረው ምኞት የተነሣ ሊሆን እንደሚችል ጥርጥር የለውም። ዳዊት ለሎሞን ከመወለዱ ጀምሮ የእርሱ ተተኪ እንደሚሆን ስለ አወቀ ለንጉሥነት የሚያዘጋጁትን የተለዩ መመሪያዎች የሰጠው ይመስላል።

ዳዊት ለሎሞን በንጉሥነት እንዲከተለው መንገዱን ለማመቻቸት የተቻለውን ሁሉ እንዳደረገ ከዚህና 22-29 በግልጽ ይታያል፤ ይህንንም ያደረገው የቤተ መቅደሱን አሠራር ዕቅድ በመንደፍ (ከዚህና 28፥11-19 ጋር ያነጻ)፣ ቍሳቅሶችንና ገዝብን በማሰባሰብ (ከዚህና 22፥14-16 ጋር ያነጻ) እና የእስራኤልን መሪዎች ርዳታና ትብብር በመጠየቅ (ከዚህና 22፥17-19 ጋር ያነጻ) ብቻ ሳይሆን ለሎሞን የተሰጠውን ሥራ በታማኝነት እንዲያከናውን በመምከርና በማደፋፈርም ጭምር ነበር (ከዚህና 22፥6-13፤ 28፥9-20 ጋር ያነጻ)። ዳዊት የሰሎሞን ልብ ታዛዥና ትሑት ሆኖ አማኝቶታል። የሰሎሞን ሦስት ታላላቅ ወንድሞች የሆኑት አምኖን፣ አቤሴሎምና አዶንያስ መንፈሳዊ ጉድለት ነበረባቸው፤ ለሎሞን ግን በእግዚአብሔር የተዘጋጀ ልብ ስለ ነበረው ለዳዊት መመሪያ ፈቃደኝነቱን አሳየ።

ዳዊት ለሰሎሞን ያወረሰው ቅርስ የተደላደሉ ወሰኖች ከነበሩት ታላቅ ግዛት፣ ገባር ከሆኑ አገሮችና እንዲሁም በርከት ካለ ሀብትና ክብር ያለፈ ነበር። ከሁሉም ይልቅ ዋናው ነገር፣ ለእግዚአብሔርና ለቃሉ ሊኖረው የሚገባውን ፍቅር በሰሎሞን ውስጥ ተክሎ ነበር። ለሕይወትና ለመሪነትም የሚያዘጋጀውን ተገቢ ማብራሪያ ለሰሎሞን ከመስጠቱም በላይ ምንም እንኳን እርሱ ራሱ ውድቀቶች ቢኖሩበትም ለእግዚአብሔር የሚመች እውነተኛ ልብ የነበረውና ከፍተኛ አርአያነት ያለው ሰው ነበረ።

2-3 የዳዊት የመጨረሻ የምክር ቃሎች እግዚአብሔር ለኢያሱ (ኢያ 1፥6-9) የአስራኤል ሠራዊት አዛዥነቱን በሚጀምርበት ጊዜ የሰጠውን ምክር የሚመስል ነው (ከዘዳ 31፥6-8:23 ጋር ያገጽ)። የእርሱ ምክር መሠረታዊ አሳብ ሰሎሞን በግል ሕይወቱና የእግዚአብሔርንም ሕዝብ በመምራት ረገድ በሚኖረው ሚና ራሱን በእግዚአብሔር ሕግ መሠረት እንዲያስተካክል ነበር። ሰሎሞን ጠንካራ እንዲሆንና ሰው እንዲሆን ያስፈልግ ነበር (ከ1ኛው 4፥9 ጋር ያገጽ)።

4 እነዚህ ቃሎች ወደ ኋላ ወደ 2ኛው 7፥12-13 በማነጣጠር ከዳዊት ጋር በተደረገው ቃል ኪዳን ሰሎሞን ያለውን ንገራነት የሚያመለክቱ ናቸው። ይህም ለእግዚአብሔር በሙሉ ልብ መገዛትን የሚያስከትል አእምሮአዊና መንፈሳዊ ዝንባሌን የሚያካትት ነው። ምንም እንኳን የኋላ ኋላ መሲሐ ከዳዊት የትውልድ መሥመር የመምጣቱ ጉዳይ ቅድመ ሁኔታ የሌለበት ቢሆንም፤ በግለሰብ ደረጃ እያንዳንዱ ንጉሥ የእግዚአብሔርን በረከት ለመሰማመድ ከፈለገ የእግዚአብሔርን ሕግ መጠበቅ ግዴታው ነበር።

5-6 ከዳዊት የመጨረሻ ቃሎች በሁለተኛው ክፍል ዳዊት ያላለቁ ጉዳዮች ናቸው ብሎ ያሰባቸው ነገሮች ለሰሎሞን ተትተውለታል። የመጀመሪያው የዳዊት የጦር ሠራዊት አዛዥ የነበረው የኢዮአብ ጉዳይ ነበር። ዳዊት ከኢዮአብ የሚያገኘው አገልግሎት ፍጹምነት አልነበረውም። ለዳዊት ከፍተኛ ታማኝነት የነበረው ቢሆንም የዳዊትን ምኞት ለመፈጸም የነበረው ታማኝነት ሁልጊዜ የሚታይ አልነበረም። ኢዮአብ በበጎ ጉኑ ከፍተኛ ብቃት የነበረው ጄኔራል ነበር ሊባልለት የሚችል ሲሆን ለዚህም ችሎታው በመጀመሪያ ኢየሩሳሌምን ለዳዊት መማረኩ አንድ ምሳሌ ነው (1ዜና 11፥6:8)። ለዳዊት ንጉሥነት በነበረው ታማኝነት ፈጽሞ የማይወላውል ነበር። በተጨማሪም አንዳንድ ጊዜ መንፈሳዊ ብልጭታ ይታይበት ስለ ነበር በዳዊት ላይ ሐዘን ያስከተለውን የሕዝብ ቁጠራ ተቃውሞአል (1ዜና 21፥3-4)።

በሌላ በኩል ግን፤ ኢዮአብ ለዳዊት የፈጠረበት ብዙ ችግር ነበር። ነገሮችን በራሱ ሥልጣን የመፈጸም ተደጋጋሚ ታሪክ የነበረው ሲሆን ብዙ ጊዜ ለዳዊት አሳፋሪ ሁኔታዎችን እየፈጠረ ዳዊትን እስከማስገደድ እንኳ ይደርስ ነበር። ኢዮአብ ከዳዊት ግልጽ ትእዛዝ ሳያገኝ አቤሴሎምን ገደለ። በ2ኛው 3፥22-27 አበኔርን በክሕደት ሰብሰ አንድ ገደለው ተጽፎአል።

ከአቤሴሎም ዐመፅ በኋላ ዳዊት አሥር ነገዶችን የማስገንጠል እንቅስቃሴ በማድረግ ላይ የነበረውን ሳቤዔን ይይዙ ዘንድ የይሁዳን ሰዎች እንዲሰበሰቡ (የአቤሴሎም የጦር አዛዥ የነበረውን) አሜሳይን አዝዞት ነበር (2ኛው 20)። አሜሳይ በተቀጠረው ጊዜ ስላልደረሰ ዳዊት ወደ ኢዮአብ ወንድም ወደ አቢሳ ዘወር በማለት የቅጣቱን ዘመቻ እንዲመራ ትእዛዝ ሰጠው። ዳሩ ግን ኢዮአብ ነገሮችን በራሱ ሥልጣን ሥር በማድረግና (ዘግይቶ የመጣውን) አሜሳይን በመግደል የጦሩን አመራር ራሱ ያዘ። አሁን ደግሞ እንደ ገና የአዶንያስን ሕገ ወጥ የዙፋኑ ወራሽነት በመደገፍ፤ የዳዊትን እጅ ለመጠምዘዝ በሙከራ ላይ ነው።

ዳዊት እስከ አሁን ድረስ ኢዮአብን ለምን ዝም አለው? መልሱም ምናልባት ዳዊት ለኢዮአብ ንገራነት እንዳለበት ስለ ተሰማው ሳይሆን አይቀርም። ስለሆነም ምንም እንኳ ዳዊት ድፍረት አንሶት ባይሆንም በኢዮአብ ላይ በነበረው የታማኝነትና የስሕተት ድብልቅ ምክንያት ርምጃ መውሰድ እንዳለበት ግራ ሳይገባው አልቀረም። ቢሆንም ቢያንስ ቢያንስ ኢዮአብ በአበኔርና በአሜሳይ ላይ የፈጸመው ግድያ ያለ ቅጣት መታሰፍ እንደሌለበት ተገንዝቦአል። ስለዚህ አሁን ኢዮአብ ዳዊት ለዙፋኑ ተተኪ አድርጎ የመረጠውን ሰው ለማሰናከል የክሕደት ወንጀል የፈጸመ እንደመሆኑ መጠን በዚህ ጉዳይ ላይ አንድ ርምጃ መውሰድ የነበረበት ትክክለኛ ሰው ሰሎሞን ነበር።

7 የቤርዜሊን ልጆች በተመለከተ ዳዊት በልጁ በአቤሴሎም ዐመፅ ምክንያት በዐጭር ጊዜ በስደት ላይ በነበረበት ጊዜ ቤርዜሊ በታማኝነት ስለ ደገፈው ዳዊት የገባለትን ቃል በቀጣይነት እንዲፈጽምለት ብቻ ሰሎሞንን ጠየቀው (2ኛው 19፥31-39)።

8-9 የሳሚ ጉዳይ ይበልጥ አስቸጋሪ ነበር። ዳዊት ከአቤሴሎም በሽሽት ላይ በነበረበት ጊዜ እርሱ በግልጽ ሞት የሚገባውን ነገር አድርጎ ነበር (2ኛው 16፥5-14)። ይሁን እንጂ ዳዊት ወደ ኢየሩሳሌም በተመለሰ ጊዜ ለሳሚ ይቅርታ አድርጎለት ነበር (2ኛው 19፥18-23)። ዳዊት ምናልባት ይቅርታው በችኩላ የተደረገ መሆኑ ሳይሰማው አልቀረም። ያም ሆነ ይህ የሳሚ “ጸጸት” ክልብ እንዳልሆነና አንድ ቀን ችግር ሊፈጥር እንደሚችል ዳዊት ተገንዝቦአል። ዳዊት አሁን ስለ ሁኔታው ተገቢ ርምጃ እንዲወሰድ በሰሎሞን ጥበብ በመተማመን ጉዳዩን ለሰሎሞን ተወው።

10-11 ልጁ በተሳካ ሁኔታ እንዲገዛ የተቻለውን ሁሉ ዝግጅት ከዳረገለት በኋላ ዳዊት ሞተ፤ ስለዚህ ዳዊት በክብርን ሆኖ በይሁዳ ላይ ብቻ ሰባት ዓመት የነገሠበትን ጨምሮ በጠቅላላው አርባ ዓመት ገዛ። በተባባሪ ንጉሥነት የቆየው ለምን ያህል ጊዜ እንደ ነበረ በማንኛውም ደረጃ በርግጠኝነት ለማስቀመጥ አይቻልም። (በ1፥1-4 በተገለጸው እጅግ የመድከም ሁኔታ መክንያት) ከሁለትና ሦስት ወር እስከ ጥቂት ዓመታት ይደርሳል ተብሎ ተገምቶአል።

ለ. የሰሎሞን መንግሥት መጽናት (2፥12-3፥28)

1. ዙፋኑን ስለ መረከቡ (2፥12)

12 የኅብረቱ አገዛዝ ምንም ያህል ረጅም ይሁን ወይም ዐጭር ዳዊት እንደ ሞተ፤ የሰሎሞን መንግሥት በጥብቅ እንደ ጸና ቊ 12 ይገልጻል። ንጉሡ ማን እንደ ሆነ በማንም ሰው አእምሮ አንዳትም ጥያቄ ያልነበረ ሲሆን፤ ሰሎሞንም በግዛቱ ላይ ጥብቅ ቊጥጥር ነበረው።

ብዙ ጊዜ የሚረሳ አንድ ነገር ቢኖር አዶንያስ ዙፋኑን ለመውረስ በሚሞክርበት ጊዜ ሰሎሞን ራሱ ዙፋኑን ለራሱ ለማረጋገጥ አድማ አለማካሄዱ ነው። ከፍተኛ የሆነ ቊጥብነትን አሳይቶ ነበር። ዳሩ ግን አንድ ጊዜ ንጉሥ መሆኑ በሥርዐት ከታወጀ በኋላ፤ በጠበቀ ሁኔታ የወሳኝነትና የአዛዥነት ባሕርይን አሳየ።

2. የአዶንያስ ቀጣይ ሢራና መገደሉ (2፥13-25)

13-17 የአዶንያስ ጉጉነትና ዙፋኑን ለራሱ ለማስቀረት የነበረው ተስፋ ገና እንዳልበቃ በዚህ ክፍል ውስጥ ይታያል። አቢሳን ለጋብቻ የጠየቃት፤ በርስዋ የአፍላ ፍቅር ተስቦ ሳይሆን ዙፋኑን ለራሱ ለመውሰድ እንደነበረ ግልጽ ነው። ምንም እንኳ 1፥4 ዳዊት ከአቢሳ ጋር የጋብቻ ግንኙነት እንዳልደረገ ቢገልጽም፤ የእርስዋ ተግባር የመድኃኒትነት እንደ መሆኑ መጠን ከዳዊት ሚስቶች አንዷ መሆንዋ በገሃድ የታወቀ ነገር ነበር። ስለዚህ፤ እንግዲህ እርስዋ ለአዶንያስ የዙፋን ልመና ተጨማሪ የድጋፍ ክርክር ልታቀርብ ትችል ነበር ማለት ነው። እርሱም ንጉሥነቱ የእርሱ ሆኖ አንድ ነበረና እስራኤልም በሙሉ ንጉሥ አድርጎ እንደ ቁጠረው ለቤርሳቤህ የነገራት ሲሆን ይህም የነበረው ምኞት ጭራሽ እንዳልሞተ ያመለክታል።

18-22 ቤርሳቤህም፤ አቢሳ የነበራትን እውነተኛ ማንነት በመገንዘቧ ጥያቄው ምንም ችግር የለውም ብላ በማሰብ ለአዶንያስ ልታማልድ ወደ ሰሎሞን ሄደች። ዳሩ ግን ሰሎሞን ነገሩ ተንኩል እንዳለበት ስለ አወቀ ምናልባትም እናቱን በሚያስደነግጥ የቊጣ ንግግር፤ “መንግሥቱንም ጠይቂለት እንጂ” አላት።

23-25 ሰሎሞን ለአዶንያስ ተንኩል ፈጣን ምላሽ በመስጠት በደያስ እንዲገድለው ትእዛዝ ሰጠው። ይህ ምንም እንኳ የጭካኔ ተግባር ቢመስልም፤ አዶንያስ አሁንም ገና በዙፋኑ ላይ ለመቆናጠጥ ተስፋ በማድረግ ላይ እንደመሆኑ መጠን ርምጃው አስፈላጊ ነበረ። እንደዚህ ያለ ምኞት እያለው በሕይወት እንዲቆይ ማድረግ በግዛቱ ውስጥ የሚነፈርቅ ቊስል እንደ መተው ይቁጠራል።

3. የአብያታር አሥልጣን መውረድ (2፥26-27)

26 አብያታር (ከኢየሩሳሌም ጥቂት ማይል ራቅ ብላ ወደምትገኘው) ወደ ዓናቶት ወደ ቤቱ ተባርሮ ነበር። በዙፋኑ ስለሚተካው ሰው ጉዳይ እርሱ የዳዊትን ብቻ ሳይሆን

የእግዚአብሔርንም ፈቃድ የተቃወመ ሰው ስለ ነበር ሞት ይገባው ነበር። ዳሩ ግን በታማኝነት አገልግሎ ስለ ነበረና ለዳዊትም በችግሩ ጊዜ በታማኝነት ስለ ቆመ፤ በሊቀ ካህናትነቱ ሥልጣንም ታቦት ስለ ተሸከመ (2ሳሙ 15፥24-29፤ 1ዜና 15፥11-15)፤ ሰሎሞን በሕይወት እንዲኖር ፈቀደለት። ይሁን እንጂ ከመገደል የሚድነው በመልካም ጠባይ እስከ ቀጠለ ድረስ ብቻ ነበር።

27 የአብያታር ከክህነት አገልግሎት መወገድና የሳጸቅ በሊቀ ካህናትነቱ በብቸኝነት መጽናት እግዚአብሔር ለዓሊ የተናገረው ቃል ፍጻሜ ነበሩ (1ሳሙ 2፥30-33)።

4. የኢዮአብ መገደል (2፥28-34)

28-29 አሁን ሰሎሞን “የላለቁ ጉዳዮቹን” በሚመለከት ዳዊት የሰጠውን መመሪያ ተግባራዊ ማድረግ ጀመረ። ኢዮአብ ሰሎሞን በአዶንያስና በአብያታር ላይ ያደረገውን ስለ ሰማ የእርሱም ፍርድ እንደማይዘገይ ዐወቀ። የመሠዊያውን ቀንዶች በመያዝ መሸሸጊያ በሚፈልግበት ጊዜ፤ በአዶንያስ ሢራ ተባባሪ መሆኑን ብቻ ያስብ እንደ ነበረ ጥርጥር የለውም። የኅሊና ወቀሣን ከአእምሮው ማስወገድ የኢዮአብ ባሕርይ ስለ ነበረ በሁለቱ ነፍስ ግድያዎች ስለሚደርስበት ቅጣትም ያደረገው ከዚህ የተለየ አልነበረም። ያም ሆነ ይህ ኢዮአብ መሸሸጊያ የመፈለጉ ተግባር የተለመደውንና ተቀባይነት የነበረውን መሸሸጊያ በማርክሱ የሰሎሞንን የግድያ ትእዛዝ የበለጠ ግልጽ ያደርገዋል። ሰሎሞን ከብዙ ሰዎች የሚመነጨውን ጠንካራ ስሜት መቋቋም ይገባው ነበር።

30-33 ኢዮአብ አልመጣም በማለቱ የበናያስን ተልእኮ ስለ አኩላሸው መሠዊያውን ጨብጦ እያለ በናያስ ኢዮአብን ከመንኮት ተቈጠበ። ሰሎሞን ኢዮአብን በመሠዊያው አጠገብ እንዲገድለው በናያስን መልሶ በመላኩ ከዳዊትና ከዘርቹ የደም ዕዳን ማስወገድ የፍትሕ ተግባር ስለ ሆነ የትእዛዙን ትክክለኝነት አጸና። ሰሎሞን የአባቱን ፍላጎት በመፈጸም ላይ ነበር። ይህ ጉዳይ ለዳዊት ሕሊናና ለአገዛዙ ትክክለኝነት ታላቅ ክብደት ያለው ነገር ነበር። ምክንያቱም ግድያው የግል ጉዳይ ብቻ ስላልነበረ ነው። አንድ ሰው የኢዮአብን ግድያ የፖለቲካ ግድያ ብሎ ሊሰይመው ይችላል። ብሔራዊው ጥቅምና አስተሳሰብ በውስጡ ተንጸባርቀውበት ነበር።

34 በናያስ የሰሎሞንን ትእዛዝ ፈጸመ። አንድም የሕዝብ ጨኸት መኖሩ አልተመዘገበም። ይልቁንስ በተቃራኒው፤ በምዕራፉ መጨረሻ ያለው አረፍተ ነገር “በዚህ ጊዜም መንግሥቱ በሰሎሞን እጅ ጸና” የሚል ነው (ቍ 46)።

5. የበናያስና የሳዶቅ ሹመት (2፥35)

35 ሁለቱ ዋና ዋና አድመኞች እንዲሁም አደንያስ አሁን ተወግደዋል። የሰሎሞን አድራጎት ምንም እንኳ ክንዱን ያጠነከረና አገዛዙንም በጽናት ያቆመለት ቢሆንም፤ ድርጊቱ በግል ቂም በቀል ወይም ለፖለቲካ ጠቀሜታ የተፈጸመ አለመሆኑ በግልጽ መታወቅ አለበት። እነዚህ ሰዎች በዐመፅ ተነሣሥተውና ሆነ ብለው በቅድሚያ አስበውበት የእግዚአብሔርን ፈቃድ ተቃውመዋል። በዳዊት መንግሥት ስም የተካሄደ ቢሆንም እንኳ የኢዮአብ የማን አለብኝነት አድራጎት በዝምታ መታለፍ እንደሌለበት ለሕዝቡ ሁሉ ግልጽ መሆኑ አለበት። ኢዮአብና አብያታር አሁን በበናያስና በሳዶቅ ተተክተዋል።

6. የሳሚ መገደል (2፥36-46)

36 ሳሚ ከአዶንያስ ጋር አድማ ካካሄዱት ሰዎች መካከል አልነበረም፤ ዳሩ ግን በዳዊት ቤት ተቃውሞን ለመቀስቀስ ከፍ ያለ ዕምቅ አደገኝነት ነበረው። ስለ ዳዊት ቤት እርሱ የነበረው አዝማሚያ በ2ሳሙ 16፥5-13 ይታያል። ዳዊት ለእርሱ ቸርነት በማሳየት ርግማኑንና የጥላቻ አድራጎቱን ይቅር አለው። ቢሆንም ዳዊት የሳሚ ጸጸት ከልብ አለመሆኑንና የደካማነት ምልክት ካየ አንድ ቀን በጥላቻ ሊንቀሳቀስ እንደሚችል ተገንዝቦአል። በተጨማሪም ተገቢው ፍትሕ እንዳልተስተካከለ ተሰምቶታል። ሳሚ ዱርዬ ስለ ነበረ አንድ ርምጃ መወሰድ ነበረበት። ዳዊት ደግሞ በገባው ቃል ምክንያት አንዳች ነገር

ማድረግ ንይል አልነበረውም። ይህን መመልከት የነበረበት ሰሎሞን ነው።

37 ሰሎሞን ለአገዛዝ የነበረው ጥበብና ችሎታ ገና ከጅምሩ በተግባር ታየ። ሰሎሞን ሳሚን የቄድሮንን ሽለቆ ከተሻገረ፤ በሞት እንደሚቀጣው በማስጠንቀቅ በሳቢዔ መሪነት በዳዊት ላይ ዐመፅ ለማካሄድ ቀንደኛ መሪዎች ከነበሩት ከዘመዶቹ ለየው (2ሳሙ 20)።

38-40 ሳሚ ንጉሡ ለጣለበት ገደብ ለሦስት ዓመት ታዛዥነቱን አሳየ፤ ዳሩ ግን ከአገልጋዮቹ ሁለቱ ወደ ጌት ንጉሥ ወደ አንኩስ በሄዱ ጊዜ የገባውን ቃል በማፍረስ ራሱ አገልጋዮቹን ለመፈለግ ሄደ። ሳሚ የተጣለበትን የቂም እስረኛ ነት ቅድመ ሁኔታ በትክክል ቢጠብቅና ጨዋ ሰው ቢሆን ኖሮ ወደ ሰሎሞን በመሄድ ሰሎሞን አገልጋዮቹን እንዲያስመጣለት ወይም ራሱ ሄዶ ለማምጣት ይችል ዘንድ እንዲፈቀድለት መጠየቅ ነበረበት።

41-43 ሰሎሞን ሳሚ ለእግዚአብሔር የገባውን መሐላ በምን ምክንያት እንደ አፈረሰ እንዲገልጽ ይጠራዋል። ከዚህ በፊት እርሱ የዳዊትን የቸርነት ይቅርታ ተቀብሎ ነበር። ዳሩ ግን አሁን እርሱ በገባው ትክክለኛ የመሐላ ቃል መሠረት ሰሎሞን በፍትሕ ሊንቀሳቀስ ነው። ሳሚ የተሰጠውን ጸጋ በማቃለል የንስሐ ልብ እንደሌለው አመለከተ። ስለዚህም ልክ በስምምነታቸው መሠረት እርሱ መሞት ይኖርበታል። ለእርሱ ሌላ ይቅርታ አይገባውም ነበር።

44 በሳሚ መገደል ፍትሕ ተስተካክለ፤ ይሁን እንጂ ሰሎሞን በግልጽ ሳሚ ራሱን በራሱ እንዲኩንን ፈቀደለት።

45-46 አሁን የዳዊት ሥርወ መንግሥት የመጨረሻ ጠላት ስለ ተወገደ፤ የዳዊት ዙፋን በአስተማማኝ ሁኔታ ጸና። ዳዊት የራሱ ዕንቅፋቶች ነበሩት፤ ዳሩ ግን እግዚአብሔር በእርሱ ዘመነ መንግሥት ብቻ ሳይሆን ልጁ ሰሎሞን በእግዚአብሔር የተስፋ ቃል መሠረት በዙፋኑ ይቀመጥ ዘንድ ድልን ሰጠው። በዚህ ጊዜ ከዳዊት ጋር የነበረው ቃል ኪዳን በመፈጸም ላይ ነበረ። ሰሎሞን በእግዚአብሔር ጸጋ የሰላምና የብልጽግና መንግሥት ስለ ተሰጠው፤ በዚህና ባገኘውም ከፍተኛ የማስተዋል ችሎታ ወደፊት የሚመጣው የዳዊት ልጅ ማለትም የመሲሔ ምሳሌ ሊሆን ቻለ።

7. የሰሎሞን መንግሥት መንፈሳዊ ሁኔታ (3፥1-3)

1 ሰሎሞን ከፈርዖን ልጅ ጋር የፈጸመው ጋብቻ ከግብጽ ጋር ለነበረው የፖለቲካ ኅብረት ማኅተም ነበር። የዚህ ጋብቻ መፈጸም ሰሎሞን ከአባቱ የወረሰው መንግሥት የነበረውን ታላቅነትና በዚህ ወቅት የነበረውን የግብጽ ንይል ማሽቆልቆል በጥቂቱ የሚያመለክት ነው። ከዚህ በፊት የግብጽ ፈርዶኖች ልጆቻቸው በጣም ታላቅና ንይለኛ የሆኑትን የውጭ ነገሥታት እንኳ እንዳያገቡ ዘወትር ሲከለክሉ ቁይተው ነበር። በዚህ ጊዜ ግን ፈርዶኖች ልጁን ብቻ ሳይሆን ጊዜያዊም የጋብቻ ስጦታ አድርጎ በመስጠት ከሰሎሞን ጋር መተባበር ጠቀሜታ ያለው መሆኑ የተሰማው ይመስላል። ይህም ከፓለስቲና ጋር ግልጽ የሆነ የንግድ መስመር የሚከፍትለት ይሆናል። በሌላ በኩል ደግሞ፤ ሰሎሞን በዚሁ ምክንያት በስተ ደቡብ የነበረውን ወሰኑን ያስከብራል።

“የፈርዖን ወዳጅ ሆነ” የሚለው አነጋገር በዕብራይስጡ አባባል (የፈርዖን ዐማች ሆነ) የሚል ሲሆን፤ ይህም በሙሽራዩቱና በሙሽራው መካከል ካለው ግንኙነት ይልቅ በዐማችና በሙሽራው መካከል ባለው ግንኙነት ላይ የሚያተኩር ነው። ይህ ጉዳይ አለም ዐቀፍ ስምምነቶችን ለማጠናከርና ብሔራዊ ወሰኖችን ለማስከበር የተለመደ አሠራር ነበር።

የዳዊት ከተማ ከኢየሩሳሌም ምሥራቅ ጦርዝ ላይ በደቡብ ክፍል የምትገኝ ነበረች። በስተ ምሥራቅ በኩል ባለው በቄድሮን ሽለቆና (አሁን በሌለው) በስተ ምዕራብ በኩል በነበረው በጢሮፓይዎን ሽለቆ መካከል የምትገኝ ከተማ ናት። ከተማዋ በቄድሮን ሽለቆ ከምትጋጠምበት ነጥብ ጀምሮ ወደ ሄኖም ሽለቆ ቁልቁል ትወርዳለች። ይህም የኢየሱዕዊዋ ኢየሩሳሌምና የዳዊት ኢየሩሳሌም ስፍራ ነበር። ሰሎሞን ከተማዋን ወደ ሰሜን በማስፋፋት በዚያ ቤተ መቅደሱን ሠራ።

ሰሎሞን የማንባታ ተግባሩን እስኪጨርስ ድረስ የፈርዖንን ልጅ በዳዊት ከተማ አስቀመጣት። ከዚያም በኋላ ለእርሱም ቤተ መንግሥት የሠራላት ሲሆን (1ነገ 7፥8፤ 9፥24፤ 2ዜና 8፥11)፤ ይህም ምናልባት የእርሱ የጠቅላላው ቤተ መንግሥት አካል ሳይሆን አይቀርም። እንደ 2ዜና 8፥11 ከሆነ፤ የፈርዖን ልጅ የተቀመጠው በዳዊት ቤተ መንግሥት አልነበረም። እርሱም በዳዊት ቤተ መንግሥት ያልኖረችው “የእግዚአብሔር ታቦት የገባበት ቦታ ሁሉ ቅዱስ ስለ ሆነ ነበር።” የፈርዖን ልጅ ምንም እንኳን በዳዊት ከተማ በጊዜያዊነት የተቀመጠች ቢሆንም በዳዊት ቤተ መንግሥት ውስጥ ግን ሊሆን አይችልም።

2 “ቢሆንም” የሚለው አነጋገር ምንም እንኳን በአጠቃላይ አነጋገር ቅድመ ሁኔታዎች መልካም ጉን ቢኖራቸውም መታረም የነበረበት አንድ ነገር መኖሩን የሚያመለክት ነው። ይህም በኩረብታዎች ላይ መሥዋዕት የማቅረብ ጉዳይ ነበር። መሥዋዕት ማቅረቢያ ስፍራዎችም አብዛኛውን ጊዜ በተራራ ጫፍ ላይ ይገኙ የነበሩ መቅደሶች ናቸው (1ነገ 11፥7፤ 2ነገ 16፥4) ዳሩ ግን ደግሞ በከተሞች ውስጥ (1ነገ 13፥32) እና በሽለቆዎች ውስጥ (ኤር 7፥31፤ ሕዝ 6፥3) ይገኙ ነበር።

የኩረብታ መስገጃዎች ለእስራኤል የዘወትር ቊስል የነበሩ ሲሆን፤ የእግዚአብሔርም ነቢያት ሁልጊዜ ያወግዙአቸው ነበር። እነርሱ የሚያስከትሉአቸው ሁለት መሠረታዊ ችግሮች ነበሩ፡- (1) በማእከላዊው የማምለኪያ ስፍራ የማምለክን መርሕ ያሰናክላሉ (ዘዳ 12፥1-14)፤ እና (2) በኩረብታዎች ላይ ማምለክ የከነዓናውያን ልማድ እንደ መሆኑ መጠን የተደባለቀ እምነት መከተል አደገኛነት ብቻ ሳይሆን የተለመደ ክሥተትም ነበር። እስራኤል በአረማውያን የኩረብታ ስፍራዎችና መሠዊያዎች እንዳትጠቀም በግልጽ ተከልክላለች (ዘዳ 12፥2-4:13)፤ እግዚአብሔርም ሕዝቡን በተስፋዪቱ ምድር በመሠረታቸው ጊዜ፤ እርሱ በመደበላቸው የማምለኪያ ስፍራ እንዲያመልኩ ታዘው ነበር።

የዚህ ቊጥር የመጨረሻው ግማሽ ሕዝቡ “በኩረብታ ማምለኪያዎች” ላይ በተለምዶ የሚያመልኩበትን ምክንያት ይገልጻል፤ ቤተ መቅደሱ ገና አልተሠራም ነበርና። ከዓሊ ዘመን በፊት የመገናኛው ድንኳን በሴሎ ነበር፤ ታቦቱ በፍልስጥኤማውያን ከተማረከ በኋላ ግን ሴሎ እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል የሚገኝባት ስፍራ የመሆንዋን ክብር ዐጣች። ታቦቱ በፍልስጥኤማውያን ከተመለሰ በኋላ እንኳ፤ ዳዊት ወደ ኢየሩሳሌም (2ሳዳ 6) በዚያ ወደ አዘጋጀለት ድንኳን እስኪያመጣው ድረስ (ቊ 17) ለዓመታት በአሜሪካ ቤተ ተቀመጠ (1ሳዳ 7፥1)። በዚህ መካከል፤ ታቦቱ ከተማረከ በኋላ የመገናኛው ድንኳን ከሴሎ ተነሥቶ ነበር።

ከዚያ በኋላ ሳኦል ካህናቱን እስከ ገደለበት ጊዜ ድረስ፤ ታቦቱ በኖብ ቁያ (1ሳዳ 22)። ከዚህ ሁኔታ በኋላ በአንድ ወቅት ከሳዶቅ የሊቀ ካህንነት አገልግሎት ጋር ተያይዞ እንደ ተገለጸው ወደ ገባኦን ተዛውሮ ነበር (2ዜና 16፥39-40)። ከዚህም የተነሣ፤ በዳዊት ዘመን መንግሥት ሁለት የመገናኛ ድንኳኖች ነበሩ። በገባኦን የነበረው አንዱ ታቦት የሌለበት ሲሆን፤ በኢየሩሳሌም የነበረው ሌላው ድንኳን ግን ታቦቱ ያለበት ሆኖ የመጀመሪያው የድንኳን አሠራር አልነበረውም (2ዜና 1፥3-5)። ይህ ሁኔታ ለሳዶቅና ለአብያታር ሁለት የካህነት አገልግሎት ምክንያት ሆኖአል።

3 በዚህ ስፍራ ለሰሎሞን ከፍተኛ ምስጋና ተሰጥቶታል። እግዚአብሔርን ይወድ እንደ ነበረ በአካሄዱ አሳይቶአል። እግዚአብሔርን በእውነት የሚፈራና በእርሱም ፊት እንዴት መመላለስ እንደሚገባው ዳዊት ለሰጠው መመሪያ ታዛዥነቱን አሳይቶአል። ዳዊት ራሱ እግዚአብሔርን ከልቡ ይወድ የነበረ ሲሆን በሕይወቱ በመሥራት ላይ የነበረውን የእግዚአብሔርን ጸጋ የተገነዘበ ሰው ነበር። የቤርሳቤህ ልጅ ሰሎሞን የዳዊት ተተኪ ይሆን ዘንድ በእግዚአብሔር መመረጡ በሰው ዘንድ እምብዛም ያልተጠበቀ እንደ መሆኑ መጠን በሕይወቱ ውስጥ ይሠራ የነበረውን የእግዚአብሔርን የቸርነት እጅ ሳይገነዘብ አልቀረም።

8. ሰሎሞን በገባኦን ያቀረበው መሥዋዕት (3፥4)

4 እንደ 2ዜና 1፥2-3 ከሆነ፤ የአገሪቱ ጠቅላላ መሪዎች ለእግዚአብሔር ታላቅ መሥዋዕት ለማቅረብ ከሰሎሞን ጋር ወደ

ገባኦን ሄዱ። አንድ ሺህ የሚቃጠል መሥዋዕት የቀረበ ሲሆን ይህም በዓሉ እጅግ ታላቅ መሆኑን የሚያመለክት ነው። ዐላማው ሰሎሞንን በንጉሥነት ስለ ማጽናቱ ምስጋና ለማቅረብና በዘመነ መንግሥቱ የእግዚአብሔርን ባርኮት ለመፈለግ መሆኑ ግልጽ ነበር።

9. የሰሎሞን ሕልምና ጥበብን ለማግኘት ያቀረበው ጸሎት (3፥5-15)

5 እግዚአብሔር ለሰሎሞን በሕልም ያደረገው መገለጥ መሥዋዕቶቹን በቸርነት መቀበሉን ብቻ ሳይሆን ለሰሎሞንና ለሕዝቡ ታላላቅ ነገሮችን ለማድረግ መዘጋጀቱን በግልጽ የሚያመለክት ነው። ሰሎሞን በኋላም እንደ ገና አንድ ጊዜ በእግዚአብሔር መገለጥ ተባርኮ ነበር (1ነገ 9፥1-9)። እግዚአብሔር በሰሎሞንና በሥራው ላይ እንደዚህ ጉላ ባለ መንገድ በረከቱን ለማፍሰስ ማወጁ ሰሎሞን በኋላ ባሳየው ክሕደት ይበልጥ ተወቃሽ የሚያደርገው ነገር ነው (ከ1ነገ 11፥9 ጋር ያነጻ)። ታላቅ ዕድል ሲገኝ ታላቅ ኅላፊነትም ዐብሮ ይመጣል።

6 ሰሎሞን እግዚአብሔር ላቀረበለት የቸርነት ጥያቄ እግዚአብሔር ዳዊት በሕይወት ላለ ስለ አሳየው ታላቅ ቸርነት እንዲሁም አሁን እርሱ ከሞተ በኋላ መሲሔ በሚመጣበት መሥመር ላይ የመጀመሪያ የሆነውን የዳዊት ተተኪ የሚሆነውን ልጅ በመስጠቱ ከልብ የመነጨ ምስጋና በማቅረብ ምላሽ ሰጠ። ዳዊት እግዚአብሔርን ለመፈለግ ንቁ በመሆኑና በእርሱ መንገድም በመሄዱ እግዚአብሔር ለእርሱ ቸርነት ለማድረግና ፍቅሩን ለመግለጽ ችሎታ ነበረው። አጽንዖቱ ያለው በዳዊት ጽድቅ ላይ ሳይሆን በእግዚአብሔር ቸርነት ላይ ነው።

7 የእግዚአብሔር የደስታ ምላሽ እንደሚያመለክተው ሰሎሞን በዚህ ጊዜ የሰጠው መግለጫ ለእግዚአብሔር ትሑት መሆኑን የሚያሳይ ነው። “ትንሽ ልጅ” ወይም ወጣት ልጅ የሚለው ቃል በአንጻራዊ ሁኔታ ወጣት መሆኑንና በመንግሥት አመራር ልምድ ያልነበረው መሆኑን ያመለክታል።

8 ሰሎሞን በፊቱ የተደቀነበት ኅላፊነት እጅግ ታላቅ የሆነበት ምክንያት እስራኤል በእግዚአብሔር የተመረጠች አገር በመሆኗ ነበር። ሕዝቡ የእግዚአብሔርን በረከት እንዲያገኙ ከተፈለገ እርሱም በእግዚአብሔር ሥርዐት መመራት ይኖርባታል። ከአብርሃም ጋር የተደረገውን ቃል ኪዳን በሚመለከትም እግዚአብሔር ስለ አሳየው ታማኝነት ምስጋናና ውዳሴ ታክሎበታል። “ከብዛቱም የተነሣ ሊቁጠር በማይችል” የሚለው አነጋገር በዘፍ 13፥16 እግዚአብሔር ለአብርሃም የተናገረውን ቃል የሚገልጽ ነው። እግዚአብሔር የአብርሃምን ሕዝብ በመጠንና በቊጥር በእጅጉ ባርኮ አብዝቶታል።

9 ሰሎሞን የእግዚአብሔርን ሕዝብ በትክክል ለማስተዳደር ይችል ዘንድ ጥበብና አስተዋይ ልብ እንዲሰጠው ጠየቀ። የእነዚህን ትሩፋት በማየቱና እነርሱንም ለራሱ በመፈለጉ፤ ሰሎሞን የዳዊት ልጅ የሆነው የመሲሔ ምሳሌ ሆኖአል።

10-13 ሰሎሞን ብዙ ሰዎች ብዙ ጊዜ የሚጠይቁአቸውን ጥያቄዎች ዐለፋቸው፤ እነርሱም ብልጽግና፤ ረጅም ዕድሜ፤ በጠላቶቹ ላይ ድልን ማግኘት ወዘተ ናቸው። እርሱ ይበልጥ አስፈላጊ የሆነውን ነገር ጆቀፋ፤ በዚህም ምክንያት እርሱ የፈለገውን ጥበብ በሰዎች መካከል ተወዳዳሪ በማይገኝለት ሁኔታ ሊሰጠው እግዚአብሔር ቃል ገባለት (ከማቴ 6፥33 ጋር ያነጻ)። በተጨማሪም እግዚአብሔር እርሱ ያልጠየቃቸውን በእርሱ የሕይወት ዘመን ተወዳዳሪ የማይገኝለትን ሀብትና ክብር ለገሰው። እግዚአብሔር ለሰሎሞን “ጥበብና አስተዋይ ልብና” በመስጠቱ ሕዝቡን በትክክል የመዳኘትንና የማስተዳደርን ችሎታ አገናኝፈው። ደግሞም እግዚአብሔር ከሰሎሞን ጥያቄ ዐልፎ በመሄድ ከአገዛዝ ጋር ግንኙነት በሌላቸው ጉዳዮችም አእምሮውን ከፈተለት (1ነገ 4፥29-34፤ 10፥1-25 ይመልከቱ)።

14 እግዚአብሔር ዳዊት እንዳደረገውና ዳዊትም ለእርሱ እንደ ነገረው ሁሉ ሰሎሞን በእርሱ ፊት በጽድቅ በመመላለስ በቀጣይነት ያለበትን ኅላፊነት ያስታውሰዋል። እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር ያደረገው ቃል ኪዳን ጸንቶ የቆመ ነበር፤ ዳሩ ግን ሰሎሞን የእግዚአብሔርን የበረከት መላት ለማግኘት ከፈለገ፤ እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ መመላለስ ይገባዋል።

15 ሰሎሞን ከእንቅልፉ ከነቃና እግዚአብሔር በሕልሙ እንደ ተናገረው በሚገባ ከተረዳ በኋላ፤ ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሶ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት አቀረበ። ንጉሡ ይህን ሲያደርግ ለእግዚአብሔር በነት ምስጋናውን መግለጹ ነበር። እግዚአብሔር ለእስራኤልና ለዳዊት ቤት በዐዲስ መልክ ስለገለጠው ጸጋው እነርሱም በምስጋናው አቅርቦት ይደሱቱ ዘንድ ንጉሡ ሹማምቱን ሰብስቦ ወደ ድግሡ አመጣቸው።

10. የሰሎሞን ጥበብ፡- ታፍኖ የሞተው ሕፃን (3፥16-28)

16-27 ምስክሮች ስላልነበሩ በዚህ ጊዜ የትኛዋ ተከራካሪ ትክክል እንደ ሆነች በሚያሳምን መልክ ለማረጋገጥ የማይቻል ነገር ነበር። ሰሎሞን ስለ ሰው ተፈጥሮ ያለውን ክልክ ያለፈ ማስተዋልና አቋብሮባቸውንም ለማጋለጥ የነበረውን ድፍረት በግልጽ አሳየ። የሞተው ሕፃን እናት ለራስዋ ሕፃን ለማግኘት ፈለገች። በእናትነት የምታሳድገው ሕፃን ለማግኘት የነበራት ይህ ምኞት ለሞተው ሕፃንዋ ከነበራት ሐዘንና ፍቅር የበለጠ ነበር። የሌላዬቱን ሴት ሕፃን ለማቀፍ የሞከረችበት ምክንያት ሕፃንዋ በሕይወት በነበረው ሴት በከባድ ቅንጣት ተነሣሥታ ስለ ነበረ ነው። ለሰሎሞን አስደንጋጭ ፍርድ መነሻ የሆነው ይህ መሠረታዊ ፍላጎት ነበር፤ “በሰው በሕይወት ያለውን ልጅ ከሁለት ክፈሉ” አለ። በዚህ ዐይነት የጉርዶኑ ቋጠሮ ተበጠሰና እውነተኛ ፍትሕ ሠፈነ።

28 የሰሎሞን ፍርድና አፈጻጸሙም በገሃድ ታወቀና ሕዝቡም በታላቅ ፍርሀት ተመለከቱት። ይህም ሕዝብን በጥበብና በፍትሕ ለማስተዳደር ከዚያ በፊት ባልተለመደ ደረጃ እግዚአብሔር ለሰጠው ችሎታ ግልጽ የሆነ ማስረጃ ነበር።

ሐ. ሰሎሞን ግዛቱን ስለማደራጀቱ (4፥1-34)

1. የእርሱ ሹማምት (4፥1-19)

1 ቀደም ባሉት በሁለቱ ነገሥታት ዘመነ መንግሥት በእስራኤል ውስጥ አንዳንድ ጉላ ያሉ ለውጦች ተደርገው ነበር። ሳኦል በነገሠ ጊዜ፤ በጉማሚቹ መካከል ልል የሆነ አንድነት ነበር። በመጀመሪያ አካባቢ ባገኛቸው ድሎች አማካይነት አገሪቱን ወደ አንድ ግዛትነት ጨፈሰቃት። ዳሩ ግን የእርሱ መንግሥታዊ አካሄድ ረገብ ያለና ቀላል ነበር። በሕዝቡ ምንም ጫና አላደረገም ነበር። ምንም ዐይነት ማእከላዊ አስተዳደርና ሰፋት ያለው የቤተ መንግሥት ተቋም አልነበረም። ምንም ዐይነት የግብር አሰባሰብ ዕቅድ መኖሩ አልተመዘገበም።

ዳዊት ከዚህ የተሻለ እውነተኛ ግዛት መሠረተ። የእርሱ አገዛዝ ከሳኦል አገዛዝ ጠንክሮ ያለ ነበር፤ የእስራኤልን ጠላቶች በማሸነፍም ረገድ ከዚህ ከፍ ያለና ዘላቂነት ያለው ስኬት ነበረው። እርሱ በሞተበት ጊዜ፤ ታላቅና ንጹሊኛ ግዛት በመመሥረትና፤ ግዛቱንም በማስፋፋት ከአካባ ባሕረ ሰላጤና ከግብፅ ወንዝ ጀምሮ እስከ ኤፍራጥስ የሰሜናዊ ምዕራብ ከፍል ድረስ ገባር በሆኑት መንግሥታት ላይ ቊጥጥር አደረገ። ኢየሩሳሌምን ከኢየሱሳውያን ከማረከ በኋላ ጠንካራና ዘላቂነት ያላት ዋና ከተማ አደረጋት። የእርሱ ቤተ መንግሥት ለመንደላቀቂያነት የተሠራ ባይሆንም ከሳኦል ይልቅ በጣም የሰፋ ነበር። ዳዊት አንድ ዐይነት የሀገር ውስጥ የቀረጥ አሰባሰብ ዘዴ የነበረው ይመስላል። ከተለያዩት የገባር መንግሥታትም ግብር ይቀበል እንደ ነበረ ጥርጥር የለውም። በድርጅታዊ እድገት አንጻር በዳዊት ልብ ውስጥ በተለይ ይወደድ የነበረው አንድ ጉዳይ የቤተ መቅደስ አገልግሎት ነበር። ለቤተ መቅደሱ ሥራ ቅድመ ዝግጅት በማድረግ መዚቃን ጨምሮ ሰፋ ላለ የአምልኮ አገልግሎት መሠረትን ጣለ።

ሰሎሞን ታላቅ ግዛትን ወረሰ። የእርሱ ሚና አንድነትንና ውስጣዊ ጥንካሬን ማሳደግ ነበር። ከመቼውም ይልቅ በሚገባ የተደራጀና ጠንካራ የሆነ ማእከላዊ መንግሥት መሠረተ። በጣም ለተደነቀውና እጅግ ሰፊ ለነበረው መንግሥታዊ መዋቅር እንዲሁም ታላላቅ ለነበሩት የሕንጻ ፕሮገፔዎች ሥራ ይረዳ ዘንድ የግብር አሰባሰብ ዘዴንና የግዳጅ ሥራን አስፋፋ። ቅድሚያ የሚሰጣቸው የሕንጻ ፕሮገፔዎችም የቤተ መቅደሱና የቤተ መንግሥቱ ሥራዎች ነበሩ።

ቊጥር 2-19 የሰሎሞንን ሹማምት ይዘረዝራል (ቊጥር 2-6 ዋና አስተዳዳሪዎች ናቸው፤ ቊጥር 7-19 የአውራጃ ገዢዎች

ዝርዝር ነው)። ሁለቱ ሹማምት የሰሎሞን ዐማኞች ስለ ሆኑ ቊጥር 11 እና 15 ይህ ዝርዝር የተዘጋጀው በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት አጋማሽ ላይ መሆኑን ያመለክታል። በተጨማሪም፤ በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት መጀመሪያ አካባቢ ያገለገሉ ታላላቅ ሰዎች ስም ተካትተዋል። ከነዚህም አንዱ ወዲያውኑ ከሥልጣን የወረደው አብያታር ሲሆን፤ በዳዊት ዘመን ሲያገለግል የነበረው ሳዶቅ ግን በሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ለብዙ ጊዜ በሕይወት የቄዩ አይመስልም። አብያታርን በተመለከተ ምንም እንኳ እንዲያገለግል ባይፈቀድለትም፤ የካህንነትን ማዕርግ እንደ ያዘ የቄዩ ሊሆን ይችላል።

2-3 ስለ ዓዛርያስና እርሱ ስለ ነበረው ሥልጣን የተለያዩ አሳቦች ተሠንዝረዋል፤ ከነዚህ ሐሳቦች ዋና የሚመስለው ይህ ዓዛርያስ የሳዶቅ የልጅ ልጅ መሆኑ (ዘኢና 6፥8-9) እና ሳዶቅ ሲሞት ወይም ሲደክም እርሱ ሊቀ ካህናት የመሆኑ ሐሳብ ነው (“የልጅ ልጅ” ለሆነ ሰው “ልጅ” የሚለው አጠራር በብሉይ ኪዳን የተለመደ አጠቃቀም ነው።) የዓዛርያስ አባት አኪማአስ ሞቱ ነበር ወይም በአንድ በሆነ ምክንያት ሊያገለግል አልቻለም ይሆናል።

ሁለቱ “ጸሐፊዎች” እንደ ግል ጸሐፊነትና እንደ መንግሥት ጸሐፊነት ያገለግሉ ነበር። አባታቸውም በዳዊት ዘመን በዚሁ ሥልጣን ያገለግል ነበር፤ “ታሪክ ዘገባ” (ቃል በቃል፡- የሚጠራ፤ የሚሰይም፤ የሚያሳስብ፤ ራፓር የሚያቀርብ) የተባለውም ዋና ባለሥልጣን ነበር። እርሱም ዋና የፕሮቶኩል ክፍል የነበረው የቤተ መንግሥት ሥነ ሥርዐት ንግሥት ነበር፤ ስለ ሕዝቡ ችግር ለንጉሡ ዘገባ የሚያቀርብና የንጉሡም ቃል አቀባይ (አፈ ንጉሥ) ነበር።

4 ቀደም ሲል የዳዊት ልዩ የክብር ዘብ አዛዥ የነበረው በናያስ አሁን የመላው ሰራዊት “ዋና አዛዥ” ሆኖአል። ቀደም ሲል እንደ ተገልጸው ሳዶቅ ሰሎሞን ዙፋኑን በወረሰ ጊዜ በዕድሜ የገፋ ስለ ነበረ፤ በሰሎሞን ዘመን ለረጅም ጊዜ ያገለገለ አይመስልም። አብያታር ከሥልጣን የወረደው ወዲያውኑ ነበር። እነርሱ በዚህ ውስጥ የተጠቀሱት በግዛቱ ውስጥ በነበራቸው ከፍተኛ ሚና ምክንያት ነው።

5 የናታን ልጅ ዓዛርያስ በቊ 7-19 የተዘረዘሩት የአውራጃ ገዢዎች ዋና ንግሥት ነበር። ዛቡድ የናታን ሌላኛው ልጅ ነው። የእርሱ የካህንነት ተግባር በመንፈሳዊና በሥነ ሥርዐት አከባቢ ጉዳይ ንጉሡን መርዳት ነበር። በተጨማሪም እርሱ ለዳዊት “የቅርብ አማካሪ” ተብሎ ተሰይሞ ነበር። ይህም የክብርና የበላይነት ማዕርግ የነበረ ሲሆን ለንጉሡ ቅርብ የሆነና የታመነ ወዳጅ መሆኑን የሚያመለክት ነበር (ከ2ሳሙ 15፥37 ጋር ያነጻ)።

6 አሒሳር “የቤተ መንግሥቱ አዛዥ” ነበር። በሰሎሞን ጊዜ የእርሱ ተግባር በቤተ መንግሥት ዋና አጋፋሪነት ብቻ የተወሰነ ይመስላል፤ ዳሩ ግን የእርሱ ሥልጣን ቀስ በቀስ እያደገ ሄዶ በግብፅ አገር ከነበረው የመንግሥት አማካሪ እኩል የሆነ ሥልጣን ነበረው፤ ይህም የመጀመሪያው የአገር ግዛት ሚኒስትር ማለት ነው። ለዚህ ሥልጣን ከፍተኛነት ጥሩ ምሳሌ የሚሆነው በኢሳ 22፥15-24 ያለው ክፍል ሲሆን፤ በዚያም ሳምናስ “የቤተ መንግሥት አዛዥ” ሆኖ ሳለ ሥልጣኑን ለግል ክብሩ በመጠቀሙ ከሥልጣን መውረድ እንዳለበት ተገልጿል። የእርሱም ተተኪ “ለይሁዳ ቤት አባት” የሚሆን የዳዊትን ቤት መክፈቻ በጫንቃው ላይ የሚይዝ ይሆናል። “እርሱ የሚከፍተውን ማንም አይዘጋም፤ የሚዘጋውንም ማንም አይከፍትም”።

አደኒራም የግዳጅ ሥራ ወይም ኩርቪ ተቈጣጣሪ ነበር። ይህ ዘዴ በጥንታዊው የቅርብ ምሥራቅ ውስጥ ሕዝባዊ የሕንጻ ፕሮገፔዎችን ለማካሄድ በስፋት የሚሠራበት ዘዴ ነበር። ሳሙኤል ይህ ነገር በንጉሣዊ አገዛዝ ውስጥ ካለት መጥፎ ነገሮች አንዱ መሆኑን አስጠንቅቆ ነበር (1ሳሙ 8፥12-17)። ይህ ዘዴ በሰሎሞን በስፋት የተሠራበት መሆኑ፤ ምንም እንኳ ከውጭ ዜጎችና ከገባሩ ሕዝብ ይልቅ፤ በእስራኤላውያን ዜጎች ላይ የነበረው ጫና ቀለል ያለ ቢሆንም፤ በመጨረሻው ታላቅ ምሬትንና ቅሬታን ፈጥሮአል። ይህም በሰሜን በኩል የነበሩት ዐሥሩ ነገዶች ለመገንጠላቸው ያቀረቡት ዋናው ምክንያት ነበር።

7 የእነዚህ “ገዢዎች” ኅላፊነት ለቤተ መንግሥት ቀለብ ማቅረብ ነበር። እያንዳንዱ ገዢ በዓመቱ ውስጥ የአንድ ወር ቀለብ ለማቅረብ ኅላፊ ነበር። ዐሥራ ሁለቱ ክፍሎች ከጥንቱ ዐሥራ ሁለት የነገድ ክፍሎች ጋር የሚገናኘው በከፊል ብቻ ነበር። የነገድ ስሞች የተጠቀሱት ስድስት ጊዜ ብቻ ነው። ዐሥራ ሁለቱ ሹማምት በዓዛርያስ የበላይ ኅላፊነት ሥር ነበሩ (ቍ 5)።

8-19 የአውራጃዎቹ ቅደም ተከተል አቅርቦቱ በሚላክበት ቅደም ተከተል የተጻፈ ሳይሆን አይቀርም። የይሁዳ ግዛት በግልጽ አልተጠቀሰም። “ምድር” የሚለው ቃል ይሁዳን የሚያመለክት ሲሆን እርሱም ስሙ ያልተጠቀሰ ገዢ ነበረው፤ ይህም ምናልባት የቤተ መንግሥቱ አባል ስለ ሆነ ይሆናል (ማለትም በቍ 5 የተጠቀሰው ዓዛርያስ ይሆናል)። በዐዲሱ መደበኛ ትርጉም (ዐመት) እርሱም (ማለትም ጌባር) የአውራጃው ብቸኛ ገዢ ነበር የሚለው አነጋገር ጌባር የሚገዛው አውራጃ መጠነ ሰፊ ቢሆንም አንድ ገዢ ብቻ እንደ ነበረው ያመለክታል። በዚህም ይሁዳ የተለየ መብት አግኝታ ይሆናል የሚል ሐሳብ ያለ ሲሆን ይህም በሌሎች ነገዶች ዘንድ ቁጣን የሚያሳድር ይሆናል።

2. የሰሎሞን ንግሥና ድምቀት (4፥20-28)

20 ይህና የሚቀጥለው ቍጥር ከአብርሃም ጋር ወደ ተደረገው ቃል ኪዳን እያመለከተ የተስፋ ቃሉን በመፈጸም ረገድ እግዚአብሔር ያለውን ታማኝነት ይመለከታል። አገሪቱ በሕዝብ ብዛትና በቁዳ ስፋት የነበራት እድገት፤ የሕዝቡ ብልጽግናና የነበራቸው ደስታ እነዚህ ሁሉ የእግዚአብሔር በረከት መኖሩን ያመለክታሉ። የሰሎሞን ግዛት በመዋቅሩ ስፋትና በታላቅነቱ ከፍታ ገና ወደ ፊት ለሚመጣው ለክርስቶስ የሺህ ዓመት አገዛዝ የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል ታላቅ ፍጻሜ የቅድሚያ ቅምሻና ምሳሌ ሆኖ የሚቈጠር ነው። በዚህ ውስጥ ትልቅ ትኩረት ሊሰጠው የሚገባው የዳዊትና የሰሎሞን አገዛዝ ነው። ዳዊት ለእግዚአብሔር በነበረው የጋለ ፍቅር፤ በእግዚአብሔር ሕዝብ ጠላቶች ላይ በተቀዳጀቸው ታላላቅ ድሎችና ታላቅ ግዛት በመመሥረቱ ወደፊት ለሚመጣው መሲሕ ምሳሌ ነበር። ሰሎሞንም ደግሞ በጥበቡና በሰላማዊ አገዛዙ የዚሁ ዐይነት ምሳሌ ነው።

21 ዳዊት ያሸነፋቸው አገሮች ለሰሎሞን ተገዢዎች ስለ ሆኑ በዘመነ መንግሥቱ ሁሉ ግብር ያገቡለት ነበር። ይህም ከዳዊት ጋር በተደረገው ቃል ኪዳን መሠረት የእግዚአብሔር በረከት መሆኑ ሊታወቅ የሚገባው ምልክት ነው። በጥንት የግዛት አስፋፊዎች ዘንድ የተለመደው ተሞክሮ ቀድሞ የነበረው ንጉሥ ሲሞት ገባር የነበሩት አገሮች ግብር መገበራቸውን ያቆሙና በዐዲሱ ንጉሥ ላይ በማመፅ ይገዳደሩት ነበር። ይህም በቀድሞው ንጉሥ ዘመን የነበረውን ውል ለመስበርና ዐዲሱም ንጉሥ ፈቃዱን ለመፈጸም የነበረውን ችሎታ ለማስከበር ሲል ተደጋጋሚ የቅጣት ዘመቻዎችን ማካሄድ ይኖርበት ነበር። ሰሎሞን ይህን ማድረግ አላስፈለገውም። በቤተ መቅደሱና በሌሎች የግንባታ ፕሮግራሞች ላይ ትኩረት ያደርግ ዘንድ እግዚአብሔር ሰላማዊ የግዛት ዘመንን ሰጠው። ደግሞም በአስተዳደር ጉዳዮች ላይ ትኩረት ለማድረግ፤ ሰፊና እያደገ የሚሄድ የውጭ ንግድ ለመገንባትና በጥበቡና በዕውቀቱ ላይ ክትትል ለማድረግ ችሎ ነበር።

22 ሰሎሞን የነበረው እጅግ የገነነ የቤተ መንግሥት ተቋምና ዝናው በስፋት የተነገረለት ጥበቡ በመላው የአካባቢው ዓለም ታላቅ ትኩረትን የሳበ ነገር ሆነ (ከቍ 34፤ 10፥1-9 ጋር ያነጻ)። የተጠቀሱት አቅርቦቶች በየቀኑ የሚገቡ ነበሩ። “ኮር” የተባለው መለኪያ ስፋት ያለው መለኪያ ነበር፤ ትልቅ እንቅስ (አንድ የአህያ ጭነት) የሚያህል ሊሆን ይችላል። ስለ ትክክለኛ ብዛት የተለያዩ ግምቶች ተሰጥተዋል፤ ከአርባ እስከ አንድ መቶ ጋሎን ይደርሳል። በየቀኑ የሚገባው ማለፊያ ዱቄት ከ150 እስከ 280 እንቅስ የሚደርስ ሲሆን መናኛው ዱቄት ደግሞ ከ300 እስከ 560 እንቅስ ይደርሳል።

23 ብዛት ካላቸው የቤት እንስሳት በተጨማሪ፤ የዱር እንስሳትም ይገቡ ነበር። “ምርጥ አዕዋፍ” የተባሉት ወፎች ትክክለኛ ምንነት በውል አይታወቅም።

24-25 የሰሎሞን ግዛት ሰላማዊና በብልጽግና የተሞላ ነበር። ሰሎሞን ከኤፍራጥስ በስተ ምዕራብ በኩል ያነበሩትን ግዛቶች

ሁሉ ስለ ተቈጣጠረ ለሕዝቡ ሰላምና ደኅንነትን ለማረጋገጥ ችሎ ነበር። “እያንዳንዱ ሰው ከወይኑና ከበለሱ ጥላ ሥር በሰላም [ለመኖር] በቃ” የሚለው አነጋገር የማይናወጥ ብልጽግና መኖሩን የሚያመለክት ሲሆን፤ በመሲሐ ግዛት ወደፊት የሚሰፍነውን ዐይነተኛ ሁኔታ የሚያመለክት የተመረጠ አነጋገር ነው (ማክ 4፥4፤ ዘክ 3፥10)። በወይኑና በበለሱ ፍሬ መደሰት ከጦርነትና ከምጣኔ ሀብታዊ ዕንቅፋት ፍጹም ነጻ መሆንን የሚያመለክት ነው።

26-28 “አራት ሺህ” የሚለው አነጋገር በ2ዜና 9፥25 ያለውን ያመለክታል። በዚህ ያለው የዕብራይስጡ አነጋገር “አርባ ሺህ” የሚል ሲሆን የቀድሞ ጸሓፊ ሲገልብጥ ያደረገው ስሕተት እንደ ሆነ ተገምቶአል። (በቀድሞ ዘመን የነበረው የኢጋዝ ማሳጠሪያ ዘዴ ምክንያት በሌሎች ምንባቦች ከሚገኘው ይልቅ በኢጋዝ ሽግግር ስሕተት የሚኖር ይመስላል።) ዐሥራ ሁለት ሺህ ፈረሶች የሚለውም ዐሥራ ሁለት ሺህ ፈረሰኞችን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። ፈረሱና ፈረሰኛው አንድ የመሆናቸውም አስተያየት አለ።

3. የሰሎሞን ከፍተኛ ጥበብ (4፥29-34)

ሰሎሞን በዋነኛነት የሚታወቅበት አንዱ ባሕርይ “ጥበብ” ነው። በጥንቱ ዓለም ለጥበብ ይሰጥ የነበረው ትኩረት በጣም ሰፊ ነበር። በአሕዛብ ዓለም የጥበብ ጉዳይ በመጀመሪያ ደረጃ ከስኬታማነት ጋር የተያያዘ ነበር። ይኸውም የግምታዊ አስተሳሰብ ሳይሆን በእጅጉ የተግባራዊነት ሥልጠና ነበር፤ ሁሉንም የሕይወት ተግባራዊ ይዞታ የሚመለከት ነበር። ለካህናት (ለትክክለኛ የሥርዐት አመራር)፤ ለአስማተኞች (ጥበባቸውን በበቂ ክህሎት ለማካሄድ)፤ ለተለያዩት የእጅ ጥበብ ባለሙያዎች (የተግባራቸውን ክህሎት ለማሳደግ)፤ ለአስተዳደሪዎች (መልካም አመራር ለማስገኘት)፤ ወዘተ አብዛኛውን ጊዜ ንጹሕ ከሆኑ ግብረ ገባውያን ዕሴቶች ጋር የተያያዘ አልነበረም። ብዙ ጊዜ ከሃይማኖታውያን እንቅስቃሴዎች ጋር የተያያዘ ቢሆንም እንኳ፤ ሥርዐትንና የአስማት ጥበብን መሠረት ያደረገ ነበር።

በብሉይ ኪዳን “ጥበብ” ብዙ ጊዜ በስፋት በእጅ ጥበብ ክህሎት ወይም በአስተዳደር ውስጥ የሚጠቅም ነበር። ለዚህ ጉልሕ ምሳሌ የሚሆነው በዘፀ 3፥13 ውስጥ ሁለቱ የእጅ ጥበብ ባለሙያዎች የመገናኛውን ድኳንን በሚሠሩበት ጊዜ ተግባራቸውን ለማከናወን “ችሎታ” (ቃል በቃል “ጥበብ”) የተቀበለበት ጉዳይ ነው። እንዲህ ያለው ተግባራዊ ጥበብ በአጠቃላይ የሕይወት አካሄድ ውስጥ ስፍራ አለው፤ እርሱም ስኬታማ የመሆን ጥበብ፤ ማለትም ሕይወትን በበለጠ ሁኔታ የመምራት ጉዳይ ነው። ጥበበኞች ለዎች ስለ ሰው ተፈጥሮና በአጠቃላይ ስለ ሕይወት ችግሮች ለየት ያለ ዕውቀት ያላቸው ናቸው። ስለሆነም ለነገሥታትና ለገዢዎች ምክር እንዲሰጡ ይፈለገ ነበር። ይሁን እንጂ፤ ጥበብን በሚመለከት እንደ እምብርት የሚቈጠረው የሕይወት ጀማሪና ፈጻሚ እግዚአብሔር መሆኑንና ትርጉም ያለውና ስኬታማ ሕይወት ማለት በእርሱ ላይ ትኩረት ያደረገ ሕይወት መሆኑን ማወቅ ነው (ከኢዮብ 28፥28 ጋር ያነጻ)። እውነተኛ ጥበብ መንፈሳዊውንና ግብረ ገባዊውን ጉዳይ ለይቶ ለማወቅ ችሎታን ይሰጣል።

29 “እጅግ ታላቅ ማስተዋል” የሚለው መግለጫ አጠቃላይ ዕውቀት ማለት ሲሆን በብዙ በተለያዩ መስኮች ሰሎሞን በተግናጸፈው ዕውቀት የተገለጸ ነበር (ቍ 32-33)።

30 በዚህ ውስጥ “ምሥራቅ” የሚለው ቃል ጠቅላላውን የሚሰፋሰፍ አገር የሚያመለክት ነው፤ ለባሕልና ለትምህርት እንደ ዋና ማእከል ይቆጠር ነበር (ከኢሳ 26 ጋር ያነጻ)። አገሩ ታላቅ የሥነ ጽሑፍ ውጤት የተገኘበት አገር ነው፤ ሥነ ጽሑፉ በአብዛኛው የተረት ነገሮች ቢታይበትም፤ ብዙ የጥበብ ጉዳዮችም ነበሩበት።

31 የሰሎሞን ጥበብ ከማንኛውም ሰው ጥበብ የላቀ ነበር። በዚህ ውስጥ በምሳሌዎችና በመዝሙራት እንደ ተገልጸው በጥበባቸው በተለይ ከታወቁ ከአራት ሰዎች ጋር ተነጻጽሮአል። ኢታን መዝ 89ን የጻፈ ሲሆን፤ ሄማን ደግሞ መዝ 88ን የጻፈ ነው። ከልኮልና ዳራ በዚያ 2፥6 ከመጠቀሳቸው በቀር የሚታወቁ አይደሉም። “የማሐል ልጆች” የሚለው መግለጫ

የኅብረት ሥራ ወይም መያያዣ ማለትም የዘፈን ወይም የዳንክ አባሎች መሆናቸውን የሚያመለክት ነው፤ ዳሩ ግን ከሽብሸባና ከመዝሙር ጋር የተሳሰረ ነበር።

32 ከሰሎሞን ምሳሌዎች ብዙዎቹ በመጽሐፈ ምሳሌ ውስጥ ይገኛሉ። እነዚህም የተለየ የአእምሮ ብልጎትን የሚያመለክቱ ብቻ ሳይሆኑ በመንፈስ ቅዱስ አነሣሽነት የተጻፉ ነበሩ። ከሰሎሞን መዝሙር በተጨማሪ በተመሳሳይ ሁኔታ በቅዱስ መጽሐፍ ውስጥ ሁለት መዝሙሮች ይገኛሉ (መዝ 72፤ 127)።

33 ሰሎሞን በብዙ መስክ የተካና የተማረ ነበር። ስለ ሕይወትና ስለ ተፈጥሮ በጣም የጠለቀ ማስተዋል ነበረው። ጥንቃቄ ከተሞላው ከዚህ የማስተዋል ችሎታው የተነሣ የተለያዩ የሰብአዊ ተፈጥሮ ገጽታዎችንና እንቅስቃሴዎችን ለማብራራት ችሎአል። እግዚአብሔር በሰሎሞን ታላቅ የምርምር ችሎታና የዕውቀት ጥማትን አሳድሮበት ነበር።

34 ሰሎሞን የሚለው ስም የከፍተኛ ጥበብ ተምሳሌት ከመሆኑ የተነሣ በሩቅ አገር ያሉ ነገሥታት ወኪሎቻቸውን ወደ ኢየሩሳሌም ይልኩ ነበር። ይህም እንግዳ ነገርን ለማየት ከመፈለግ የተነሣ ብቻ የሚደረግ አልነበረም። የአክብሮት ምልክት እንዲያውም ምናልባት ብዙ ጊዜ ከጥበቡና ከዕውቀቱ አንድ ነገርን ለማግኘት የመመኘት ጉዳይ ነበር (ለዚህም የንግሥተ ሳባ ጉብኝት አንድ ተጨባጭ ምሳሌ ነው፤ ከምዕ. 10 ጋር ያነጻ)።

መ. የሰሎሞን የግንባታ መርሐ ግብር (5፤1-8፤66)

1. ቤተ መቅደሱን ለመሥራት ስለ መዘጋጀቱ (5፤1-18)

ሀ. ከጢሮሱ ኪራም ጋር የተደረገ ስምምነት (5፤1-12)

ሰሎሞን ራሱንና አስተዳደሩን በጽናት ከመሠረተ በኋላ፤ በዘመነ መንግሥቱ ከፍተኛ የሆነውን ተግባር ለማካሄድ መሠረቱን መጣል ጀመረ። ይኸውም የቤተ መቅደሱንና የቤተ መንግሥቱን ሕንጻ መሥራት ነበር። እንደዚያ ያለውን ከፍተኛ የግንባታ መርሐ ግብር ለመንደፍና በበላይነት ለመቈጣጠር ከፍ ያለ የአመራር ችሎታን የሚጠይቅ በመሆኑ፤ ሰሎሞን በእግዚአብሔር የተሰጠውን የተለየ ስጦታ በዚህም ውስጥ በተግባር አሳየ (ከዳን 2፤30 ጋር ያነጻ)።

1 ከዳዊት ጋር ሰላምን የመሠረተውና የእርሱ የቅርብ ወዳጅ የነበረው የጢሮሱ ኪራም ሰሎሞን በዙፋኑ በተተካ ጊዜ፤ መልካም ምኞቱን ለሰሎሞን ለመግለጽ መልእክተኞችን ላከ። ይህ ንጉሥ አሁንም የወዳጅነት ግንኙነትን ለመቀጠል ለሰሎሞን እጁን ዘረጋ።

2 ሰሎሞንም ተመሳሳይ ምላሽ በመስጠት ለንግድ ስምምነት ቅድመ ዝግጅት የሚሆነውን የግንባታ ተግባር በሚመለከት የነበረውን ሐሳብ ለኪራም ገለጸለት።

3 “ታውቃለህ” የሚለው ቃል ኪራም ከዳዊት ጋር የነበረው ግንኙነት በሰላም ዐብሮ ከመኖር ወይም ጤናማ ከሆነ የንግድ ግንኙነት በላይ እንደ ነበረ በሚገባ የሚያመለክት ነው። በዳዊት ልብ ውስጥ ከፍተኛ ስፍራ የተሰጠውን ቤተ መቅደሱን በመሥራት ጉዳይ ላይ የነበረውን ሐሳብ ዳዊት ለኪራም ገልጸለት ነበር (2ኛው 7፤1-17፤ 1ዜና 17፤1-15)። እርሱ በጥሩ ቤተ መንግሥት ውስጥ እየኖረ የእግዚአብሔር “ቤት” ግን ድንኳን መሆኑ ተገቢ እንዳልሆነ ተሰምቶት ነበር፤ ቤተ መቅደሱን ለመሥራት ለእርሱ እንዳልተፈቀደለት ከተነገረው በኋላ እንኳ ሰሎሞንን በተቻለው መጠን ለመርዳት ሲል የቤተ መቅደሱን አሠራር ዕቅድ በማውጣትና ዝግጅት በማድረግ ረገድ የተቻለውን ሁሉ አደረገ (1ዜና 22፤29)።

4-5 እግዚአብሔር ሰሎሞንን በመንግሥቱ ውስጥ በጽናት አቆመው። በግዛቱ ውስጥ ሰላም ነበር፤ የውጭ ሥጋትም አልነበረበትም። ዐዲሱ ንጉሥ የአባቱን ፍላጎት ለመፈጸም ተዘጋጅቶ ነበር (ከ1ዜና 22፤11-16፤ 28፤9-21 ጋር ያነጻ)፤ ሰሎሞን በዳዊት ውስጥ በነበረው ትጋትና የዐላማ ጽናት ከመደካቅ ሊቈጠብ አልቻለም። በእግዚአብሔርና በአባቱም በኩል

የነበረበትን ታላቅ ኅላፊነት በሚገባ ተገንዝቦታል። ይህም እግዚአብሔር ለዳዊት የተናገረውን ቃል በመጥቀስ በግልጽ ይታወቃል።

6 በዳዊትና በኪራም መካከል እንደ ነበረው ያለ፤ ዳሩ ግን ከዚያም ሰፊ ባለ መልኩ፤ የንግድ ስምምነት እንዲደረግ ሰሎሞን ኪራምን ጠየቀው (ከ2ኛው 5፤11፤ ከ1ዜና 22፤4 ጋር ያነጻ)። የሊባናስ ዝግባዎች በውበታቸው በጣም የታወቁ ስለ ነበረ የሚሰጥታሚያ፤ የግብፅና የሦርያ-ፓለስቲና ገዢዎች ለሕንጻ ፕሮግራሞቻቸው ይፈልጓቸው ነበር። ኪራም ዛፎችን በመቀረጥና በማንጓዝ ረገድ የነበረው የሠለጠነ የሰው ንይል ሰሎሞን በሚልከው የሰው ንይል የሚታገዝ ይሆናል። የዕቃውና የአገልግሎት ክፍያው በኪራም ይተመናል።

7 ኪራም የሰሎሞን መልእክት እንደ ደረሰው በደስታ የተሞላ ምላሽ ሰጠ። የሰሎሞን ጥያቄ ለሁለቱም ወገኖች የሚጠቅም የንግድ ስምምነት እንዲመሠረት የሚያነሣ ነው።

8-9 ኪራምም በሰሎሞን ሐሳብ በመስማማት ግንደቹን በባሕር ላይ እያንሳፈፈ ሰሎሞን ከሚፈልግበት ወደብ ድረስ እንደሚያንጉዝለት ገለጸለት። ከዚያ በኋላ ያለው የሰሎሞን ኅላፊነት ይሆናል። በአንጻሩ ደግሞ ሰሎሞን ለኪራም ቤተ መንግሥት የሚያስፈልገውን ማቅረብ ይኖርበታል።

10-11 ሰሎሞን እጅግ ብዙ የንግድ አቅርቦትን አገኘ። በአንጻሩም ሰሎሞን በተራራማው በፊንቂያ ግዛት በብዛት ሊገኙ የማይችሉትን ስንዴና የወይራ ዘይት ለኪራም አቀረበለት። የፊንቂያ ግዛት ምጣኔ ሀብት በዋንኛነት የተመሠረተው ሰፊ ባለ የመርከብ ንግድና ግንደቹን ወደ ውጭ አገር በመላክ ነበር።

12 ሰሎሞን የነበረው ከፍተኛ ጥበብ የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል ፍጻሜ መሆኑ እንደ ገና በዚህ ክፍል ተገለጸ። በዚህ የተገለጸው የጥበብ ዐይነት የአስተዳደርና የዲፕሎማሲ ብልጎነት ነው። ሰሎሞን በ1ኛ 3 የነበረበትን ጉድለት ስለ ተገነዘበ ከአለበት ሰፊ ኅላፊነት አንጻር ሊያጋጥሙት የሚችሉትን የተለያዩ ችግሮች በተሳካ ሁኔታ ለመፍታት ይችል ዘንድ እግዚአብሔር የተትረፈረፈ ጥበብን ሰጠው።

ለ. በሕዝቡ ላይ የተጣለው የግዴታ ተግባር (5፤13-18)

13-14 የሚቀጥሉት ቊጥሮች ቊሳቃሶችን ለመሰብሰብና ቤተ መቅደሱን ለመሥራት ለነበረው ታላቅ ሥራ ሰሎሞን ያሰባሰበውን የሥራ ንይል የሚገልጽ ናቸው። የተመለመሉት ሠላሳ ሺህ ሠራተኞች ከመላው የእስራኤል ነገዶች የተወጣጡ ሆነው ከሊባናስ ግንደቹን በመቀረጥና በማንጓዝ ረገድ ፊንቃውያንን እንዲረዱ በዐሥር ሺህ ፈረቃ ተላኩ። እያንዳንዱ ግለሰብ ለሰሎሞን በአንድ ዓመት ውስጥ አራት ወር እንዲሠራ፤ እያንዳንዱ ፈረቃም በአንድ ጊዜ ለአንድ ወር ይቆያል። በቀሩት ስምንት ወርች የራሱን ሥራ ይሠራል። እንደዚህ ያለው (ኩርቢ የሚባለው) የሥራ ንይልን የማቅረብ ዘዴ በጥንቱ ዓለም የተለመደ ሲሆን በእስራኤል ውስጥ ግን ዐዲስ ሁኔታ ነበር። በዳዊት የሹማማት ዝርዝር ውስጥ አዲራም የግዳጅ ሥራ ኅላፊ መሆኑ ተገልጿል። ይህም ዳዊት የኩርቢን የሚፈጸም ነበር። በተወሰነ ደረጃ እንደ ተጠቀመበት የሚያመለክት ሲሆን ከዚህ የበለጠ ግን ምንም የተባለ ነገር የለም። ይሁን እንጂ፤ ሰሎሞን በስፋት ተጠቀመበት። የቤተ መንግሥቱ ድምቀት እየጨመረ በሄደ መጠን ከሕዝቡም የሚፈለገው ነገር እያደገ ሄደ።

15-16 70,000 ተሽካሚዎችና 80,000 ድንጋይ ጠራቢዎች የእስራኤል ዜጎች አልነበሩም (2ዜና 2፤17-18)። እነርሱ በቋሚነት ደረጃ “የባርነት የጉልበት ሠራተኞች” ነበሩ (1ኛ 9፤22)፤ ሥራቸውም በጣም ከባድ ነበር። ድንጋዮቹን የማስጌጥ ሥራ በእስራኤላውያንና በፊንቃውያን የእጅ ጥበብ ባለሙያዎች የሚፈጸም ነበር። ድንጋዩ የሚፈለፈለው ከእስራኤል ሲሆን፤ ምናልባትም አብዛኛው ከዚያው ከኢየሩሳሌም ሊሆን ይችላል። 3300 ተቈጣጣሪዎችና ተመልካቾች በአብዛኛው ከከነዓናውያን የተወጣጡ፤ አነስ ያለው ቡድን ደግሞ እስራኤላውያን የበላይ ተመልካቾችን የያዘ ነበር።

17 ለቤተ መቅደሱ መሠረት የሚያገለግሉት “ታላላቅና ምርጥ ድንጋዮች” እያንዳንዱ ድንጋይ ተስተካክሎ ይቀመጥ ዘንድ በእኩል አራት ማእዘን የተዘጋጁ ነበሩ። በ6፥7 መሠረት እነዚህ የተዘጋጁት የድንጋይ ጡቦች የተጠረቡት በዚያው በተፈለፈለበት ስፍራ ነበር።

18 ሌሎች ድንጋዮች ከዕንጨት ጣውላዎች ጋር በእጅ ጥበብ ባለሙያዎች የተዘጋጁ ሲሆኑ፤ ከእነዚህም ባለሙያዎች ጥቂቶቹ እስራኤላውያን ሆነው አብዛኞቹ ፈንቃውያን ነበሩ። ጊባል (ቢብሎስ) የተባለችው ከተማ በተለይ የተጠቀሰችው አብዛኞቹን ባለሙያዎች ስላቀረበች ነው። እንደ ገና፤ በ6፥7 እንደምንመለከተው፤ እነዚህ ሰዎች የእጅ ሥራቸውን ያከናውኑ የነበረው ከግንባታ ስፍራው በተለየ ቦታ ነበር። ይህም ተግባር በጥንቃቄ ማቀድንና መለካትን የሚጠይቅ ሲሆን፤ ጠቅላላው መርሐ ግብር ምን ያህል በደንብ የተደራጀና ሥራውም ምን ያህል በጥበብ የተከናወነ መሆኑን የሚገልጽ ነው።

2. የቤተ መቅደሱ ሥራ (6፥1-38)

ሀ. መግቢያ (6፥1)

ቤተ መቅደሱ ከምሳሌነቱና ከምልክትነቱ አንጻር ሲታይ ተጨባጭ የሆነና ዘለቄታ ያለው ድንኳን ነበር። በዋናነት እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የሚኖርበት ስፍራ ነበር። ከሕንፃው መዋቅር ያለፈ ቀጣይነት ያለው መንፈሳዊነትና ምሳሌነት አለው። ይህም ለምሳሌ፤ በ2ኛው 7 በዳዊትና በእግዚአብሔር መካከል በተካሄደው ንግግር የሚታይ ሲሆን፤ በዚህም ክፍል እግዚአብሔር ከቦታ ወደ ቦታ እየተዘዋወረ ከሕዝቡ ጋር በድንኳን ውስጥ ይኖር እንደ ነበረ ራሱ ተናግሮአል። በእግዚአብሔር አመለካከት ቤቱ ከድንኳን ወይም ከድንጋይና ከጥድ ዕንጨት አምሮ የተሠራ መሆኑ ልዩነት የለውም።

1 ስሎሞን ቤተ መቅደሱን በተጨባጭ መሥራት የጀመረው በዘመነ መንግሥቱ በአራተኛው ዓመት ነበር። ይህ ሁኔታ እስራኤላውያን ከግብጽ ከወጡበት ሁኔታ ጋር የተያያዘ በመሆኑ፤ ይህ ቊጥር የዘፀአትን ዘመን በትክክል ለማስቀመጥ ካሉት ታላላቅ ውሳጣዊ ማስረጃዎች አንዱ ነው። የስሎሞን ዘመን መንግሥት ፍጻሜ 931/930 ዓቅብ ነው። ይህም የእርሱን የአርባ ዓመት ዘመነ መንግሥት በ971/970 እንዲሆን የሚያደርግና አራተኛውን ዓመት በ967/966 አድርጎ ዘፀአትን ደግሞ በ1447/1446 እንዲሆን ያደርገዋል። ይህ አቈጣጠር ከሌሎች መጽሐፍ ቅዱሳውያን ማስረጃዎች (መሳ 11፥26 እና የመሳፍንት ዘመን ርዝመት) እና ከውጭ የታሪክ ማስረጃዎች ጋር ይስማማል።

ቤተ መቅደሱ የተሠራበት ትክክለኛ ስፍራ በዚህ ውስጥ አልተጠቀሰም፤ 2ዜና 3፥1 ግን ይህ ስፍራ “እግዚአብሔር ለአባቱ ለዳዊት በተገለጠበት በሞሪያ ተራራ ላይ በኢያቡሳዊው በኦርና ዐውድማ ዳዊት ባዘጋጀው ቦታ” መሆኑን ይገልጻል። በተጨማሪም ይህ ስፍራ ይስሐቅ በአብርሃም ሊሠዋ የነበረበት ቦታ (ዘፍ 22፥2) ነበር። ከኢየሩሳሌም በስተ ምሥራቅ ዳርቻ ላይ ከዳዊት ከተማ በስተ ሰሜን በኩል የነበረው ጭንጫማ ሜዳ ነበር።

ለ. የውጩ ውቅር (6፥2-14)

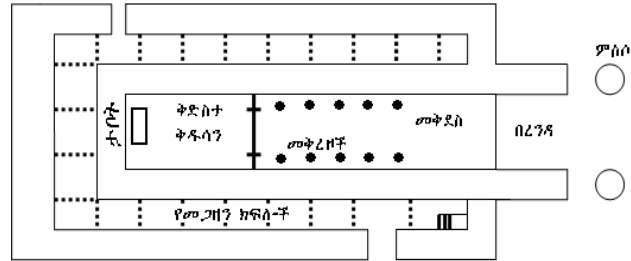
2 ቊጥር 2-10 ጠቅላላውን የቤተመቅደሱን ስፋት ይገልጻል። እነዚህ መለኪያዎች የውስጡን ስፋት እንጂ የግድግዳዎቹን ወፍረት አይጨምሩም። በዚህ ውስጥ ቤተ መቅደሱ የጠቅላላው የቤተ መቅደሱ ግቢ ዋናውና ማእከላዊው መዋቅር ነው። ሲለካም ርዝመቱ 146 ክንድ፤ ስፋቱ ሃያ ክንድ፤ ቁመቱ ሠላሳ ክንድ ነበር። (የክንዱ ርዝመት 18 ኢንች ያህል።) ይህም ከመገናኛው ድንኳን ሁለት ዕጥፍ ስፋት ነበረው ማለት ነው።

3 “በቤተ መቅደሱ ዋነኛ አዳራሽ” ፊት ለፊት በረንዳ ነበር። መጠኑ ዐሥር በሃያ ክንድ ሆኖ ርዝመቱም በዋናው ቤተ መቅደስ ስፋት ልክ ነበር።

4 “ባለ ዐይነ ርግብ መስኮቶች” የተባሉት ምናልባት በግን ካሉት የመጋዘን ክፍሎች በላይ በኩል በግን ግድግዳዎች ላይ ያሉት መስኮቶች ሊሆኑ ይችላሉ (ከቊ 5 ጋር ያነጻጻ)። የመስኮቶቹ ትክክለኛ ሁኔታ አልታወቀም። አንዳንዶች የተለሰኑ

ወይም በርብራብ የተሠሩ መስኮቶች ነበሩ ይላሉ። ሌሎች ደግሞ ከውስጡ ይልቅ በውጭ በኩል ሰፊ ያሉ ነበሩ ይላሉ።

5-6 በዋነኛው ቤተ መቅደስ (ዋናው አዳራሽና ቅድስተ ቅዱሳን) በውጭ በኩል ዙሪያውን ስሎሞን ቊጥራቸው ያልተጠቀሰ ክፍሎች ያሉት ሦስት ደርብ ግምብ ሠራ (ከሕዝ 41፥5-11 ጋር ያነጻጻ)። ቊጥር 10 የእነዚህ ክፍሎች ቁመት እያንዳንዱ ዐምስት ክንድ መሆኑን ይገልጻል። የወለሱ አግዳሚ ምስሶ በጠርዙ ላይ እንዲያርፍ በእያንዳንዱ ክፍል ከፍታ በውጭና በውስጥ ያለው የግድግዳው ወፍረት በግማሽ ክንድ ይቀንሳል። ስለሆነም የእያንዳንዱ ተከታታይ ፎቅ ስፋት በአንድ ክንድ ይጨምራል። በዚህም ሁኔታ አግዳሚ ምስሶዎቹ ወደ ውስጠኛው የቤተ መቅደሱ ግድግዳ ዘልቀው ሳይገቡ ወይም ከእርሱ ጋር ሳይያያዙ መደገፊያ ይኖራቸዋል ማለት ነው። እነርሱም ከውቅር አንጻር የቤተ መቅደሱ አካል አልነበሩም ማለት ነው።

የስሎሞን ቤተ መቅደስ የወለል ንድፍ

7 በድንጋይ መፈልፈያው ስፍራ የብረት መሣሪያን የመጠቀም ልምድ የነበረ እንደ መሆኑ መጠን፤ በእስራኤል ውስጥ ጸንቶ የቈየውን በመሠዊያ ሥራ ውስጥ የብረት መሣሪያን መጠቀም የተከለከለ መሆኑን (ዘፀ 20፥25) በዚህ ክፍል እንደ ምክንያት ማቅረብ አስፈላጊ አይደለም። ይህ ግን ብቁ የሆነ አደረጃጀትና ዕቅድ የነበረ መሆኑን ያመለክታል። በቅድሚያ በተቈራረጡና በተገጣጠሙ የሕንጻ መሣሪያዎች መጠቀሙ የቤተ መቅደሱ ሥራ በተሻለ ፍጥነት እንዲሁም ያለ ብዙ ግርግር እንዲካሄድ የሚረዳ ይሆናል። በተጨማሪም፤ አንጻራዊ ፀጥታ መኖሩ የዚህን ሥራ ቅዱስነት የሚያመለክት ይሆናል።

8 ወደ ጐኑ ክፍል የሚያስገባው በር በስተቀኝ (በስተ ደቡብ) በኩል ሲሆን፤ ይህም ምናልባት በመካከል ላይ ይሆናል። ወደ ሁለተኛውና ሦስተኛው ደረጃ የሚሄድበት መንገድ የመካከለኛውን ፎቅ አቋርጦ ወደ ሦስተኛው ፎቅ የሚወስደው ጠምዛዛ ደረጃ እንደ ነበረ ብዙ ጊዜ ይገመታል።

9-10 ጣራው በተሸካሚና በዝግባ ሳንቃዎች የተዋቀረ ከመሆኑ በቀር የተሰጠ ዝርዝር ነገር የለም። በቤተ መቅደሱ ዙሪያ የተሠሩት ክፍሎች ለምን ተግባር እንደሚያገለግሉ አልተጠቀሰም፤ ዳሩ ግን ለዕቃ መጋዘንነት እንደሚሆን ጥርጥር የለውም።

11 በ9፥2 መሠረት ቤተ መቅደሱ ከተመረቀ በኋላ እግዚአብሔር ለስሎሞን ለሁለተኛ ጊዜ ተገለጠለት (የመጀመሪያው መገለጥ በገባዎን ነበር ምዕ 3)። ይህም ቊጥተኛና ግላዊ የሆነ የእግዚአብሔር መገለጥን የሚያመለክት ነው። በአሁኑ ምንባብ ውስጥ እግዚአብሔር ለስሎሞን በነቢይ አማካይነት እንደ ተናገረው ግልጽ ነው።

12-13 እነዚህ እግዚአብሔር በቤተ መቅደሱ ሥራ ላይ የሚሰጠውን በረከት የሚገልጹ የሚያደፋፍሩ ቃላት ናቸው። በዚህ ታላቅ ሥራ ውስጥ እግዚአብሔር ከስሎሞን ጋር የነበረ ሲሆን ቤተ መቅደሱንም እርሱ በሕዝቡ መካከል የሚኖርበት ስፍራ በማድረግ ዕውቅናን ይሰጠዋል። ይህ የተስፋ ቃል ከዳዊት ጋር ከነበረው ቃል ኪዳን ውስጥ ሁለት ነጥቦችን ያወጣል። (1) እግዚአብሔር ለዳዊት ዘላቂ የሆነ ሥርወ

መንግሥት እንደሚቀቁምለትና በዳዊት ልብ ውስጥ የነበረውን ለእግዚአብሔር ስም የሚሆን ቤት የመሥራትን ጉዳይ የሚፈጽመው ልጁ ሰሎሞን ይሆናል። (2) ሰሎሞን ከዳዊት ጋር በነበረው የቃል ኪዳን በረከቶች ተጠቃሚ ይሆን ዘንድ ዳዊት ለእግዚአብሔር ቃል የነበረውን እምነትና መታዘዝ እርሱም ማሳየት ይኖርበታል። ይህም ለእያንዳንዱ የእስራኤላውያን ትውልድ የሚጠቅም ነገር ነው። ስለሆነም የቤተ መቅደሱ ድምቀትና ሥነ ሥርዐት ብቻውን በቂ አይደለም። እግዚአብሔር የሚታዘዝ ልብን ይፈልጋል።

14 በዚህ ላይ የውጭው አሠራር ይደመደማል። የሚቀጥሉት ቊጥሮች የውስጡን ሥራ ይገልጻሉ።

ሐ. የውስጡ አሠራር (6፥15-35)

15 የውጪው ሥራ እንደ አለቀ ሰሎሞን የውስጡን ግድግዳ ከወለሉ ጀምሮ እስከ ጣራው ድረስ በዝግባ ሳንቃ ለበጠው። ወለሉንም በዕንጨት ያለበሰው ሲሆን ይህንን የሠራው ግን በጥድ ዕንጨት ነበር። የዚህ የዕንጨት ዐይነት ምንም ይሁን ምን ብዙ ጊዜ ከዝግባ ዕንጨት ጋር ዐብሮ የሚሠራበት ነበር። ሁለቱ ዕንጨቶች በከፍተኛ ደረጃ የታወቁ ሆነው የብልጽግናና የባለሥልጣንነት ምልክቶች ነበሩ። ሰሎሞን ለቤተ መቅደሱ ሥራ ለሚወጣው ወጪ አንዳችም ሥሥት እንዳልነበረውና እንዲሁም ከፍተኛ ጥራት ያለውንና እጅግ ውድ የሆነውን መሣሪያ እንደ ተጠቀመ ለመረዳት ይቻላል። ሰሎሞን ይህን ሲያደርግ ለእግዚአብሔር እውነተኛ ፍቅርና የልብ መሰጠት የነበረው መሆኑን ለመግለጥ እንደ ሆነ በምዕ 8 ያደረገው ጸሎት ይመሰክራል። እግዚአብሔርን ሀብታም ለማድረግ የማይቻል ቢሆንም፤ ሰሎሞን ለእግዚአብሔር የሚገባው የመጨረሻ ጥራት ያለው ነገር ሊሆን እንደሚገባ በተግባር እያመለከተ ነበር።

16-18 የውስጡ መቅደስ ወይም “ቅድስተ ቅዱሳን” ከዋናው አዳራሽ በዝግባ ሳንቃዎች ተጋርዶ ነበር። መጠኑም ከመገናኛው ድንኳን ሁለት ዕጥፍ ነበር። ይህም ዋናውን አዳራሽ አርባ ክንድ እንዲሆን የሚያደርገው ሲሆን እንደገና ከመገናኛው ድንኳን ቅድስተ ቅዱሳን ሁለት ዕጥፍ ይሆናል። በቤተ መቅደሱ ውስጥ በየትኛውም ስፍራ አንድም ድንጋይ አይታይም ነበር። ሁሉም ነገር በዝግባ ዕንጨት የተሠራ መሆኑ ብቻ ሳይሆን፤ የዕንጨት ሥራው በሙሉ በሚያማምሩና በረቀቁ ቅርጾች የተሸፈነ ነበር።

19 የውስጡ መቅደስ እጅግ በጣም የተቀደሰ ወይም ቅድስተ ቅዱሳን ነበር። ምክንያቱም የእግዚአብሔር መገኘት (ህልውና) ምልክት የሆነው የቃል ኪዳን ታቦት የሚቀመጥበት ስለ ነበረ ነው (ከ1ሳሙ 4፥4፤ ከ2ሳሙ 6፥2 ጋር ያነጻ)። በዘፀ 25፥21-22 እግዚአብሔር ሙሴን በዚያ እንደሚገናኘውና ለእስራኤላውያን የሚሆነውን ትእዛዝ እንደሚሰጠው ነገረው። የታቦቱ አናት ሊቀ ካህናቱ በየጊዜው የማስተስረያውን ደም ስለሚረጭበት፤ እርሱ “የምሕረት ዙፋን” ወይም “የሰርየት መክደኛ” ተብሎ ይጠራ ነበር። የእግዚአብሔር ክብር ከቤተ መቅደሱ ተነሥቶ መሄድ የሚጀምረው ከኪሩቤሎች መካከል ነበር (ሕዝ 10፥4)። ስለሆነም በቅድስተ ቅዱሳን ውስጥ የነበረው ታቦት የቤተ መቅደሱና የሥርዐቶቹ ዋና የትኩረት ማእከል ነበር። ይህም የሚሆነው የአምልኮና የባዕድ አምላክ ፍርሀት መሣሪያ በመሆኑ ሳይሆን፤ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር በሚነጋገርበት ጊዜ ሕልውናውን የሚገልጥበት ስፍራ ስለ ነበረ ነው።

20-22 ይህ ቅዱስ ክፍል ርዝመቱ፤ ስፋቱና ከፍታው እኩል ሆኖ በወርቅ የተለበጠ፤ ከዝግባ የተሠራው መሠዊያም እንደዚሁ በወርቅ የተለበጠ ነበር። ይህ መሠዊያ በአካል በዋናው አዳራሽ ወይም በመቅደሱ ውስጥ በቀጥታ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን በሚያስገባው በር ላይ ነበረ (ዘፀ 30፥6)፤ ተግባሩና ምልክትነቱ ግን ከቅድስተ ቅዱሳን ጋር የተያያዘ ነበር። ስለሆነም ቊ 22 “በቅድስተ ቅዱሳን ውስጥ ያለውን መሠዊያም” በማለት ይጠቅሳል (ክዕብ 9፥4 ጋር ያነጻ)። በዚህ መሠዊያ አማካይነት፤ ካህኑ በውስጡ መቅደስ በኪሩቤሎች መካከል በምልክትነት ለተቀመጠው ለእግዚአብሔር አምልኮ ዕጣን ያቃጥልበታል።

የውስጡ መቅደስ ብቻ ሳይሆን፤ መላው የቤተ መቅደሱ የውስጥ ግድግዳዎች በወርቅ የተለበጡ ነበሩ። በውስጡ መቅደስ ፊት ለፊት የተዘረጉት የወርቅ ሰንሰለቶች፤ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን መግባት ክልክል የመሆኑን ሐሳብ የሚያጠናክሩ ናቸው።

23-28 ከወይራ ዕንጨት የተሠሩና በወርቅ የተለበጡ ሁለት ኪሩቤሎች በውስጡ ክፍል ተቀምጠው ነበር። የእያንዳንዳቸው ሁለት ክንፎች ርዝመት 0ሥር ክንድ ነበር። ፊታቸው ወደ መዝጊያው ሆኖ የተቀመጡ ነበሩ (2ዜና 3፥13)። ስለሆነም የሁለቱ ክንፎች ርዝመት ከአንዱ ግድግዳ እስከ ሌላው ግድግዳ ይደርስ ነበር (ሁለቱ ኪሩቤሎች በንጽጽር እርስ በርሳቸው ፊት ለፊት ነበሩ)። እነዚህ አንድነት ያላቸው ቅርጾች (ሕዝ 1፥4-14) ከእግዚአብሔር ዙፋንና መንግሥት ጋር ዝምድና ያለውን ኪሩቤል የሚያመለክቱ ነበሩ (ሕዝ 1፥22-28)። ደግሞም ወደ እግዚአብሔር ለሚወስደው መንገድ ጠባቂዎች ነበሩ (ዘፍ 3፥24)። እነዚህን የኪሩቤል ምልክቶች በሚመለከት በማንም ሰው ላይ የሚያደርግበት ተጽዕኖ የእግዚአብሔርን ክብርነትና ቅዱስነት ሰው እንዲረዳ ማድረግ ነው። እግዚአብሔርን መቅረብ ቀላልና እንደ ቀልድ የሚፈጸም ጉዳይ ሳይሆን፤ በትክክል እርሱ በወሰነው መንገድ ማለትም በደም አማካይነት መሆን ይገባል።

29-35 ወደ ውስጡ መቅደስ የሚያስገባው በር ከወይራ ዕንጨት የተሠራ ሲሆን፤ ወደ ዋናው አዳራሽ የሚያስገባው በር ደግሞ ከጥድ ዕንጨት የተሠራ ሁለት ሁለት ሳንቃዎች ያሏቸው ሁለት መዝጊያዎች ነበሩት። የሁለቱም ጥንድ መዝጊያዎች መቃኖች ከወይራ ዕንጨት የተሠሩ ነበሩ። መዝጊያዎቹም ሆኑ ግድግዳዎቹ (ቊ 20-22) ወለሉ እንኳ ሳይቀር በወርቅ የተለበጡ ሲሆኑ በመዝጊያው ላይ ባሉት ቅርጾችም ላይ ወርቅ ተለጥፎባቸው ነበር። ወለሉም በወርቅ መሸፈናቸው እጅግ የተቀናጣ ሥራ እንደ ሆነ ተደርጎ ብዙ ጊዜ ሲነቀፍ ቈይቶአል፤ ይሁን እንጂ ሰሎሞን የሰው ዐቅም በፈቀደው መጠን የእግዚአብሔርን ክብር ለማሳየት ከነበረው ምኞት ጋር የሚስማማ ነገር ነው። ይህም እርሱ ለእግዚአብሔር ታላቅነት የሰጠው ምስክርነት ሲሆን፤ በርግጥም የዚህ ቤተ መቅደስ ዝና በርቀትና በስፋት ስለ ተሠራጨ፤ በውጤቱም ለእግዚአብሔር ክብርና ግርማን አትርፎለታል።

መ. አደባባይ (6፥36)

36 በ2ዜና 4፥9 የካህናት አደባባይ ተብሎ የተጠራው የውስጡ አደባባይ፤ በሦስት ረድፍ ጥርብ ድንጋይና በአንድ ረድፍ የዝግባ ሳንቃ የተሠራ ነበር (ከዕዝራ 6፥4 ጋር ያነጻ)። ጸሐፊው የቤተ መቅደሱንና የቤተ መንግሥቱን ጠቅላላ ግቢ የሚሸፍን ሌላ አደባባይ መኖሩን ይገልጻል (7፥9-12)።

ሠ. መደመደሚያ (6፥37-38)

37-38 ቤተ መቅደሱን ሠርቶ ለመጨረስ ሰባት ዓመት ወስዶአል። እጅግ ብዙ የሥራ ሰዓትና እጅግ ከፍ ያለ የገንዘብ ወጭ ጠይቆአል። የዳዊት ዕቅዶችና ዝርዝር የሥራ መመሪያዎች በሙሉ በሥራ ላይ ውለዋል። የአባቱ ሕልም በተግባር ሲፈጸም ማየቱ ለሰሎሞን ታላቅ የርካታ ጊዜ ሳይሆን አልቀረም፤ እግዚአብሔርም ቤተ መቅደሱን በክብር በመሙላት ዕውቅናን በሰጠው ጊዜ፤ የሰሎሞን ደስታ ወሰን አልነበረውም።

3. የሰሎሞን ሌሎች የግንባታ ሥራዎች (7፥1-12)

1 ሰሎሞን ቤተ መንግሥቱን ለመሥራት የወሰደበት ጊዜ ቤተ መቅደሱን ከሠራበት ጊዜ ሁለት ዕጥፍ ይሆናል። ይህም የሆነበት ምክንያት በርካታ ከሆኑት የሕዝብና የግል የሕንጻ ክፍሎች የተነሣ ሲሆን ከእነዚህ ውስጥ ስድስቱ በዐጭሩ በዚህ ምንባብ ውስጥ ተገልጿዋል። በተጨማሪም፤ በቤተ መቅደሱ ሥራ ሰፊና ከፍተኛ ዕቅድ እንዲሁም የቊሳፋስ አቅርቦት ነበረ። በቤተ መንግሥቱ ሥራ ግን ይህ አልሆነም። ቤተ መቅደሱና ቤተ መንግሥቱ በአንድ ሰፊ ግቢ ውስጥ የተጠቃለሉና በአንድ አደባባይ ውስጥ የሚገኙ ነበሩ (ቊ 12)፤ ይህም ምናልባት ንጉሡ በእግዚአብሔር ስም የሚሠራ ለመሆኑ ጉልሕ መግለጫ እንዲሆን ታስቦ ይሆናል። እርሱ ራሱ በእግዚአብሔር መንገድ መሄድ የሚገባው ሲሆን ደግሞም

የሕዝቡ እረኛ እንደ መሆኑ እነርሱን ወደ እግዚአብሔር ይመራቸዋል። በዚህም ሁኔታ፤ እርሱ የክርስቶስ ምሳሌ ነበር።

2-5 የሊባኖስ ዱር የተባለው ቤተ መንግሥት የተለየ ሕንጻ ነው፤ ይህ ስም የተሰጠው ከዝግባ ስለ ተሠራ ነበር። ይህ ሕንጻ እርሱም በጣም ከፍ ያለ ሕንጻ ሲሆን ርዝመቱ መቶ ክንድ፤ ስፋቱ ዐምሳ ክንድ ከፍታው ሠላሳ ክንድ ነበር። ሕንጻው በ10፥17 እንደ ተጠቀሰው ሦስት መቶ የወርቅ ጋሻዎች የሚቀመጡበት ከመሆኑ በቀር (ከኢሳ 22፥8 ጋር ያነጻ) ትክክለኛ ተግባር በግልጽ የሚታወቅ አይደለም። ይህ የኋለኛው ምንግብ በጦርነት ዐውድ የተገለጸ በመሆኑ የሥነ ሥርዐት ማክበሪያ ጋሻዎችን ሳይሆን፤ እውነተኛ የጦር መሣሪያዎችን የሚያመለክት ነው። ይህም ሕንጻው ቢያንስ በከፊል የጦር መሣሪያ ማከማቻ መሆኑን ያሳያል።

6-7 በቊ 6-9 የተገለጹት ዐምስቱ የሕንጻ ክፍሎች የአንድ ትልቅ መዋቅር አካል ሳይሆኑ አይቀርም። ዐምድ ጣራ ያለው መግቢያ ሲሆን አንድ ሰው ወደ ፍትሕ አዳራሽ የሚገባው በዚያ ውስጥ ነበር። በዝቅተኛ ባለሥልጣኖች ሊታዩ የማይችሉትን ጉዳዮች ንጉሡ የሚሰማበት የፍትሕ አዳራሽ ወይም የዙፋን ችሎት አዳራሽ የሚባል ክፍል ነበር (ከ3፥16-28 ጋር ያነጻ)። ይህ የዙፋን ክፍል አሠራር በዘመኑ በሦርያና በአሦር ከነበሩት የዙፋን ክፍሎች ጋር ተመሳሳይ ሳይሆን አይቀርም። ዙፋኑ አብዛኛውን ጊዜ ከአዳራሹ በስተ መጨረሻ ከመግቢያው በስተ ግራ በኩል ይቀመጥ ነበር። ዙፋኑ ራሱ በ10፥18-20 ተገልጿል።

8 ስለ ሰሎሞን የግል መኖሪያም ሆነ ስለ ፈርሐን ልጅ መኖሪያ አሠራራቸው ተመሳሳይ ከመሆኑና ከሕዝባዊው ሕንጻ ፈንጠር ብለው ከመሠራታቸው በቀር የተባለ ነገር የለም።

9-12 በአጠቃላይ ቤተ መንግሥት በሥራ ላይ የዋሉት ድንጋዮች ከፍተኛ ጥራት ያላቸው፤ በልክ በልክ የተቈረጡና በውስጥም ሆነ በውጭ በኩል አምረው የተስተካከሉ ነበሩ። የመሠረቱ ድንጋዮች ሰፋፊ ሲሆኑ ርዝመታቸው ከዐሥራ ሁለት እስከ ዐሥራ ዐምስት ጫማ የሚደርስ ነበር። እንደነዚህ ያሉ ጥርብ ድንጋዮች በመጊዳ በነበረው ደቡባዊ “ቤተ መንግሥት” መሠረት ላይ ተገኝተዋል። ሰፊው የውጪ አደባባይ የሰሎሞንን የቤተ መቅደስና የቤተ መንግሥት ሥራዎች ያካተተ ነበር፤ አሠራሩም ሦስት ረድፍ ድንጋይና አንድ ረድፍ የዝግባ ሳንቃ ያለውና ከውስጡኛው አደባባይ ግድግዳ ጋር የሚመሳሰል ነበር። ይህ ዐይነተኛ የፊንቃውያን የአሠራር ዘይቤ በመጊዳ በሚገኘው በሰሎሞን በርና በደቡባዊው ቤተ መንግሥት አደባባይ በር ላይ ይታያል።

4. የቤተ መቅደሱ ዕቃዎች (7፥13-51)

ሀ. የዕጅ ጥበብ ባለሙያው ኪራም (7፥13-14)

13-14 ኪራም (ኪራምአቢ፤ እንዲሁም በ2ዜና 2፥13፤ 4፥11) ከጢርስ የተላከ ከፍተኛ ችሎታ የነበረውና የሠለጠነ የእጅ ጥበብ ባለሙያ ነበር። ከዚያው አገር ንጉሥ የተለየ ሌላ ኪራም መሆኑ ግልጽ ነው። እርሱ ግማሽ ፊንቃዊና ግማሽ እስራኤላዊ ሲሆን እናቱ ከንፍታሉም ነገድ ነበረች። በናስ ሥራ በጣም የሠለጠነ ሰው ነበር፤ 2ዜና 2፥14 ደግሞ ይህ ሰው በወርቅና በብር፤ በናስና በብረት፤ በድንጋይና በዕንጨት፤ እንዲሁም በሐምራዊና በሰማያዊ፤ በቀይ ግምጃና በቀጭን በፍታ ሥራ የሠለጠነ መሆኑን ጨምሮ ይገልጻል (ከዘፀ 31፥2-3፤ 35፥30-31 ጋር ያነጻ)። ኪራም በቃሉ እንደ ተገለጸው “በማናቸውም የናስ ሥራ ጥበብን፤ ማስተዋልንና ዕውቀትን የተሞላ ሰው ነበር”። ይህም “ጥበብ” እና “ማስተዋል” የተባሉት ቃሎች ረጅም የሆነ የትርጉም ስፋት ያላቸው መሆኑን ያመለክታል። የኪራም ጥበብ ተግባራዊ ክሊሎትን የሚመለከት ነበር። ሰሎሞን እጅግ ከፍተኛ ጥራት ያላቸውን ቊሳቊሶች መጠቀም ብቻ ሳይሆን፤ እጅግ ከፍተኛ ችሎታ ያላቸውን ሠራተኞችም ለመቅጠር የገንዘብ ወጪን አልቈጠበም።

ለ. ሁለቱ የናስ ምስሶዎች (7፥15-22)

15 እነዚህ ሁለት የተጌጡ የናስ ምስሶዎች ኪራም ለቤተ መቅደሱ የሠራቸው የመጀመሪያ ሥራዎች ናቸው። እያንዳንዱ ሁኔታ እንደሚያለክተው እነዚህ ምስሶዎች የቤተ መቅደሱ አካል

ሳይሆኑ ለብቻቸው የቆሙ ነበሩ። እነርሱም በቤተ መቅደሱ መመላለሻ ላይ ወይም “አጠገብ” የቆሙ ነበሩ (ቊ 21፤ ከ2ዜና 3፥17 ጋር ያነጻ)። በጥንታዊው የቅርብ ምሥራቅ ውስጥ ተመሳሳይ የሆኑ ለብቻቸው የቆሙ ምስሶዎች ምሳሌዎች ተገኝተዋል። እነዚህ ምስሶዎች በጣም ሰፋፊ ሲሆኑ ቁመታቸው ዐሥራ ስምንት ክንድ፤ ዙሪያቸው ደግሞ ዐሥራ ሁለት ክንድ ነበር። ምስሶዎቹ ውስጣቸው ክፍት፤ ስፋቱ አራት ጣት ሆኖ (ኤር 52፥21) የተሠሩትም ቀልጠው በቅርጽ ውስጥ በመፍሰስ ነበር (ቊ 46)።

16-20 “ጉልላቶቹ” እንደዚሁ ከናስ ለብቻቸው ቀልጠው የተሠሩ ሲሆን የእያንዳንዱ ርዝመት ዐምስት ክንድ ነበር። የሳሕን ቅርጽ ያላቸው ሆነው (ቊ 42፤ 2ዜና 4፥12-13) በሮማኖች፤ በሱፍ አበባዎችና በመርብብ ሰንሰለቶች ያጌጡ ነበሩ።

21-22 ከመመላለሻው መግቢያ በስተ ቀኝ ወይም በስተ ደቡብ በኩል የነበረው ምስሶ ያቁም (“አቋቋመ”) የሚል ስም ነበረው። ሌላው በስተ ግራ ወይም በስተ ሰሜን በኩል የነበረው ቦሌዝ (“በእርሱ ኃይለኛ ነው”) ተብሎ ተጠራ። እነዚህ መንታ ምስሶዎች እግዚአብሔር ለዳዊት ዘላቂ የሆነ ሥርወ መንግሥት በማቋቋም ስለ ሰጠው ጸጋ ዕቅድ አውጪው ዳዊትና ፈጻሚው ሰሎሞን የትሕትና ምስክርነት የሰጡበት ጥሩ መታሰቢያ ነበሩ፤ ደግሞም ንጉሡ ለስኬታማ አገዛዝ በእግዚአብሔር ላይ የሚደገፍ ለመሆኑ ምስክርኛ ናቸው። በተጨማሪም ሁኔታ እነዚህ ምስሶዎች እያንዳንዱ ተከታታይ ንጉሥ በእግዚአብሔር የሚሾምና በእርሱ ጸጋ የሚገዛ እንዲሁም የእርሱ ኃይል ከእግዚአብሔር መሆኑን የሚገልጹ ዘላቂ ማስታወሻዎች ነበሩ።

ሐ. የናስ ገንዳ (7፥23-26)

23-26 ከቀለጠ ናስ የተሠራው ታላቁ ገንዳ ሌላው የኪራም አስገራሚ የእጅ ጥበብ ሙያ ምሳሌ ነበር። ይኸውም የአበባ ቅርጽ ያለውን ጠርዝና ከጠርዙ በታች ያሉትን ሁለት ረድፍ ያላቸውን የቅል ቅርጾች ጨምሮ አንድ ወጥ ሆኖ ቀልጠ የተሠራ ነበር። የናስ የበሬዎች ምስል በኋላ አካዝ እነርሱን አንገሥቶ በድንጋይ መሠረት የቀየራቸው እንደ መሆኑ (2ዜና 16፥17) በተለይ ለብቻቸው ቀልጠው የተሠሩ ነበሩ። የዚህ ትክክለኛ ቅርጽ አይታወቅም። ገንዳው ዐሥሩን ተንቀሳቃሽ ገንዳዎች ጨምሮ፤ በመገናኛው ድንኳን እንደ ነበረው ገንዳ ሁሉ፤ ለሥርዐታዊ መንጻት የሚያገለግል ነበር። ትልቁ ገንዳ ለካህናቱ መታጠቢያ የሚያገለግል ሲሆን፤ ተንቀሳቃሪ ገንዳዎች ደግሞ ለሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርቡት ነገሮች ይታጠቡባቸው የነበሩ ናቸው (2ዜና 4፥6)። መንጻትን በሚመለከት ካህናቱ ሊፈጽሙት የሚገባው ደንብ ከሥርዐት ያለፈ እውነታን እንዲያስተምሩ የታቀደ ሲሆን፤ ይኸውም ወደ እግዚአብሔር ለመቅረብና እርሱን ለማገልገል የሚያስብ ሰው ከኃለም እድፍ ራሱን ማንጸት ያለበት መሆኑን የሚያስገነዝብ ነው።

መ. ዐሥሩ የናስ ገንዳዎችና ማስቀመጫዎቻቸው (7፥27-39)

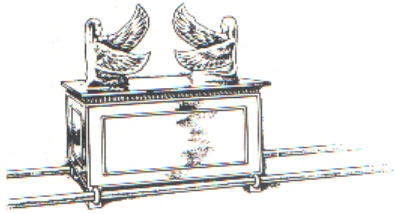
27-37 ገንዳዎቹን የሚሸከሙ ዐሥር ተንቀሳቃሽ ማስቀመጫዎች ተሠርተው ነበር። እነርሱም አራት ክንድ አራት ማእዘንና ሦስት ክንድ ከፍታ ነበራቸው። በማስቀመጫዎቹ ዙሪያ በሚያምር ሁኔታ የተቀረጹ ጠፍጣፋ ናሶች የነበሩ ሲሆን፤ በተገኘው ባዶ ስፍራ ዘረፍቧ፤ የአንበሳችና የዘንባባ ዛፎች ምስል ነበር። መንኰራኩሮቹም የሠረገላ መንኰራኩሮችን የሚመስሉ ናቸው። “እጆታ” የሚለው ቃል ምናልባት “መደገፊያ” ቢባል ሳይሻል አይቀርም። መሸከሚያዎቹ በእነዚህ መደገፊያዎች ሥር የሚያልፉ ነበሩ። ገንዳዎቹ ወደ ሚፈለጉበት ቦታ ሁሉ ለመሄድ ይችሉ ዘንድ እነዚህ ማስቀመጫዎች ተንቀሳቃሾች ነበሩ።

38-39 ገንዳዎቹም ደግሞ ከናስ የተሠሩ ሲሆኑ፤ እያንዳንዳቸው አርባ ሳህን (230 ጋሎን) የሚይዙ ሆነው አራት ክንድ (ስድስት ጫማ) ርዝመት ነበራቸው። ገንዳዎቹ ምንም እንኳ ተንቀሳቃሾች ቢሆኑም፤ መደበኛ ስፍራቸው በቤተመቅደሱ ዋና አዳራሽ ውስጥ ሆኖ ዐምስቱ በቀኝ ዐምስቱ ደግሞ በግራ ነበሩ። ተግባራቸውም ለሚቃጠል መሥዋዕት የሚሆኑት ነገሮች የሚታጠቡበትን ውሀ መያዝ ነበር (2ዜና 4፥6)። ገንዳው የሚቀመጠው ከቤተ መቅደሱ በስተ ደቡብ ምሥራቅ ጫፍ ላይ ነበር (ከሕዝ 47፥1-2)።

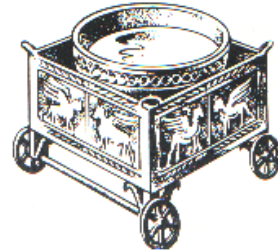
የቤተ መቅደስ ዕቃዎች

የቃል ኪዳን ታቦት

በድንኳኑ ውስጥ
የነበረው ታቦት ወደ
ቤተ መቅደሱ ተዛወረ
(1ነገ 8፥3-9፤ 2ዜና
5፥2-10)

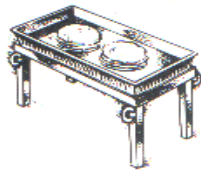

ተንቀሳቃሽ የናስ ገንዳ

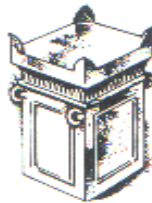

የገጽ ኅብስቱ የሚቀመጥበት ጠረጴዛ

የገጽ ኅብስቱ ጠረጴዛ
ከወርቅ የተሠራ
ነበር።

የዕጣን መሠዊያ

መቅረዝ

በቤተ መቅደሱ ውስጥ ዐሥር
መቅረዞች የነበሩ ሲሆን
ከመቅደሱ ግራና ቀኝ ዐምስት
ዐምስት ነበሩ። (1ነገ 7፥49)
ለእነርሱም ዐሥር
ጠረጴዛዎች ነበሩት
(2ዜና 4፥8)

ሠ. የኪራም የናስ ሥራ ማጠቃለያ (7፥40-47)

40^ሀ ትናንሾቹ የናስ ዕቃዎች ከዚህ ጀምሮ ተዘርዝረዋል። ገንዳዎቹ ከመሠዊያው ላይ ዐመዱን ለማስወገድ የሚያገለግሉ ትናንሽ ዕቃዎች ናቸው (ከ2ነገ 25፥14፤ ከ2ዜና 4፥11 ጋር ያነጻ)። አካፋዎቹ ከመሠዊያው ላይ ዐመዱን ለመዛቅ የሚጠቅሙ ሲሆኑ፤ የመርጫ ሳሕፍቶች ደግሞ ሰፋፊ ሆነው በሚቃጠል መሥዋዕቱ ማቅረቢያ ዘንድ ምናልባት ደሙን ለማጠራቀም የሚያገለግሉ ነበሩ።

40^ለ-45 በኪራም የተሠሩት የናስ ዕቃዎች ማጠቃለያ እዚህ ላይ ይጀምራል። ሐተታችን የናሱን መሠዊያ አይጠቅሰውም (2ዜና 4፥1)።

46-47 ናሱን የማቅለጥ ሥራ የሚሠራው በዝቅተኛው የዮርዳኖስ ሸለቆ ውስጥ ነበር። ሱኮት የምትገኘው ከዮርዳኖስ ሸለቆ በስተ ምሥራቅ በኩል ወደ ዮርዳኖስ ሸለቆ በሚገባው በያቦቅ ወንዝ ላይ ነበር። ጸርታን የት እንደ ሆነ በርግጠኛነት አልተጠቀሰም፤ ዳሩ ግን በዮርዳኖስ አቅራቢያ ባለው በያቦቅ ወንዝ ቊልቊላት ላይ ሳይሆን አይቀርም። ይህ ጠቅላላ አካባቢ በዕብራውያኑ ንጉሣዊ አገዛዝ ዘመን ትልቅ የብረታ ብረት ሥራ እንቅስቃሴ የሚካሄድበት ማእከል ለመሆኑ ብዙ መረጃዎች ያመለክታሉ። ጥሩ የሽክለ ዐፈርም በብዛት ይገኛል፤ የክሰል ዕንጨትና የሰሜን ነፋስም እንደ ልብ ስለ አለ ይህ አካባቢ ለብረታ ብረት ሠራተኞች ዐይነተኛ ማእከል ነበር።

ኪራም ይጠቀምበት የነበረው የብረት ማቅለጥ ዘዴ የሰም ማቅለጫ ዐይነት ሲሆን ይህም በግልጽ ከ2500 ዓቅክ ጀምሮ እስከ መካከለኛው ዘመን የሚሠራበት ነበር። አሁንም ቢሆን ከፍተኛ ጥራት ላላቸው የቅርጽ ሥራዎች ብዙ ይሠራበታል። በመጀመሪያ የሽክለ ማእከል ይሠራል፤ ከዚያም በሚያስፈልገው የውፍረት መጠን በስም ይሸፈናል። ስሙም በተፈለገው ቅርጽ ተስተካክሎ ከሞላ በኋላ በተለይ በተዘጋጀ ሽክለ ይለበባል፤ ከዚያም ጠቅላላው ቅርጽ ለተወሰነ ጊዜ ምናልባትም በርከት ላለ ቀኖች በትክክል ይቃጠላል። በዚህ ጊዜ ውስጥ ሰሙ በውጭ በኩል ባለው ቅርጽ አማካይነት በቀዳዳ እንዲወጣ ይደረጋል።

ከዚያም የቀለጠው ናስ በእነዚሁ ቀዳዳዎች ውስጥ ይገባል። ኪራም በትልልቅ ምድጃዎች ሳይጠቀም አልቀረም። አስተካክሎ ለማፍሰስና የቀለጠው ብረት እንዲስተካከል ለማድረግ እንዲሁም ጭሱ በአግባቡ እንዲወጣ ለማድረግ ታላቅ ችሎታ ያስፈልግ ነበር። በዚህ ሥራ ያለውን ንላፊነት በተሳካ ሁኔታ ለመወጣት የሚችለው በደንብ የተካነ የእጅ ጥበብ ባለሙያ ብቻ ነበር።

ረ. የቤተ መቅደሱ ዕቃዎች (7፥48-50)

48 ከወርቅ የተሠሩ ዕቃዎችና መሣሪያዎች ዝርዝር ከዚህ ይጀምራል። የወርቅ መሠዊያውን በሚመለከት በዘፀ 30፥1-4 የተሰጡትን አስተያየቶች ይመልከቱ። የገጽ ኅብስቱን ማስቀመጫ ጠረጴዛ በሚመለከት ደግሞ በዘፀ 25፥23-30 የተሰጡትን አስተያየቶች ይመልከቱ። የአሁኑ ምንባብ ስንት ጠረጴዛዎች እንደ ነበሩ አይገልጽልንም፤ 2ዜና 4፥8 ግን ዐሥር የገጽ ኅብስት ማስቀመጫ ጠረጴዛዎች እንደ ነበሩ ይገልጽልናል። በኋላም፤ በ2ዜና 29፥18 ሕዝቅያስ ቤተ መቅደሱን ከአጸዳ በኋላ ካህናቱ የገጽ “ኅብስቱ የሚቀመጥበትን ጠረጴዛ ከእነዕቃዎቹ አንጽተናል” በማለት ገለጹለት። ከእነዚህ ሐተታዎች እንደምንመለከተው ጠረጴዛዎቹ ምንም እንኳ ዐሥር ቢሆኑም፤ ተግባራቸውንና ምሳሌነታቸውን ስንመለከት እንደ አንድ መደብ (ማለትም ዐሥር ክፍሎች ያሉት አንድ ጠረጴዛ) የሚቆጠሩ ናቸው።

49 የወርቁን መቅረዝ በሚመለከት በዘፀ 25፥31-40 የተሰጡትን አስተያየቶች ይመልከቱ። አሁንም እንደ ገና፤ ልክ እንደ ሀልዎቱ ጠረጴዛ ሁሉ፤ በመገናኛው ድንኳን የነበረው አንዱ ጠረጴዛ ዐሥር ሆኖአል፤ ይሁን እንጂ ተግባራቸውንና ምሳሌነታቸውን በሚመለከት ረገድ አንድ መደብ ነበሩ። በዕብራውያን 9 ውስጥ የተገለጸው የምድራዊው መቅደስ ምሳሌነት ለቤተ መቅደሱ እንደ ምሳሌ በሚቆጠረው በብሉይ ኪዳን የመገናኛ ድንኳን መግለጫ ላይ የተመሠረተ ነው።

50 የቅድስት ቅዱሳንና የዋናው አዳራሽ በሮች ማጠፊያዎች እንኳ ሳይቀሩ ከወርቅ የተሠሩ መሆናቸው ተጠቅሷል።

9. የቤተ መቅደሱ ንብረቶች (7፥51)

51 ሰሎሞን የቤተ መቅደሱ ሥራ እንደ አለቀ ዳዊት ለእግዚአብሔር የለየውን ታላቅ የስጦታዎች ሀብት በግምጃ ቤቱ (ምናልባትም በምዕ 6 በተገለጹት የጐን ክፍሎች) ውስጥ አስገባቸው (1ዜና 29)። ዳዊት ለእግዚአብሔር ከነበረው ታላቅ ፍቅር የተነሣ ከዚያ በፊት ከሰጠው በተጨማሪ ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የግል ሀብቱ የሆነውን ወርቅና ብር በነጻነትና በደስታ ሰጥቶ ነበር (1ዜና 29፥3)። ለእግዚአብሔር የነበረው ፍቅርና ታላቅ ጉጉት የእርሱን ሹማምት በተመጣጣኝ ሁኔታ እንዲሰጡ አነሣሣቸው። የዳዊት ታላቅ ደስታ መላ ሀገሪቱን አንቀሳቀሰ። በ1ዜና 29፥10-20 ያደረገው ጸሎት ለእግዚአብሔር የመስጠትን መብት በማግኘቱ ደስታ የተሞላ ምስጋናን የሚገልጽ ሲሆን ከዚህ የሚበልጥ ጸሎት ለማግኘት አስቸጋሪ ነው። እርሱ ሰሎሞን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ በሙሉ ልቡ እንዲጠብቅና ቤተ መቅደሱን እንዲሠራ ያደረገው ጸሎት አሁን መልስ አግኝቶአል። የዳዊት ሹማምት የእርሱ ደስታ በእንደሱ ላይ እንደ ተጋባ ሁሉ፤ ሰሎሞንም ቤተ መቅደሱን የመሥራትን መርሐ ግብር ለመፈጸም ጉጉት እንደ ዐደረበት ማንም ሰው ሳይሰማው አይቀርም። ይህ እንግዲህ ለመሪነት መርሕ ከሁሉ የላቀ መግለጫ ነው።

5. የቤተ መቅደሱ መመረቅ (8፥1-66)

ሀ. የታሰቱና የመገናኛው ድንኳን ወደ ቤተ መቅደሱ መምጣት (8፥1-11)

1-2 የቤተ መቅደሱ ሥራ እንደ አለቀና ዕቃዎቹም በየቦታቸው እንደ ተቀመጡ ከሁሉ የሚበልጠው ሁነት ሊፈጸም ነው። እርሱም ታሰቱ በቋሚ ስፍራው የመቀመጡ ጉዳይ ሲሆን ይህም ለእስራኤል የዐዲስ ዘመን ጅማራ ነበር። በዚህ ጊዜ መቼውም ይልቅ የዘላቂነት ስሜት ሰፈነ። ታሰቱ ከአሁን ወዲያ በኢየሩሳሌም ውስጥ በጊዜያዊ መጠለያ አይቀመጥም፤ ታሰቱ በኢየሩሳሌም ሆኖ የመገናኛው ድንኳን ደግሞ በገባጆን የነበረበት የመለያያት ሁኔታ አሁን ቀርቶአል።

ይህንን ታላቅ በዓል ተገቢ በሆነው ክብርና ማዕርግ ለማክበር ሰሎሞን የእስራኤልን ሽማግሌዎች ከነገድና ከቤተ ሰብ አለቆች ጋር በአንድ ላይ ሰበሰባቸው። እርሱ በእግዚአብሔር የተቀባ እረኛ እንደ መሆኑ መጠን ታሰቱን በማንቀሳቀስና ቤተ መቅደሱን በመመረቅ ጉዳይ ላይ መላውን እስራኤልን በሽማግሌዎቹና በአለቆቹ አማካይነት አሳተፋቸው። ይህም ከደስታና ከሥነ ሥርዐት አካባቢ ያለፈ ነገር ነበር። ሰሎሞን የዚህን በዓል መንፈሳዊ ክብር ትኩረት ሰጥቶ ተመልክቶታል፤ ስለሆነም ቤተ መቅደሱን በመመረቅና ከሁሉም በላይ ልባቸውን ለእግዚአብሔር በመስጠት እስራኤላውያን በአንድነት እንዲተባበሩ ሰሎሞን ተመኝቶአል።

የዳስ በዓል በዓመቱ ውስጥ ካሉት በዓላት የመጨረሻው ሲሆን የመክር በዓል በመባልም ይታወቅ ነበር። ይህ በዓል የመክር መብሰብያ በዓል ከመሆኑም በላይ የምድረ በዳው መንከራተት የተፈጸመበትንና እግዚአብሔር ሕዝቡን ወደ ተስፋዪቱ ምድር ያስገባበትን ሁኔታ ለማስታወስም ይከበር ነበር (ዘጸ 12፥8-11)። ዘካርያስ 14፥16-21 በመሲሐ ዘመን ከሞት የተረፉት ሕሕዛብና የተዋጀቸው እስራኤል ይህንን በዓል ማክበር እንደሚገባቸው ይገልጻል። ይህም የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል መፈጸሙን ማሳትም እስራኤል በምድርዋ በእግዚአብሔር መሲሐ የበላይነት መቋቋሟን ታከብራለች ከሚለው ግንዛቤ ጋር የሚስማማ ነው።

ለሰሎሞን ቤተ መቅደሱ ተሠርቶ በማለቁ የእግዚአብሔር ተስፋ የመፈጸሙ ምልክት የሚሆነው ለእስራኤል መቋቋም ብቻ ሳይሆን እርሱ በመካከላቸው እንደሚሆንና አምላካቸውም እንደሚሆን የሚያመለክት ነበር (ከራዕይ 21፥3 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ካልሆነ በቀር የእስራኤል ምድሪቱን መውረስ ባይ በረከት ይሆናል (ከዘጸ 33፥12-16 ጋር ያነጻ)። እስራኤልን በሕሕዛብ መካከል በልዩ ሁኔታ የተባረከች የሚያደርጋት የእግዚአብሔር ህልውና ነው።

3-5 በተመደበው ሥርዐት መሠረት ታሰቱን ያነሡት ካህናቱ ነበሩ። በታሰቱ ፊት በሰሎሞን የሚመራው የሹማምቱና የሽማግሌዎቹ ሰልፍ ነበር። ለበዓሉ በሚስማማ ሁኔታ፤ ማንም

ሊቈጥራቸው የማይችል በጎችና ከብቶች መሥዋዕት ሆነው ነበር። “ሠዋ” የሚለው የተሳትፎ አነጋገር ታሰቱ ከዳዊት ከተማ ወደ ቤተ መቅደሱ በሚጓዝበት ዐጭር ጉዞ እየተሠዉ መሆናቸውን የሚያመለክት ነው (ከ2ሳሙ 6፥13 ጋር ያነጻ)። የመገናኛው ድንኳንም ጭምር (በተለምዶው አነጋገር ድንኳን የተባለው) እንደ መጣ ማስታወስ ይገባናል። ይህም በገባጆን የነበረው የመጀመሪያው ድንኳን ነበር። እርሱም በውስጡ ከነበሩት ዕቃዎች ጋር በቤተ መቅደሱ ውስጥ በአንድ ቦታ መቀመጡ የታወቀ ነው።

6-8 በዋናው ቤተ መቅደስ ውስጥ ለመግባት የሚፈቀድላቸው ካህናቱ ብቻ እንደ መሆናቸው መጠን ታሰቱን በተዘረጉት የወርቅ ኪሩቤል ክንፎች ሥር በተመደበለት ስፍራ አስቀመጡት። ኪሩቤልም ከእግዚአብሔር ዙፋንና ከአገዛዙ ጋር ግንኙነት የነበራቸው እጅግ ከፍ ያሉት መላእክት ምሳሌዎች ነበሩ (6፥23-28 ይመልከቱ)። ታሰቱ በበሩ አቋርጦ ከሰሜን ወደ ደቡብ ሆኖ ተቀምጦ ነበር። መሎጊያዎቹም በታሰቱ ርዝመት ተዘርግተው በተመሳሳይ አቅጣጫ በበሩ አቋራጭ ነበሩ። ይህም ከሰሜን ወደ ደቡብ የተዘረጉት የኪሩቤል ክንፎች ታሰቱንና መሎጊያዎቹን ሸፍነዋቸው ነበር የሚለውን ሐሳብ የሚያጠናክር ነው። እነዚህ መሎጊያዎች ወይም የመሸከሚያ አጠናዎች በጣም ረጃጅሞች ከመሆናቸው የተነሣ፤ ጫፎቻቸው የሚታዩት አንድ ሰው በበሩ አጠገብ ሆኖ ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ውስጥ ከተመለከተ ብቻ ነበር (ይኸውም መሎጊያዎቹ ከበሩ ብዙ ዐልፈው ተዘርግተው ነበር ማለት ነው)። ስለ መሎጊያዎቹ የተገለጸው አነጋገር በዘፀ 25፥15 መሎጊያዎቹ ከታሰቱ መለየት የለባቸውም የሚለው ሐሳብ ተፈጻሚነት እንደ አገኘ የሚያረጋግጥ ነው። ታሰቱ ምንም እንኳን በቋሚ መኖሪያው ውስጥ ቢሆንም፤ መሎጊያዎቹ የእግዚአብሔርን ሕዝብ የምድረ በዳ ጉዞ ያስታውሱ ዘንድ በቦታቸው ተቀምጠው ነበር። ሌሎቹ ዕቃዎች ዐዲስ የተሠሩ ቢሆንም፤ ታሰቱ የእግዚአብሔርን የአገዛዝ ህልውና ያመለክት ዘንድ እስራኤል በሰና ስፍራው በነበረበት ጊዜ የተሠራው ያው የጥንቱ ታሰት ነበር።

9 በታሰቱ ውስጥ የነበሩት እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ላደረገው ቃል ኪዳን ምስክር የሆኑት በኩራብ የነበሩት ሁለቱ የድንጋይ ጽላቶች ብቻ ነበሩ። ታሰቱም “የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ታሰት” ደግሞም “የምስክሩ ታሰት” ተብሎ የተጠራው በዚህ ምክንያት ነበር። ይህም እስራኤላውያንን በሚመለከት እነርሱን “የመንግሥት ካህናትና የተቀደሰ ሕዝብ” ለማድረግ እግዚአብሔር ለነበረው ክቡር ዐላማ ቋሚ ምስክር ነበር (ዘፀ 19፥6)። በተጨማሪም እስራኤል በእግዚአብሔር ፊት ለነበረባት ንፋሬነት ከበድ ያለ ማሳሰቢያ ሆኖአል። የምስክሩ ወይም የማስረጃው ታሰት ክፍል የሆነውን ይህን የኋለኛውን ጉዳይ በሚመለከት ረገድ የማስተሰረያው ደም ባይኖር ኖሮ “ጻድቅ ማንም የለም አንድ እንኳ” ተብሎ እንደ ተጻፈ (ሮሜ 3፥10)፤ ታሰቱ የግድ ቅዱስና አስከፊ የሆነ ፍርድ የሚተላለፍበት ዙፋን ሆኖ ይቀር ነበር። ዳሩ ግን ከእግዚአብሔር ለጋስ ስጦታ የተነሣ እግዚአብሔር በወሰነው መንገድ በእምነት ለሚቀርብ ማንኛውም ሰው ታሰቱ የምሕረት ዙፋን ሊሆን ቻለ። ስለሆነም እንግዲህ ታሰቱ ካህናቱ እንኳ ሊካኩት የማይችሉ ቅዱስ የነበረና እንዲሁም የሉዓላዊውን አምላክ አስፈሪ ቅድስና ግርማ የሚገልጽ ቢሆንም፤ በማስተሰረያው ደም አማካይነት ለአማኑ የእግዚአብሔር የህልውናው ይቅርታ ጥበቃና መጽናናት ምስክር ሊሆን ችሎአል።

10-11 ካህናቱ ታሰቱን በቅድስቱ ቅዱሳተ ውስጥ አስቀምጠው ከወጡ በኋላ ድንኳኑ በተመረቀ ጊዜ እንደ ሆነው ሁሉ (ዘፀ 40፥34-35) የእግዚአብሔር የክብሩ ደመና ወረደና ቤተ መቅደሱን ሞላው። በዚህም አማካይነት እግዚአብሔር በቸርነቱ ለሰሎሞን የእጅ ሥራ ዕውቅና መስጠቱንና ከሕዝቡም ጋር ለመኖር የነበረውን ፍላጎት እያመለከተ ነበር። የክብሩ ደመና ለእግዚአብሔር ህልውና ገላጭ መግለጫ ነበር። የተገለጸው የእግዚአብሔር ክብር ሐሳብ (አንዳንድ ጊዜ “የሸኪና ክብር” የሚባለው) የብሉይ ኪዳን ሁለንተና ዋና ርእስ ሆኖ እስከ ዐዲስ ኪዳን ይዘለቃል (በኢዩሌል 3፥20-21 የተሰጠውን አስተያየት ይመልከቱ)።

ለ. የሰሎሞን ንግግር (8፥12-21)

12-13 ሰሎሞንም የክብሩን ደመና ምንነት ዐወቀና በእርሱ ውስጥ የእግዚአብሔር ድጋፍና ለህልውናው የተሰጠው የተስፋ ቃል መኖሩን ተመልከተ። እግዚአብሔር “ጥቅጥቅ ባለ ደመና ውስጥ እንደሚኖር ተናግሮአል”። ይህ ለእርሱ የተሰመደውና መደበኛ የሆነው መኖሪያው አልነበረም፤ ዳሩ ግን በዚህ መልክ ራሱን የገለጸው ለእስራኤል ብሎ ነው። ሰሎሞን ለዚህ የቸርነት መገለጥ የሰጠው ምላሽ ለግርማው እንደሚስማማ በንጉሣዊ ድምቀት በዙፋኑ ላይ ይቀመጥ ዘንድ “ታላቅ ቤተ መቅደስ” ሠርቼአለሁ የሚል ነበር። ሰሎሞን እግዚአብሔር ቤተ መቅደሱን ለራሱ ሲል ይፈልገዋል ብሎ ውዥንበር ውስጥ አልገባም። ዳሩ ግን እግዚአብሔር በመንግሥተ ሰማያት በዙፋኑ ላይ እንደ አለ ሁሉ እርሱ የሰሎሞንን ቤተ መቅደስ ለምድራዊ ዙፋኑ መጠቀሙ ተገቢ ሆኖ ታይቶታል።

14 ሰሎሞን ለእግዚአብሔር ሲናገር ቈይቶአል። አሁን ወደ ሕዝቡ ዘወር ይላል፤ ይባርካቸዋልም። ሰሎሞን ንጉሥና የሕዝቡ እረኛ እንደ መሆኑ መጠን ምድራዊ መሪና መንፈሳዊ መሪ መሆኑን ይኖርበታል። እግዚአብሔር በቸርነት በዙፋኑ ላይ ሰላስቀመጠው፤ ቤተ መቅደስን መሥራትን የመሰለ ታላቅ ተግባር እንዲፈጽም ስለ ተፈቀደለትና በቤተ መቅደሱ ውስጥ ወደ ክብር ደመናው መግባትን ስለ ተለማመደ ሰሎሞን ሕዝቡን ባረካቸው። የእግዚአብሔር ወኪል በመሆኑ ይህን ያደረገው በእግዚአብሔር ሥልጣን ነበር።

15-21 እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠውን የተስፋ ቃል በመፈጸሙ (ከ24ሙ 7 ጋር ያነጻ) በረከቱ ለእግዚአብሔር ምስጋና የማቅረብ መልክ ነበረው። እግዚአብሔር የባወውን የተስፋ ቃል ፈጽሞል። “እጁ” የሚለው ቃል መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሆነ የሉዓላዊነት ምልክት ነው። ሰሎሞን ሁለት ነጥቦችን ጠቅሶአል፡- (1) እግዚአብሔር እንደ ተስፋ ቃሉ ሰሎሞንን በዳዊት ዙፋን ላይ እንዲቀመጥ አስነሥቶታል፤ እና (2) እግዚአብሔር ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን እንዲሠራ ፈቅዶለታል። ከዳዊት ጋር የነበረው ቃል ኪዳን በእግዚአብሔር በማሾም መሪና በመጨረሻም በሚመጣው መሲሕ አማካይነት ለእስራኤል ጥቅም ማስገኘትን የሚያካትት እንደ መሆኑ እግዚአብሔር ቃል ኪዳኑን ለመፈጸም በግልጽ ጀምሮአል፤ ሕዝቡ በመንገዱ የሚሄዱ ከሆነ፤ እስራኤልም የእግዚአብሔርን የተትረፈረፈ በረከት ለመቀበል በተስፋ መጠበቅ ትችላለች።

ሐ. ሰሎሞን ያቀረበው ሰባት ዕጥፍ የምረቃ ጸሎት (8፥22-53)

የጸሎቱ ፍሬ ሐሳብ (ቍ. 22-30) የሰሎሞን የምረቃ ጸሎት ፍሬ ሐሳብ እግዚአብሔር እስከዚያ ጊዜ ድረስ ቃሉን ማክበር እንደ አስደሰተው ሁሉ ወደፊትም የሕዝቡን ጸሎት መስማትንና ይቅርታን መስጠትን እንዲቀጥልበት የመማጸን ሁኔታ ነበር። ጸሎቶቹ ወደ እግዚአብሔር የተላኩት በቤተ መቅደሱ አማካይነት መሆኑን መመልከት ይቻላል። ሰሎሞን ይጻልይ የነበረው እግዚአብሔር ቤተ መቅደሱን ንጢአተኞች ወደ ቅዱስ አምላክ የሚቀርቡበት መንገድ አድርጎ ሁልጊዜ እንዲመለከተው ነበር።

22 ሰሎሞን ሦስት ክንድ ክፍታ በነበረው (2ዜና 6፥13) የናስ መድረክ ላይ በጉባኤው ፊት ቆመ። ቆሞ የነበረው በጥንቱ ዓለም እንደ ተለመደው፤ እጆቹን ወደ ላይ በመዘርጋት ፊቱን ወደ ጉባኤው አድርጎ ነው (ከኢሳ 1፥15 ጋር ያነጻ)። ሰሎሞን የቆመው የሕዝቡ ወኪልና እረኛ ሆኖ በጉባኤ አምልኮ እየመራቸው እንደ አማላጅ ሆኖ ነበር። የእርሱ ጸሎት በቅዱሳት መጻሕፍት ካሉት ታላላቅ የጉባኤ ጸሎቶች መካከል አንዱ ነው (ከዕዝራ 9፥5 ጋር ያነጻ)።

23-24 የሰሎሞን የመክፈቻ ታላቅ ኑዛዜ እርሱ በዚህ በዓል በእጅጉ እንደ ተነካ የሚያሳይ ነው። ቀኑ ምኞቶችና ጸሎቶች ፍጻሜ ያገኙበት፤ እግዚአብሔር በክብር ደመና አማካይነት በቸርነት ራሱን የገለጠበትና ከእግዚአብሔር ጋር በነበራቸው የቃል ኪዳን ግንኙነት ለእስራኤልና ለዳዊት ቤተ ብሩህ ተስፋ የፈነጠቀበት ቀን ነበር። ሰሎሞን እግዚአብሔር ታላቅና ልዩ መሆኑን በሚገልጽበት ጊዜ የተትረፈረፈ ደስታን በተሞላ ልብ ነበር። በተለይም ሰሎሞንን የነካው እግዚአብሔር የተስፋ ቃሉን ለመፈጸም የነበረው ታማኝነት ነበር። እግዚአብሔር ቃል

ኪዳኑንና ፍቅሩን በማጽናት ረገድ የነበረውን ታማኝነት ለሰሎሞን በሚጠቅስበት ጊዜ፤ ሰው ለእግዚአብሔር ምላሽ ለመስጠትና እርሱን በሙሉ ልቡ ለመውደድ የነበረበትን ኅላፊነት በመርሳት አልነበረም።

25 ሰሎሞን ለመጸለይ የነበረው ልብ ሙሉነት ከዚያ በፊት በተመለሰ ጸሎት የተደገፈ ነበር። ለልብ ሙሉነቱ ሁለተኛ ምክንያት የነበረው የእግዚአብሔር የራሱ የተስፋ ቃል ነው። አገልጋዮቹ ዘወትር የተስፋ ቃሎቹን መሠረት አድርገው በሚጸልዩበት ጊዜ፤ እግዚአብሔር እነዚህን ልመናዎች አክብሮአቸዋል (ከዘፀ 32፥13፤ ከዳን 9፥1-18 ጋር ያነጻ)። ሰሎሞን እነዚህን ልመናዎች ሲያቀርብ፤ የነበረበትን ኅላፊነት በመንዝብ እግዚአብሔርን ለመከተል በይበልጥ ራሱን አሳልፎ ሰጠ።

26 ይሁን እንጂ የእነዚህ ቍጥሮች ዐቢይ ነጥብ ከዳዊት ጋር በነበረው ቃል ኪዳን እስከ አሁን ድረስ በማንኛውም ረገድ ታማኝነቱን የጠበቀው አምላክ (ይህም በቤተ መቅደሱ ሥራ መፈጸምና በሰሎሞን ገዢነት የተመሰከረ ሲሆን) ወደፊትም ዘወትር ይህን ቤተ መቅደስ እንዲቀበለውና ዝቅ ብሎ በእርሱ ውስጥ በማደር በቤተ መቅደሱ አማካይነት ወደ እርሱ የሚቀርቡትን ሁሉ እንዲቀበላቸው መማጸን ነው።

27 ሰሎሞን የቤተ መቅደሱ ምንነት አልጠፋውም፤ በትክክለኛ ውሳኔ አነጋገር የእግዚአብሔር መኖሪያ አልነበረም። ለእግዚአብሔር ግርማ የሚመጥን ቤተ መሥራት የማይቻል መሆኑን ተገንዝቦአል። ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደሱ አያስፈልገውም፤ ለቤተ መቅደሱ ግን እግዚአብሔር ያስፈልገዋል! ለእግዚአብሔር እስራኤል አታስፈልገውም፤ ለእስራኤል ግን እግዚአብሔር ያስፈልጋታል!

28 ሰሎሞን እግዚአብሔር በጸጋው በሰጠው በራሱ የተስፋ ቃል ምክንያት ካልሆነ በቀር እንደ ተጨባጭ ሁኔታው ከሆነ፤ እንደዚያ ያለ ጸሎት ለመጸለይ መብት እዳልነበረው ተገንዝቦታል። ሰሎሞን በእግዚአብሔር ላይ የተማመነው በነጻ በተሰጠው በእግዚአብሔር በራሱ ቃል ምክንያት ነበር፤ ዳሩ ግን የእግዚአብሔር ቃል የማይበጠስ ማሰራጫ ነበር፤ ስለሆነም ሰሎሞን በርግጠኛነትና ለልብ ሙሉነት ሊጻልይ ትችላለች።

29 ይህ ቍጥር የጠቅላላው ጸሎት እምብርት ነው። እግዚአብሔር ለስሙ የሚሆን ቤተ መቅደስ እንዲሠራ ለመፍቀድ ራሱን ዝቅ አድርጎአል (5፥5)። በዚህም አማካይነት ራሱን ከሕዝቡ ጋር አስተካክሎአል። ቤተ መቅደሱ ሰዎችና እግዚአብሔር የሚገናኙበት፤ ንጢአተኞች ንጢአታቸው ይቅር እንዲባልና ከእርሱ ጋር በኅብረት እንዲኖሩ ቅዱሱን አምላክ የሚቀርቡበት ስፍራ ነበር። ሰሎሞን የጸለየው እግዚአብሔር ለቤተ መቅደሱና በቤተ መቅደሱ አማካይነት ወደ እርሱ ለሚቀርበው ሰው እንደ ተስፋ ቃሉ ዕውቅና መስጠቱን እንዲቀጥል ነው።

30 ሰሎሞን ንጢአተኞች ከእግዚአብሔር ፍርድ የተነሣ መቅሠፍት ሲያገኛቸው ንስሐ የሚገባቸውና ጸሎት የሚያደርጉባቸው የተለያዩ ሁኔታዎች ሊከሰቱ እንደሚችሉ ገምቶአል። የሰሎሞን ልባዊ ጥያቄ በቤተ መቅደሱ አማካይነት ለሚደረግ የንስሐና የእምነት ጸሎት የእግዚአብሔር ጆሮዎች የተከፈቱ እንዲሆኑ ነበር። የእግዚአብሔር የራሱ መኖሪያ ወይም የዙፋኑ መቀመጫ ስፍራ በመንግሥተ ሰማያት ነው። ቤተ መቅደሱ በምድር ላይ የእርሱ ስም መቀመጫ ዙፋን መሆኑ፤ የእውነተኛው መንግሥተ ሰማያት ምሳሌና እንዲሁም ወደ እግዚአብሔር ለመቅረብ የሚቻልበት መንገድ ነው።

ሰባት ግልጽ ጥያቄዎች (ቍ. 31-53) በሚከተሉት ቍጥሮች ውስጥ ለተገለጹት የተለያዩ መቅሠፍቶች እንደ መነሻ የሚሆነው ሐሳብ የሚገኘው በዘሌ 26 እና በዘዳ 28-30 ነው። ሁለቱም ምንባቦች የሚጀምሩት የእግዚአብሔር ሕዝብ በእርሱ መንገድ የሚሄዱ ከሆነ እስራኤል ልታገኘው ስለምትችለው በረከት በመግለጽ ነው። ሐብዛኛው ዝርዝር ሕዝቡ ለእግዚአብሔር የማይታዘዙ ከሆነ ስለሚያገኙአቸው የተለያዩ መቅሠፍቶች የሚገልጽ ነው፤ እያንዳንዱ መቅሠፍት ሕዝቡን ወደ ንስሐ እንዲያመጣ የታቀደ ነበር፤ ዳሩ ግን በዚያም ንስሐ የማይገቡ ከሆነ የባለ ነገር ይመጣል። በሁለቱም ምንባቦች እንደ ተገለጸው የመጨረሻው ቅጣት ከተስፋዪቱ ምድር ወደ ግዛት መባረር ይሆናል። ዳሩ ግን በዘሌ 26፥40-45 እና በዘዳ 30፥1-10

ሕዝቡ ከምድሪቱ በሚባረሩበት ጊዜ የደረሰባቸውን ችግር ተገንዝበው ንስሐ ከገቡ እግዚአብሔር ጸሎታቸውን እንደሚሰማና ወደ ምድሪቱ እንደሚመልሳቸው ተገልጿል።

31-32 የሰሎሞን የመጀመሪያው ጥያቄ የሰው ምስክር በሌለበት በሚፈጸሙ ድርጊቶች ላይ (ለምሳሌ፤ ዘፀ 22፥6-12፤ ዘሌ 6፥1-5)፤ እውነተኛውን ነገር ለማረጋገጥ በእግዚአብሔር ፊት የሚቀርብ መሐላን የሚመለከት ነው (ከዘፀ 22፥11 ጋር ያነጻ)። እነዚህም ለሌላው በዐደራ የተሰጠ ንብረት መጉዳቱን ወይም መጥፋቱን፤ አንድ ንብረት በሌላው ሰው ጥረት የተገኘ ነው የሚል ክርክር በሚነሳበት ጊዜ፤ ወይም አንድ ዐይነት ማጭበርበር በሚፈጸምበት ጊዜ ከሚያጋጥሙ ጉዳዮች ጋር የተያያዙ ነበሩ። ሰሎሞን የጸለየው በእንደዚህ ዐይነት ጉዳይ ላይ በእግዚአብሔር ፊት መሐላ በሚቀርብበት ጊዜ እርሱ በበደለኛውና በንጹሐ መካከል እንዲፈርድና በአንዱ ላይ በመፍረድ የሌላውን ንጽሕና እንዲያረጋግጥለት ነው። የሰሎሞን ትኩረት ፍትሕን ለማረጋገጥ ብቻ አልነበረም፤ ዳሩ ግን ምናልባት በዋነኛነት የእርሱ ቅድስና እንደ ቀላል ነገር እንዳይወሰድ በእግዚአብሔር ፊት የሚቀርብ መሐላን ቅዱስነትም ለማረጋገጥ ነበር።

33-34 የሰሎሞን ሁለተኛው ጥያቄ በጠላት ከተሸነፉ በኋላ ይቅርታን ስለ ማግኘት የጸለየው ጸሎት ነበር (ከዘሌ 26፥17፤ ከዘዳ 28፥25 ጋር ያነጻ)። ለዚህ ሽንፈት ምክንያቱ ንጢአትና እግዚአብሔር ለሚሰጠው ማስጠንቀቂያ በተደጋጋሚ እምቢተኝነትን ማሳየት ነበር። ይህም በከፍተኛ ሥቃይና በአስረኝነት በጠላት መገዛትን ያስከተለ ነበር (እዚህ ውስጥ የሚታየው ጠቅላላ ሕዝባዊ ፍልሰት አይደለም)። እንደገና ለመመለስ በዚህ የተጠቀሱት ቅድመ ሁኔታዎች የሚከተሉት ናቸው፡- (1) ወደ እግዚአብሔር (በንስሐ) መመለስ፤ (2) የእግዚአብሔርን ስም መጥራት (ማለትም ጌትነቱን ማወቅ)፤ እና (3) በቤተ መቅደሱ ውስጥ መጸለይ ናቸው። ይህ የመጨረሻው ነጥብ እርሱ በወሰነው መንገድ ወደ እግዚአብሔር መቅረብን የሚጠይቅ ነው። የሚፈለገውም መልስ የንጢአት ይቅርታና የምርኮኞቹ ወደ ምድሪቱ መመለስ ነው።

35-36 ሦስተኛው የሰሎሞን ጥያቄ በሕዝቡ ንጢአት ምክንያት በምድሪቱ ላይ የደረሰውን ድርቅ የሚመለከት ነበር (ከዘሌ 26፥19፤ ከዘዳ 28፥23 ጋር ያነጻ)። የእስራኤል የሰብል ምርት በመልካምና ወቅቱን በጠበቀ የመፀውና የጸደይ ወራት ዝናብ ላይ የተመሠረተ ነበር። ከነፃናውያን የማዕበል አምላክ ነው ብለው የሚያስቡትን በአልን በማምለክ ለምድራቸው ልምላሜና በርካታ ዝናብ እናገኛለን ብለው ያስቡ ነበር። እስራኤላውያንም በዚህ ልቅ በሆነ የጣኦት አምልኮ ጎረቤቶቻቸውን ይከተሉ ነበር። ከዚህም የተነሣ ሕዝቡ በረከትን ሊሰጥ የሚችለው እርሱ ብቻ መሆኑን ይገነዘቡ ዘንድ እግዚአብሔር ዝናብን ይከለክላቸው ነበር (ከምዕ. 17-18 ጋር ያነጻ)። ይህ ምንባብ እንደ ገና ወደ ምድሪቱ ለመመለስ በቀ. 33 የተጠቀሱትን ተመሳሳይ ሶስት ቅድመ ሁኔታዎች ይጠቅሳል። የመመለሱ ጉዳይ የንጢአት ይቅርታንና የዝናብ መለቀቅን በሚመለከት የጸሎት መልስ ማግኘትን የሚያካትት ነበር። በተጨማሪም፤ ሰሎሞን ሕዝቡ የእርሱን የበረከት መላት ያገኙ ዘንድ በፊቱ እንዴት መመለስ እንደሚገባቸው እግዚአብሔር እንዲያስተምራቸው ጸለየ።

37-40 አራተኛው የሰሎሞን ጥያቄ ከባድ የሆነ የመዋዕለ ንዋይ ቀውስ ሊያስከትል የሚችለውን ረኅብ፤ የተለያየ ቸነፈርን የጠላት ከበባን የሚመለከት ነበር (ከዘሌ 26፥16፤ 19-26፤ ከዘዳ 28፥22-23፤ 38፤ 59-61 ጋር ያነጻ)። አጽንዖቱ የተደረገው ግለሰባዊ በሆነ የንጢአት ግንዛቤና መረዳት ላይ ሲሆን፤ ጫናውን ያሳደረው በግል ወይም በነፍስ ወከፍ ደረጃ ሰው በእግዚአብሔር ፊት በሚኖረው ኅላፊነት ላይ ነበር። በመጀመሪያ፤ እያንዳንዱ ሰው በውስጡ ያለውን በደልና ኅላፊነትም መገንዘብ ነው፤ በሁለተኛው ደረጃም ልባዊ በሆነ ጸሎት ወደ እግዚአብሔር መመለስ ነው። በዚህ ውስጥ የነበረው አጽንዖት በልብ ላይ ነው። ማለትም ከውጫዊ ሥነ ሥርዐት ይልቅ በውስጣዊው ሰውነት ላይ ነበር። እግዚአብሔር ልብን የሚያውቅ ስለ ሆነ ለአንድ ሰው ጸሎት መልስ የሚሰጠው በሰውዬው እውነተኛ ንስሐ መሠረት ነው። ዐላማውም ሕዝቡ እግዚአብሔርን እንዲፈራ ነበር።

41-43 ዐምስተኛው የሰሎሞን ጥያቄ እግዚአብሔር ለእስራኤል የነበረውን ሰፋ ያለ ዐላማ የሚመለከት ነበር፤ ይኸውም አሕዛብ እግዚአብሔር በእስራኤል ውስጥ ሲሠራ በሚያዩበት ጊዜ የእስራኤልን አምላክ የማወቅ ምኞት እንዲያድርባቸው ነው። ሰሎሞን የጸለየው የባዕድ አገር ሰዎች በቤተ መቅደሱ አማካይነት ወደ እግዚአብሔር በሚቀርቡበት ጊዜ፤ እነርሱም በእውነት እግዚአብሔርን ይፈሩ ዘንድ እግዚአብሔር እንዲሰማቸው ነበር።

44-45 ስድስተኛው የሰሎሞን ጥያቄ በውጭ አገር የነበሩትንና ከዚህም የተነሣ ወደ ቤተ መቅደሱ ለመድረስ ያልቻሉትን ሰዎች የሚመለከት ነው። ይህ ሁኔታ ወደ ሩቅ ስፍራ ለጦርነት የተላኩትን ወታደሮች ይመለከታል። በዚህ ሁኔታ ባሉበት ጊዜ ፊታቸውን ወደ ቤተ መቅደሱ አቅጣጫ በማዞር ወደ እግዚአብሔር መጸለይ ነበረባቸው። ጸሎትን ውጤታማ የሚያደርገው ቤተ መቅደሱ በራሱ አልነበረም፤ ጸሎትን የሚመልሰው በዚያ ለማደር የፈለገው እግዚአብሔር ነበር።

46-51 ሰባተኛው የሰሎሞን ጥያቄ ሕዝቡ ባለመታዘዛቸው የሚጸኑ ከሆነ እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ከሚያመጣቸው ተከታታይ መቅሠፍቶች የመጨረሻውን የሚመለከት ነው (ዘሌ 26፥27-29፤ ዘዳ 28፥45-68)። ዳሩ ግን እግዚአብሔር በዘሌ 26፥40-45 እና በዘዳ 30፥1-10 እንደ ተገለጸው ንስሐ ለገባቸው እስራኤል ተስፋን እንደ ሰጠ ሁሉ፤ እንደዚሁም ሰሎሞን በእነዚህ ምዝባቦች መሠረት እግዚአብሔር ታማኝና ይቅር ባይ አምላክ አድርጎ በማሳየት እንዲቀጥል ጸለየ። ወደ ብዙ አገሮች መጠነን የሚያስከትለው የጠቅላላ አገሪቱ የገፍ ግዞት ብዙ ጊዜ የአገሪቱን ውድቀት የሚያስከትል ነበር። ይሁን እንጂ፤ እስራኤልን በተመለከተ፤ ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር ተመልሰው ይቅርታን ያገኙና ይስተካከሉ ዘንድ ንጢአታቸውን ወደ መገንዘብ እንዲመጡ መቅሠፍትና ሐዘን ያመጣባቸው ነበር። ከግዛት የመመለሻ ቅድመ ሁኔታዎች በግልጽ ተጽፈዋል። እነርሱም የልብ መለወጥ፤ ማለትም ንጢአትን ወደ መናዘዝ የሚመራው የንስሐ መንፈስ፤ ደግሞም በሙሉ ልባቸውና በሙሉ ነፍሳቸው ወደ እግዚአብሔር መመለስና (በእግዚአብሔር የተስፋ ቃል ላይ በመታመን፤ ከዳን 6፥10 ጋር ያነጻ) ፊታቸውን ወደ ምድሪታቸው ወደ ቤተ መቅደሱ በማዞር መጸለይ ናቸው። በተገለጸው መሠረት ምላሽ ለሚሰጡት ሰዎች፤ ሙሉ የሆነ ምሕረትና ይቅርታ ይገኛል። ሕዝቡን የወደደውና እንደ ብረት ማቅለጫ እቶነ እሳት ከሆነው ከግብፅ ምድር ለማውጣት በቂ ንደል የነበረው አምላክ አሁንም በሕዝቡ ላይ የእርሱን ሙሉና ሉዓላዊ ዐላማዎች መፈጸም ይችላል።

52-53 ሰሎሞን ምንም እንኳን በጸሎቱ ውስጥ በቤተ መቅደሱ ማዕከላዊነት ላይ ታላቅ ትኩረት ቢያደርግም፤ ቤተ መቅደሱ የእርሱ የተለየ የሥራ ውጤት በመሆኑ ለራሱ ከንቱ ከበሬታን ለማግኘት አልነበረም። የእርሱ መሠረታዊ ጭንቀት የሕዝቡ ጉዳይ ነበር። እግዚአብሔር እነርሱን ለእርሱ የተለየ ርስት ይሆኑ ዘንድ ከአሕዛብ ሁሉ መርጦአቸዋል፤ ከግብፅ ምድርም አውጥቶአቸዋል። አሁንም የእርሱ ሙሉ ዐላማ እስኪፈጸም ድረስ ሕዝቡን ይጠብቃቸው!

መ. የሰሎሞን ቃለ በራሄ (8፥54-61)

54-56 ሰሎሞን ሕዝቡን ለመባረክ በፊታቸው በቆመ ጊዜ፤ ሁሉ በምስጋና ተሞልቶ ነበር፤ አሁንም እንደ ገና የተስፋ ቃሉን ሁሉ በመፈጸም ረገድ እግዚአብሔር ስለ ነበረው ታማኝነት ተናገረ። በዚህ ውስጥ ቍልፍ የሆነው ቃል ሙሉ የመዳን ትርጉም ያለው “ዕረፍት” የሚለው ቃል ነው፤ በዘዳ 12፥9-10 “ዕረፍት” የሚለው ቃል የተገለጸው እስራኤል በተስፋዪቱ ምድር በሰላም ከመኖር ጋር ተያይዞ ነው። በሚከተሉት ቍጥሮች ውስጥ እስራኤል እግዚአብሔር ስሙ እንዲኖር በሚል ግዛት ስፍራ (በቤተ መቅደሱ) መሥዋዕትዋን እንድታቀርብ ተነግሮአታል። ከዚያም በኋላ ሕዝቡ በእግዚአብሔር ፊት ይደሰታሉ (ዘዳ 9፥12)። ሰሎሞን ቤተ መቅደሱን በዘዳ 12 በተገለጸው መሠረት የዕረፍት አጠቃላይ ምስል ፍጻሜን ያገኘበት አድርጎ የተመለከተው መሆኑ ጥርጥር የለውም። እስራኤል በምድሪቱ ፍሬያማነት እየተደሰተች በሰላምና በደኅንነት መኖር ብቻ ሳይሆን፤ እግዚአብሔር

በመደበኛነት በሕዝቡ መካከል ይኖር ነበር። ይህም ሁሉን ነገር ወደ ፍጻሜ አመጣው።

በሰሎሞንና በእርሱ ትውልድ የተገኘው ዕረፍት የተሟላም፤ የመጨረሻም አልነበረም። መዝሙር 95፥7ለ-11 እስራኤል በአሰማመንና በዐመፅ ምክንያት ወደ እግዚአብሔር ሙሉ ዕረፍት ለመግባት እንዳልቻለች የሚያሳይ አሳዛኝ መግለጫን ይሰጣል (ዕብ 3፥7-4፥11 ይመልከቱ)።

57-61 ሰሎሞን በዚህ ውስጥ ከጣምራ ዐላማ ጋር ጣምራ ምኞትን ይገልጻል፡- (1) ልባችንን ወደ ራሱ ይመልሰው ዘንድ እግዚአብሔር ፈጽሞ ሳይተወን ሁልጊዜ ከእኛ ጋር ይሁን! (2) ሰዎች ሁሉ እርሱ አምላክ እንደ ሆነ ያውቁ ዘንድ እግዚአብሔር ሁልጊዜ በሚያስፈልገን ሁሉ ከጎናችን በመቆም ይርዳን! በመጀመሪያ የሚናገረው ሕዝቡ የእርሱን ፈቃድ ፈጻሚዎች ይሆኑ ዘንድ እግዚአብሔር ሁልጊዜ በውስጣቸው እንዲሠራ ነው። ሁለተኛው የሚያወጣው ደግሞ እነርሱም እግዚአብሔርን በማወቅ ይድኑ ዘንድ አሕዛብ እንዲለወጡ እግዚአብሔር ሁልጊዜ በውጪ የሚሠራውን ሥራ ስለ መቀጠሉ ነው። በተጨማሪም እነዚህ ቊጥሮች በአንድ በኩል እግዚአብሔር በሰው ልብና ሕይወት ውስጥ በሚሠራውና በሌላ በኩል ደግሞ በሰው ኅላፊነት መካከል ያለውን ሚዛን የሚገልጹ ናቸው።

ሠ. ሰሎሞን ለምረቃው ያቀረበው መሥዋዕት (8፥62-66)

62-63 ለዚህ ታላቅ በዓል መሥዋዕት በማቅረብ ረገድ መላው እስራኤል ከሰሎሞን ጋር ተባበረ። የመሥዋዕቱ ቊጥር መብዛት ለበዓሉ ታላቅነትም ሆነ በኅብረት መሥዋዕቱ ለመሳተፍ ለተገኘው የሕዝብ ብዛት የሚስማማ ነበር። በዚህ መሥዋዕት ውስጥ ሥጋው በመሥዋዕት አቅራቢዎቹ የሚበላ ሲሆን፤ ሥቡ፤ ደሙና ጨጓራው ለእግዚአብሔር የሚቀርብ ነበር። ለዳስ በዓል የተለመደው የሰባት ቀን በዓል አከባበር በሌላ ሰባት ቀን ስለ ተራዘመ እነዚህ መሥዋዕቶች የቀረቡት ለዐሥራ አራት ቀናት ነው። የኅብረት መሥዋዕቱ የበጎ ፈቃድ አምላክ ሲሆን በእግዚአብሔርና የኅጢአት ይቅርታን ባገኘው ሰው መካከል ያለውን ኅብረት ይመሰክር ነበር። ለእግዚአብሔር የሆኑት ነገሮች ከቀረቡ በኋላ ለመሥዋዕት አቅራቢውና ለቤተ ሰቡ እንዲሁም ለሌዋውያን የማኅበር ወይም የኅብረት ማዕድ ቀርቧል።

64-66 ከፍተኛ ብዛት ያለውን መሥዋዕት ለመያዝ እንዲችል በቤተ መቅደሱ ፊት ለፊት የነበረው የአደባባይ መካከለኛ ክፍል ተቀደሰ። የመሥዋዕቱ ቊጥር ብዛትና የሕዝቡ ተሳትፎ የሕዝቡንና የንጉሡን የዐላማ አንድነትና ሙሉ የሆነ ልባዊ መሰጠት መኖሩን የሚመለከር ነው።

የዳስ በዓል በራሱ በመላው እስራኤላውያን መካከል ደስታንና የአንድነትን መንፈስ የሚያጠነክር ታላቅ በዓል ነበር። የቤተ መቅደሱ ምርቃትም ይህንን በዓል በይበልጥ የደስታና የመታሰቢያ በዓል አደረገው፤ የበዓሉም አከባበር የተራዘመው ለዚሁ ሁኔታ እንዲስማማ ነበር። ሕዝቡም ወደ ቤታቸው በሚሄዱበት ጊዜ፤ የእግዚአብሔር በረከት በንጉሡና በመላው አገሪቱ ላይ ማረፉን ስለ ተገነዘቡ እየተደሰቱ በታላቅ ስሜትና ርካታ ሄዱ።

ሠ. በሰሎሞን ዘመን የተከናወኑ ሥራዎች (9፥1-11፥43)

1. እግዚአብሔር ለሰሎሞን ዳግመኛ መገለጡ (9፥1-9)

1-2 እግዚአብሔር ቀደም ሲል በገባዎን በመገለጥ ሰሎሞንን አክብሮት ነበር። አሁንም እንደ ገና በታማኝነት እንዲጸናና በእግዚአብሔር መንገድ እንዲሄድ ለማድፈር እግዚአብሔር ለእርሱ ተገለጠለት። ይህም ሰሎሞን በኋላ ያሳየውን ወደ ኋላ መንሸራተት የበለጠ አስቀያሚና ተነቃፊ አደረገው (ከ11፥9-10 ጋር ያነጻ)። ይህ መገለጥ የመጣበት ጊዜ የሰሎሞን ታላላቅ የግንባታ ሥራዎች የነበሩት የቤተ መቅደሱና የቤተ መንግሥቱ ሥራዎች በተጠናቀቁበት ጊዜ ነበር። ሰሎሞን ለምረቃው በዓል ካቀረበው ጸሎት በኋላ መገለጡ ለዐሥራ ሦስት ዓመት መቁየቱ

እንግዳ ነገር ቢመስልም፤ ይህን ተገቢ እንዲሆን የሚያደርጉ ሦስት ምክንያቶች አሉ።

(1) እግዚአብሔር በርግጥ ከሰሎሞን ጸሎት በኋላ ወዲያውኑ መልስ ሰጥቶ ነበር። የዜና መዋዕሉ ዘጋቢ ከሰሎሞን ጸሎት በኋላ መሥዋዕቶቹ በቅጽበት ከሰማይ በተላከ እሳት መበላታቸውንና ከዚያም በኋላ እንደ ገና ቤተ መቅደሱ በክብር ደመና መጥላቱን ዘግቦአል (2ዜና 7፥1-7)። ይህም በርግጥ የእግዚአብሔር መልስ እንደ ሆነና የሰሎሞንን የምረቃ ጸሎት በግልጽ እንደ ተቀበለው የሚቈጠር ነው። በዚህ ጊዜ ሌላ መልስ አስፈላጊ አልነበረም።

(2) በነቢይ ያልተገለጸ መልእክት ሊኖር የማይችልበት ምክንያት የለም። ይህም እግዚአብሔር ተመሳሳይ መልእክት ይዞ በድንገተኛ ሁኔታ በመገለጡ ሳይመዘገብ ቀርቶ ይሆናል። የዚህ መገለጥ ዘገባ አስፈላጊ የሚሆነው በ11፥9-10 ምክንያት ነበር።

(3) የመጨረሻው ምክንያት በምረቃው ለተደረገው ጸሎት ቀጥተኛ ምላሽ ለመስጠት ካልሆነ፤ እግዚአብሔር በዚህ ወቅት ለሰሎሞን ለተገለጠበት ምክንያት መልስ የሚሰጥ ነው። መልሱም ሰሎሞን በዚህ ጊዜ በሁለት መንፈሳውያን አማራጭ መንገዶች መካከል መቆሙ ይሆናል። ቤተ መንግሥቱን ሠርቶ የጨረሰበት ጊዜ (በሃያ አራተኛው ዓመት፤ ቤተ መቅደሱን በጀመረ በሃያኛው ዓመት) ሦስት ጊዜ መጠቀሱ ትኩረት የሚያሻው ነገር ነው (7፥1፤9፥1፤10)። ግንባታ ስለ ጀመረበት ዓመት ከተሰጠው ማስታወሻ (6፥1) እና ቤተ መቅደሱን ሠርቶ ከመጨረሱ በቀር (6፥38) ከንጉሣዊው የዘመን አቈጣጠር ጋር የተያያዘው ሁኔታ ይህ ብቻ ነው።

ሰሎሞን በዚህ ጊዜ ወደ ደረሰበት የሁለት አማራጭ መንገዶች ሁኔታ የሚያመለክተው ሁለተኛው ጉዳይ በ11፥4 የተሰጠው አስተያየት ነው። ይኸውም ሰሎሞን ምንም እንኳ እግዚአብሔር ሁለት ጊዜ ቢገለጥለት (11፥9) በሽመገብ ጊዜ ሌሎች አማልክትን መከተል ጀመረ የሚለው ነው። እግዚአብሔር ምዕ 9 ላይ ስላልገሠጸው ይህ መንሸራተት የተጀመረው ከሃያ አራተኛው ዓመት በኋላ መሆኑ ግልጽ ነው። ነገሩ በርግጥ ቀስ በቀስ በረከብ ውስጥ የጀመረና በኋላ በዝግታ በገሃድ የተገለጠ ነበር። ሰሎሞን እግዚአብሔርን ከመከተል ወደ ኋላ እንዳይመለስ በማስጠንቀቅ (ከቊ 6-9 ጋር ያነጻ) በንይልና በፍጥነት መናገሩ ከእግዚአብሔር ባሕርይ ጋር የሚስማማ ነው።

3 እግዚአብሔር ስሙን በዚያ አኑር ቤተ መቅደሱን በመቀደስ ዕውቅናን ሰጠው። እግዚአብሔር እንዲኖርበት ያደረገው ሥነ ሥርዐቱ ወይም የሕንጻው ውበት አልነበረም። ይልቁንስ፤ ይህ የሆነው እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ለመኖሩና እነርሱንም የራሱ ገንዘብ ለማድረግ ባደረገው ሉዓላዊ ውሳኔና የቸርነት ምርጫ ነበር። ሰሎሞን የእግዚአብሔር ዐይኖች በቤተ መቅደሱ ላይ እንዲሆኑ ጸልዮ ነበር (8፥29)። እግዚአብሔርም ዐይኖቹ ብቻ ሳይሆኑ ልቡም በዚያ እንደሚሆን መልስ ሰጠ። የሚከተሉት ቊጥሮች ለዚህ የሚያስፈልገውን ቅድመ ሁኔታ ይገልጻሉ።

4-5 እነዚህ ቃላት ከዳዊት በኋላ የሚመጡትን ሰዎች ኅላፊነት በአጽንዖት ይገልጻሉ። አሁንም እንደ ገና ነገሩ ሥርዐትን ከማክበር ያለፈ መሆኑ ትኩረት ተሰጥቶታል። የጠየቀው የልብን መስተካከል ነበር። እንደ ዕድል ሆኖ ሰሎሞን በሕይወቱ መጨረሻ አካባቢ የጉደለው ይኸው ነበር። እግዚአብሔርን ተወ ማለት አይደለም፤ ዳሩ ግን ልቡ ስለ ተከፈለ (11፥4) አባቱ የሚታወቅበት፤ ሰሎሞንም ራሱ በወጣትነቱ ዓመታት ለእግዚአብሔር የነበረው የጋለ ፍቅር ከዚህ በኋላ አልታየም።

6-9 እነዚህ ቊጥሮች ክሕደት ስለሚያስከትለው አስከፊ ጥፋት ከባድ ማስጠንቀቂያ ይሰጣሉ። የሰሎሞን ታሪክ (ምዕ 11) ይህ ማስጠንቀቂያ፤ በተለይም በዚህ የሕይወቱ ወቅት አስፈላጊ መሆኑን ያሳያል። ይህ መገለጥ የእግዚአብሔር የጸጋ ሥራ ሲሆን ሰሎሞን ልቡን እንዲጠብቅ ለማሳሰብ የተቀደ ነበር። በዚህ ውስጥ ሊታወስ የሚገባው ሁለተኛው ነገር ያለመታዘዝ ውጤቱ ከዚያም ርቆ የሚሄድ መሆኑ ነው። ነገሥታት እንደመሆናቸው መጠን ሰሎሞንም ሆነ የእርሱ ተተኪዎች ለመላ አገሪቱ ኅላፊነት ነበራቸው። በንጉሡ በኩል የሚፈጸመው ስሕተት መላውን ሕዝብ ይነካል። የእስራኤል ቀጣይ ታሪክ

ይህንን መርሕ በሚገባ የሚገልጥ ነው። ንጉሡ በሄደበት መንገድ ሕዝቡም ይሄድ ነበር።

ካለመታዘዝ የሚመነጨ ሁለት ተዛማጅ ውጤቶች አሉ። አንዱ የሕዝቡ መጋዘ ሲሆን፤ ሌላው እግዚአብሔር ቤተ መቅደሱን መተወና በኋላም ጭራሹን መደምሰሱ ነበር። ይህም ጉዳይ በበኩሉ በአሕዛብ ተመልካቾች ዘንድ ሁለት አፅፋ እንዲወስድ ያደርጋል። እነዚህም (1) በእስራኤል ላይ ማፌዝና (2) ለዚህ ጥፋት ምክንያት የነበረው ምን እንደ ሆነ መጠየቅ ናቸው።

ቁጥር 8-9 ይህ ጥፋት ለምን እንደ ደረሰ አሕዛብ እርስ በርሳቸው ሲጠያየቁ የሚያገኙትን ትምህርት የሚገልጹ ናቸው። የተደመሰሰው ቤተ መቅደስ አለመታዘዝ የሚሰጠው ተጨባጭ ትምህርት ነው። ለዚህ ጥፋት ምክንያትነት በተሰጠው መልስ ውስጥ፤ ማለትም እስራኤል እግዚአብሔርን ትተው ወደ ጣዖት ዘወር ማለታቸው፤ ከባርነት ቤት አውጥቶ ታላቅ ሕዝብ ያደረጋቸውን፤ በዚህም ሂደት ውስጥ ታላቅና ኀይለኛ ሥራውን የገለጸውን አምላክ እስከ መተው ያደረጋቸው ሞኝነት አስገራሚ መሆኑ ይታያል።

2. በሰሎሞንና በከራም መካከል የተደረገው የሥራ ግንኙነት (9፥10-14)

10-14 ይህ ክፍል ሃያ የወሰን ከተሞችን ዝውውር ያካተተውን በሰሎሞንና በከራም መካከል የተደረገውን የሥራ ውል የሚገልጽ ነው። እነዚህ ከተሞች የሚገኙት በገሊላ ውስጥ በአሌር ምድር በስተ ምዕራብ ክፍል ነበር። እነርሱም በአጠቃላይ ከአኩ ከተማ በስተ ምሥራቅና ደቡብ ምሥራቅ በኩል የሚገኙ ናቸው። በምዕ. 5 በተደረገው ስምምነት ሰሎሞን ግንድ ለማግኘት ስንዴና ዘይት ሰጠ። ከራምም ለሰሎሞን 120 መክሊት ወርቅ (አራት ተኩል ቶን አካባቢ) ላከለት። ሰሎሞን ከሰጠው ስንዴና ዘይት የበለጠ ክፍያ ሳያስፈልግ አልቀረም፤ ስለሆነም እነዚህን የወሰን ከተሞች ለቀቀለት። ከራም አካባቢውን በጉብኝ ጊዜ፤ በእነዚህ ከተሞች አልተደሰተባቸውም፤ ከዚህ የተነሣም እንደ 2ዜና 8፥2 ከሆነ ከተሞቹን ለሰሎሞን መልሶሰታል (የተለየ ክፍያ ፈልጎ ሳይሆን አልቀረም)። ሰሎሞንም እነዚህን ከተሞች በማሻሻል እስራኤላውያንን አስፈረገባቸው።

3. የግዳጅ ሠራተኞች ምልመላና የከተማ ልማት (9፥15-24)

15 “ደጋፊ እርከን” በልማድና በአጠቃላይ “ሚሎ” ተብሎ ይጠራል (ይህም በቀጥታ ከዕብራይስጡ የተወሰደ ቃል ነው)። በዚህም በስፋት ተቀባይነት ያለው አስተያየት በዳዊት ከተማ በኢየሩሳሌም ምሥራቃዊ ኩረብታ በሰሜን ምሥራቅ ቊልቀላት ላይ የሚሠራው እርከንና የዕፈር መደገፊያ ሥራ ነበር የሚል ነው። ይህ የመደገፊያ ሥራ በአንድ በኩል በዳዊት ከተማ፤ በሌላ በኩል በሰሜን ባለው በቤተ መቅደሱና በቤተ መንግሥቱ መካከል የነበረውን ረባዳ ስፍራ የሚሞላ ይሆናል። ዐላማውም በአካባቢው ተጨማሪ ሕንጻዎችን ለመሥራትና ምናልባትም ከዚህ የሚበልጠው በታቻለ መጠን በውሀው ምንጭ አቅራቢያ ጠንካራ ምሽግ ለመሥራት ሊሆን ይችላል። ግንባታው ከፍ ያለ ሥራ ስለ ነበረ (ከ11፥27 ጋር ያነጻ) በኢየሩሳሌም፤ በሐጸር፤ በመጊዶና በጌዝር ከተሠሩት ምሽጎች ጋር ይስተካከላል።

ኢየሩሳሌምን ከማስፋፋትና ከማጠናከር በተጨማሪ ሦስት ታዋቂ ከተሞችን ለማሻሻል (ጌዝር) ወይም ምሽጋቸውን ለማስፋትና ለማጠናከር (ሐጸርና መጊዶ) ተመርጠው ነበር። እነዚህ ሦስት ከተሞች በሰሎሞን ዘመን የተሠሩ ናቸው ተብለው የሚገመቱ ምሽጎቻቸውን በተመለከተ አንዳንድ የጋራ የሆኑ ባሕርያት እንደነበሯቸው የቅርብ ጊዜ ሥራ ያመለክታል። ባሕርያቱ ሊታወሱ የሚገባቸው ልዩ የሆኑ የጦር ምሽግ ግድግዳዎች ሲሆኑ፤ እነርሱም የውጪው ግድግዳ ዐምስት ጫማ፤ የውስጡ ግድግዳ ደግሞ አራት ጫማ ውፍረት ያላቸው ናቸው። የውስጡ ግድግዳ ክፍሎች ስፋት ሰባት ጫማ ነው (በዚህ ዘመን የነበሩ ተመሳሳይ ግድግዳዎች በእስራኤል ውስጥ በብዙ ከተሞች ተገኝተዋል)።

እነዚህም መካከል በጣም ጉላ ብለው የሚታዩት ታላላቆቹ የበር ሥራዎች ሲሆኑ፤ እነርሱም ንድፋቸው አንድ ዐይነት ሆኖ

በሦስቱም ከተሞች ውስጥ ያሉት መጠናቸው ተመሳሳይ ነው። እነዚህም በርች አራት መግቢያ፤ ስድስት ክፍል ያለው የውስጥ በርና በመጀመሪያው መግቢያ ላይ መንታ ማማዎች አሏቸው። አብዛኛው የበሩ ክፍል ከጦር ምሽግ ግድግዳ ወደ ውስጥ የገባ ሲሆን፤ ከግድግዳው ወደ ውጭ አፈንግጠው የሚታዩት መንታዎቹ ማማዎች ናቸው። በመጊዶም በጌዝርም ድርብ መግቢያ ያለው የውጭ በር ተገኝቶአል።

ሐጸር በስተ ሰሜን ያለች ለጦርነት ምቹ ከተማ ናት (ከገሊላ ባሕር በስተሰሜን ሦስት ማይል ርቃ ትገኛለች)፤ እርስዋም ከሰሜን በኩል በሚመጡት በሁለቱ ታላላቅ አውራ መንገዶች መጋጠሚያ ላይ የተቆረቆረች ከተማ ነበረች። ይህች ከተማ በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን በሃልሳዊ ቱልጌልቱልፌሶር እስከ ወደመቸበት ጊዜ ድረስ ከሰሜን በኩል ለሚመጡ ወራሪዎች ለእስራኤል ዋና የመከላከያ ምሽግ (ጋሻ) ሆና ቈይታለች።

መጊዶ በቀርሜሎስ ሽንተረር በኢየሱሳል ሸለቆ ውስጥ ባለው ጠረፍ ላይ ሆና ከሳርን አውላላ ሜዳ ከሚመጡት መተላለፊያዎች መካከል አንዱን የምትቆጣጠር ታላቅ ምሽግ ነበረች። እርስዋም ክርስቶስ የክርስቶስ ተቃዋሚውን ኀይሎች ድል የሚያደርግበት የመጨረሻው ታላቅ ጦርነት (አርማኒዶን) የሚካሄድባት ስፍራ መሆንዋ በትንቢት ተጠቅሶአል።

16 ጌዝር ከኢየጴ ወደ ኢየሩሳሌም በሚወስደው መንገድ ላይ የነበረች የማትበገር የከነዓናውያን ከተማ ነበረች። ምንም እንኳን የኤፍሬም ነገድ መሬት ሆና ብትቆጠርም፤ እስከ ሰሎሞን ዘመን ድረስ በእስራኤል አልተያዘችም ነበር። ከዚያም በኋላ በፈርዖን ለልጁ እንደ ጋብቻ ስጦታ ሆና ለሰሎሞን ተሰጠች። ፈርዖን ከተማዋን አቃጥሎ፤ ነዋሪዎቿንም ገድሎ እንደ ገና እንዲገነባትና እስራኤላውያንን እንዲያስፍርባት ለሰሎሞን ሰጠው።

17 ላይኛውና ታችኛው ቤትሐሮን በኢየሱሳል ሸለቆ ውስጥ ካለው ጠረፍ ሜዳ ወደ ይሁዳ ደጋማ አካባቢ የሚወስደውን መግቢያ የሚቆጣጠሩ ለጦርነት ምቹ የሆኑ ስፍራዎች ነበሩ። የታችኛው ከተማ አንድ ተኩል ማይል ወደ ምዕራብ ራቅ ያለ ሲሆን፤ ደካማ በሆነው በምዕራቡ በኩል ጠላት እንዳይገባ ለመከላከል ሰሎሞን ምሽግ ሠርቶበት ነበር።

18 ባዕላት በከነዓን ውስጥ ለነበሩ ለተለያዩ ከተሞች መጠሪያ ነበር። በዚህ የተጠቀሰው ግን ታቦቱ ከፍልስጥኤማውያን እጅ እንደ ተመለሰ ለጥቂት ጊዜ ዐርፎበት የነበረው ቂርያትይጋሪም ሳይሆን አይቀርም። ይህም፤ ባዕላትና ባዕላ (ቂርያትይጋሪም በድጋሚ የሚጠራበት ስም) ተወራራሽ ስሞች መሆናቸውን ያሳያል። ይህ እንግዲህ በምዕራብ በኩል ወደ ኢየሩሳሌም የሚያስገባውን ሌላውን በር የሚጠብቅ ምሽግ ይሆናል።

19 ሰሎሞን ሠረገሎችና ሠረገለኞች የሚቀመጡባቸውን ሰፋ ያለ የግንኙነት መረብ የነበራቸውን የአቅርቦት ማእከሎችና ከተሞች ሠራ፤ እነዚህ ሥፍራዎች በግልጽ አልተጠቀሱም ዳሩ ግን በግዛቱ ውስጥ ከነበሩ ከሌሎች ስትራቴጂያዊ ስፍራዎች በተጨማሪ ከላይ የተጠቀሱት ከተሞች እንደ ነበሩባቸው የታወቀ ነው። ሰሎሞን ምንም እንኳን የሰላም ሰው ቢሆንም፤ ግዛቱን ለመከላከል ለጦርነትም በሚገባ ዝግጁ ነበር።

20-23 ስለ ግዳጅ ሥራ ወይም ኩርቢ በ4፥6 እና 5፥13-18 የተሰጠውን አስተያየት ይመልከቱ።

24 ስለ ፈርዖን ልጅ በ3፥1 የተሰጠውን አስተያየት ይመልከቱ፤ የሚሉው (ወይም ደጋፊ እርከን፤ ከቁ. 15 ጋር ያነጻ) ሥራ ንግሥቲቱ እስከ መጣችበት ጊዜ ድረስ ስላልተጀመረ፤ ሚሉው በዳዊት ከተማ አጠገብ ወይም ውስጥ ሳይሆን አይቀርም። የግንባታ እንቅስቃሴውም በእርስዋ ጊዜያዊ ማፈፊያ አጠገብ ሊሆን ይችላል፤ ይህን የእርከን ሥራ ለማካሄድ በቂ ስፍራ ለማግኘት ሲባል በዚያ የነበሩት ቤቶች ሁሉ ሳይፈርሱ አልቀረም።

4. የሰሎሞን ሃይማኖታዊ እንቅስቃሴዎች (9፥25)

25 ይህ ማስታወሻ የተጨመረው ቤተ መቅደሱ ከተሠራ በኋላ ሰሎሞን በተለያዩ ኩረብታ ስፍራዎች ላይ (32-4) መሥዋዕት ማቅረቡን እንደ ተወ ለማሳየት ነው። በዚህም ሕዝቡ ከእርሱ

የላይኛው ፎቶግራፍ ሊቃውንት ለብዙ ዓመታት የሰሎሞን የፈረስ በረቶች ናቸው ብለው የሚያምኑበትን የሚያሳይ የመገደ አቀማመጥ ካርታ ነው። የቅርብ ጊዜ ጥናት በረቶቹ የአካባቢ ዘመን መሆናቸውን ይገልጻል፤ ይሁን እንጂ የሰሎሞን በረቶች ከአካባቢ በረቶች ሥር ሊሆኑ ይችላሉ። በቀኝ በኩል ያለው ፎቶግራፍ የፈረሶቹ ግርግም ወይም የመመገቢያ ገንዳ ያለበትን የመገደ በረት አንድ ክፍል የሚያሳይ ነው (በሮኪፌሊር ሙዚየም ይገኛል)።

ጋር ሳይተባበሩ አልቀሩም። እርሱም ንጉሥ እንደመሆኑ በምርቃቱ ቀን እንዳደረገው ሁሉ በሦስት ታላላቅ በዓላት የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕቱን በእግዚአብሔር ፊት በማቅረብ ሕዝቡን ይመራ ነበር።

5. የሰሎሞን የንግድ እንቅስቃሴዎች (9፥26-28)

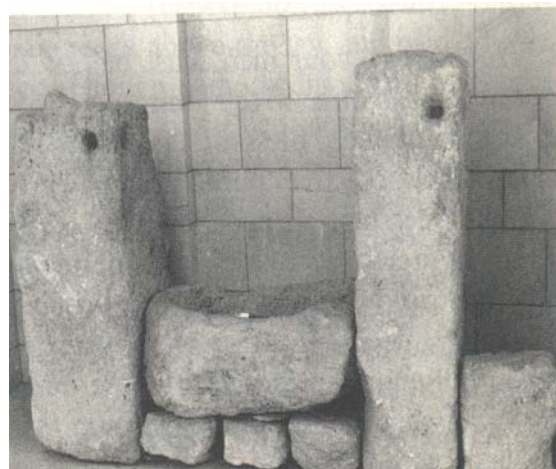
26-27 እስራኤልን በተመለከተ በዓለም ዐቀፍ ንግድ አንጻር ዐዲስ እንቅስቃሴ በዚህ ጊዜ ተጀመረ። ፊንቅያ በሜዲትራኒያን ባሕር ላይ ዋና የመርከብ ንግድ ኃይል የነበረች ስትሆን፤ እስራኤል ደግሞ በወቅቱ በሌባንት የነበረውን ዋናውን የውስጥ የንግድ መሥመር ትቈጣጠር ነበር። እስራኤል ኔኒቭን እስከ አካባ ባሕረ ሶላጤ ድረስ ዐዲስ ቊጥጥር እያደረገች ስለ ነበረ፤ ዐዲዲስ ዕድሎች ተከፈቱ። ሰሎሞን ከጢሮስ ንጉሥ ከኪራም ጋር ለሁለቱም ምቹ የሚመስል ስምምነት አደረገ። ሁለቱም ነገሥታት በመላው የቀይ ባሕር አካባቢ ሰፋ ያለ የንግድ እንቅስቃሴ ሊያካሄዱ ይችላሉ። በዚህም ርምጃ ኪራም መርከበኞችንና እንዲሁም የመርከብ ጉዞንና የመርከብ ሥራ ክሊሎችን ያሟላ ሲሆን፤ ሰሎሞን ደግሞ ለጢሮስ ወደ ቀይ ባሕር መግቢያ ከመስጠቱም በላይ ምናልባት አብዛኛውን ወጭም ሳይሸፍን አልቀረም።

28 አፈር በጥሩ ወርቅ የታወቀች ስትሆን (አዮብ 22፥24) ውድ የሆኑ ዕቃዎችም የሚገኙባት ማእከል ነበረች። ለሰሎሞንና ለኪራም ትልቅ የገቢ ምንጭ ሆነች። አቀማመጥ የት እንደ ሆነ እስከ አሁን ድረስ አከራካሪ ነው።

6. ሰሎሞንና ንግሥተ ሳባ (10፥1-13)

የንግሥተ ሳባ ጉብኝት ስለ ሰሎሞን ዝናና እንዲሁም ስለ እርሱ ጥበብና ታላቅነት የተሰማው ዜና ስለ ፈጠረው የአክብሮት ስሜት ትክክለኛ መግለጫ ነው። በዚህ ጉብኝት ዙሪያ በዐረቦች፤ በአይሁዶችና በሐቦሾች መካከል የተገኙት ብዙዎች አፈ ታሪኮችና እጅግ የጎሱ ሐተታዎች የዚህ ሁኔታ ዕውቀት በባም የተስፋፋ ስለ መሆኑና እርሱም ስለ ፈጠረው ትኩረት የሚመሰክሩ ናቸው።

1 ሳባ በደቡብ ምዕራብ ዐረቢያ የነበረች ምድር ስትሆን የዛሬዬቱ የመን መሆንዋ ነው። እርሷም በዐረቢያ ውስጥ ከፍተኛ የውሀ ሀብት ያላትና እጅግ ለም የሆነች ምድር ናት። የመስኖ ዘዴን በመጠቀም ጠንካራ የሆነ የግብርና መዋዕለ

ንዋይን ያሳደገች አገር ናት። ዳሩ ግን የእርስዋ ዋናው ጥንካሬ የተመሠረተው የንግድ ማእከል በመሆንዋ ነበር። አቀማመጥ የለምለሙ ግማሽ ጨረቃ (ፈርታይል ክሪስንት) በተሰኘው አካባቢ ካለው የኃይል ትግል ነጻ ያደረጋት ሲሆን በተጨማሪም አፍሪካን፤ ሕንድንና የሜዲትራኒያን አገሮችን ለሚያካትተው የንግድ ዝውውር ምቹ ማእከል እንድትሆን አድርጓታል። አገሪቱ በሸቶ፤ በዕጣን፤ በወርቅና በከበሩ ድንጋዮች ንግድ የታወቀች ነበረች።

የሰሎሞን ዝና ወደ ንግሥቲቱ የደረሰው ምናልባት በእስራኤል ውስጥ አቋርጠው ዘወትር ወደ ደማስቆ ወይም ወደ ጋዛ በሚሄዱ የግመል ሲራራ ነጋዴዎች አማካይነት ሳይሆን አይቀርም። ዝናው ከእግዚአብሔር ስም ጋር የተያያዘ ነበር፤ ከፍተኛ የልብ ጉጉት የነበረውና ታማኝ የሆነ የእግዚአብሔር አጋልጋይ መሆኑ እንዲሁም የእርሱ ጥበብና ስኬት ከእግዚአብሔር መሆኑን በትሕትና የተገነዘበ መሆኑም በሚገባ የታወቀ ነበር።

ንግሥቲቱ ወደ ሰሎሞን የሄደችበት ዋናው ምክንያት ምናልባት የንግድ ስምምነት ለማድረግ ሊሆን ይችላል፤ ዳሩ ግን ይህ አልተገለጸም። ትሕትና በሚመስለው የስጦታ ልውውጥ ውስጥ ንግድ እንደ ተካሄደ አይጠረጠርም፤ ሆኖም ምንባባችን

የሰሎሞን አንጻራቂ ዝና የተጋነነ መሆኑንና አለመሆኑን በዐይንዋ ለማየት እንደ መጣች ይገልጻል።

“አስቸጋሪ በሆኑ ጥያቄዎች” የሚለው አነጋገር ብዙ ጊዜ እንቅስቃሴዎች ተበሎ ይተረጎማል፤ እነርሱም ፍልስፍናዊ፣ ተግባራዊ ወይም ሥነ መለኮታዊ ሐቆችን በውስጣቸው የያዙ ምስጢራዊ አባባሎች ወይም ጥያቄዎች ነበሩ። እንቅስቃሴዎቹ የተወደዱ ጨዋታዎችና የአንድ ሰው ጥንካሬ የሚፈተኑባቸው መንገዶች ነበሩ። በንግሥቲቱ የቀረቡት “አስቸጋሪ የሆኑ ጥያቄዎች” የአንድን ሰው የአእምሮ ፈጣንነት ለመፈተን ለጨዋታ ብቻ የቀረቡ ሳይሆኑ እርስዋ በምታውቃቸው ምስጢራዊ አባባሎች ውስጥ ተሰውረው ያሉትን እውነታዎች የያዙ እንደ ነበሩ ጥርጥር የለውም።

2 ንግሥቲቱ የመጣችው እርስዋ ዝነኛ የሆነችባቸውን የንግድ ዕቃዎች የጫኑ ብዙ ግመሎችን ይዛ ነበር። ቅመሞች (የዐረቦች ቅባት) በደቡብ ዐረቢያ የታወቁ እንደመሆናቸው በንግድ ዕቃዎች ዝርዝር ውስጥ ከፍተኛ ዋጋ ያላቸው ሸቀጦች እነርሱ ሳይሆኑ አልቀሩም። ምንም እንኳን በቀ. 10 ላይ 120 መክሊት ወርቅና ብዙ የክበረ ድንጋይ የተጠቀሱ ቢሆንም፤ ቅመሞቹ ለተለየ አስተያየት ተመርጠዋል። በዚያን ጊዜ የመጡትን ቅመሞች ብዛት የሚያህል ፈጽሞ መጥቶ አያውቅም። ንግሥቲቱ እንደ ደረሰች በአእምሮዋ የነበሩትን ጥያቄዎች ሁሉ ለሰሎሞን አቀረበችለት።

3-5 የሰሎሞን ጥበብ የተጋነነ አልነበረም። ንግሥቲቱ እርሱ በነበረው ችሎታም ሆነ ባሳየው ጥበብ ብስጭት አልገጠማትም። የእርሱ ጥበብ ብቻ ሳይሆን የአደባባዩ ድምቀትና የቤተ መቅደሱ ሥነ ሥርዐት ሁሉ እጅግ አስደነቃት። ፈጽሞም ተማረከች።

6-7 ንግሥቲቱ ስለ እርሱ የሰማችው ዜና የተጋነነ እንደ ሆነና ስለ እርሱ የተነገረውን የሚያህል ታላቅ ዝና ያለው ሰው ሊኖር አይችልም ብላ ዐስባ ነበር። ይሁን እንጂ አሁን በዐይንዋ ያየችው ከሰማችው በላይ ስለ ሆነባት ዝናው ፍትሕን የጠበቀለት እንዳልሆነ በነጻነት ተናገረች።

8 ሰዎችህ እንዴት ያሉ “ዕድለኞች” ናቸው! የሚለው አነጋገር ብዙ ጊዜ በመዝሙራት ውስጥ (ከመዝ 1፥1 እና ከሌሎችም ጋር ያነጻ) የሚገኝ ሲሆን “ብፁዕ” ተብሎ ተተርጉሞአል። አባባሉ ስለ ተገኝ ሞገስ ወይም በረከት የሚቀርብ የግል የምስጋና መግለጫ በመሆኑ የሚደሰቱበትና በመላት የሚያጣጥሙት ልምምድ ነው። የሰሎሞን አገልጋዮች በእርሱ ፊት በማግኘት ላይ የነበሩትን መልካም ልምምድ ሁሉ እንደ ቀላል ነገር ሊቈጥሩት እንደሚችሉ ይታወቃል። ዳሩ ግን ንግሥቲቱ፤ ይህን ለማየት የመጀመሪያ ጊዜዋ ስለ ነበረ፤ በአድናቆት ተዋጠች።

9 ጥበበኛና መልካም ንጉሥ ለሕዝቡ በረከት ነው፤ እግዚአብሔርም ሰሎሞንን ለንጉሥነት መምረጡ ለእስራኤል ያለውን ፍቅርና ጸጋ የሚያሳይ ምልክት ነው።

10-12 ቀ. 10ን በተመለከተ በቀ. 2 ላይ የተሰጠውን አስተያየት ይመልከቱ። ከሳባ ወደ ሰሎሞን የመጡት የክበሩ ቀሩሐቶች ብዛት ጸሐፊውን በዚህ አጋጣሚ አንድ ልዩ የሆነ የክበረ ዕንጨት መጠኑ ተሰምቶ በማይታወቅ ሁኔታ መግባቱን እንዲጠቅስ አደረገው (ይህም ከሳባ እንደ መጣው እንደ ቅመሙ ወይም ቅባቱ መሆኑ ነው)። የዚህ ዕንጨት ምንነት በዛሬው ጊዜ አይታወቅም። በዘልማድ አንድ ዐይነት የሰንደል ዕንጨት እንደ ሆነ ይገመታል። ዳሩ ግን በዚህ ላይ የተረጋገጠ ነገር የለም። ሰሎሞን ይህንን ለቤተ መቅደሱና ለቤተ መንግሥቱ መደገፊያ (ደረጃ) እንዲሁም ለሙዚቃ መሣሪያ ተጠቀመበት።

13 ሰሎሞን ንግሥቲቱ የጠየቀችውን ሁሉ ሰጣት (እርስዋ ለአመጣቻቸው ዕቃዎች ለውጥ ይሆን?) በተጨማሪም ለግርማው የሚመጥን የልግስና ስጦታን ሰጣት።

7. የሰሎሞን ዘመን ድንቅ ነገሮች (10፥14-29)

14-15 666 መክሊት (ሃያ ዐምስት ቶን) ከንግድና ከቀረጥ ጭምር ከተለያዩ ምንጮች ሰሎሞን የሚያገኘውን ዓመታዊ የወርቅ ገቢ ያመለክታል። በተጨማሪም በአገሪቱ ውስጥ ከሚዘዋወሩት የተለያዩ ነጋዴዎች የንግድ ወኪሎች ከሚገኘው ክፍያ ወይም የታሪፍ መጠን እንዲሁም ከተሸነፉ ነገሥታት

ከሚመጣው ግብር መጠኑ ያልታወቀ ገቢ ነበር። “የዐረብ ነገሥታት” የሚለው ሐረግ በደቡብና በምሥራቅ በኩል በበረሐው ውስጥ ለሚኖሩት የተለያዩ ሕዝቦች የነገድ አለቃዎች መሆናቸውን የሚያመለክት ነው። አገረ ገዢዎች የተባሉት ምናልባት የወረዳ ገዢዎች ይሆናሉ (4፥7-19)።

16-17 እነዚህ ቍጥሮች ሰሎሞን በሊባኖስ ዱር ቤተ መንግሥት ያስቀመጣቸውን የሥነ ሥርዐት ማክበሪያ ጋሻዎች ይገልጻሉ። ጋሻዎች የዕንጨት ወይም የቅርጫት ሥራ ሲሆኑ በቄዳ ሳይሆን በወርቅ የተለበጡ ነበሩ። ትልቁ ጋሻ መላ ሰውነትን እንዲሸፍን ሞላላ ወይም አራት ማእዘን ቅርጽ ነበረው። አነስተኛው ጋሻ ቀስተኞች የሚይዙት ነበር (2ዜና 14፥8)። የእያንዳንዱ ጋሻ ክብደት ትልቁ ሦስት ተኩል ኪሎ ግራም ሲሆን ትንሹ ደግሞ አንድ ነጥብ ሰባት ኪሎ ግራም ነበር።

18-21 ከዝሆን ጥርስ የተሠራውና በጥሩ ወርቅ የተለበጠው ዙፋን ስፋትና ክፍታ ያለው ዕቃ ሲሆን፤ ለታላቅ ግዛት የፍትሕና የገዢነት መቀመጫ ምሳሌነት የሚገባ ነበር። የእጅ መደገፊያው የአንበሳ ቅርጽ ያለበት ሲሆን በስድስቱም ደረጃዎች እንደዚሁ ነበር። ቍጥር 21 የሰሎሞንን መንግሥት ብልጽግና በሚገባ ይገልጻል።

22 “የንግድ መርከቦች” (ቃል በቃል “የተርሴስ መርከቦች”) ጥራ ብረት ለመጫን እንዲችሉ የተሠሩ ትላልቅ የንግድ መርከቦች ሳይሆኑ አይቀሩም። እነዚህ መርከቦች በአስቸጋሪ የአየር ጠባይ ውስጥ ረጅም ርቀት በመንዝ በባሕር ላይ ለመቆየት የሚችሉ፤ ሌላም ዐይነት ዕቃዎችን ለመጫን የሚውሉ ነበሩ። በምንባባችን ውስጥ ለተዘረዘሩት በርካታ ሸቀጦች መለወጫ የሚሆኑ የተጣሩ ብረቶች ከዳጽዮን ጋብር በመርከብ ሳይንጓዙ አልቀሩም (ከሕዝ 27፥12 ጋር ያነጻ)።

23-25 በ4፥29-34 ስለ ሰሎሞን ጥበብና ማስተዋል ስፋት ከሚገልጸው አነጋገር በተጨማሪ ይህ የአሁኑ ምንባብ በመጀመሪያ ሰሎሞን ከምድር ነገሥታት ሁሉ ይልቅ ሀብታም መሆኑን ከገለጸ በኋላ፤ ሁለተኛ ዓለሙ ሁሉ እግዚአብሔር በሰሎሞን ልብ ያኖረውን ጥበብ ለመስማት ወደ እርሱ መምጣት ይፈልግ ነበር ይላል። ይህም በ3፥13 ላይ በተገለጸው የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል መሠረት መሆኑ ነው።

26 ይህ ምንባብ በዘዳ 17፥16-17 ወደፊት ለሚነሡት ነገሥታት የተከለከሉትን ሦስት ነገሮች ያስታውሳል፤ እነርሱም ንጉሡ ብዙ ፈረሶችን እንዳይሰበስብ፤ ብዙ ሚስቶችን እንዳያገባ ወይም ለራሱ ብዙ ወርቅና ብር እንዳያከማች የሚከለክሉ ነበሩ። ሁለተኛውን ክልከላ በተመለከተ ሰሎሞን በምዕ 11 ተጠያቂ ሆኖአል። ይሁን እንጂ ለሌሎቹ ለሁለቱ ክልከላዎች ተጠያቂ አልሆነም። ፈረሶቹን በተመለከተ ሁለት ጭንቀቶች ነበሩ፡- (1) ግዛትን ለመጠበቅና ወይም ለማስፋፋት (በዘመኑ ትልቅ የጦር መሣሪያ በነበረው) በሠረገላ ላይ በከንቱ መታመን እና (2) ፈረሶችን ለማግኘት አንዳንዶቹን እስራኤላውያን ወደ ግብፅ እንዲመለሱ ማድረግ ናቸው (ከኢሳ 31፥1-3 ጋር ያነጻ)።

የግል ሀብት ማከማቸትን በተመለከተ እግዚአብሔር ለሰሎሞን ቃል የገባለት ተጨማሪ ጥቅም መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል (3፥13)። የእግዚአብሔር ስጦታም ስለ ሆነ በዚህ ሊነቀፍበት አይገባም። በዘዳም ውስጥ የተጠቀሰው ክልከላ የልብ ዝንባሌና የሕይወት ቅደም ተከተልን የሚመለከት ሲሆን ይኸውም የግል ጥቅም ጉዳይ ነበር።

27 ከብዛቱ የተነሣ “የክበረ” የተባለው ብረትና ብር ተራ ብረት ሆነ። ከሊባኖስ የሚመጣውም ዝግባ በአገር ውስጥ እንደሚበቅለው ተራ (በግንባታ) እንደ ሾላና የበለሰ ዛፍ ሆነ።

28-29 ሰሎሞን ሠረገሎችንና ፈረሶችን ማከማቸት ብቻ ሳይሆን በእነዚህ ነገሮችም ይነግድ ነበር። ሠረገሎቹና ፈረሶቹ ከቀዊ (ምናልባት ኪልቅያ) እና ከግብፅ የሚገቡ ነበሩ። ኪልቅያውያን ለጥቂት ጊዜ ጥሩ ጥሩ ፈረሶችን በማርባት የታወቁ ሆነው ነበር። የሰሎሞን ወኪሎች ምርጥ ፈረሶችንና ዕሴቶችን በመጠቁም ፈጣኖች ነበሩ።

8. የሰሎሞን ብዙ ሚስቶች (11፥1-13)

የሰሎሞንን መንፈሳዊ ግለት ከፍተኛነትና በእግዚአብሔር የተሰጠውንም ጥበብ ስንመለከት እንዲህ በቀላሉ ለጣዖት እጁን እስከ መስጠት ድረስ መሞኘቱ የማይቻል ነገር ይመስላል። ዳሩ ግን ሆነ፤ የሆነውም በአንድ ሌሊት ሳይሆን ቀስ በቀስ ነበር። በመጀመሪያ በቤቱ ውስጥ ሲካሄድ ዝም አለ። ከሰመደውና ከተስማማው በኋላ ደግሞ በጣዖት አምልኮው ከሚስቶቹ ጋር ተሳታፊ ሆነ። ሰሎሞን እግዚአብሔርን ፈጽሞ አልካደውም። ዳሩ ግን ልቡ በፍጹምነት ለእግዚአብሔር የተሰጠ አልነበረም። በእርሱ ላይ መታየት የጀመረው የተደባለቀ ሃይማኖት በመጨረሻቸው ዘመናት እስራኤልን የበክላትና በመጨረሻም ለኢየሩሳሌምና ለቤተ መቅደሱ መጥፋት ብሎ ለሕዝቡ ግዛት ምክንያት የሆነ መርገም አመጣ። የሰሎሞንን ሕይወት እግዚአብሔር የሌለበት ሽርክና ግንኙነት የአማኙን መንፈሳዊ ጥንካሬ ጭራሽ ሊያጠፋ የሚችል መሆኑን የሚገልጽ ከባድ ማስጠንቀቂያ ነው (ከነህ 13፥26 ጋር ያነጻ)።

1-3 ሰሎሞን ታላቅ ሰው ነበር፤ ዳሩ ግን እግሩ ሽክላ ነበር። በዘጸ 17፥16-17 ከአንድ በላይ ሚስት ማግባት ክልክል ነው የሚለውን ትእዛዝ መተላለፉን ለመቁቁም የሚችል መንፈሳዊ ጥንካሬ አልነበረውም (10፥26-29 ይመልከቱ)። በዐምስቱ የሕግ መጻሕፍት እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ከከነዓናውያን ጋር እንዳይደባለቁና እንዳይጋቡ ብዙ ጊዜ አስጠንቅቆአቸው ነበር። ለዚህ ምክንያቱ በከፊል የከነዓናውያን ፍጽም የሆነ ግብረገባዊ ዝቅተኝነት ነበር። መጋባት ሁኔታውን መቀበልንና በመጨረሻም በከነዓናውያን የሃይማኖት ልምምዶች መሳተፍን ማስከተሉ የማይቀር ሆነ (ዘፀ 34፥12-17፤ ዘጸ 7፥1-5)። ሌላው አደጋ በአንዳንዶቹ ሃይማኖታዊ ቃላት መካከል ተመሳሳይነት መኖሩ ነበር፤ ምንም እንኳን ከቃላቱ በስተ ጎሳ የነበረው ትምህርተ መለኮት ፍጹም የተለያየ ቢሆንም፤ ቀስ በቀስ ተስማሚ የሆነውን ድብልቅ እምነት መቀበልና በመጨረሻም እግዚአብሔርን ረስቶ ጣዖታትን ማገልገል ቀላል ነገር ነው።

እነዚህ ማስጠንቀቂያዎች ላይ ማተኮር የሚገባው አንድ ሰው ቢኖር ሕዝቡን በምሳሌነት የሚመራው ንጉሡ ነበር። ይሁን እንጂ ሰሎሞን ራሱን ከሕጉ በላይ በማድረግ መራራ ዋጋ ከፈለ። ምንም እንኳን ከብዙዎቹ ጋብቻዎች መካከል አንዳንዶቹ በመጀመሪያ የዲፕሎማሲያዊ ግንኙነትን ለማጠናከር፤ ሌሎቹ ደግሞ የንጉሡን የሴቶች መኖሪያ ለመጨመርና ብሎም የንጉሡን ድምቀት ከፍ ለማድረግ የተፈጸሙ ቢሆንም፤ ቍ 1-2 ሰሎሞን ከብዙ የባዕድ አገር ሴቶች ጋር “ፍቅሩ እንደ ጠናበት” ይገልጻሉ፤ ይህም ከባል የሚጠበቀውን የተለመደና ተገቢ የሆነ ስሜታዊ መተሳሰርን የሚገልጽ ነው። ዳሩ ግን ሰሎሞን የተሳሰለው ተገቢ ካልሆኑ ሴቶች ጋር ስለ ነበረ፤ መንገዱን ሊስት ቻለ። ሰባት መቶ ሚስቶቹና ሦስት መቶ ቁባቶቹ ምንም እንኳን የመንግሥቱን ድምቀት ከፍ ቢያደርጉለትም ለውድቀቱ ምክንያት ሆኑ።

4 ሰሎሞን በሽመገብ ጊዜ የመከላከል ዐቅሙ አለቀና እያደር ተጠቂ እየሆነ ሄደ። ለእግዚአብሔር የሚሰጠውም አገልግሎት እያደር ቀስ በቀስ ከዐንገት በላይ እየሆነ ሄደ። ጸሐፊው፤ ሰሎሞን ምንም እንኳን ጥፋት ቢያጠፋም፤ ለእግዚአብሔር የነበረውን ፍቅር በሕይወቱ ዘመን ሁሉ ለእግዚአብሔር የጋለ ፍቅር በነበረው በዳዊት መመዘኛነት ይለካዋል።

5-8 “አስታሮት” አስታሮት ከተሰኘው ቃል ዘወር ያለ አጠራር ሲሆን የከነዓናውያን የልምላሜ አምላክ ነበረች። ሌላ ስም የወጣላት “ንፍረት” በሚለው ቃል መሠረት ነው። “ሞሊክ” (ወይም በዚህ ምንባብ ውስጥ “ሚልኩም” የተባለው) “ንጉሥ” ለሚለው ቃል ሆነ ተብሎ ዘወር የተደረገ ቃል ነው። ሰሎሞን በቤተ ሰቡ ውስጥ ይህ እንዲካሄድ በመፍቀዱ ብቻ ሳይሆን በተወሰነ ደረጃም በመሳተፉ በእግዚአብሔር ላይ አሳዘኝ ንጢአት ፈጸመ። ሰሎሞን በአማልክቱ መካከል አንዳችም ልዩነት ሳያደርግ ሁሉንም እኩል የተመለከተ ይመስላል። ይህም የአሞናውያን አምላክ ሞሊክ ወይም ሚልኩም ተመሳሳይ የሆነችውን የሞናባውያንን አምላክ ካሞሽን ማክበሩን ጭምር የሚመለከት ነበር።

9-10 የሰሎሞን ንጢአት ታላቅ ሊሆን የቻለው እርሱ ባገኘው ልዩ መብት ምክንያት ነበር። እግዚአብሔር ለእርሱ ሁለት ጊዜ በመገለጥ አክብሮ መርጦት ነበር (በዓ፥1-2 የተሰጠውን

አስተያየት ይመልከቱ)። ሰሎሞን እግዚአብሔርን ፍቅርና ንይል ለመረዳት ማስረጃም ሆነ ወይም ምስክር አሳስፈለገውም። እርሱ የእግዚአብሔርን ፍቅር በሚከተሉት ሁኔታዎች በብዛት ቀምሶታል፡-(1) በወቅቱ ከነበረው ልምድና አስተሳሰብ በተቃራኒ የዳዊት ተተኪ እንዲሆን በመመረጡ፤ (2) “ይዲድያ” (ማለትም “በእግዚአብሔር የተወደደ”) የሚል የተለየ የግል ስም በመሰጠቱ፤ (3) በሰው የሚገመት ማንኛውንም ጥቅም የተቀበለ በመሆኑና (4) ለማበረታታትና ለምክር ሁለት ጊዜ በእግዚአብሔር የተጉበኝ በመሆኑ ነው። ደግሞም የእግዚአብሔርን ንይል በተለያየ መንገድ አይቶታል (1) በአዶንደስ ተከታዮች (በተለይም በኢዮአብ) ንይልና ተጽዕኖ ፊት በዙፋን ላይ ሊቀመጥ ችሎአል፤ (2) በንጉሥነቱ ተግዳሮት የሌለበት ንይልና ክብር ተሰጥቶት ነበር፤ እንዲሁም (3) በሥራው ሁሉ ከሚጠበቀው በላይ ስኬታማነትን አግኝቶ ነበር። ይህ በሰሎሞን ልብ ውስጥ እጅግ የጠለቀ የዕድሜ ልክ ፍቅርንና ታማኝነትን መፍጠር ነበረበት።

11-13 ሰሎሞን ያገኘው ሁለተኛው ልዩ መብት ከዳዊት ጋር የነበረው ግንኙነትና እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ያደረገው ቃል ኪዳን ነበር። ይህንን በልፋቱ አላገኘውም፤ ይልቁንስ በውስጡ ተወላደ እንጂ። እርሱ ለተሰጠው ከፍተኛ ጥሪ ዝግጁ ይሆን ዘንድ በዳዊት (ምናልባትም በናታን) ተገቢ የሆነ ትምህርትና ሥልጠና ተቀብሎ ነበር (በ2፥2 የተሰጠውን አስተያየት ይመልከቱ)። ዳዊትም በተቻለው መጠን የራሱን ፍቅርና ለእግዚአብሔርም የነበረውን ቅንዓት እንዲሁም የእግዚአብሔርን ክብር ለሰሚያንጸባርቀው ቤት የነበረውን ሕልም በውስጡ አፍሰሶለት ነበር። ሰሎሞን ግን ጣዖታትን በመከተሉ እነዚህን ሁሉ መብቶች ወደ ጐን ወረወራቸው። በሕይወቱ ዘመን ጸንቶ የሚቀርለትን ቀጣይነት የነበረውን የእግዚአብሔርን ደስታና ከእርሱም ጋር የሚኖረውን ኅብረት በተነሳ። ቅጣቱም ከዳዊት ጋር በነበረው ቃል ኪዳን ውል መሠረት ነበር። ይሁን እንጂ በዚህም እንኳ እግዚአብሔር ለዳዊት ሲል ምሕረትን አደረገ። መንግሥቱ ከሰሎሞን በእርሱ የሕይወት ዘመን አይወሰድም። ከዳዊት የዘር መሥመር የሚወሰደውም በጠቅላላው አይሆንም። እግዚአብሔር ለመግዛት የይሁዳን ነገድ ለዳዊት ዘር ያስቀርለትና በመጨረሻም ለዳዊት የገባለትን የተስፋ ቃል በመሉ ይፈጽምለታል።

9. የሰሎሞን ጠላቶች (11፥14-40)

ሀ. ኤዶማዊው ሃዳድ (11፥14-22)

14-22 ሃዳድ እግዚአብሔር በሰሎሞን ላይ ጠላት እንዲሆኑ ካስነሣቸው ሦስት ሰዎች መካከል አንዱ ነበር። የሰሎሞን አገዛዝ ወደ ፍጻሜ በሚቃረብበት ጊዜ እነዚህ ሦስት ሰዎች እያደር አስጨናቂዎች እየሆኑ የመጡ ይመስላል። ሃዳድ የኤዶም ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ሲሆን የዳዊት የጦር ሠራዊት በጽሩያ ልጅ በአቢሳ አዝማችነት ኤዶማውያንን ድል አድርጎ ዐሥራ ስምንት ሺህ ሰዎችን ሲገድል ከዚያ ከባድ ጭፍጨፋ በሕይወት የተረፈው እርሱ ብቻ ነበር (2ሳሙ 8፥13-14፤ ዘካር 18፥12-13)። ይህ ጭፍጨፋ የተፈጸመው በስድስት ወራት ጊዜ ውስጥ ሲሆን፤ በዚያን ጊዜ ኢዮአብ ባልታወቀ ምክንያት የኤዶማውያንን ሠራዊት ለማጥፋት ፈለገ። በዚህ ጊዜ ሃዳድ ለማምለጥ ቻለና በርከት ካሉ አሽከሮች ጋር ወደ ግብፅ ሄደ። በዚያም የፈርዖንን ወንድም ሚስት ለማግባት ቻለ። እርሱም በፈርዖን ፊት ሞገስ እያገኘ ስለ ሄደ የሃዳድ ልጅ በንጉሣዊ ቤተ ሰብ ውስጥ አደገ። ይሁን እንጂ ሃዳድ በእስራኤል ላይ በልቡ ከፍተኛ ምሬትን አሳድሮ ነበርና ዳዊትና ኢዮአብ መሞታቸውን እንደ ሰማ ወደ ኤዶም ተመለሰ፤ በዚያም ሳለ በአንድ ባልታወቀ መንገድ በሰሎሞን ላይ ችግር ፈጠረ። ሆኖም እስከ ሰሎሞን የኋለኞቹ ዓመታት ድረስ እምብዛም አልተሳካለትም ነበር።

ለ. የደማስቆው ሬዞን (11፥23-25)

23-25 ሁለተኛው ጠላት ሬዞን ሲሆን እርሱም የሶባ ንጉሥ የአድርአዛር አገልጋይ ነበር። ዳዊት አድርአዛርን ካሸነፈ በኋላ (2ሳሙ 8፥3-9) ሬዞን አመለጠና የወንበዴዎችንና የሽፍቶችን ቡድን መሥርቶ በመጨረሻው ደማስቆን ተቆጣጠሩ። ዳዊት ሶባንና ደማስቆን ፈጽሞ ስለ አሸነፋቸው፤ በደማስቆም የጦር ሠፈር ስለ አቋቋመና (2ሳሙ 8፥6) ገባር ስለ አደረጋት፤ ሬዞን ደማስቆን እስከ ሰሎሞን ግዛት መጨረሻ አካባቢ ድረስ ሊይዛት እንዳልቻለ ይገመታል። በአንድ ወቅት ምናልባት የቤተ

መንግሥቱን ሥራ ከጨረሰ በኋላ ሰሎሞን ሰባንና ሐማትን ድል አድርጎ እስከ ታደሞር በመሄድ የተመሸገች የጦር ሠፈር አደረጋት። ስለሆነም ሬዘን እስከ ሰሎሞን የሸምግልና ዓመታት ድረስ ወደ ደማስቆ የሄደ አይመስልም። ያም ሆነ ይህ ሬዘን በሰሜን በኩል የሰሎሞን ችግር ፈጣሪ ሲሆን፤ ሃዳድ ደግሞ በደቡብ በኩል ችግር ፈጥሮ ነበር።

ሐ. ኢዮርብዓም (11፥26-40)

26-28 ለሰሎሞን በኋለኛው ዘመኑ ከሁሉም ይልቅ ከፍተኛ ችግር የፈጠረበት ሦስተኛው ጠላት ኢዮርብዓም የተባለው ኤፍሬማዊ ሲሆን ኢዮርብዓም ላቅ ያለ ችሎታና ጎይል ነበረው። የእርሱ ዐመፅ ወይም “እጁን በሰሎሞን ላይ ማንሣቱ” የተገለጸው ከቀ. 27 ጀምሮ ነው። ኢዮርብዓም በሚሎ (9፥15 ይመልከቱ) እና በዳዊት ከተማ በአንድ በኩል የጉደለውን ግድግዳ ከሚሠሩት ኤፍሬማውያን የጉልበት ጎይሎች መካከል አንዱ ነበር። ሥራውን በሚገባ የሚያከናውን በመሆኑ የሰሎሞንን ትኩረት ስለ ሳበ፤ የኤፍሬምና የምናሴ ቡድን ጎሳፊ ሆኖ ተመደበ። ኢዮርብዓም ስጦታ ያለው መሪ መሆኑ የታወቀ ነበር።

29-32 በዚሁ ጊዜ አካባቢ (ከሰሎሞን ከሃያ አራተኛ ዓመት በኋላ የተጀመረውን (9፥10-15) ይህንኑ የግንባታ ሥራ በመሥራት ላይ እንዳለ ኢዮርብዓም የሴሎውን ነቢይ አኪያን አገኘው። ይህም በርግጥ በአኪያ በኩል የታደረ ግንኙነት ነበር። እነርሱም በባዶ ስፍራ ብቻቸውን ሳሉ እግዚአብሔር ለእርሱና ለሰሎሞን የነበረውን ዕቅድ አኪያ ለኢዮርብዓም በምሳሌ ነገረው። አኪያም የራሱን መገናኛጫ ዐሥራ ሁለት ቦታ ቀደደና ኢዮርብዓም ዐሥሩን ቈራጭ እንዲወስድ ከነገረው በኋላ የትንቢቱን ትርጉም ገልጸለት።

33-36 ከቀ. 33-35 ያለውን በተመለከተ፤ በቀ. 7-13 የተሰጠውን አስተያየት ይመልከቱ። “በኢየሩሳሌም ከተማ ለባሪያዬ ለዳዊት ምን ጊዜም በፊቱ መብራት እንዲኖረው” (ቀ. 36) በሚለው አነጋገር እግዚአብሔር ያለ አንዳች ቅድመ ሁኔታ የሆነውን ከዳዊት ጋር የነበረውን የቃል ኪዳን ክፍል ገለጸ። እርሱም ወደፊት በአንድ ወቅት በተቀበው መሲሕ አማካይነት የዳዊትን ዙፋን በሙሉ ክብሩ የሚመሠርት መሆኑን ነበር። ምሳሌውም ትኩረትን የሚስብና ውብ ነበረ። መብራት እንደ በራ እንደሚቈይ ሁሉ የዳዊት ሥርወ መንግሥት ዘላቂነት ማግኘቱ ብቻ ሳይሆን፤ ይህ መብራት እግዚአብሔር ስሙን ለማኖር በመረባት ከተማ በኢየሩሳሌም መሆኑ ነበር። ስለሆነም ለእግዚአብሔር ከተማ ለኢየሩሳሌም ወደፊት የሚቀርላት ነገር አለ ማለት ነው።

37-38 እግዚአብሔር ለኢዮርብዓም ዘላቂ የሆነ ሥርወ መንግሥት የመመሥረትን ታላቅ ዕድል ሰጠው። ቅድመ ሁኔታውም በዳዊት ልጆች ላይ ከተቀመጠው ጋር ተመሳሳይ ነበር። ከእግዚአብሔር ጋር የመራመዱ የመመዘኛ ደረጃ አሁንም ዳዊት ነው። ነገር ግን ኢዮርብዓም ምንም እንኳን ችሎታ የነበረው ሰው ቢሆንም፤ የማይረባ ሰው መሆኑ ችግር ነበር። አምባገነንና ሥሥታም ብልጣብልጥ ሆኖ ተገኘ። ፍላጎቱን ለማሳካት ሲል በሰዎች ስሜት ላይ ለመጫወት ችሎታ የነበረው መሆኑን ምዕራፍ 12 ያመለክታል። ወደፊት የሚያደርጋቸው ነገሮች በሙሉ እግዚአብሔርን ወደ ጐን በመጣል የራሱን ፍላጎት ብቻ ለማሳካት የሚፈልግ ሰው መሆኑን የሚያመለክቱ ናቸው።

39 ይህ ቃል እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠው የተስፋ ቃል ዘላቂነት እንደሚኖረው እንደ ገና የሚያረጋግጥና በመጨረሻም የዳዊት ቤት አሸናፊ እንደሚሆን በኢዮርብዓምና ለተተኪዎቹ ግልጽ የሆነ አነጋገር ነው። በመጀመሪያ ርብዓም ዐሥሩን ነገዶች በማጣቱ ይጀምርና ከዚያም በኋላ በሺሻቅ ብዝሃ ምክንያት (ምዕ 14) ይሁዳ አነስተኛና በአጠቃላይ ደካማ ግዛት መሆኗን ይገልጻል። አንጸባራቂ በሆነና በዓለም በታወቀ ግዛት ውስጥ እጅግ ጎይለኛ የነበረው የይሁዳ ነገድ በአንድ ሌሊት እንዲህ በቀላሉ አነስተኛ ግዛት መሆኑና ያለውን የሀብት ጥረት ሁሉ ማጣቱ ለርብዓምና ለይሁዳ ነገድ በርግጥ በጣም አስደንጋጭ ነበር። እግዚአብሔር ግን ይህ ለዘላለም አይሆንም አለ። ይህ አነጋገር ወደፊት አንድ ቀን ነገዶቹ ሁሉ በይሁዳ መሪነት ሥር የመሆናቸውን እንድምታ የያዘ ይመስላል።

40 ከአኪያ ትንቢት በኋላ በአንድ በሆነ ወቅት በቀ. 26 የተነገረው የዐመፅ ሙከራ ተካሂዷል። ስለ ሁኔታው የተሰጠ ዝርዝር ሐሳብ የለም። ኢዮርብዓም በዳዊት ቤት መሪነት በተለይም የሰሎሞንን መንግሥት እጅግ የተቀናጣ የአገዛዝ ዘይቤ ለማጽናት ሲባል በእነርሱ ላይ የወደቀውን የጭቁና ቀንበር ለሰሜኑ ነገዶች በመግለጽ የብስጭትን እሳት በማራገብ ላይ ነበር ለማለት ያስደፍራል። በዚህ ውስጥ በኢዮርብዓምና በዳዊት መካከል ንጽጽር አለ። ሁለቱም ከዐመፀኛ ንጉሥ በኋላ የነገሡ ነበሩ። ዳዊት እግዚአብሔርን ይጠብቅ ነበር፤ ኢዮርብዓም ግን ነገሮችን ሁሉ በራሱ ቁጥጥር ሥር አደረገ። ሰሎሞንም ደግሞ ተስፋ የሚያስቈርጥ ሰው ሆነ። ዳዊት በእግዚአብሔር የተግባሩ እጅ ሥር በነበረበት ጊዜ እንዳደረገው ለእግዚአብሔር ፈቃድ በትሕትና ከማጐንበስ ይልቅ ሰሎሞን ኢዮርብዓምን በማባረር በሳኦል መንገድ ሄደ።

10. የሰሎሞን መሞት (11፥41-43)

41-43 የሰሎሞን መንግሥታዊ የታሪክ መጽሐፍ በእርሱ አስተዳደር ዙሪያ ስለ ነበሩት ሁኔታዎች ሰፊ ያለና ሙሉ የሆነ ዘገባ የያዘ ነው። ዳሩ ግን በቅዱስ መጽሐፍ የተመዘገበው ሐተታ ለአንባቢው ትምህርትና ጥቅም ይሆን ዘንድ የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት መልእክት ነው። ሰሎሞን በታሪክ ውስጥ ትልቅ ምልክት ትቶአል። የእርሱ መታሰቢያና ዝና ጸንቶ ይኖራል። እርሱ ከዳዊት ጋር ለነበረው ቃል ኪዳን ፍጻሜ የመጀመሪያውን ደረጃ የያዘ ነው፤ ምንም እንኳን ስሕተት ሲኖርበትም፤ እውነተኛ የዳዊት ልጅ የሆነው ወደፊት የሚመጣው የክርስቶስ ጥላ ነበር። በተጨማሪም በቅዱስ መጽሐፍ የተመዘገበው በመንፈስ የተጻፉት የእርሱ የጥበብ ቃላት በዘመናት ሁሉ ሰዎችን ሞግተዋል፤ አስተምረዋል አነቃቅተዋልም።

፪. የተከፈለው ግዛት (1ነገ 12፥1-2ነገ 17፥41)

ሀ. ክፍፍሉና የመጀመሪያዎቹ ነገሥታት (12፥1-16፥14)

1. የሮብዓም መንግሥትና የዐሥሩ ነገዶች መገንጠል (12፥1-24)

1-2 “እስራኤላውያን ሁሉ” የሚለው አነጋገር የሰሜኑን ነገዶች ተወካዮች የሚመለከት ነው። የሰሜኑና የደቡብ ነገዶች መሠረታዊ ልዩነት ጠንካራ በነበረው የዳዊትና የሰሎሞን የአስተዳደር ዘመን እንኳ ሙሉ በሙሉ አልተፈታም ነበር። ርብዓም ለንግሥናው የምረቃ ሥነ ሥርዐት ወደ ሴኬም ለመሄድ መፍቀዱ የወቅቱን አስቸጋሪነትና በዙፋኑም ላይ የነበረው ስፍራ ዋስትና ያልነበረው መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው።

ኢዮርብዓም ከዚህ በፊት የተደረገለትን ቅብዓት በማስታወስና (ከ11፥26-40 ጋር ያነጻ) ዙፋኑን ለመውረስ እንቅስቃሴ ለማድረግ ጊዜው እንደ ደረሰ በመተማመን ለድርድሩ ክብደት ለመስጠት ሲል ከሄደበት ተመለሰ። ምናልባት ዐሥሩ ነገዶች በሴኬም የተሰበሰቡት ኢዮርብዓምን በግልጽ ለማንገሥ ሳይሆን አይቀርም።

3-5 ኢዮርብዓም በመልእክተኞቹ መልካም አቀባበል ከተደረገለት በኋላ የማጎበራዊ ተሐድሶ ድምፃቸውን ለማሰማት ከሮብዓም ጋር ወደሚያደርጉት ስብሰባ ዐብሮአቸው ሄደ። በተለይም በእነርሱ ላይ ከባድ ሽክም የነበሩት ከሮቪ ወይም የግዳጅ ሥራና (ይህም ኢዮርብዓም በሰሎሞን የተወከለበት የሥራ መደብ መሆኑን ልብ ማለት ያስፈልጋል [11፥28 ይመለከቱ፤ ደግሞም በ4፥6፤ 6፥14 የተሰጠውን አስተያየት ይመልከቱ]) የሮብዓም አባት በምድሪቱ ላይ የጫነው ቀረጥ ነበር። እነዚህ ሁለቱም በሕዝቡ ላይ ከባድ ቀንበር ሆነውባቸው ነበር። ርብዓም የሰሜኑን ነገዶች ጥያቄ ከሰማ በኋላ የጥያቄአቸውን ነጥቦች ለማጥናት የሦስት ቀናት ጊዜ ጠየቀ።

6-11 ርብዓም አስቸጋሪ በነበረው የሰሎሞን ዘመን ያገለገሉትን የሽማግሌ አማካሪዎች ከጠራቸው በኋላ፤ የሰሜኑን ነገዶች አመኔታ ለማትረፍ ጥያቄአቸውን እንዲመልስላቸው ምክር ተሰጠው። ቀጥሎም ርብዓም ለምክር ወደ ዐብሮ አደግ ጓደኞቹ ዘመር አለ። ይህ ቡድን ብሔራዊ ዝግጅትን በሚመለከት ጉዳይ

የአስተዳደር አማካሪ አካል በመሆን አገልግሎ ሊሆን ይችላል። ወጣቶቹም ሮብዓም ለመስማት የፈለገውን ምክር ሰጡት። እነርሱ ጠንክር ያለ አቋምን እንዲከተል መከራተ። ስሎምን በእነርሱ ላይ ከብደባቸው ነበርን? እርሱ ከዚያ የበለጠ ይጠንክርባቸዋል። የእርሱ ትንሽ ጣት ከስሎምን ወገብ ትወፍራለች!

12-15 የሰሜኑ መልእክተኞች በቀነ ቀጠሮው በመጡ ጊዜ፤ በእንድምታው የወጣቶቹ ምክር የነበረውን ከባድ ማስፈራሪያ ተናገራቸው። የነገሥት ጸሐፊ በምንባቡ ውስጥ ጣልቃ በመግባት የሮብዓምና የአማካሪዎቹ ውሳኔ ቀደም ሲል በነቢዩ በአኪያ እንደ ተነገረው ትንቢት (ከ2ዜና 10፥15 ጋር ያነጻ) በእግዚአብሔር ሉዓላዊ ሥልጣን የተዘጋጀ ጉዳይ መሆኑን ያመለክታል።

16-17 መልእክተኞቹ የሮብዓምን የሚያስከፋ ምላሽ ከሰሙ በኋላ መደበኛ የሆነውን የመገንጠል ጥያቄአቸውን አቀረቡ። መልእክተኞቹ የመጣው ይምጣ ብለው ለባሰ ነገር የተዘጋጁ መሆናቸውን የሚያሳየው በጥንቃቄ የተቀመመው የግጥም ምላሻቸው ነው። መልሱ ራሱ በአብዛኛው በዳዊት ዘመን ያልተሳካ ዐመፅ አካሂዶ ከነበረው (2ሳሙ 20) ከሳቢዔ የክዳት ቃሎች የተወሰደ ነበር። በነገዶቹ መካከል ጸንቶ የቆየው የእርስ በርስ መቀናናት ከዳዊት ጋር በነበረው ቃል ኪዳን ላይ ከነበራቸው ጥላቻ ጋር ተደምሮ (2ሳሙ 7) በሙሉ አስከፊነትና በንቃኛነት መልኩ ገሃድ ወጣ። ከዚህ የተነሣ ግዛቱ ተከፈለ። ሮብዓም በይሁዳና በብንያም ላይ የነበረውን ገዢነት እንደ ያዘ የቀረ ሲሆን፤ ይህም የሆነው የሮብዓም ንይሎች በኢየሩሳሌምና በሰሜኑ መካከል ያለውን በጣም ተፈላጊ የነበረውን ባይ ቀጠና ለመያዝ ስለ ቻሉ ነው።

18-24 ሮብዓም የመልእክተኞቹን ውሳኔ ለመፈተን ወዲያውኑ የቀረጥ ሰብሳቢዎች አለቃ የነበረውን አዶኒራምን ቀረጥ እንዲሰበሰብ ላከው፤ እርሱም በልፋቱ ያገኘው ድንጋይን ብቻ ነበር። አዶኒራም ስለ ሞተና ሕዝቡም የመረራቸው አድመኞች ሆነው ስለ ተሰበሰቡ፤ ሮብዓም ሕይወቱን ለማዳን ሸሸ። የቀረ ነገር ቢኖር የሰሜኑ ነገዶች ንጉሥ እንዲሆን ለኢየሩሳሌም መደበኛ ጥያቄ ማቅረብ ነበር። ከዚህም በኋላ በተሰበሰበው ጉባኤ መካከል የንግሥና ሥነ ሥርዐት ተካሂደ። ምንም እንኳ በሁለቱ ግዛቶች መካከል ለረጅም ጊዜ ያልተቋረጠ ጦርነት ቢካሄድም፤ ከፍላጎት ተፈጽመ፤ በአቀጣጣይ ታወቀ። ሮብዓም የሰሜኑን ክፍል የፈቃደኝነት ተገዢነት ለማግኘት ሰላልቻለ፤ በዐዲሱ ግዛት ላይ በቀጥታ ወረራ ለማካሄድ ወሰነ። ስለሆነም ብዛት ያለው የጦር ሠራዊት ሰበሰበ (ከ2ዜና 11፥1-4 ጋር ያነጻ)። ይሁን እንጂ፤ ነቢዩ ሸማያ እግዚአብሔር የወሰነውን ለመቀበል እንዳይሞክር ሮብዓምን አስጠነቀቀው፤ ሮብዓምም በብልህነት ጥቃቱን ተወ።

2. በሰሜኑ ግዛት የኢየሩሳሌም አገዛዝ (12፥25-14፥20)

ሀ. የኢየሩሳሌም ሃይማኖት የደረሰበት ውግዘት (12፥25-13፥34)

25-30 ኢየሩሳሌም ዐዲሱን ግዛት ለማስተዳደር ያወጣው ዕቅድ እዚህ ተዘርዝሮአል። ሕዝቡ እንዳይቀየሙና ታማኝነታቸውን ወደ ሮብዓም እንዳይመልሱ ነገሮችን ሁሉ በጥበብ ማካሄድ የኢየሩሳሌም ግዴታ ነበር። ብዙዎቹ የአስተዳደሩ ክፍሎች (በዳዊትና በሰሎሞን ከተመሠረተው የግዳጅ ሥራ (ኩርቢ) በቀር) በሥራ ላይ ውለው ነበር። ንላፊነት ባለበት የሥልጣን ስፍራ ስሎምንን ያገለገለባቸው ዓመታት ኢየሩሳሌም በዚህ መስክ ያለውን አመራር ሳያግዙ አልቀሩም። ሴኬም ተሐድሶ ከተደረገላት በኋላ ዋና ከተማ ሆነች። ጽንሴም ደግሞ የእርሱን ትኩረት ስለ ሳበች በመጨረሻ እንደ አማራጭ ንጉሣዊ መኖሪያ ሳታገለግል አልቀረችም።

ይሁን እንጂ፤ ሕዝቡ በአስተዳደር ጉዳይ ብቻ ሳይሆን በሃይማኖትም ጭምር እንክብካቤ ማግኘት ያስፈልጋቸው ነበር። በዚህ ጊዜ ኢየሩሳሌም ተሳሳተና በመለኮታዊ አመራር ፈንታ ሰብአዊ ጥበብን ጣልቃ አስገባ። እግዚአብሔር ምንም እንኳ ግዛቱ በፓላቲኒክ ረገድ እንዲከፈል ፈቅዶ ሊሆን ቢችልም፤ የትምህርተ መለኮት ክፍፍል ግን አልፈለገም። የአምልኮ ማእከሉ በኢየሩሳሌም ከሆነው እምነት ጋር ወደ ፊት

ግንኙነትን መቀጠል የሕዝቡን ናፍቆት ወደ ደቡብ ይመልሳል ብሎ በመፍራት ኢየሩሳሌም ተለዋጭና ይበልጥ ተስማሚ የሆነ የሃይማኖት ልምምድ መሠረተ። የሰሜኑ ሕዝብ እስከ ኢየሩሳሌም ድረስ ረጅም ጉዞ ከማድረግ ይልቅ በአቅራቢያው ካሉት ከሁለቱ የአምልኮ ማእከሎች አንዱን ሊመርጡ ይችላሉ። እነርሱም በሰሜኑ ግዛት ውስጥ በስተ ሰሜን ክፍል ያለው ዳን ወይም በደቡብ አጽናፍ ያለው ቤቴል ነበሩ። እነዚህ ስፍራዎች የሃይማኖት ከተማ በመሆን ለረጅም ጊዜ የቆዩ ባህል ነበራቸው። በተለይም ቤቴል በቀሪው የሰሜኑ ግዛት ታሪክ ውስጥ ከፍተኛ ስፍራ ይኖራታል (ከአጥ 7፥13 ጋር ያነጻ)።

ኢየሩሳሌም ምናልባት የተቀደሰውን ምስልና መሠዊያውን ለማስቀመጫ በሁለቱም አምልኮ ማእከሎች ቤተ መቅደስን አቆመ። ያቆማቸው የወርቅ ጥጆች በራሳቸው ምናልባት እንደ አረማውያን ምስሎች ሳይቆጠሩ፤ በሚያመልከው ሰው የማይታይ በጀርባቸው ላይ የማይታይ አምላክ የቆመባቸው እንስሳት እንደሆኑ ተቆጥሮ ይሆናል። በኡጋሪት ሥነ ጽሑፍና የኪነ ጥበብ ሥራ ውስጥ የከነዓናውያንን አምላክ የበክል ሃዳድን አምልኮ የሚመለከት ይህን የሚመስሉ ልምምዶች በሚገባ ተመዝግበዋል። እንግዲህ በዚህ ዐይነት የሃይማኖት ግራ መጋባትና ክሕደት ውስጥ ፈጥነው መግባታቸው የማይቀር ነገር ነበር።

31-33 ኢየሩሳሌም የሃይማኖት ግብን ለማስፋፋት ሊዋውያን ካልሆኑ ምንጮች የተገኘ ዐዲስ የሃይማኖት ሥርዐትን አቋቋመ። በርግጥ ሊዋውያን ካህናቱ እንዳይህ ባለ ከቅዱስ መጽሐፍ ውጭ በሆነ ሂደት ውስጥ አንዳች ተሳትፎ ማድረግን አሻፈረኝ ብለዋል፤ ይልቁንም ቤታቸውን ጥለው እውነተኛው እምነት ወዳለበት ወደ ሮብዓምና ወደ ደቡብ ግዛት መሄድን መርጠዋል (2ዜና 11፥13-17)። በዚህም ከሰሜኑ ክፍል ብዙ አማኞች ተከትለዋቸው ሄደዋል። ኢየሩሳሌም ሃይማኖታዊ ለውጡን የተሟላ ለማድረግ በስምንተኛው ወር በዐሥራ ዐምስተኛው ቀን ዓመታዊ በዓልን ደነገገ። ይህም ያደረገው በኢየሩሳሌም በሰባተኛ ው ወር የሚደረገውን የዳስ በዓል ለመወዳደር እንደ ነበረ ጥርጥር የለውም።

13፥1-3 ኢየሩሳሌምንና የእርሱን የክሕደት ሃይማኖት ለመገሠጽ እግዚአብሔር ከይሁዳ ነቢዩን ላከ። ከሰሜኑ ክፍል የእግዚአብሔርን ዐላማ በመደገፍ የሚናገር አንድ ነቢይ እንኳ አለመኖሩ ምንኛ የሚያሳዝን ነው! ይህ የእግዚአብሔር ሰው ኢየሩሳሌም የውሸት መሥዋዕት ለማሳረግ ወደሚመራበት መሠዊያ መጥቶ በእግዚአብሔር ቃል ሥልጣንና ንይል ትንቢት በመናገር፤ ስሙ ኢየሱያስ የተባለ፤ ከዳዊት ቤት የሚነሣ መስፍን እንደሚመጣና በዚያ መሠዊያ ላይ የኢየሩሳሌምን ካህናት ዐጥንት እንደሚያቃጥልበት፤ በዚህም ለዘላለም እንደሚያረክሰው ገለጸ (ከ2ነገ 23፥15-20 ጋር ያነጻ)። ትንቢቱንም ለማረጋገጥ ነቢዩ ምልክት ሰጠ። ምልክቱም መሠዊያው እንደሚሰነጠቅና ዐመዱም ወደ ውጭ እንደሚፈስስ የሚያሳይ ነበር። እንደ ሊዋውያን ደንብ ከሆነ ዐመዱ በጥንቃቄ ተጠርጎ ንጹሕ ወደ ሆነ ስፍራ ይወሰድና ይቀመጣል (ዘሌ 1፥16፤ 4፥12፤ 6፥10-11)። በዚህ ቦታ የዐመዱ መፍሰስና መሰንጠቅ እግዚአብሔር በቤቴል የሚካሄደውን የመሥዋዕት አገልግሎት ዋጋ ቢስ እንደ አደረገው የሚያመለክት ነው።

4-6 ኢየሩሳሌም በቀጣ ነደደና እጁን ወደ ነቢዩ በመዘርጋት እንዲይዙት ትእዛዝ ሰጠ። ዳሩ ግን ለውግዘት የተዘረጋችው እጅ ራስዋ ተገሠጸችና ደርቃ ቀረች። በሕዝቡ ሃይማኖታዊ ሥነ ሥርዐት እጁን ያስገባው ንጉሥ ራሱ ያች ጠንካራ እጁ ልፍናፍስ ስትሆንበት ለማየት በቃ። ከዚህም በላይ በትንቢቱ የተነገረው ምልክት በመሠዊያው ላይ እንደ መብረቅ ምት ወረደበት። ኢየሩሳሌምም በመሸበርና ራሱን በማቀረድ እጁ እንድትመለስለት የእግዚአብሔርን ሰው ተማጸነ፤ በዚያን ጊዜ ነቢዩ ወደ እግዚአብሔር ማለደ፤ የንጉሡ እጅም ወደ ቦታዋ ተመለሰች። ሌላ ተአምር ተፈጸመ!

7 በመጨረሻው ኢየሩሳሌም በሁለቱ ተአምራት ማለትም በመሠዊያው መሰንጠቅና በደረቀች እጁ መመለስ፤ ነቢዩ ከእግዚአብሔር ዘንድ የተላከ እንደ ሆነ በማመን ሥልጣኑና ንይሉ ትኩረት የሚሰጠው መሆኑን ተገነዘበ፤ ስለሆነም ከእርሱ ጋር ምግብ እንዲበላ ነቢዩን ጋበዘው። ኢየሩሳሌም ለዚህ ያሰበው የመቅደሱን የምግብ አዳራሽ ይሁን ወይንም በቤቴል

ያለውን የራሱን መኖሪያ ቤት የተረጋገጠ ነገር የለም። ኢየሱስም እንዲህ ያለውን ቅዱስ ሰው ወደ ራሱ ለመሳብ ተስፋ በማድረግ ሆነም አልሆነም፤ የነቢዩን አቋም ለማለዘዘና በሕዝቡ ፊት ሞገስ ለማግኘት ማሰቡ ግን ግልጽ ነበር።

8-10 ይሁን እንጂ፤ የእግዚአብሔር ሰው እንዲህ በቀላሉ የሚታለል አልሆነም። እጅግ በጥብቅ ታቀወመ። ንጉሡ ያቀረበው ማንኛውም ነገር ሊሰጠው አልቻለም። እግዚአብሔር ለጉዞው ሦስት ማስጠንቀቂያዎች ሰጥቶት ነበር። እንዳይበላ፤ እንዳይጠጣና በመጣበትም መንገድ እንዳይመለስ። ተልእኮው ቅዱስ እንደመሆኑ የሚጓዝበት መንገድም እንደ ቅዱስ ተቈጥሮ ነበር (ከማቴ 2፥12፤ ከያዕ 2፥25 ጋር ያነጻ)። ንጉሡንና የንጉሡን ልመና ገሸሽ በማድረግ በሌላ መንገድ ሄደ።

11-22 በቤቴል የተፈጸመውን ነገር ከልጆቹ በመረዳትና ያ የእግዚአብሔር እውነተኛ ነቢይ እንደ ሆነ በመገንዘብ፤ በቤቴል የሚኖር አንድ ሽማግሌ ነቢይ የእግዚአብሔርን ሰው ለመያዝ ተነሣ። ሽማግሌው ነቢይ ምናልባት ኅብረት ለማድረግና ለመጽናናት ፈልጎ ይሆናል። ኢየሱስምን የገሠጸውን ነቢይ በመጨረሻ የፀሐይ ሙቀት ባደከመው ጊዜ፤ ከዚህ ቀደም እንዳይበላና እንዳይጠጣ የተሰጠው ትእዛዝ በሌላ መገለጥ የተሻረ መሆኑን በመግለጽ ሽማግሌው ነቢይ ከእርሱ ጋር ምግብ እንዲበላ ጋበዘው። ደግሞስ እርሱ ራሱ ነቢይ አልነበረምን?

የይሁዳው ነቢይ በሽማግሌው የማታለያ ቃል ተታለለ። ምናልባት በዚህ ውስጥ እንግዲህ በእርሱ ውስጥ የነበረው መሠረታዊ ጉድለት ይታያል። የእግዚአብሔርን ትእዛዝ የተቀበለው ከግዴታ አንጻር እንጂ ስለ አመክቦት አይደለም ማለት ነው። ለማንኛውም፤ ከቤቴል ነቢይ ጋር ሄደ። ምግብ በመብላት ላይ እንዳሉም የእግዚአብሔር ቃል በእውነት ወደ ሽማግሌው ነቢይ መጣ። የእግዚአብሔር ሰው ለእግዚአብሔር ሙሉ ፈቃድ ስለሌለበት በአባቱ መቃብር አይቀበርም፤ ይህም ወደ ቤቴ ሲመለስ በመንገድ ላይ ድንገተኛ ሞት ያገኘባል ማለት ነው።

23-30 ምግቡ ካለቀና የእግዚአብሔር ሰው ተነሥቶ ከሄደ በኋላ በመንገድ ላይ አንበሳ አግኝቶ ገደለውና በፊሳው አጠገብ ቆመ። በመጨረሻም አሳዛኝ ዜና ወደ ሽማግሌው ነቢይ ደረሰ። እርሱም ሁነቶቹ የእግዚአብሔር ትንቢታዊ የፍርድ ፍጻሜ መሆናቸውን በመገመት ወደዚያው ሄደና ሁሉም እንደ ተባለው ሆኖ አገኘው፤ የእግዚአብሔር ሰው አስከሬን በመንገድ ላይ ወድቆ አንበሳውም በጉኑ ቆሞ ይጠብቅ ነበር። አስከሬኑ አልተበላም፤ በፊሳው አጠገብ የቆመው የነቢዩ አህያም እንዲሁ አልተበላም። ይህ ሊሆን የሚችለው በእግዚአብሔር ፍርድ ብቻ ነው! ነቢዩ እንደ ዘበኛ በቆመው አንበሳ አጠገብ ዐለፍ አለና የእግዚአብሔርን ሰው አስከሬን ቀስ ብሎ በማንሣት ወደ ከተማ አምጥቶ ተገቢው ሐዘን ከተደረገለት በኋላ በራሱ መቃብር ቀበረው።

31-32 ከቀብሩ በኋላ ሽማግሌው ነቢይ በሚሞትበት ጊዜ፤ ከእግዚአብሔር ሰው አጠገብ እንዲቀብሩት መመሪያ ሰጠ። ጠቅላላው ተከታታይ ሁነቶች በእርሱ ላይ ኀይለኛ ተጽዕኖ ከማድረጋቸውና የእግዚአብሔር ሰው የተናገረው ትንቢት ሁሉ እንደሚፈጸም ከማረጋገጡ የተነሣ ሽማግሌው ነቢይ ቢያንስ ቢያንስ በሞቱ ጊዜ ከዚህ ቅዱስ ሰው ጋር ለመተባበር ተመኘ። የእግዚአብሔር ሰው የተናገረው ትንቢት በኢየሱስ ተሐድሶ አንድ በአንድ ተፈጸመ (2ኛ ነገ 23፥15-18)።

33-34 አንድ ሰው ያለፉት ሁነቶች ኢየሱስምን ወደ እግዚአብሔር ሊመልሱት ይገባ ነበር ብሎ ሳያስብ አይቀርም። ሁኔታው ግን እንደዚህ አልሆነም። እጁ ወደ ቦታዋ ከተመለሰችለትና የሚረብሸው ነቢይም ከተወገደለት በኋላ፤ ኢየሱስም የክሕደት የሃይማኖት አካሄዱን ወዲያው አጠናክረ፤ ይህ መርሐ ግብር ለሰሜኑ ግዛት መደምሰስና የእርሱም ስም እንደ ጉደፈ ለመቅረቱ ምክንያት ሆነ። ከዚህ ምክንያት ስለ ሰሜኑ ግዛት ክፉ ነገሥታት በተደጋጋሚ እንዲህ ተብሎአል፡- “... በናባጥ ልጅ በኢየሱስ መንገድ ሁሉና እርሱ ኀጢአት ሠርቶ እስራኤልም እንዲሠሩ ባደረገው ኀጢአት ተመላለስ” (ለምሳሌ፤ 16፥26)።

ለ. የኢየሱስም ሃይማኖት ውጤቶች (14፥1-20)

1-3 የኢየሱስም ልጅ በጠና በታመመ ጊዜ፤ ልዑሉ ይድን እንደ ሆነ ለማወቅ ሚስቱ ማንነቷን ሰውራ ወደ አኪያ እንድትሄድ ላካት። አኪያ ስለ እርሱ መንገሥ በተሳካ ሁኔታ ትንቢት ተናግሮለት ስለ ነበረ (11፥29-39)፤ ኢየሱስም አሁንም እንደ ገና መልካም ዜና ይኖረዋል በማለት ተስፋ አደረገ። ሚስቱን የላከበት ምክንያት ምናልባት እርሱ የአኪያን ምክር አለመከተሉ ተሰምቶት ሊሆን ይችላል (11፥38)።

4-16 አኪያ በአሁኑ ጊዜ በዕድሜ የገፋና ዐይነ ሰው ስለ ሆነ ማታለያው እንደሚሳካ ሙሉ ተስፋ ተደርጎ ነበር። ዳሩ ግን እግዚአብሔር የኢየሱስምን ግብዝነት ለአኪያ ስለ ገለጸለት፤ ሴትዮዋ ገና ከመጀመሪያው እግርዋ እንደ ደረሰ የኢየሱስም ሚስት መሆንዋን በመግለጽ ሰላምታ ከሰጣት በኋላ የእግዚአብሔርን የተግሣጽ መልእክት ነገራት። ኢየሱስም ምንም እንኳ እግዚአብሔር ለእርሱ መልካም ቢሆንም፤ እግዚአብሔርን በመናቅ ታላቅ ኀጢአት ፈጽሞአል። የኢየሱስም የንቀት አዝማሚያ “ወደ ኋላም ገሸሽ አድርገሽኛልና” (እግዚአብሔር) በሚለው አነጋገር ተረጋግጦአል (ከሕዝ 23፥35 ጋር ያነጻ)።

አኪያ ሌላም መልእክት ጨምሮአል፡- የኢየሱስም ሥርወ መንግሥት ወዲያውኑ ስለሚጠፋ ብቻ ሳይሆን ዳሩ ግን በኢየሱስም የተጀመረው የኀጢአት ሁኔታ በመላው እስራኤል ውስጥ ስለሚሠራጭ ግዛቱ ራሱ አንድ ቀን እንደሚወድቅና ሕዝቡም ወደ ውጪ አገር እንደሚበተን ነበር። ከኢየሱስም አስከሬ ኀጢአቶች አንዱ አሺራ ለተባለችው አምላክ የአምልኮ ሥርዐት የተቀደሰውን “የአሺራ ዐምድ” ማቋቋሙ ነበር። ይህች የልምላሜ አምላክ ለሕይወትና ለልምላሜ ምሳሌዎች የነበሩትን ዐምዶችና ዛፎችን በመጠቀም በመላው ከነዓን ውስጥ ትመለከ ነበር።

17-18 የኢየሱስም ሚስት ቴርሳ እንደ ደረሰች በአኪያ እንደ ተነገረው ትንቢት ልጁ ሞተ። ታላቅ የሐዘን ጊዜ ሆነ። ሁኔታዎቹን ሁሉ የሚያውቁ መንፈሳዊ የማስተዋል ችሎታ የነበራቸው ሰዎች የልጁ ሞት አኪያ የተናገረው ትንቢት በሙሉ እንደሚፈጸም የሚያረጋግጥ መሆኑን ሳይረዱ አልቀሩም።

19-20 የቀዳማዊ ኢየሱስም ታሪክ የሚመደመው የእርሱን ዘመነ መንግሥት በተለመደው የማጠቃለያ የአጻጻፍ ዘይቤ መሠረት በመጻፍ ነው።

3. በደቡብ ግዛት የሮብዳም ዘመነ መንግሥት (14፥21-31)

21-25 ሮብዳም በይሁዳ ያደረገው አገዛዝ ማስታወቂያ በመንፈሳዊ ግምገማ ይጀምራል። የሚያሳዝነው ነገር የሮብዳም ታሪክ ከኢየሱስም በምንም ያልተሻለ መሆኑ ነው። እርሱም እንደዚሁ ተባራሪ የሆኑ የአምልኮ ማእከላትንና የአረማውያንን የልምላሜ አማልክት ልምዶችን በምድሪቱ ሁሉ አስፋፋ። ሮብዳም ምንም እንኳ አገዛዙን በደኅና ሁኔታ ቢጀምርም (ከ2ኛ ዜና 11፥5-17፤ 23 ጋር ያነጻ)፤ ወዲያውኑ የምድሪቱን ሕግ ገሸሽ አደረገ (2ኛ ዜና 12፥1)፤ ከዚህም የተነሣ ሮብዳም በነገሠ በዐምስተኛው ዓመት (926 ዓቅክ) እግዚአብሔር በግብፅ ፈርዖን በሺሻቅ ቀዳማዊ በወረራ መልክ ቅጣት ላከበት።

ሺሻቅ አስደናቂ ታሪክ ነበረው። ደካማና የተከፋፈለ በነበረው በግብፅ ሃያ አንደኛው ሥርወ መንግሥት መጨረሻ አካባቢ አንድ ሊቢያዊ ሰው ከሊቀ ካህናቱ ጋር ባደረገው የጋብቻና የወዳጅነት ግንኙነት አማካይነት በመጨረሻው መንግሥቱን ለመቆጣጠር ቻለና ሺሻቅ ቀዳማዊ (በመጽሐፍ ቅዱስ ሺሻቅ) በሚል ስያሜ ሃያ ሁለተኛውን ሥርወ መንግሥት መሠረተ። እርሱም አገሪቱን እንደ ገና አንድ ለማድረግ ቻለና ለዘውዱ የተወሰነ መረጋጋትን አስገኘ። አሁን ግብፅ እንደ ገና ከወሰንዋ ዐልፋ ወደ ውጭ መመልከት ጀመረች። ይህ ንጉሥ ከቢብሎስ ጋር የነበረውን የቀድሞ ትስስር በማደስና በኑቢያ ላይ የነበረውን የመዋዕል ንዋይ የበላይነት እንደ ገና በመቀዳጀት ከፖለቲካና ጋር ለመገናኘት የነበረውን ዕድል ተመለከተ። እርሱም ምናልባት ኢየሱስም የሰሎሞንን ውድቀት በሚጠባበቅበት ጊዜ ለብዙ ዓመታት መጠጊያ ሆኖለት ስለ ነበረ

የሮብዓም መንፈሳዊ ምሳሌነት በልጁ ውስጥ ተንጸባረቀ። አብያ የአባቱን ሃይማኖት የከረጀበት ሁኔታ ከእግዚአብሔር ጋር የቃል ኪዳን ግንኙነት ካደረገው ከቀደመው አባቱ ከዳዊት በጉልል ተቃራኒ ሆኖ የሚታይ ነው (2ሳሙ 7፡4-17)። አብያ ምንም እንኳን ለዳዊት ቤት የነበረው ምሳሌነት ደካማ ቢሆንም (ከ11፡4 ጋር ያነጻ)፤ ታማኝነቱን ዘወትር የሚጠብቀው እግዚአብሔር (2ጢሞ 2፡13) እንደ ልቡ የሆነውን ሰው ወራሽ በማዳን ያከብረዋል (ከ1ሳሙ 13፡14፤ ከመዝ 89፡19-29፤ ከሐዋ 13፡22 ጋር ያነጻ)። ከዚህም በላይ እግዚአብሔር የይሁዳን ሃይማኖታዊ ሁኔታ ለመለወጥ እጁን በማስገባት ፈሪህ እግዚአብሔር ያለውን ልጅ ለይሁዳ ዙፋን ያስነሣል።

6-8 አብያ አባቱ ከኢየሩሳሌምና ከሰሜኑ ግዛት ጋር የነበረውን የቄሮ መቃቃር ወረሰ፤ እዚህ ላይ እንግዲህ ሁለቱ የዕብራውያን መንግሥታት ገዢ ወደ ሆነ ጦርነት ተሽጋገኙ። በይሁዳ በኩል ደግነቱ በአብያ ውስጥ የነበረው እምነት በችግር ጊዜ ብቅ ብሎ መታየቱ ነበር። በሁለቱ ተቀናቃኝ ግዛቶች መካከል ትልቅ ጦርነት በተካሄደ ጊዜ፤ ከአብያ ጸሎት የተነሣ እግዚአብሔር ጣልቃ በመግባቱ አብያና የእርሱ ጥቂት ወታደሮች ሊደርስባቸው ከነበረው ሽንፈት ዳኑ (ከ2ዜና 13፡3-22 ጋር ያነጻ)።

5. በደቡብ ግዛት የአሳ ዘመነ መንግሥት (15፡9-24)

9-15 አሳ በኢየሩሳሌም ሃያኛ ዓመት (910 ዓቅክ) የንጉሥነቱን ንላፊነት በተረከበ ጊዜ የአያቱና የተከበረችው ንግሥት የመዓካ ተጽዕኖ እንደገነነ ነበር። የአሳ አርባ አንድ ዓመት ረጅም ዘመነ መንግሥት ምንም እንኳን በብዙ ሁኔታዎች የተሞላ ቢሆንም፤ ለመጀመሪያው ዐሥር ዓመታት የሰላም ጊዜ አሳልፎአል (ከ2ዜና 14፡1 ጋር ያነጻ)። ይህም ምናልባት አብያ የሰሜኑን ግዛት ድል በማድረጉ የተገኘ ጥቅም ይሆናል።

አሳ እነዚህን ዐሥር ዓመታት በጥበብ ተጠቀመባቸው፤ ይኸውም የጣዖት አምልኮን በማስወገድና እውነተኛውን ሃይማኖት በማስፈን፤ የአገሪቱን ደኅንነት በማረጋገጥና የጦር ንይሎችን በማጠናከር ነበር (2ዜና 14፡2-8)። በዚህ ሁሉ “በእግዚአብሔር ፊት መልካም የሆነውን ነገር አደረገ።” የእርሱ ቅንነትና ጥበብ የተሞላው ዝግጅቱ አገሪቱን በመልካም አቋም ላይ እንድትገኝ አደረጋት፤ ይኸውም ከዚህ በኋላ ብዙ ሳይቁይ በኢትዮጵያዊው ዝሪ የተመራውን ወረራ ገጥሞ ድል በማድረጉ ነበር (2ዜና 14፡9-15)፤ ዝሪም ምናልባት የግብፁ ፊርዖን የአሶርኩን ቀዳማዊ (914-874 ዓቅክ) የጦር አዛዥ ሊሆን ይችላል።

አሳ በዘመነ መንግሥቱ በዐሥራ ዓመት ተኛው በሦስተኛው ወር በነቢዩ በዓዛርያስ በመደፋፈር (2ዜና 15፡1-7)፤ እውነተኛቸው የሆኑ እስራኤላውያን በሙሉ ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸውን ቃል ኪዳን እንዲያድሱ በመጋበዝ ለጉባኤ ሰበሰባቸው። ስብሰባው በታላቅ ምስጋናና በደስታ ተካሄደ (2ዜና 15፡9-15)። አሳ የጣዖት አምልኮንና የልምላሜ አምልኮ ሥርዐት ርዝራዦችን ማስወገድን ዐላማ ያደረገ ጥብቅ የሆነ መንፈሳዊ ተሃድሶ አካሄደ (2ዜና 15፡8)። በፖለቲካና በሃይማኖት ረገድ በጣም ንይለኛ የነበረችው መዓካ እንኳ ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ተወገደች። መዓካ የጦርነቱን መጀመር የአሼራን የጣዖት አምልኮ እንደ ገና ለማስገባት እንደ ተጠቀመችበት ጥርጥር የለውም (ከ2ዜና 15፡16 ጋር ያነጻ)። አሳ ምንም እንኳን ምድሪቱን ሙሉ በሙሉ ከማጥራት ጥቂት ቢቈጠብም፤ ሕዝቡ በገሃድ ወደ እግዚአብሔር እንዲመለስ መንገዱን የመራ ፈሪህ እግዚአብሔር የነበረው ሰው ነበር (ከ2ዜና 15፡17-18 ጋር ያነጻ)።

16-17 በዚህ መካከል በሰሜኑ ግዛት ኢየሩሳሌም ሞተና ልጁ ናዳብ በእግሩ ተተካ (ቍ 25-32)። ናዳብ ሁለት ዓመት ብቻ እንደ ገዛ ባሕን ገደለውና ሁለተኛውን ዐጭር እስራኤል ሥርዐ መንግሥት መሠረተ። ባሕን የነገሠው በአሳ ዘመነ መንግሥት በሦስተኛው ዓመት ነበር። በአሳ በቀደሙት ዓመታት ውስጥ ባሕን ዙፋኑን በመያዝና በሌሎች የውስጥ ጉዳዮች ተጠምዶ ነበር። ምናልባት የይሁዳ ሁኔታዎች አዝማሚያ አላማረውም። ዳሩ ግን ይሁዳ ድል እያደረገችና እየተጠናከረች፤ እንዲሁም በዚህ ንይሏ የእርሱን ዜጎች እንኳ እስከ መውሰድ ድረስ ሲሳካላት ባሕን ዝም ብሎ ለመቀመጥ አልቻለም። ባሕንም ወደ ይሁዳ

በፍጥነት በመግባት ከኢየሩሳሌም በስተ ሰሜን ሦስት ማይል ብቻ ርቃ የምትገኘውን ራማን ያዛት። ይህም አድራጎት የባሕን ዜጎች ዳግመኛ እንዳይወሰዱ ማቆም ብቻ ሳይሆን፤ ከኢየሩሳሌም ወደ ሰሜን መውጫውን መንገድ ስለ ቈረጠው በይሁዳና በእስራኤል መካከል የነበረው ማንኛውም ግንኙነት ተዘጋ። ይህም ባሕን የንግድ መሥመሮችን እንዲቆጣጠር አደረገው።

18-19 የአሳ ምላሽ ፍጹም እንግዳ ነገር ነበር። ምንም እንኳ እግዚአብሔር ከዝሪ ታላቅ መታደግን ቢሰጠውና አሳም ራሱ ሃይማኖታዊ ተሐድሶ ቢያደርግም፤ አሳ አሁን የተፈጠረውን ችግር ለማስወገድ ወደ ሰብአዊ ጥበብ በድንገት ዘወር አለ። ምናልባት ባለፈው ጦርነት የራሱ ንይሎች ከባድ ጉዳት ደርሶባቸው ይሆናል። ምናልባትም ለብዙ ዓመታት የነበረው ስኬታማነት ለመንፈሳዊ ጉዳይ በእግዚአብሔር ላይ እየተማመነ በፖለቲካ ጉዳይ ግን በራሱ እንዲተማመን አደፋፍሮት ይሆናል። አሳ ሮብዓም እንዳደረገው (ከ12፡22-24 ጋር ያነጻ) ችግሩን በእግዚአብሔር ላይ ለመጣል ማሰብ እንኳ አልሞከረም። አሳ የቤተ መቅደሱንና የቤተ መንግሥቱን ንብረት በመሰብሰብና ወደ ሶርያ ንጉሥ ወደ ቤንሃዳድ መልእክተኞች በመላክ እስራኤል በይሁዳ ውስጥ ሠርጋ መግባቷ ይቆም ዘንድ በንሃዳድ ከሰሜኑ ግዛት ጋር የነበረውን ስምምነት እንዲያፈርስና እንዲያውም በእርስዋ ላይ ወታደራዊ ጫና እንዲያደርግባት ሐሳብ አቀረበለት።

በሶርያውያንና በዕብራውያን መካከል ለረጅም ጊዜ ጸንቶ የቄሮ ቅራኔ ነበር። ዳዊት የሶርያውያንን ዋና ዋና ነገዶች ድል አድርጎ የሶርያን ዋናውን አካባቢ ይዞት ነበር (ከ2ሳሙ 8፡3-12፤ ከ1ዜና 18፡3-11) ጋር ያነጻ፤ ደግሞም ምንም እንኳ እነዚህ አካባቢዎች በሰሎሞን ሥር የነበሩ ቢሆንም፤ በሰሎሞን ጊዜ እንኳ የኤልያዳ ልጅ ሬዞን ደማስቆን በእጁ አድርጎ “በሰሎሞን ዘመን ሁሉ ሌላው የእስራኤል ተቃዋሚ ሆነ” (11፡23-25)።

አንድ የነበረው ንጉሣዊ አገዛዝ ለሁለት እንደ ተከፈለ ዐዲስ የተመሠረተ ሥርወ መንግሥት ደማስቆን ተቈጣጠረና የሰሜኑን ግዛት ደጋፊ ሆነ። ለመጀመሪያ ጊዜ በዚህ ስፍራ በታሪክ ውስጥ ብቅ ያለውና በቅርብ ምሥራቅ ጉዳይ ውስጥ ከፍ ያለ ሚና የሚጫወተው ቤንሃዳድ ከባሕን ጋር የስምምነት ንብረት መሥርቶ ነበር። ዳሩ ግን ቤንሃዳድ የአሳን ንብረት በተመለከተና ከይሁዳም ጋር ዐዲስ ንብረት በመመሥረትና እንዲሁም በእስራኤል ላይ ወታደራዊ ርምጃ በመውሰድ የሚገኘውን ጥቅም ባየ ጊዜ ለመርዳት ደስተኛ ሆነ። ይሁዳን ደግፎ በባሕን ላይ ለመነሣት እንደ ምክንያት ያገለግል ዘንድ አስቀድሞ በደማስቆንና በኢየሩሳሌም መካከል ስምምነት እንዲደረግ አሳ ያቀረበውን ሐሳብ ቤንሃዳድ ሳይቀበል አልቀረም።

20-22 ቤንሃዳድም በፍጥነት በመንቀሳቀስ የባሕንን ሰሜናዊ ክፍል አተራመሰ። በዚህም ከግብፅ ወደ ፊንቅያና ብሎም ወደ ደማስቆ በሚወስደው ዓለም ዐቀፍ የሲራራ የንግድ መሥመር ውስጥ ለመግባት በር ማግኘት ብቻ ሳይሆን፤ አሳም በይሁዳ ውስጥ የፈለገውን ዕረፍት ሊሰጠው ቻለ። ምክንያቱም በሰሜኑ ዳርቻ የነበረውን ዐዲሱን አስቸኳይ ጉዳይ ለመቋቋም ባሕን በራማ የሚያደርገውን እንቅስቃሴ ማቆም ግድ ስለ ሆነበት ነበር።

አሳም በበኩሉ፤ የይሁዳን ንይሎች በፍጥነት በማሰባሰብ ራማን መልሶ ያዘ። ባሕን የሠራውንም ምሽግ በማፍረስ የሕንጻ መሣሪያውን የምጽጳንና የጌባን ምሽጎች ለመሥራት ተጠቀመበት። በዚህም በብንያም ላይ ዐዲስ ለመሠረተው ቍጥጥር የመቈጣጠሪያ ጣቢያ አገኘ።

የአሳ አድራጎት ከሰሜኑ ግዛት ጋር የነበረውን የግንኙነት ችግር አልፈታውም፤ ዳሩ ግን በቀሪው ዘመነ መንግሥቱ ሁሉ ከሌላ ወረራ ዕረፍትን ሰጠው። በአሳ ዘመነ መንግሥት ውስጥ ሌላ ጦርነት መኖሩን ባንሰማም፤ በመንፈሳዊ ረገድ ትልቅ የሽንፈት ጊዜ ነበር። በራሱ መመካቱ ውጤት እያሳየ ሄደ። የዜና መዋዕል ዘጋቢ አሳ እግዚአብሔርን በመተውና ለጦርነቱ በሰው ላይ በመታመኑ እንዲገሥጸው እግዚአብሔር ነቢዩን አናኒን በላከው ጊዜ፤ አሳ ነቢዩን እስር ቤት ወረወረውና የመንግሥትን አካሄድ የሚቃወመውን ማንኛውንም ሰው ጥብቅ ርምጃ ወሰደበት። በዚህም ረጅምና የተለያየ መልክ የነበረው የእግዚአብሔርን ነቢያት የማሳደድ ታሪክ ተጀመረ (2ዜና 16፡7-10፤ ከ2ነገ 17፡13-14 ጋር ያነጻ)።

23-24 አሳን በተመለከተ ያለው የመለያ ማስታወቂያ ልቡን ወዲያው ከማጠንከር ሌላ አንዳች ውጤት ያልነበረውን በአገሩ ላይ የነበረውን አስከፊ በሽታ የሚገልጽ ነው። በአሳ የቀብር ሥነ ሥርዐት ላይ፤ አየሩ በጣፋጭ ሽቱዎች ተሞላ (2ዜና 16፥12-14)፤ ዳሩ ግን ከእግዚአብሔር የተለየውን የአማኝ ሕይወት መጥፎ ሽታ ምንም ያህል ብዛት ያለው ሰው ሠራሽ ሽቱ ሊደብቀው አይችልም! እርሱ ከምን ያህል ከፍታ ወደ ምን ያህል ዐዘቅት ወደቀ! አማኞች ሕይወታቸው ለእግዚአብሔር ጭራሽ ፍሬቢስ ከመሆን ይድን ዘንድ፤ ከክርስቶስ ጋር በትሕትና እንዲኖሩ የአሳ ሕይወት ምሳሌነት ያለው ምክር ነው።

6. በሰሜኑ ግዛት የናዳብ ዘመነ መንግሥት (15፥25-31)

25-31 የኢዮርብዓም ልጅ ናዳብ በአባቱ እግር ተተክቶ በቱርሳ ይገዛ ጀመር። ናዳብም በነገሠ በሁለተኛው ዓመት ገባቶን የተባለችውን የፍልስጥኤማውያንን ትልቅ ከተማ ለመማረክ መከራ አደረገ (ከ16፥15-17 ጋር ያነጻ)። ይሁን እንጂ፤ በከበባው መካከል (ምናልባት ከወታደራዊ ሹማምቶቹ አንዱ በሆነው) በባኦስ ተገደለና ባኦስ ዙፋኑን ጨበጠ። ባኦስም ወዲያውኑ ንጉሣውያን የቤተ ሰቡን አባላት ገድሎ ጨረሳቸው። በዚህም እግዚአብሔር በኢዮርብዓም ቤት ንጢአት ላይ እንደሚፈርድ አኪያ የተናገረው ትንቢት ተፈጸመ (ከ14፥9-16 ጋር ያነጻ)።

7. በእስራኤል የነበረው ሁለተኛው ሥርዐት መንግሥት (15፥32-16፥17)

ሀ. ባኦስ (15፥32-16፥7)

32-34 የፖለቲካ ለውጥ ለመንፈሳዊ ለውጥ ምልክት ሊሆን አልቻለም። የሁለተኛው ሥርዐት መንግሥት መሥራቱ ከእርሱ በፊት እንደ ነበሩት እንደ ኢዮርብዓምና እንደ ናዳብ የከፋ ሰው ሆኑ። ባኦስ ናዳብንና ከመጀመሪያው ሥርዐት መንግሥት የተረፉትን ሁሉ ከመግደሉም በላይ በኢዮርብዓም የመንፈሳዊ አመኝዝራነት መንገድ በመራመድ ንጢአትን አበዛ።

16፥1-4 በዚህ መሠረት ባኦስን እንዲገሥጸውና ውድቀቱን እንዲያበሥርሉት እግዚአብሔር ነቢዩን ኢዩን ላከበት። ምንም እንኳ እግዚአብሔር የእስራኤልን መንፈሳዊ አየር ለመለወጥ ተስፋ አድርጎ ባኦስን ወደ ንጉሥነት ከፍታ ቢያደርገውም (እዚህ ያደረሰበትን መንገድ ባይፈቅደውም)፤ ባኦስ የራሱን ፍላጎት ብቻ በመከተል ከእርሱ በፊት የነበሩትን ሰዎች ንጢአት እንደ ቀጠለበት ኢዩ ለባኦስ ነገረው። ስለሆነም እርሱና የእርሱ ቤት እንደ ኢዮርብዓም ይወድቁና እንስሶችና የሰማይ አሞራዎች የወደቀውን ሥጋቸውን ይበሉታል።

5-7 ባኦስ የመጣው ከዝቅተኛ ደረጃ ነበር። ከአሳ ጋር ካደረገው ጦርነት በቀር (15፥32)፤ ስለ እርሱ ብዙ ነገር አይታወቅም፤ ስለሆነም የመጽሐፍ ቅዱስ ሐተታ በፍጥነት ወደ ልጁ ወደ ኤላ ያልፋል። እግዚአብሔር በባኦስ ላይ የተናገረው ውግዘት አሳ ከባኦስ ጋር የሚያደርገውን ጦርነት በእግዚአብሔር እጅ ላይ ባለመተው በደረሰበት ውግዘት ላይ ተጨማሪ የሚሆን መግለጫ ነው።

ለ. ኤላ (16፥8-14)

8-14 እንደ ኢዮርብዓም ልጅ ሁሉ የባኦስም ልጅ ኤላ ሁለት ዓመት እንደ ዝቅተኛ ተገደለ። ልክ እንደ ናዳብ ኤላም በገባቶን ላይ ትኩረት አደረገና የጦር ሠራዊት አዛዦችን ምሪን ከበባ እንዲያደርግባት ላከው። እርሱ ራሱ ግን በቱርሳ ቀርቶ ነበር። በአርዳ ቤት መጠጥ እየጠጣ በነበረበት ጊዜ የኤላ ወታደራዊ ሹም ዘምሪ ገደለው። በዚያኑ ወቅት ዘምሪ ንጉሥነቱን ያዘና ኢዩ እንደ ተናገረው ትንቢት የኤላን ተወላጆች በሙሉ በመግደል ሁለተኛውን ሥርዐት መንግሥት ደመሰሰው። በባኦስ ቤት የእግዚአብሔር ፍርድ ፈጥኖ ደረሰ።

ለ. የሦስተኛው ሥርዐት መንግሥት ዘመን (17፥16፥15-21፥9፥37)

1. የሽግግር ጊዜ፡- ዘምሪና ታምኒ (16፥15-22)

15-20 የዘምሪ የጋለ ምኞት ተንበልብሎ ሊቃጠል ነው። በገባቶን የሰፈረው ጦር አባላት የመንግሥት ግልበጣውን ዜና በሰሙ ጊዜ፤ አዛዦቻቸውን ምሪን ንጉሥ አድርገው በማወጃ ወደ ቱርሳ ተጓዙ። ዘምሪም ወደ ቤተ መንግሥቱ የውስጠኛ ክፍል ሸሸና እሳት ለኩሰበት ራሱም ተቃጥሎ ሞተ። ጸሐፊው የዘምሪ መንፈሳዊ ሁኔታ ከእርሱ በፊት ከነበሩት መሪዎች በምንም የተለየ አለመሆኑን ይጠቅሳል።

21-22 የዘምሪ ያልተሳካ ዐመፅ እንደ ተጀመረ የእስራኤል ሕዝብ ለሁለት ተከፈለ። ግማሹ ምሪን ሲደግፍ፤ ግማሹ ደግሞ ታምኒ የተባለውን ሰው ደገፈ።

2. በሰሜኑ ግዛት የምሪ ዘመነ መንግሥት (16፥23-28)

23-24 ከአራት ዓመት ትግል በኋላ ምሪ የሰሜኑን ግዛት ለመቁጣጠር ቻለ። እርሱም ወዲያውኑ (ዳዊት ኢዮሩሳሌምን እንደ መረጠ ሁሉ) ገለልተኛ በሆነ አካባቢ ያለችና ለወታደራዊ መከላከያ አመቺ የምትሆን ዐዲስ ዋና ከተማን መመሥረት ጀመረ። ስትራቴጂያዊና ማእከላዊ የሆነችውንና በኤስድራሱን ሜዳ ላይ ከነበሩት የንግድ መሥመሮች ትይዩ የምትገኘውን ኩረብታማ ስፍራ መረጠ። በዚያም ዐዲስን ዋና ከተማውን መሠረተና በቀድሞው የኩረብታው ባለቤት በሰምር ስም ሰማርያ ብሎ ሰየማት።

25-28 ምሪ ምንም እንኳ የእስራኤልን ጥንካሬ እንደ ገና ለመመለስና ወደፊት የሚፈጽመውን ሥራ አርቆ የማየት ችሎታ የነበረው ቢሆንም፤ በመንፈሳዊ ረገድ ከእርሱ በፊት ከነበሩት መሪዎች በባለ ሁኔታ የተራቁት ነው። የኢዮርብዓምን ንጢአት መቀጠል ብቻ ሳይሆን፤ ከፊንቅያ ጋር በነበረው ትስስር በጥንቱ ዓለም የታወቀውን የአረማውያንን ቡድን ሃይማኖታዊ ልምምድ በእስራኤል ላይ ጫነው። ስለሆነም ምሪን በተመለከተ በቅዱስ መጽሐፍ ውስጥ ያለው ዘገባ ዐጭርና ውግዘት የተሞላበት ነው።

3. በሰሜኑ ግዛት የአክዓብ ዘመነ መንግሥት (16፥29-22፥40)

ሀ. የአክዓብ መንግሥት (16፥29-34)

29-30 የአክዓብ የሃያ ሁለት ዓመት ዘመነ መንግሥት በእስራኤል ውስጥ የነበረውን መንፈሳዊ ማሽቆልቆል ጥልቀት የሚያመለክት ነው። በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ ከዚህ የበለጠ ዝናው የጉደፈ የባልና የሚስት ጥምረት አይገኝም (ከ21፥25-26 ጋር ያነጻ)። አክዓብ የሠራው በአባቱ መሠረት ላይ በመቀጠል ነው፤ ይህም እስራኤልን በዓለም ዐቀፋ የግጭት መድረክ ላይ በማውጣቱ ብቻ ሳይሆን፤ ሕዝቡ በአልን እንዲያገለግሉና እንዲያመልኩ በማድረጉም ጭምር የሚታይ ነው።

31-33 አክዓብ የተወሳሰበ ባሕርይ ያለው ሰው ነበር። ቀሪው የዚህ ምዕራፍ ሐሳብ እርሱ ለእውነተኛና ጠንካራ ለሆነ እምነት ምንም ግድ ያልነበረው ሰው መሆኑን የሚገልጽ ነው (ከ21፥20 ጋር ያነጻ)። አክዓብ በኢዮርብዓም ንጢአት በግሉ መሳተፋ ብቻ ሳይሆን ኤልሳቤልን ፈቅዶ በማግባትና የእርስዋንም የበአል አምልኮ በመከተል በግዛቱ ውስጥ በገሃድ የበአል አምልኮ እንዲስፋፋ አደረገ።

34 ለእርሱ መንፈሳዊ ክሕደት ምሳሌ የሚሆነው ምንም እንኳ ለረጅም ጊዜ የጸና የኢያሱ ርግማን ቢኖርባትም፤ ኢያሪኩን የተመሸገች ከተማ እንድትሆን መልሶ እንዲገነባት ለቤቱል ሰው ለአኪኤል ሥልጣን መስጠቱ ነው። ይህም ሥራ ኢያሱ በትንቢት እንደ ተናገረው (ኢያ 6፥26) አኪኤልን በኩር ልጁንና የመጨረሻ ልጁን አሳጣው።

ቀጥሎ ያሉት የ1ኛ ነገሥት ምዕራፎች አክዓብ ራስ ወዳድና ትዕቢተኛ መሆኑን (20፥43፤ 21፥4-5)፤ ጨካኝ መሆኑን (22፥27)፤ በግብረ ገብነት ደካማ መሆኑን (21፥1-16) እና ለዚህ

ዓለም ቅንጦት የሚጨነቅ መሆኑን (22፥39) የሚያሳዩ ናቸው። እርሱ ምንም እንኳ እውነተኛ ጀግንነትን ለማሳየት የቻለና (ምዕ 20፤ 22፥1-39) አንዳንድ ጊዜ የእግዚአብሔርን ቃል የሚከተል ቢሆንም (18፥16-46፤ 20፥13-17፤ 22፥28-30፤ 21፥27-29፤ 22፥30)፤ የእግዚአብሔርን ፈቃድ በተመለከተ በመሠረቱ መሰላለስን የሚወድ ሰው ነበር (20፥31-34፤42-43፤ 22፥8፤18፤26-28)። ለእርሱ ባሕርይ የተሰጠው መለኮታዊው ግምጋማ እንደ መታወቂያ የሚለጠፍ ነበር፤ ይኸውም፤ “በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ለማድረግ ራሱን የሸጠ እንደ አካባቢ ያለ ሰው ከቶ አልነበረም” የሚል ነው (21፥25)።

ለ. የኤልያስ የትንቢት አገልግሎት (17፥1-19፥21)

(1) የኤልያስ ጥሪ (17፥1-6)

1 በእነዚያ ጨለማ ወቅቶች እግዚአብሔር ብርሃንን አስነሣ፤ እርሱም ነቢዩ ኤልያስ ነበር። ኤልያስ በሻካራው በገለጻድ ምድር ያደገና እርሱም ራሱ ሻካራ ሰው ሆኖ ኩስተር ያለ ባሕርይና መልክ የሚታይበት እንዲሁም ለእግዚአብሔር ቅንዓት የነበረው ሰው ነበር። ኤልያስ አካባቢን ፈለገና የእግዚአብሔርን የፍርድ መግለጫ ነገረው። አማልክት ካልሆኑት፤ ዳሩ ግን አካባቢ ጣዖቶቻቸውን በሞኝነት ካመለካቸው አማልክት ተቃራኒ የሆነው የእስራኤል እውነተኛ አምላክ የሆነው፤ ሕያው አምላክ፤ ለሚቀጥሉት ዓመታት ጠልንና ዝናብና ይከለክላል።

ላለፉት ስድስት ወራት ያህል ድርቁ እንደ ቀጠለ ነበር (ከሉቃ 4፥25፤ ያዕ 5፥17፤ ከ1ነገ 18፥1 ጋር ያነጻ)፤ ለዚህ ምክንያት የሆነው ነገር አሁን ለእስራኤል ከላይ መሪዎች ሊነገር ነው። መልእክቱ ግልጽ ነበር፡- እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር የገባቸውን የቃል ኪዳን ግንኙነት አፍርሳለች (ዘጸ 11፥16-17፤ 28፥23-24፤ ከዘሌ 26፥19፤ ከ1ነገ 8፥35 ጋር ያነጻ)። ስለዚህ እግዚአብሔር በሕዝቡ የእምነት ማጉደልና እንደ በአል በመሳሰሉት የውሸት የልምላሜ አማልክት ላይ በመታመን በአሳዩት ሞኝነት የነበረውን ጭንቀት እያመለከተ ነበር። ዝናብ ጠፋ! የእግዚአብሔር ሥልጣን የነበረው መልእክተኛ ቃሉን እስኪናገር ድረስ አንድ ጤካ አይኖርም! አካባቢ አላወቀም እንጂ ኤልያስ ስለ ሕዝቡ ኅጢአት እየተጨነቀ አንድ ዐይነት የእርምጃ ርምጃ እንዲወስድ ወደ እግዚአብሔር ይጸልይ ነበር። በዚህም መሠረት፤ ኤልያስ የእግዚአብሔር ትክክለኛ ምርጫ ነበር።

2-6 መልእክቱንና በውስጡ የነበረውን ጥልቅ መንፈሳዊ ይዘት ለአካባቢና ለመላው እስራኤል በጉልሕ ለማስተላለፍ ሲል እግዚአብሔር ኤልያስን ለብቻው ወደ ስውር ቦታ ላከው። ነቢዩን ለማግኘት አካባቢ የሚያደርገው የተጣደፈ ፍለጋ ከንቱ መሆኑ ብቻ ሳይሆን፤ የኤልያስ መጥፋት ራሱ መለኮታዊ ቅያሚ ለመኖሩ ሕያው ምስክር ነበር (ከመዝ 74፥1፡9 ጋር ያነጻ)። ከዚህም በላይ ኤልያስ ራሱ ብዙ ትምህርት የሚያስፈልገው ስለ ሆነ የብቸኝነቱ ጊዜ መለኮታዊውን መመሪያ ለመቀበል የሚያስፈልገውን ጊዜ ያቀዳጀዋል። ኤልያስም ለእግዚአብሔር መመሪያ በመታዘዝ ከኢይዝራኤል ተነሥቶ ወደ ምሥራቅ ወደ ዮርዳኖስ ወንዝ ዐሥራ ዐምስት ማይል ሄደ። በዚያም የዮርዳኖስ ወንዝ ገደላማ ሽለቆ በሆነው በኩራት መኖሪያውን አደረገ። ኤልያስ ብቻውን ሆኖ በመለኮታዊ አቅርቦት ላይ ብቻ በመታመን በኩራት የተገኘውን ውሀ እየጠጣ ከእግዚአብሔር በተላኩ ቍራዎች ይመገብ ነበር።

2. ኤልያስና የሰራጥታዊ መበለት (17፥7-24)

7-16 ምድሪቱን ለዕርሻ የሚያዘጋጀው የመፀው መጨረሻውና የክረምቱ ማለፍ ከባድ ዝናብ ባለመዝነቡ እግዚአብሔር ነቢዩን ለመንከባከብ የሁለተኛ ደረጃ ሥራውን ጀመረ። እግዚአብሔር ኤልያስን የኤልሳቤል የራሱዋ አገር በሆነችው በፊንቅያ ሲደን በምትገኝ ሰራጥታ በምትባል ከተማ ወዳለች ወደ አንዲት መበለት ላከው። እዚያም እንደ ደረሰ ኤልያስ እግዚአብሔር ወደ ጠቀሳት መበለት ተመራ። ነቢዩ ለመበለቱ ከባድ ፈተና አቀረበለት። ይኸውም የቤተ ሰባን ፍላጎት ከማ ሚላቷ በፊት በመጀመሪያ ለኤልያስ ትንሽ እንግዶ ጋግራ ከሰጠችው፤ እግዚአብሔር እምነቷን በማክበር የድርቁ ጊዜ እስኪያበቃ ድረስ ለእርስዋ ዱቄትና ዘይት እንደሚሰጣት ነው። መበለቱ የነቢዩን

ቃል በማመን ታዘዘች፤ ከዚያም በቃሉ መሠረት ሁሉም ተፈጸመ።

ይህ ድርጊት ተራና ትሁት፤ አይሁዳዊ ላልሆነች ሴት ታላቅ መጽናናትን ማስገኘቱ ብቻ ሳይሆን (ከዘጸ 10፥18-19 ጋር ያነጻ)፤ ስለ እግዚአብሔር ቸር ስጦታ የኤልያስንም እምነት የሚያጠነክር ነበር (ከመዝ 37፥3-4፤ ከኢሳ 41፥10 ጋር ያነጻ)። ይህ ድርጊት ለሚያምኑ አይሁድም ሆኑ ወይም ለአሕዛብ (ማቴ 10፥41-42፤ ሉቃ 4፥25-26) ስለ እግዚአብሔር ሙሉ ቸርነት ቋሚ መታሰቢያ ሆኖ በታሪክ ገጾች ውስጥ ተቀርጾ ይኖራል።

17-24 ጊዜ ካለፈ በኋላ፤ በኤልያስ ተአምር አማካይነት በዚህ ዐይነት ከሞት የዳነው የመበለቱ ልጅ በጠና ታመመ። ነቢዩም ልጁን ከእናቱ ዕቅፍ ቀስ ብሎ ወሰደና ወደራሱ ክፍል ይዞት ሄደ። ኤልያስ በዚህ ሁሉ የእግዚአብሔር ዐላማ ምን እንደ ነበረ ግራ ገብቶት ነበር። የልጁ ሕይወት እንዲመለስ እግዚአብሔርን እየለመነ ጸሎቱን በተጨማሪም እምነት በማስከተል በልጁ ላይ ሦስት ጊዜ ተዘረጋ። መበለቱም ምናልባት የልጁን ራሳ ለነቢዩ ስትሰጥ ትንሽ ተስፋ በልቧ ሳያድርባት አልቀረም። ኤልያስ ደግሞ እግዚአብሔር አንድ ሌላ ተአምር ሊሠራ እንደሚችል ልቦ ሙሉነት ነበረው። የነበራቸው ተስፋ ምላሽ አገኘ። የልጁ ሕይወት ተመለሰና ኤልያስ ወደ እናቱ ዕቅፍ መለሰው።

የእግዚአብሔር ዐላማ ግልጽ ነበር። ጉዳዩ የሴቲቱ ኅጢአት አልነበረም፤ ዳሩ ግን ፈተናው የመጣው የተገኘው ዐዲስ እምነት ወደ ቋሚ ብስለት እንዲመጣ ነበር። እግዚአብሔር የአይሁድ አምላክ ብቻ ሳይሆን የሚያምኑ ሁሉ አምላክ ነበር፤ ደግሞም የሕያው አምላክ ብቻ ሳይሆን የትንሣኤም አምላክ ነበር (ከሉቃ 20፥38፤ ዮሐ 11፥25-26 ጋር ያነጻ)። በተጨማሪም፤ የእግዚአብሔር ቃል በነቢዩ አፍ እውነት ሆነ።

3. ኤልያስና አብድዩ (18፥1-5)

1-6 ኤልያስ በሰራጥታ በቁየበት በሦስተኛው ዓመት እግዚአብሔር ኤልያስን በአካባቢ ፊት እንዲገለጥ አዘዘው፤ በምድሪቱ ላይ ዝናብን የሚልከው በአል ሳይሆን እርሱ ነው። በዚያን ጊዜ የድርቁ ውጤት በጣም የከፋ ነበር። ከባድ ረኃብ በምድሪቱ ላይ ሆነ። አካባቢም የቤተ መንግሥቱን አዛዥ አብድዩን ጠራና ለእንስሶቹ ሣር ይገኝ እንደ ሆነ በምድሪቱ ሁሉ እየተዘዋወረ እንዲፈልግ አዘዘው። አካባቢ በአንድ መንገድ ሲሄድ አብድዩ ደግሞ በሌላ መንገድ ይሄድ ነበር።

7 አብድዩ አማኝ ነበር። እርሱም አንድ መቶውን የእግዚአብሔር ነቢያት ከኤልሳቤል የማጥራት ርምጃ ለማዳን እነርሱን በመደበቅና በመመገብ ሕይወቱን በአደጋ ላይ እስከ መጣል ድረስ የደረሰ ሰው ነበር። አብድዩ የንጉሡን ተልእኮ ለመፈጸም መንገድ እንደ ጀመረ ኤልያስን አገኘው። የገዛ ዐይኑን በማመን ቢያቅተውም፤ አብድዩ ኤልያስ መሆኑን አወቀና የእግዚአብሔርን ታላቅ ነቢይ በማክበር ሰገደለት።

8-15 ኤልያስ ለአብድዩ ከፍተኛ ተልእኮ ሰጠው። ኤልያስ እንደ ተመለሰና ንጉሡን ሲገናኘው እንደሚፈልግ ለአካባቢ እንዲነግረው አዘዘው። አብድዩም እንዲህ ያለ ተልእኮ ሕይወቱን ሊያሳጣው እንደሚችል በመግለጽ ተቃወመ። አካባቢ ኤልያስን በየስፍራው በጥብቅ ሲፈልገው የቁየ እንደመሆኑና እንዲሁም እግዚአብሔር ኤልያስን በድንገት ወደ ሌላ ስፍራ ሊልከው የሚችል እንደመሆኑ መጠን፤ አብድዩ ኤልያስን እንደ አገኘው ለአካባቢ መንገር ይገባዋልን? ምክንያቱም አካባቢ መጥቶ ነቢዩን ካላገኘው የአካባቢ ቍጣ በታማኝ በአብድዩ ላይ ይወርድበታል። ኤልያስ አካባቢን ለመገናኘት በርግጥ እንደሚቈይ ካረጋገጠለት በኋላ አብድዩ ንጉሡን ፍለጋ ሄደ።

4. ኤልያስና የበሕል ነቢያት (18፥16-46)

16-19 አካባቢም በሥልጣኑ ጎደል ከኤልያስ ጋር ለመገናኘት ተስፋ በማድረግ በእስራኤል ውስጥ ችግር ፈጣሪ ነህ በሚል ውንጀላ ተገናኘው ንጉሡ ምናልባት ረኃብ የመጣው በኤልያስ ጉድለት ነው ማለቱ ሳይሆን አይቀርም፤ በኤልያስ የጥላቻ ስሜት፤ በአል ተቁጥቶ ላለፉት ሦስት ዓመታት ዝናብ እንዳይዘንብ ከልክሎአል ማለቱ ይሆናል። የኤልያስ መልስ በልዩ ሁኔታ ትምህርታዊ ነበር። እርሱ ሳይሆን፤ በትክክል ችግር ፈጣሪዎቹ አካባቢና ቤተ ሰቡ ናቸው፤ ምክንያቱም የበሕል

አምልኮን የመንግሥት ሃይማኖት በማድረጋቸው ነው። በአል ዝናብን ለመከላከልና ለመስጠት ይችላል ነበር? እንግዲህ የበአልና የአሹራ (የበአል አጋር) ካህናት የበአል ምሽግ ወደ ሆነው ወደ ቀርጫሎስ ተራራ በአንድነት ይምጡ፤ ለአንዱና ለመጨረሻ ጊዜ ማን አውነተኛ አምላክ እንደ ሆነ ይታይ!

20-21 አክባብ የእግዚአብሔርን ነቢይ እንዲገጥሙት የበአልን ካህናት በቀርጫሎስ ተራራ በሰበሰባቸው ጊዜ፤ ኤልያስ ውድድሩን ለማየት በዚያ ለተሰበሰው ሕዝብ ንግግር አደረገ። ኢያሱ ለሕዝቡ ሰጥቶ የነበረው ምርጫ (ኢያ 24፤ 15) አሁንም በፊታቸው ነበር። እግዚአብሔርን አምልኮ ወይም ሌላ አምላክ አምልኮ (ከማቴ 6፤ 24 ጋር ያነጻ)። ዳሩ ግን በኢያሱ ዘመን እንደ ነበረው ሕዝብ ሳይሆን፤ የኤልያስ ጉባኤ ፀጥ አለ።

22-24 ኤልያስ ለዚህ ለሚያመነታው ጉባኤ በቅዱስ መጽሐፍ በአሮን በተቋቋመው ሕግ መሠረት አንድ ፊተና አቀረበ (ዘሌ 9)። 450ዎቹ የበአል ነቢያት ሁለት ወይፈኖችን ይመርጡና አንዱን ለራሳቸው፤ ሌላውን ደግሞ ብቻውን ለገጠማቸው ለኤልያስ መሥዋዕት አድርገው ያቀርባሉ። እያንዳንዱ ተወዳዳሪ መሠዊያውን ካዘጋጀ በኃላ ከመሥዋዕቱ ሥር ያለውን ዕንጨት እንዲያነድሉት አምላኩን ይጠባበቃል። ጉባኤውም በዚህ ተስማማ።

25-29 ኤልያስ የመጀመሪያውን ዕድል ለበአል ነቢያት ሰጠ። ምንም እንኳን ብዙ የሐዘን ጨካኝትና የፍንደቃ ጭፈራ ቢያደርጉም፤ ከጧት ጀምሮ እስከ ቀትር ድረስ በአል አስፈላጊውን እሳት ባለመስጠቱ፤ ኤልያስ ባለጋራዎቹን ያሾፍባቸው ጀመር። በአል አምላክ አልነበረም? ምናልባት በጠለቅ ሐሳብ ወይም በብዙ ኅላፊነት ተይዞ ይሆናል ወይም የንግዱ ሂደ ይሆናል። እነዚህ ሥራዎች ሁሉ ለአረማውያን አማልክት የተሰጡ ኅላፊነቶች ነበሩ። ምናልባት፤ እንደ ጥንቱ የቅርብ ምሥራቅ አማልክት ሁሉ፤ እርሱም እንቅልፍ ስለ ያዘው በአምልኮ ሥርዐት መቀስቀስ ያስፈልገው ይሆናል።

የበአል ነቢያት የበለጠ ተጣደፉ። ጥድፈያቸው እየጨመረ ሲሄድ ሰውነታቸውን በሰይፍና በጦር ይሰነጥቁት ጀመር። ደሙም በላብ በተነከረው አካላቸው ላይ ይጉርፍ ነበር። ሥርዐቱም እያደር እየጨመረ በሚሄድ ግለት ወደፊት ቀጠለ። የሠርዐቱ የመሥዋዕት ጊዜ እስኪቃረብ ድረስ ምንም ምላሽ አልነበረም።

30-32 ኤልያስ ከበአል ነቢያት ፊቱን አዞረና ፈርሶ ወደ ነበረው የእግዚአብሔር መሠዊያ ሕዝቡን ጠራ። በእስራኤል ነገዶች ቍጥር 0ሥራ ሁለት ድንጋዮች ወሰደና (ይህም በኢዮርብዓም መገንጠል እግዚአብሔር አለመደሰቱን የሚያረጋግጥ ሲሆን) የፈረሰውን መሠዊያ ሠርቶ በዙሪያው ሰፊ ጉድጓድ ቁፈረ።

33-35 ዕንጨቱ በመሠዊያው ላይ ከተረበረበና መሥዋዕቱም ተቈራርጦ በዕንጨቱ ላይ ከተቀመጠ በኋላ ኤልያስ አራት ጋን ውሃ ሞልተው በመሥዋዕቱና በዕንጨቱ ላይ እንዲያፈሉት በማዘዝ ሕዝቡን አስገረመ። ይህንን ለሁለተኛና ለሦስተኛ ጊዜ እንዲደገፍ ባደረገ ጊዜ፤ መሠዊያው ብቻ ሳይሆን መሥዋዕቱና ዕንጨቱም ፈጽሞ ራሱና በዙሪያው ያለውን ጉድጓድ ውሃ ሞላው።

36-38 ዕንጨቱን ለማቃጠል የነበረው ተስፋ በሙሉ ከተሟጠጠ በኋላ ኤልያስ ወደፊት ቀረብ አለና እግዚአብሔርን ጠራ። አሁንም እግዚአብሔር ብቻ በእስራኤል አምላክ እንደ ሆነና ስለ ድርቁ ትንቢት የተናገረውና አሁንም ተአምር እንዲደረግ በመጸለይ ላይ ያለው ኤልያስ በእውነት የእርሱ አገልጋይ መሆኑን እንዲያረጋግጥለት የእስራኤልን የቃል ኪዳን አምላክ ተማጸነ። ሕዝቡ ንስሐ እንዲገቡና ወደ እርሱ እንዲመለሱ እግዚአብሔር የሚፈልግ መሆኑን ሁሉም ያውቁ ዘንድ እግዚአብሔር መልስ እንዲሰጠው ጠየቀ። እንደ መብረቅ ንይል ባለ ምት እግዚአብሔር መለሰ፤ እንደዚህ ያለ መልስ! ለማያዊ እሳት ወረደና መስዋዕቱንና እንጨቱን ብቻ ሳይሆን ድንጋዮቹን፤ አፈሩንና በዙሪያው የነበረውንም ውሃ በላው። ምን ዐይነት ንጽጽር ነው! የበአል ነቢያት ጨካኝታቸውንና የክረረ ሥርዐታቸውን እስከ ማታ ድረስ ቢያሰሙም ያገኙት ፍጹም ዝምታን ነበር። የኤልያስ አቤቱታ ግን የቆየው ለአንድ ደቂቃ ብቻ ሲሆን፤ የተገኘው ውጤት ግን አንጸባራቂ ነው። ልዩነቱ ያለው በተጠራው ስም ላይ ነው።

39-40 ሕዝቡም በእውነተኛ እምነትና አምልኮ ምላሽ ሰጡ። ወደ ምድር በመውደቅ እግዚአብሔር ብቻ እውነተኛ አምላክ እንደ ሆነ ገለጸ! ኤልያስ ግን በዚያ ከተሰበሰቡት ሰዎች የፈለገው ሙሉ የልብ መስጠትን ነበር። እርሱም እነዚያ የበአል ነቢያት እንዲያዙና እንዲገደሉ አዘዘ። የበአል ነቢያት በሰውና በእግዚአብሔር ላይ የሠሩት ክፉ ወንጀል የሞት ቅጣት ይገባው ነበር። ሕዝቡም ቅጽበታዊ ምላሽ ሰጡ። የበአልን ነቢያት በኅላፊነት ተቀብለው ወደ ቂሶን ሽለቆ ወስደው ዐረጁባቸው። ኤልያስ ራሱ ወደ ኋላ ቀርቶ ሕዝቡ ራሱ ይገድላቸዋል።

41 ከዚያም ኤልያስ ከንጉሡ ጋር በግል ለመገናኘት ፈለገ፤ ምክንያቱም የሚነግረው ዋና መልእክት ስለ ነበረው ነው። አክባብ ጸሙን መፍታትና ምግብ መውሰድ ነበረበት፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ለረጅም ጊዜ የከለከለውን ዝናብ ወዲያውኑ ሊሰጥ ነው።

42-46 አክባብ ሊበላና ሊጠጣ ደስ እያለው በሄደ ጊዜ ኤልያስ ለመጸለይና የእግዚአብሔርን ሥራ ለማየት ወደ ተራራው ጫፍ ራቅ ብሎ ወጣ። ለእግዚአብሔር በነበረው ሙሉ ስሜትና የአክብሮት ሁኔታ ራሱን በጉልበቶቹ መካከል አድርጎ ዝናቡ መምጣቱን እንዲነግረው አገልጋዩን ወደ ተራራው ጫፍ ላከው። ይሁን እንጂ፤ አገልጋዩ “በዚያ ምንም የለም” የሚል መልስ በፍጥነት ይዞ መጣ። በተደጋጋሚ ኤልያስ በልባዊ ጸሎት ጸንቶ በቁየበት ጊዜ ሁሉ አገልጋዩ ወደ ተራራው ጫፍ ይላክ ነበር። በሰባተኛው ጉዞው የምሥራቅ ይዞ መጣ፤ በርቀት ባለው አድማስ ላይ የሰው እጅ የምታክል ትንሽ ደመና ትታያለች።

ኤልያስ አላመነታም። ከባድ ዝናብ በመንገድ ላይ እንዳይዘው አሁኑኑ እንዲሄድ ለአክባብ ላከበት። አክባብም አልዘገየም። ወደ ኢይዝራኤልና ወደ ኤልዛቤል ለመድረስ ሲቻኩል ሳለ ሰማዩ በከባድ ደመና ጠቁረና ንይላኛ ንፋስ መንፈስ ጀመረ። በመንገድ ላይ ሳለም ዝናቡ ወረደበት።

ቀኑ ለንጉሡ ምን ዐይነት አስደናቂ ቀን ነበር! የውድድሩን ነገር ሲያስብ አእምሮው እንዴት ይሸከርከር። የበአል ምስኪን ካህናት አሳዛኝ ጨካኝ፤ የኤልያስ ፀጥ ያለና ፍርሀትን የሚቀሰቅስ ልመና፤ ከዚያም የቀጠለው አሸባሪና አንጸባራቂ ጭፍጨፋ፤ የሕዝቡ ንስሐና የአረማውያኑ ነቢያት መገደል! አክባብ እየጨመረ በሄደው የዝናብ ወርጅብን ውስጥ እየጋለበ ሳለ፤ እግዚአብሔር ታላቁን ድል ለማስገኘት የተጠቀመበት በመንፈስ ንይል የተሞላው ነቢይ ከንጉሡ ሠረገላ ፊት እንደ መንፈስ ይበርር ነበር።

5. ኤልያስና ኤልዛቤል (19፤ 1-9ሀ)

1-3^ሀ አክባብ አይዝራኤል በደረሰ ጊዜ ኤልያስ ያደረገውን ሁሉ ለኤልዛቤል ነገራት። ቃሎቹን ልብ ይሏል። አክባብ ምንም እንኳን በረኃቡ፤ በመሥዋዕቱ መቃጠልና እንዲሁም ዝናብ በመጣሉ የእግዚአብሔርን ንይል የተመለከተ ቢሆንም፤ በኤልዛቤል ግርማ ፊት ሁሉንም ነገር በኤልያስ ላይ በማላክክ በበአል ነቢያት ሞት እንኳ ሳይቀር እርሱን ይነቅፍ ጀመር። የእርሷ ምላሽ ቀድሞውንም የታወቀ ነበር፤ ኤልያስ በሃያ አራት ሰዓት ውስጥ አይዝራኤልን እንዲለቅ ያለበለዚያ ግን እንደሚገደል በመግለጽ መልእክት ላክቶበት። ማስጠንቀቂያው ውጤታማ ሆነ፤ ኤልያስ ሕይወቱን ለማትረፍ ሸሸ።

ኤልያስ ምናልባት በኤልዛቤል እጅ ውስጥ ነበር። የእውነት እንዲሞት ብትፈልግ ኖሮ ማስጠንቀቂያ ሳትሰጥ ይዛ ልትገድለው ትችል ነበር። እርስዋ የፈለገችው የበአል ነቢያት ሲገደሉ ኤልያስን ባገዙት ዐዲስ አማኞች ፊት ኤልያስና የእርሱ አምላክ እንዲዋረዱ ነበር። የለውጥ እንቅስቃሴዎች መሪ ከሌላቸው አብዛኛውን ጊዜ ይደናቀፉና ይወድቃሉ። መለኮታዊ ሥልጠናና የወሰደው ነቢይ ልክ እግዚአብሔር እርሱን በጣም በሚፈልገው ሰዓት ተሸናፊ ሆኖ ተገኘ።

እንደዚህ ያለ መለኮታዊ አቅርቦትን ሊያገኝ የቻለ ሰው እንደዚህ ያሉ ታላላቅ ተአምራትን ሊሠራ የቻለ፤ እርሱ ብቻውን 450 የአረማውያንን ነቢያትና ንጉሡን ራሱን ሊቋቋም የቻለ ሰው በአንዲት እንስት (ሴት) ማስፈራሪያ እንዴት ሊደበቅ ይችላል እየተባለ ብዙ ጊዜ ሲጠየቅ ቆይቷል። ይሁን እንጂ ኤልዛቤል “ሴት ብቻ” እንዳልሆነች መታወቅ አለበት። እርስዋ የንጉሥ ዘርና ምንም ያልጉደላት ንግሥት ነበረች። ሐሳቧን ከግቡ ለማድረስ ጨካኝ ልትሆን ትችላለች። የእርስዋ ትክለ

ሰውነት በጣም ንይለኛ ከመሆኑ የተነሣ አክባብ እንኳ ይፈራት ስለ ነበረ በእርስዋ ሊበላሽ ቻለ (16፥31፤ 21፥25)። የሰሜኑ ግዛት (16፥32-33) እና የደቡብ ግዛት፤ የእርስዋ ልጅ ጎቶልያ ከይሁዳ ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ጋር በፈጸመችው የጋብቻ ትስስር አማካይነት (2ገገ 8፥16-19፤ 11፥1-20፤ 2ዜና 21፥5-7፤ መዝ 45)፤ በእርስዋ ብልሹ ተጽዕኖ ምክንያት የሞራል ዝቅጠትና መንፈሳዊ ውርደት ደረሰባቸው።

ይሁን እንጂ ኤልያስም የሚነቀፍበት ምክንያት ነበረው። ከዚያ በኋላ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ያደረገው የለሰለሰ ግንኙነት የእርሱን መንፈሳዊ ችግር ወደ ብርሃን ለማውጣት የታወቀ ነበር። እግዚአብሔር የሰጠው መሳካት በእርሱ ውስጥ ተገቢ ያልሆነ ኩራትን በማሳዳፍ የራሱን ተፈላጊነት ከመጠን በላይ አተልቆ እንዲመለከተው አደረገው። ከዚህም በላይ፤ እጅግ አስደናቂ በሆነው ብርሃን ውስጥ የማለፍን ልምድ አገኘ። በቀርሜሎስ ተራራ ላይ በተፈጸመው ነገር ምክንያት ኤልሳቤል እንደምትማረክና በእስራኤል ውስጥም የአረማውያን አምልኮ እንዲሟያበቃ በሙሉ ልቡ ሳይተማመን አልቀረም፤ ሁሉም በእርሱ ንይል ብቻ እንደ ሆነ በመቀጠል !

ታላቁ አስደናቂ ድርጊት እንደ በረዶ የቀዘቀዘውን የኤልሳቤልን ልብ ሊያቀልጠው አልቻለም፤ ይባስ ብላ የእርሱን ሕይወት ለማጥፋት ፈለገች። ስለሆነም የኤልያስ ኩራት ብትንትኑ ወጣና የተሰበረ ሰው ሆነ። ኤልያስ መማር የሚያስፈልገውን ነገር እግዚአብሔር ወዲያው ያሳየዋል፤ እግዚአብሔር ሁልጊዜ ያልተለመደ ነገር በማድረግ ብቻ አይንቀሳቀስም። ሁልጊዜ “ከፍተኛ ልምድን” እየፈለጉ መኖር አቅጣጫውን የላታ ቅንዓት ነው። አብዛኛው የሕይወት አገልግሎት ፀጥ ባለ፤ በተለመደው ነገርና ለእግዚአብሔር ፈቃድ በትሕትና በመታዘዝ ላይ የተመሠረተ ነው።

3^{ሰ-9^ሀ} በሽሽት ላይ የነበረው ነቢይ ወደ ደቡብ ዘጠና ማይል ርቃ ወደምትገኘው ወደ ቤርሳቤህ በደረሰ ጊዜ አገልጋዩን አሰናበተው። ከእንግዲህ ወዲያ ሕይወቱን በአደጋ ላይ መጣል አስፈላጊ አልነበረም። ኤልያስ በትካዜ ውስጥ ስለ ነበር ብቸውን መሆን ፈለገ። ለነገሩ በቤርሳቤህ ውስጥ የደጎንነት ዋስትና አልነበረውም፤ ምክንያቱም የኤልሳቤል ተጽዕኖ ወደዚህ ወደ ደቡባዊ ሩቅ ከተማ እንኳ የሚደርስ ስለ ነበረ ነው። በዚህም መሠረት፤ ኤልያስ ወደ ደቡብ ይበልጥ ርቆ ሄደና ወደ ምድረ በዳ ውስጥ ገባ።

በዚያም ኤልያስ በአንድ ትንሽ የክትክታ ዛፍ ጥላ ሥር ተጠልሎ እንዲሞት ጸለየ። ይህ ንይለኛ ነቢይ ከእርሱ በፊት እንደ ነበሩት ሁሉ ለእግዚአብሔር በድፍረት የቆመ ሰው ነበር። ነገር ግን አሁን በብቸኝነትና በፍጹም የተጣለ በሚመስል ሁኔታ ምድረ በዳ ለሆነ ሕይወት ምሳሌ በሚሆን በባዶ ምድረ በዳ ተቀመጠ። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በፍቅሩ የራሱን ነቢይ እየመገበ በጣም አስፈላጊ የሆነውን መመሪያ ወደሚያገኝበት ስፍራ ይመራዋል። ከእርባ ቀን ጉዞ በኋላ ኤልያስ እግዚአብሔር ራሱን ወደ ገለጠበት ቅዱስ ስፍራ ወደ ሲና ተራራ በእግዚአብሔር ቸርነት እንደ ተመራ ለመገንዘብ ቻለ።

ኤልያስ ወደ ሲና ተራራ ከደረሰ በኋላ አንድ ዋሻ አገኘና በዚያ ከባድ እንቅልፍ ወሰደው። ያ ስፍራ እርሱ ከገመተው በላይ ቅዱስ ሳይሆን አልቀረም። የዕብራይስጡ ምንባብ “በዚያም ወደ ዋሻው መጣ” ይላል፤ ይህም ክብሩ በሚያልፍበት ጊዜ እግዚአብሔር ሙሴን ያስቀመጠበት “በዓለቱ ስንጥቅ ውስጥ” ተብሎ የተጻፈው ሳይሆን አይቀርም (ዘፀ 33፥21-23)።

6. ኤልያስና እግዚአብሔር (19፥9ለ-18)

9^{ለ-10} ኤልያስ ብዙ ከቄየ በኋላ የእግዚአብሔር ቃል ቀሰቀሰው። ወደ ልብ ጠልቆ የሚገባው አጠያየቅ ራስን በትኩረት መገምገምን የሚጠይቅ ነበር። ኤልያስ ወድቀቱንና እግዚአብሔር በቸርነቱ ወደዚህ ስፍራ እንዲመጣ ለምን እንደ መራው እስከ አሁን ተገንዝቦ ነበር? የኤልያስ መልስ ይህን እንዳልተገነዘበ ያመለክታል። እንደ ጥንቱ እንደ ፊንሐስ ፍጹም በሆነ የጣየት አምልኮ መካከል እርሱ ብቻ ለእግዚአብሔር ቅንዓት የነበረው ሰው ነበር (ከዘኁ 25፥7-13 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔርን እንደዚህ ባለ ትጋትና አንጻባራቂ በሆነ ሁኔታ እያገለገለ ሳለ በመገፋትና በብቸኝነት ግዞት በመቀመጡ ነፍሱ መራራ ሆኖ ነበር።

11-14 እግዚአብሔር ለኤልያስ መመሪያ ሰጠው እንጂ ስለ አሳየው በራስ ጽድቅ የመመካከት ሁኔታ ምንም አልተናገረም። እግዚአብሔር በዚያ ስለሚያልፍ ከዋሻው ውስጥ ወጥቶ በእግዚአብሔር ፊት እንዲቆም አዘዘው። በድንገት ዓለት የሚበቃትን ንይለኛ ነፋስ በኤልያስ ዙሪያ የነበረውን ተራራ መታው። ይህም በርግጥ መለኮታዊውን ህልውና የሚገልጽ ነበር። ዳሩ ግን እግዚአብሔር በነፋሱ ውስጥ አልነበረም። ቀጥሎም አስፈሪ የመሬት መንቀጥቀጥ ሆነ። ነገር ግን አሁንም እግዚአብሔር በዚያ ውስጥ አልነበረም፤ ከዚያም ድንገተኛ አሳት መጣ፤ ይሁን እንጂ እግዚአብሔር አሁንም አልመጣም። እነዚህ ሁሉ ግዙፍ ክሥተቶች ብዙ ጊዜ ለእግዚአብሔር መምጣት አመልካቾች በመሆን ይታወቁ ነበር (ዘፀ 19፥16-18፤ መሳ 5፥4-5፤ 2ሳሙ 22፥8-16፤ መዝ 18፥7-15፤ 68፥8፤ ዕብ 12፥18)። ከዚያም በኋላ ትንሽ ሹክሽክታ፤ የቀስታ ድምፅ፤ በጣም ዝቅ ያለ ድምፅ መጣ። ኤልያስም ወዲያው ዐወቀው። እግዚአብሔር ነበር! ለኤልያስ እንዴት ያለ ትምህርት ነበር! እግዚአብሔር ሁልጊዜ አስደናቂ በሆነ ሁኔታ ውስጥ አይሠራም!

ኤልያስም ፊቱን በመጥናጸፊያው ሸፍኖ በአክብሮት አኳኋን ከዋሻው ውስጥ ወጣ። እንደ ገና መለኮታዊው ጥያቄ መጣ፡- “ኤልያስ ሆይ እዚህ ምን ታደርጋለህ?” የሚል። የኤልያስ መልስ ከበፊቱ ጋር ተመሳሳይ ነበር (ከቀ. 10 ጋር ያነጻ)። ለመማር ምን ያህል ዳተኛ ነበር! ይሁን እንጂ እርሱ የተናገረው አብዛኛው እውነት ነበር። ምንም እንኳ ውድቀት ቢኖርበትም፤ በመሠረቱ ታማኝ ነበር፤ በእውነትም ደግሞ በእስራኤል ውስጥ ስደት በጣም በዝቶ ነበር። ለምን ብቸኝነት እንደ ተሰማው መረዳት ይቻላል።

15-18 እግዚአብሔርም እንደ ገና ከነቢዩ ጋር በቸርነት ተገናኘ። እርሱ በመንፈሳዊ ሕይወቱ ከእግዚአብሔር ጋር በነበረው አካሄድ አቅጣጫውን ወደ ለወጠበት ስፍራ ወደ ሰሜን ግዛት ሊሄድ ነው። ኤልያስ ገና ለእግዚአብሔር የሚፈጽመው ሥራ አለ። ያም ሥራ ሦስት ዐይነት ነበር፡- (1) ዓለም ዐቀፍ ፓለቲካን በሚመለከት በደማስቆ የእስራኤል የዘወትር ጠላት በነበረው በቤንሃዳድ ምትክ አዛሄልን እንዲቀጣው ታዘዘ፤ (2) ብሔራዊ ጉዳይን በሚመለከት ኢዩ የሚቀጥለው ንጉሥ እንዲሆን መቀባት ነበረበት፤ እና (3) በመንፈሳዊ ጉዳይ ኤልሳዕ የእርሱ ተተኪ እንዲሆን መመደብ ነበረበት።

ሦስቱ ጣምራ ምደባዎች በልዩ ሁኔታ እርስ በርስ የተያያዙ ነበሩ። የኢዩ ሥራ የአዛሄልን ያግዛል፤ ማለትም ከአዛሄል የማጥራት ርምጃ አምልጦ ወደ እስራኤል የሚገባውን ኢዩ ይገድለዋል። በተራው ከኢዩ ግድያ የተረፈው ደግሞ የኤልሳዕን መንፈሳዊ ፍርድ ያገኛል። መጽናናት ያገኘውን ነቢይ በይበልጥ ለማደፋፈር እግዚአብሔር ሐሳቡን በቀጥታ ገለጸ፡- በእስራኤል ውስጥ ገና ሰባት ሺህ እውነተኛ አማኞች ነበሩ።

7. ኤልያስና የኤልሳዕ ጥሪ (19፥19-21)

19-20 በኤልያስ የምደባ ተልእኮ ውስጥ ቁልፍ የነበረው ሰው ኤልሳዕ ስለ ነበረ ኤልያስ በመጀመሪያ እርሱን ፈለገው። ኤልሳዕን በዕርሻ ሥራ ላይ ተሠማርቶ አገኘው። ኤልያስም በድንገት ወደ እርሱ መጣና መጥናጸፊያውን በኤልሳዕ ላይ ጣለበት። ይህም ለትንቢቱ ጥሪ ምሳሌ ነበር። ኤልያስ ራሱ አንድም ቃል ሳይናገር ወደፊት ቀጠለ። ኤልሳዕ ወደ ልቡ ሲመለስ ኤልያስን ተከትሎ ሮጠና ቤተሰቡን ለመሰናበት እንዲፈቀድለት ጠየቀው። የኤልያስ መልስ ኤልሳዕን የጠራው እርሱ ራሱ እንዳልነበረ የሚያመለክት ነው፤ ጥሪው ከእግዚአብሔር በመሆኑ ኤልሳዕ ያንን ጥሪ መከተል ወይም አለመከተል የራሱ ውሳኔ ነበር።

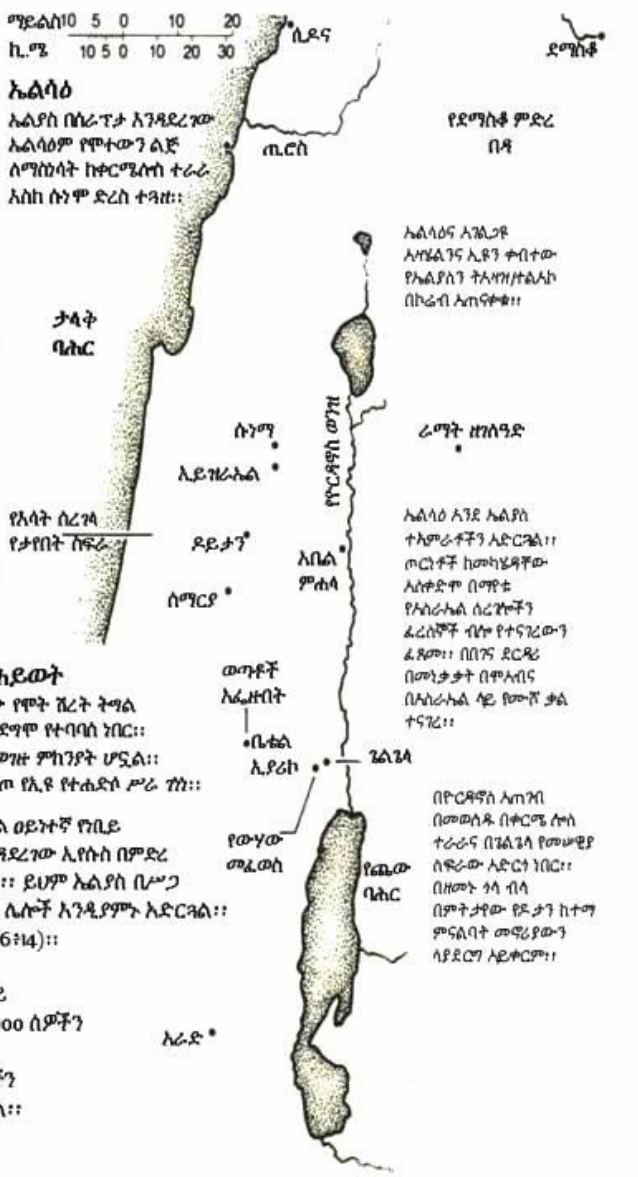
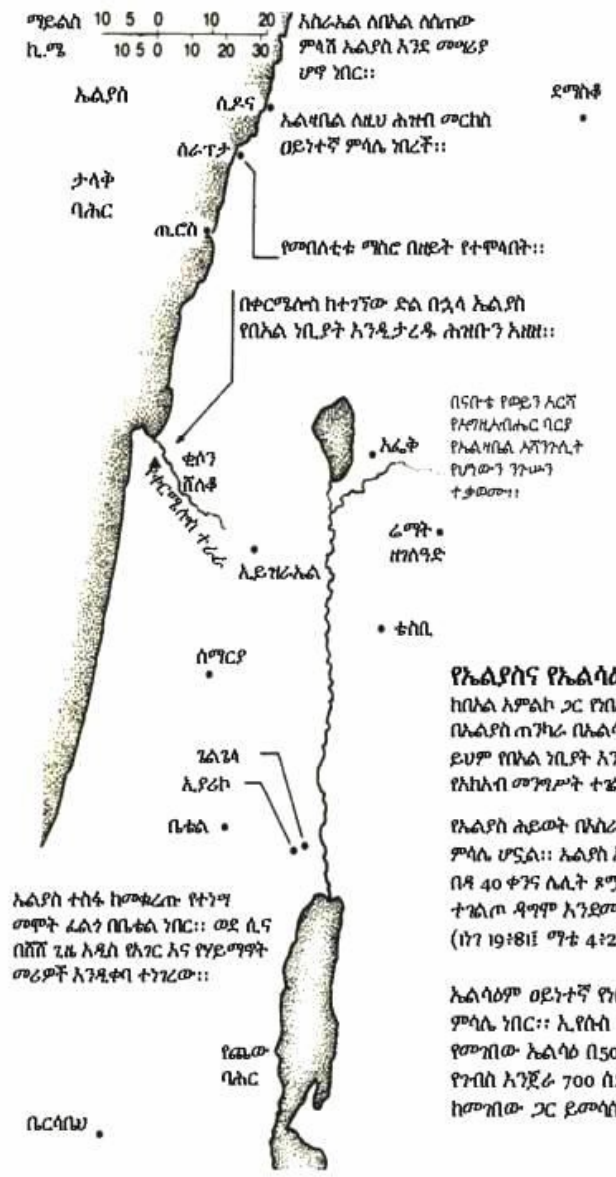
21 ኤልሳዕ ለእግዚአብሔር የቄረጠ ሰው ነበር። ኤልያስን ተሰናበተና ከቤተ ሰብና ከንደኞቹ ጋር የመሰነባበቻ ግብዣ ለማድረግ ወደ ቤቱ ተመለሰ። ሥጋው በኤልሳዕ በራሱ የዕርሻ መሣሪያ ተቀቀለ። በዚህ ዐይነትም ያለፈውን ኑሮውን በኋላው አቃጠለው። ከዚህ በኋላ እግዚአብሔርን ያገለግላል። ይሁን እንጂ፤ ከሁሉ በፊት ስለ ራሱ ከኤልያስ መማር ይኖርበታል።

ሐ. አክባብና በሰማርያ የተደረገው ዘመቻ (20፥1-43)

1-6 በደማስቆ አካባቢ የእስራኤል ንጉሥ የዘላለም ጠላት የነበረው ቤንሃዳድ በረኃብ የደከመችውን እስራኤልን ከገጸ ምድር

ለማጥፋት ዕድል ያገኘ መስሎ ታየው። ሆኖም ሁለት የሚሆኑ ነገሥታትን የያዘ ኅብረት ሰብስቦ ወደ ደቡብ በመሄድ ሰማርያን ፈጥሮ ከበባት። አክዓብንም በይበልጥ ለማዋረድ ብሩንና ወርቁን እንዲሁም ምርጥ የሆኑትን ሚስቶቹንና ልጆቹን እንዲሰጠው መልእክተኞችን ላከበት። አክዓብም የእርሱን ጥያቄ ለመፈጸም

ያለአንዳች ማንገራገር በተሰማማ ጊዜ፤ ቤንሃዳድ ተጨማሪ መብት በመጠየቅ ዋጋ ያላቸውን ነገሮች ሁሉ ለመውሰድ ቤተ መንግሥቱንና የአክዓብን ሹምምት ቤቶች ለመበርበር እንዲችል ጠየቀ።

የኤልያስና የኤልሳብ ሕይወት
ከበክል ለምልኮ ጋር የነበረው የሞት ሽረት ትግል በኤልያስ ጠገኑ በኤልሳብ ደግሞ የተባባሰ ነበር። ይህም የበክል ነቢያት አንዳወገዙ ምክንያት ሆኗል። የአክላብ መንግሥት ተፈላጊው የኢየሱስ የተሰጠው ሥራ ገዘ።

የኤልያስ ሕይወት በአስራኤል ዐይነተኛ የነቢይ ምሳሌ ሆኗል። ኤልያስ አንዳደረገው ሊየሱስ በምድር በዳ 40 ቀንና ሌሊት ጽጟል። ይህም ኤልያስ በሥጋ ተገልጦ ዳግሞ አንደመጣ ሌሎች አንዲያምኑ ሊድርዳል። (ነገ 19፤8፤ ማቴ 4፤2፤ 16፤14)።

ኤልሳብም ዐይነተኛ የነቢይ ምሳሌ ነበር። ሊየሱስ 5000 ሰዎችን የመገበው ኤልሳብ በ50 የገብስ አንጀራ 700 ሰዎችን ከመገበው ጋር ይመሳሰላል።

7-12 አክዓብ በዚህ ጥያቄ ስለ ተደናገጠ የአገሩን ሽማግሌዎች ሰበሰበ። እሺ እንዳይል በሽማግሌዎቹ ከተመከረ በኋላ አክዓብ እምቢታውን ለቤንሃዳድ ላከበት። የሶርያውም ንጉሥ ሦስተኛ መልእክት ለአክዓብ በመላክ ለእርሱ ሰዎች ለእያንዳንዳቸው አንድ አንድ እፍን ዐፈር እስከማይገኝባት ድረስ ሰማርያን ፈጽሞ እንደሚያጠፋት በጥብቅ ዛታበት። የአክዓብ ምሳሌያዊ ምላሽ ለቅርብ ምሥራቁ አካባቢያዊ የጥበብ አነጋገር ዐይነተኛ መግለጫ ነበር። “ታጥቆ ለጦርነት የሚወጣ ሰው የጦር ትጥቁን እንደ ፈታ ሰው መደንፋት የለበትም” አለው (ከቀ. 11 ጋር ያንጻ)። ቤንሃዳድም “መልእክቱ ደረሰው።” ቀጣው ነደደና ለጥቃት እንዲዘጋጁ ትእዛዝ ሰጠ።

13-14 ቤንሃዳድና ዐብረውት የነበሩት ሰዎች በከባድ መጠጥ ድፍረታቸውን በሚያጠናክሩበት ወቅት፤ አክዓብ አንድ የእግዚአብሔር መልእክተኛ ተቀበለ። አንድ ያልታወቀ የእግዚአብሔር ነቢይ መጥቶ ጥቃቱን ይመሩ ዘንድ

የየአውራጃዎቹ አዛዦች የሆኑትን ምርጥ ሹማምት ቢጠራቸው እግዚአብሔር ድልን እንደሚሰጠው ንጉሡን መከረው።

15-21 አክዓብ በወጣት መኮንኖቹ መሪነት በቀትር በወጣ ጊዜ፤ በትንቢቱ ቃል መሠረት የሶርያ ንይሎች በቀላሉ ተመቱ። ሶርያውያኑ ከባድ የሆነ የሰውና የቀጣቀስ ጉዳት የደረሰባቸው ሲሆን ቤንሃዳድ ብቻ ለጥቂት በሕይወት አመለ። ርግጥ ነው፤ የማይቻል ሁኔታ ውስጥ እንደዚህ ያለ መለኮታዊ መታደግን ማግኘት እግዚአብሔር ለእርሱና ለእስራኤል ሕዝብ ስለሚያደርገው ጥበቃ አክዓብን ማሳመን ነበረበት። ዳሩ ግን ነገሩ እንደዚህ አልነበረም።

22-25 አክዓብ ድልን ከተቀዳጀ በኋላ ነቢይ እንደ ገና ተመልሶ መጣና ቤንሃዳድ በሚቀጥለው ዓመት ተመልሶ መምጣቱ የማይቀር ስለ ሆነ አክዓብ መከላከያውን እንዲያጠናክር ነገረው። ማስጠንቀቂያው ተቀባይነት አግኝቶአል፤ ምክንያቱም በዚያኑ ወቅት እንኳ የቤንሃዳድ አማካሪዎች የእስራኤል አማልክት

የከራብታ አማልክት ስለ ሆኑ፤ እስራኤል በጦር ሜዳ ትሸነፋለች እያሉ ይመክሩት ነበር። ለቤንሃዳድ የሚያስፈልገው የተሸነፋትን የጦር መከራከሪያ በወዳዲስ አዛዦች መተካት፤ ሌላ የጦር ሠራዊት ማቋቋምና በሜዳ ውስጥ የጦርነት ስፍራ መምረጥ ብቻ ነበር።

26-31 ሁለቱም ነገሥታት የየራሳቸውን አማካሪዎች ምክር በመከተል በአፌቅ ሸለቆ ፊት ለፊት ለጦርነት ተፋጠጡ። ምንም እንኳን የእስራኤላውያን ንይሎች በቁጥር እጅግ ያነሱ ቢሆንም፤ ሶርያውያን የአርሱን ንይል በከራብታ ብቻ በመወሰናቸው ለሸንፈት እንደሚደርጋቸው እግዚአብሔር በነቢዩ አማካይነት ለአክባብ ቃል ገባለት።

በቀጠለው ውጊያ የቤንሃዳድ ሠራዊት ከሞላ ጉደል ተደመሰሰ። ከጦር ሜዳ ካመለጡት እንኳ አብዛኞቹን የአፌቅ ቅጥር ተንዶ ገደላቸው። ቤንሃዳድና አማካሪዎቹ በአንዲት አልፍኝ ውስጥ ተሸሽገው ሳሉ የሶርያው ንጉሥ አንድ ዐዲስ ምክር አገኘ። ምክሩም የእስራኤላውያን ነገሥታት በርኅራኄ ልባቸው የታወቁ ስለ ሆኑ፤ ንጉሣዊ አጅቡ የንስሐ ማቅ ሰብሶ ወደ አክባብ ቢሄድ ምናልባት ሊምረው ይችላል የሚል ነበር።

32-34 በዚህም መሠረት፤ የቤንሃዳድ አማካሪዎች የምሕረት ተማጽኖ ይዘው ወደ አክባብ ሄዱ። እነርሱም አላፈሩም፤ ምክንያቱም ቤንሃዳድ ለዕርቅ እንዲጠራ አክባብ ስለ አዘዘ ነው። ቤንሃዳድ ቀድሞ አባቱ ከእስራኤል ወስዶት የነበረውን መሬት እንደሚመልስና (ከ15፥20 ጋር ያነጻ) አንዳንድ የንግድ መካከሻዎችን እንደሚያደርግ በገለጸ ጊዜ፤ አክባብ ከቤንሃዳድ ጋር ስምምነት አደረገና ለቀቀው። አክባብ ይህን በማድረጉ ተአምራዊ ድልን ከሰጠው ከእግዚአብሔር ይልቅ ራሱ የፍላጎት ተመንና በዓለም ሁኔታ ላይ መደገፉ ነበር። አክባብ ለቤንሃዳድ ላሳየው ልልነት አንዱ ምክንያት በዚያን ጊዜ የነበረውን የፖለቲካ ሁኔታ በመገምገም ላይ የተመሠረተ ነበር። በዚያ ወቅት አሦር በሶርያ ነገዶች ላይ ለመዝመት እየተንቀሳቀሰች ነበር። አክባብ ንይሎቹን ከቤንሃዳድ ጋር በማስተባበር ሦርያውያንን ለመቋቋም በቂ የሠረገላና የእግረኛ ሠራዊት ንይል ለማግኘት ተስፋ አድርጎ ነበር።

35-40^ሀ አክባብ ለቤንሃዳድ ያሳየው ልልነትና በራስ ብቻ መተማመኑ የእግዚአብሔርን ተማሣጽ ሳያገኙ የሚታሰፉ አልነበሩም። እግዚአብሔር ከአክባብ ጋር ለመገናኘት እንደ ገና ነቢይን አስነሣ። ይህም ነቢይ በእግዚአብሔር ትእዛዝ አንዱን ንደኛውን ምታኝ አለው፤ ሁለተኛውም ነቢይ መለኮታዊውን ትእዛዝ ባለመፈጸሙ ወዲያውኑ አንበሳ ገደለው። የመጀመሪያው ነቢይ የሚመታውን ሌላ ነቢይ አገኘ። በዚህም ከቄሰለ በኋላ ራሱን በመደበቅ አክባብን ይጠብቅ ጀመር። ንጉሡም በሚያልፍበት ጊዜ ነቢዩ በጦርነት የቄሰለና እስረኛን እንዲጠብቅ የታዘዘ በመምሰል እስረኛው ቢጠፋበት በሞት እንደሚቀጣ ወይም ብዙ ገዝብ እንደሚከፍል የተነገረው መሆኑን ለንጉሡ ገለጸ። መጥፎ አጋጣሚ ሆነና ሳያውቅ እስረኛው እንደ አመለጠው ገለጸ።

40^ለ-43 ምሕረት የለሽ የነበረው አክባብም የሞት ቅጣቱን አጸደቀ። በዚያም ቅጽበት ነቢዩ ራሱን ለንጉሡ ገለጠ። የነቢዩ ድርጊት ምሳሌያዊ ነበር። እስረኛው እንዲያመልጥ የፈቀደለት አክባብ ስለ ነበረ ራሱ ትክክል ነው ብሎ በፈረደው ፍርድ ንጉሡ በሕይወቱ ዋጋ ይከፍልና እስራኤል ጉዳት ይደርስባታል። ንጉሡም ከጦርነቱ በድል አድራጊነት ሰማርያ ወደ ነበረው ቤተ መንግሥቱ ሲመለስ ተበሳጭቶና ተቈጥቶ ነበር።

መ. አክባብና የናቡቱ የወይን አትክልት ቦታ መወሰድ (2፥11-129)

1-5 የአክባብ የመገምገሚያ ዐይን አይዝራኤል ከነበረው የቤተ መንግሥት መዝናኛ ጉን ወደ ነበረ ወደ አንድ ምርጥ የወይን አትክልት ቦታ ተሳበ። ይህንን የወይን ቦታ ለራሱ የአትክልት ቦታ ለማድረግ ተመኘው፤ ስለዚህ ይህንን ቦታ ከባለቤቱ ከናቡቱ ለመግዛት ወይም በምትኩ ሌላ ለመስጠት ሐሳብ አቀረበ። ናቡቱም ለእግዚአብሔር ሕግ በመታዘዝ (ከዘሌ 25፥23-28፤ ዘኁ 36፥7-12 ጋር ያነጻ) ከአባት የወረሰሁትን ቦታ አልሰጥም ባለ ጊዜ፤ አክባብ ተቈጥቶ ወደ ቤተ መንግሥቱ ተመለሰ።

በዚያም አኩርፎ በዐልጋው ላይ ፊቱን ወደ ግድግዳው አዙሮ፤ ምግብም አልበላም ብሎ ሳለ ኤልሳቤል አየችው።

6-8 ኤልሳቤልም ስትጠይቅ ናቡቱ የአክባብን ፍላጎት ስላልፈጸመለት እንደ ሆነ ተረዳች። እርስዋም ንጉሡ ቢያቅተውም እንኳ እንዲህ ያሉትን ችግሮች ለመፍታት እንደምትችል ለንጉሡ ካረጋገጠችለት በኋላ ኤልሳቤል በናቡቱ ላይ ተንኮል በማቀድ በአክባብ ስም ደብዳቤ ጽፋ ለመንደሩ ሽማግሌዎች ላከች።

9-10 ቅጣቱ መለወጥ የሚያስፈልገው (ከዘሌ 4፥13-21፤ ከዘዳ 21፥1-9፤ ከ2ዘና 20፥2-4፤ ኢዮኤል 1፥14-15 ጋር ያነጻ) አንድ ታላቅ ኃጢአት በከተማው እንደ ተፈጸመ ተቈጥሮ (ከ1ሳሙ 7፥6 ጋር ያነጻ) የአጥቢያ ፍርድ ቤት የሚመስል ይዘት ያለው (ከዘዳ 16፥18 ጋር ያነጻ) የሽማግሌዎችና የመኪንንቶች ስብሰባ በአንድ በተወሰነ ቀን የጸምና የጽሞና ጉባኤ እንዲጠራ ተፈልገ። ሁለቱ ከሳሾች እርሱን በቀላሉ ለመጠቁም እንዲችሉ ናቡቱ ከፍ ባለ ስፍራ ላይ እንዲቀመጥ ተፈልጎ ነበር። ናቡቱ ተሰማኒነት የነበረው ሰው ሳይሆን አይቀርም፤ ስለሆነም በስብሰባው ላይ ለእርሱ የተሰጠው ከፍተኛ ስፍራ ጥርጣሬን አይፈጥርም ነበር።

በናቡቱ ላይ የተሠነዘረው ክስ ጣምራ ክስ ነበር። እግዚአብሔርንና ንጉሡን ሰድቦአል የሚል ነበር። ለእንደዚህ ዐይነት ድርጊት የሚሰጠው ቅጣት ከከተማው ውጭ (ዘሌ 24፥14፤ ዘዳ 22፥24) በድንጋይ ተወግሮ መሞት ነበር (ዘዳ 13፥10-11፤ 17፥5)። ትክክለኛው አካሄድ ምስክርዊት እጃቸውን በተከሳሹ ላይ ጭነው የመጀመሪያውን ድንጋይ እንዲወረውሩ የሚጠይቅ ነው። በድንጋይ ወግሮ መግደል የመላው ማኅበረ ሰብ ኅላፊነት እንደመሆኑ መጠን የቀረው ሕዝብ በድንጋይ መውገሩን ይቀጥላል።

11-16 የንግሥቲቱ መመሪያ ተግባራዊ ሆነ። ማንም በሕይወት ያለ ሰው የመሬቱን የባለመብትነት ጥያቄ እንዳያነሣ የናቡቱ ልጆችም በዚያኑ ጊዜ ተገደሉ (ከ2ነገ 9፥26 ጋር ያነጻ)። ኤልሳቤልም ናቡቱ መሞቱን በሰማች ጊዜ አክባብ ወዲያውኑ ንብረቱን በእጁ አስገባ። የሚያሳዝነው ነገር አክባብ ናቡቱ እንዴት እንደ ሞተ ወይም ንብረቱ በንጉሣዊው ጥያቄ መሠረት እንዴት ሊገኝ እንደ ቻለ ለመጠየቅ እንኳ ግድ የነበረው መሆኑን ቅዱሳት መጻሕፍት አለማመልከታቸው ነው።

17-20^ሀ እንደ ገና አንድ ጊዜ ደግሞ ኤልያስ አክባብን እንዲገናኘው ተጠራ። እዚህ ላይ አክባብ ኤልያስን “እስራኤልን የምታውክ” አላለውም፤ ዳሩ ግን “ጠላቱ ሆይ” አለው። በደሉ ሕሊናውን በኃይል ስለ ተጫነው፤ ኤልያስ ወደዚያ የመጣው ሊኮንነው መሆኑን እንደ ተገነዘበ ጥርጥር የለውም።

20^ለ-24 ኤልያስም የእግዚአብሔርን መልእክት በግልጽ ተናገረ። አክባብ ክፉትን ብቻ ለማድረግ ራሱን ስለ ሸጠ የእግዚአብሔር የማይቀር ፍርድ ይመጣበታል። የናቡቱን ደም ውሾች በላሰብት በዚያው ስፍራ በአክባብም ላይ እንዲህ ያደርጉበታል። አም፤ አክባብና የእርሱ ቤት በጣዖት አምልኮ የእርሱ ቀደምት እንደ ነበሩት እንደ ሁለቱ የመጀመሪያ ሥርወ መንግሥታት ቤቶች ሁሉ ይጠፋሉ። መለኮታዊው ፍርድ አስከፊ የሆነ ጭፍጨፋና ዕርድ እንደሚኖር አመልክቶአል። ኤልሳቤልም አታመልጥም፤ በኢይዝራኤል ቅጥር አጠገብ ውሾች ሥጋዋን ይበሉታል።

25-26 በአክባብ ላይ የተሰጠው መለኮታዊው ግምገማ በግልጽ የተቀመጠ ነው። አክባብ ከእስራኤላውያን ነገሥታት ሁሉ ይልቅ እጅግ መጥፎ ሰው ነበር። ክፉ በሆነችው አረማዊት ሚስቱ ፍጹም ቁጥጥር ሥር የነበረ በመሆኑ፤ በክፉትና በመንፈሳዊ አመንዝራነት በእስራኤል ውስጥ አንዳችም ተወዳዳሪ አልነበረውም።

27-29 አክባብ ማቅ በመልበስና በመጸም ለእግዚአብሔር ተግሣጽ ጠንክር ያለ ምላሽ ሰጠ። ስለዚህ እግዚአብሔር ንጉሡን በሚመለከት ለኤልያስ አንድ ቃል ላከ። እርሱ ራሱን ስለ አዋረደ የተደነገገው ቅጣት እስከ ልጁ የሕይወት ዘመን ድረስ ይዘገያል። ይሁን እንጂ ለተንኮለኛዬቱ ለኤልሳቤል የሞት መዘግየት አይፈቅድላትም።

የንጉሡ ጸጸት ክልቡ ነበር፤ አክባብ በመለኮታዊው መልእክት ወደ በጎ ሊለወጥ ይችላል ነበር። ስለዚህ

እግዚአብሔር ከትእግሥቱ የተነሣ ለንጉሡ ሌላ ዕድል ሰጠው። ይሁን እንጂ ወደ እውነተኛ የሕይወት ለውጥ ሊመሩ የሚችሉትን የቅንነት ንስሐንና እውነተኛ እምነትን የሚያስገኝ መሠረታዊ የባሕርይ ለውጥ በአካባቢ ውስጥ መኖሩን የሚያመለክት ነገር የለም። በተቃራኒው ያለ አግባብ የወሰደውን የወይን ቦታ መመለስ ይቅርና የጣዖት አምልኮ መንገዱን እንኳ መቀየሩን የሚያመለክት ነገር የለም። ምስጋና ቢስና ደንታ ቢስ ለሆነ ትውልድ እንኳ ወሰን በሌለው ምሕረት የሚመልስ እንዲህ ያለ አፍቃሪ አምላክ እንዴት ችር ነው!

ሠ. አካባቢና የሬማት ዘገለግድ ዘመቻ (22፥1-40)

1 የሶርያው ጦርነት ከተካሄደ ከአንድ ሦስት ዓመት በኋላ (ምዕ 20) ምናልባትም የተባባሩት የሶርያውያንና የዕብራውያን ንጉሶች ስልምናሶር ሣልሳዊን በቃርቃር በተቋቋሙበት ዓመት መጨረሻ አካባቢ (853 ዓቅክ)፤ አካባቢ ከዮርዳኖስ በስተ ምሥራቅ ያለውን በገለግድ የሚገኘውን ሬማትን ለማስመለስ ፍላጎት ዐደረሰት። ምንም እንኳ ቤንሃዳድ ለአካባቢ ተገዢ በመደረጉ ምክንያት መሬቱ ለእስራኤል እንዲመለስ የተወሰነ ቢሆንም፤ ከአሦር ጋር በነበረው ጉዳይ ምክንያት ምናልባት እስራኤላውያን መሬቱን መልሰው ለመያዝ ሳይቻላቸው ቀርቶ ይሆናል። ይሁን እንጂ፤ የነበረው ጥላቻ ረገብ በማለቱና የቤንሃዳድም ወታደራዊ ጦንቻ ለዘብ በማለቱ የሬማት ዘገለግድ ስትራቴጂያዊ ጠቀሜታ እየጉላ መጣ።

2-5 የይሁዳ ንጉሥ ኢዮሣፍጥ አሁን የቃርቃር ጉዳይ ስለ ዐለፈ ምናልባት ዓለም ዐቀፋዊውን ሁኔታ ለመገምገም የአሁኑን ባል አካባቢን ለመጉብኝት ወደ ሰሜን በሄደ ጊዜ፤ አካባቢ በሐሳብ ላይ ሆኖ አገኘው። ስለ ሬማት ዘገለግድ የነበረውን ጭንቀት ለሹማምቱ ካካፈላቸው በኋላ አካባቢውን መልሶ ለመያዝ በሚካሄደው ዘመቻ ይተባበረው እንደ ሆነ አካባቢ አዮሣፍጥን ጠየቀው። ኢዮሣፍጥም በቅጽበት እርሱ ራሱም ሆነ የእርሱ ንጉሶች እንዲሁም የሥንቅና ትጥቅ አቅርቦቱ የአካባቢ እንደ ሆነ ከገለጸለት በኋላ ወዲያው በጉዳዩ ላይ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ እንደሚፈልግ ጨምሮ ተናገረ።

6-14 በዚህም መሠረት አካባቢ የራሱን ነቢያት ጠራቸው። ምናልባት ኢዮርብምም በመሠረተው የመንግሥት ሃይማኖት ውስጥ የነበሩ ሌሎች አራት መቶ ነቢያትን ሳይሰባስብ አይቀርም። እነዚህ በሙሉ በሚመጣው ዘመቻ አካባቢ ድል እንደሚያደርግ ተነበዩ። ከእነርሱ መካከል አንዱ ሴዴቅያስ የተባለ የክንዓና ልጅ የተባበሩት የእስራኤላውያን ንጉሶች በሬማት ዘገለግድ ሶርያውያንን ወግተው ይገድሉአቸዋል በሚል ምሳሌነት እንዲያገለግል የብረት ቀንዶችን አበጀ። ይሁን እንጂ፤ ኢዮሣፍጥ በእነዚህ ሕጋዊነት በሌለው የአምልኮ ሥርዐት ውስጥ በነበሩ የውሸት ነቢያት ርግጠኝነት ስላልተስማው፤ አንድ የእግዚአብሔር ነቢይ ይኖር እንደ ሆነ ጠየቀ። አካባቢ ሊቀርብ የቻለው አንድ ነበር። እርሱም ሚክያስ የተባለ የይምላ ልጅ ሲሆን ሁልጊዜ በንጉሡ ላይ ክፉ ስለሚናገር ንጉሡ የሚጠላው ሰው ነበር። ይሁን እንጂ፤ ኢዮሣፍጥ አጥብቆ ስለ ጠየቀ ሚክያስ ተጠራ። እርሱም ወደሚጠብቁት ነገሥታት በመጣ ጊዜ፤ ሌሎቹ ነቢያት በሙሉ መልካም ዕድልን ስለ ተነበዩ፤ እርሱም በዚሁ እንዲስማማ ማስጠንቀቂያ ተሰጠው። ሚክያስ እውነተኛ የእግዚአብሔር ነቢይ ስለ ነበረ፤ እግዚአብሔር እንዲናገር ያዘዘውን ብቻ እንደሚናገር ገለጸላቸው።

15-23 በመጀመሪያ ሚክያስ ለአካባቢ “ዘምተህ ድል አድርጋት” ብሎ ነገረው። አካባቢም አሽመር መሆኑ ገባውና እውነተኛውን ነገር ፈለገ። ሚክያስም በሁለት ምሳሌያዊ ራእዮች መለሰ። የመጀመሪያው ምሳሌ እስራኤል ሁሉ እረኛ እንደሌላቸው በጎች በተራራ ላይ ተበትነው ወደ ቤታቸው ለመሄድ መንገድ ሲፈልጉ የሚያሳይ ነበር። በሁለተኛው ምሳሌ ሚክያስ ሰማያዊን ትርኢት የገለጸ ሲሆን፤ በዚህም አካባቢ በጦርነት ይሞት ዘንድ ወደ ሬማት ዘገለግድ እንዲሄድ የሚያደርገው ከሁሉ የተሻለው መንገድ የትኛው እንደ ሆነ እግዚአብሔርና ሠራዊቱ የሚወያዩበትን ሁኔታ የሚገልጽ ነበር። በዚህም መሠረት በውሸት መንፈስ የተያዙ የሐሰት ነቢያት በሚመጣው ጦርነት ድልን እንደሚግኝ በማረጋገጥ የአካባቢን የግል ምኞት እንዲደግፉ ተወስኖ ነበር።

24-25 የሚክያስ መልእክት ግልጽ ነበር። የአካባቢ ነቢያት ተሳስተዋል፤ አካባቢ የሚሄደው ለሽንፈትና ለሞት ነበር። በዚህ ጊዜ የክንዓና ልጅ ሴዴቅያስ ከጎፍረት የመዳን ርምጃን ለመውሰድ ወሰነ። የእግዚአብሔር መንፈስ እርሱን ዐልፎ እንዴት ወደ ሚክያስ እንደ ሄደ በመጠየቅ ሚክያስን በጥፊ መታው። ሚክያስ ለሴዴቅያስም የትንቢት ቃል ነበረው። ሴዴቅያስ የሚክያስ ትንቢት እውነት መሆኑን በደንብ የሚረዳው በዚያን ቀን ከጠላት ለመዳን ወደ አንድ ክፍል ውስጥ በሚደበቅበት ጊዜ ይሆናል።

26-28 አካባቢም በደንና እስኪመለስ ድረስ ሚክያስን አነስተኛ የዕለት ምግብ እየሰጡ በእስር ቤት እንዲያቁዩት አዘዙ። ሚክያስም ለንጉሡና ለተሰበሰቡት ሰዎች አንድ የመጨረሻ ቃል ተናገረ። አካባቢ በደንና ከተመለሰ እግዚአብሔር በሚክያስ አልተናገረም ማለት ነው!

29-33 የሚክያስ ማስጠንቀቂያ ቢኖርም፤ ኢዮሣፍጥ ከአካባቢ ጋር ወደ ጦርነቱ ሄደ። አካባቢ ምንም እንኳ የሚክያስን ትንቢት ቢንቀውም፤ እንደ ቀላል ነገር አልቈጠረውም። ምክንያቱም ኢዮሣፍጥ በሙሉ ንጉሣዊ አሰባስቦ ወደ ጦርነቱ ቢወጣም እንኳ አካባቢ ራሱን ሰውሮ ነበር። ኢዮሣፍጥ በአካባቢ ዕቅድ መስማማቱ ሕይወቱን ሊያሳጣው ነበር። ቤንሃዳድ የእስራኤልን ንጉሥ እንዲፈልጉት የጦር አዛዦቹን በጥብቅ አዘዛቸው ነበርና። ስለሆነም የአካባቢ ልልነት (ከ20፥34:42 ጋር ያነጻ) ከባድ ዋጋ አስከፈለው። የቤንሃዳድ ሰዎች ኢዮሣፍጥ አካባቢን መስለዋቸው የይሁዳውን ንጉሥ ለመግደል ሲደርሱበት ጨኸቱን በሰሙ ጊዜ የተከተሉት ሌላ ሰው መሆኑን ተረዱ።

34-36 ይሁን እንጂ አካባቢ ከትንቢቱ ቃል አያመልጥም። “በሙሉ” የተወረወረች ቀስት ኢሳማዊን አገኘችና በአካባቢ ላይ ለሞት የሚያበቃ ቅስል ስላደረሰችበት ከጦርነት ውስጥ ወጣ። እርሱ ምንም እንኳ ብዙ ጉድለት ቢኖርበትም በጦርነት ውስጥ ፍርሀት አልነበረበትም። ወታደሮቹ በእርሱ መሞት ተስፋ እንዳይቈርጡ፤ አካባቢ በድን ለመሆን የተቃረበውን ሰውነቱን በሠረገላው ውስጥ አስደገፈው። በዚያም በጦርነቱ ላይ ፀሐይዋ ልትጠልቅ ስትል የአካባቢ ደም ቆመ። አካባቢ እንደ ፈራውና ሚክያስም እንደ ተናገረው ትንቢት ንጉሡ መሞቱ በታወቀ ጊዜ ሠራዊቱ ተበታተነ።

37-40 የሞተው ንጉሥ አስከሬን ወደ ሰማርያ ተመለሰና ተቀበረ። በደም የተለወሰው ሠረገላ አመንዝሮች በሚያዘውትሩበት ኩሬ በሚታጠቡበት ጊዜ፤ በተለያዩ ትንቢቶች እንደ ተነገረው (20፥42፤ 21፥19፤ 22፥17:20) ውሾች ደሙን ላሉት። በዚህ ዐይነትም ዝናው የጉደፈው አካባቢ በዝሆን ጥርስ የተለበጠውን ዝነኛ ቤተ መንግሥቱን ትቶ ዐለፈ። ልጁም አካዘያስ በምትኩ ነገሠ።

4. በደቡቡ ግዛት የኢዮሣፍጥ ዘመነ መንግሥት (22፥41-50)

41-42 ከአባቱ ከአሳ ጋር በተባባሪ ንጉሥነት ለሦስት ዓመት የገዛው ኢዮሣፍጥ በነጻነት መግዛት የጀመረው በእስራኤል ንጉሥ በአካባቢ በአራተኛው ዓመት (874-853 ዓቅክ) ወይም 870 ዓቅክ ነበር። የእርሱ ጠቅላላ ዘመነ መንግሥት ሃያ ዓምስት ዓመት አካባቢ ነበር (873-848 ዓቅክ)። የነገሥት ፀሐፊ የኢዮሣፍጥን ዘመነ መንግሥት በጣም አሳጥሮታል፤ የተመዘገቡት የእርሱ ረጅም አገዛዝ፤ ዐጭር ማጠቃለያ፤ የእርሱ መንፈሳዊ ሁኔታና እንቅስቃሴ፤ ዐጭር ግምገማና አሜሊቱ ከመጽፉ በፊት የተጠቀሱ ጥቂት ዓለም ዐቀፋዊ ሁኔታዎች ብቻ ናቸው። ስለ ኢዮሣፍጥ ዘመነ መንግሥቱን ሁኔታዎች በርከት ያለ ዘገባ የሚገኘው በ2ዜና 17፥1-21፥1 ነው።

43-46 የኢዮሣፍጥ መንፈሳዊ ሁኔታ በመሠረቱ መልካምና በአብዛኛው በእግዚአብሔር የተመሰገነ ነበር (ከ2ዜና 17፥3-4፤ 19፥4-7፤ 20፥3-13:32 ጋር ያነጻ)። እርሱ ለመንፈሳዊ ነገሮች የነበረው ትኩረት (2ዜና 17፥7-9) በፈጸማቸው ሃይማኖታዊና ማህበራዊ ተሃድሶዎች ተገልጧል (ከ2ዜና 17፥6፤ 19፥3-11 ጋር ያነጻ)። በዚህም መሠረት እግዚአብሔር ዘመነ መንግሥቱን ባረከለትና (2ዜና 17፥1-6:12-18፥1) በመላው የአካባቢው አገሮች ዘንድ ዕረፍትንና ክብርን ሰጠው (2ዜና 17፥10-11፤

20፥28-30)። ይሁን እንጂ እርሱም የጣዖት አምልኮን መሉ በሙሉ አላጠፋም (2ዜና 20፥33)፤ ደግሞም የእርሱ ልጅ ኢዮራም ከአክዓብ ልጅ ከጐቱልያ ጋር የፈጸመው ጋብቻ በይሁዳ ውስጥ አሳዛኝ ሁኔታን ፈጥሮ ነበር (2ነገ 8፥18-19፤ 11፥1-3፤ 2ዜና 21፥6-7፡11)።

በመለኮታዊው ዘገባ ውስጥ ሦስት ሌሎች አሳዛኝ ድርጊቶች ተጠቅሰዋል፡- (1) የሚክያስ ማስጠንቀቂያ እያለ ኢዮሳፍጥ ከአክዓብ ጋር ወደ ፊማት ዘገለግሎ ለጦርነት ሄደ (ከ2ዜና 18፥28-19፥3 ጋር ያነጻ)፤ (2) ከዚያም በኋላ ከአክዓብ ጋር መጥፎ ውጤትን ወደሚያስከትል የንግድ ሽርክና ውስጥ ገባ (2ዜና 20፥35-37)፤ እና (3) እንደ ገና ደግሞ ከዮርዳኖስ ማዶ በተደረገው ዘመቻ ከኢዮራም ጋር ሄደ (2ነገ 3፥6-27)።

47-49 ታሪካዊው ማስታወሻ ምናልባት ኢዮሳፍጥ በዴጽዮን ጋብር የንግድ እንቅስቃሴን ለምን እንደ ገና እንደ ጀመረ ለመግለጽ የታሰበ ሳይሆን አይቀርም። በ2ዜና 20 እንደ ተዘረዘረው የኤዶም ደካማነት ኢዮሳፍጥ በዮርዳኖስ ማዶ የኅብረት ጦር ላይ በተቀዳጀው ድል ምክንያት ሊሆን ይችላል። ኢዮሳፍጥ ከአክዓብ ጋር ያደረገው የንግድ ስምምነት በነቢዩ በአልዓዛር

አማካይነት በእግዚአብሔር የተወገዘ ነበር (2ዜና 20፥36-37)። አክዓብ ከሐዲ በመሆኑ መርከቦቹ ሳይንቀሳቀሱ እንዲጠፉ እግዚአብሔር ማዕበልን ልኮባቸው ነበር። ኢዮሳፍጥ አስተዋይ ስለ ሆነ ለሁለተኛ ጊዜ በአክዓብ የቀረበለትን የንግድ ስምምነት ሐሳብ ሳይቀበል እንደ ቀረ ይታወቃል።

50 የኢዮሳፍጥ አሟሟት ማስታወሻ የእርሱ ቀጣይ ሕይወትና ታሪኩ በአናኒ ልጅ በኢዩ የታሪክ መዛግብት የተመዘገበ መሆኑን በመግለጽ እንዲጐላ ተደርጓል (ከ2ዜና 20፥34 ጋር ያነጻ)።

5. በሰሜኑ ግዛት የአክዓብ ዘመነ መንግሥት (1ነገ 22፥51-2ነገ 1፥18)

51-53 ምዕራፉ የሚደመደመው የአክዓብ ልጅ አክዓብ መንገሡን በሚገልጽ ማስታወሻና “አባቱ እንዳደረገው ሁሉ የእስራኤልን አምላክ እግዚአብሔርን ለቀጣ እንዲነሣሣ አደረገ” በሚል ማስታወሻ ነው።

ብሉይ ኪዳን በዐዲስ ኪዳን ውስጥ

የብሉይ ኪዳን ምንባብ	የዐዲስ ኪዳን ምንባብ	ርእሰ ጉዳይ
1ነገ 19፥10፡14፡18	ሮሜ 11፥3-4	የዳኑ ትሩፋን

2 መጽሐፈ ነገሥት

2 ነገሥት 1÷1-4 የአክሱስ ልጅ አካዝያስ (853-852 ዓቅክ) የአባቱን ክፉ ተግባር በመከተል፤ የእግዚአብሔር የፍርድ ቍጣ መጣበት (ነገ 22÷51-53)። መለኮታዊው ፍርድ ብዙ መልኮች አሉት፤ (1) በፖለቲካው በኩል አክሱስ ሲሞት ሞት በእስራኤል ላይ ዐመፅ ለማካሄድ ዕድል አገኘ። (2) በኢኮኖሚው በኩል አካዝያስ ከኢየሣፍጥ ጋር ሊመሠርት የሞከረውን የንግድ እንቅስቃሴ እግዚአብሔር አከሸፈው (ነገ 22÷47-48፤ 2ዜና 20÷36-37)፤ (3) በግል ሕይወቱ ረገድ አካዝያስ ከእልፍኙ ሰገነት ላይ ወደ ታች ወደ አደባባይ በመውደቁ ጤንነቱ ታውቶ ነበር።

አካዝያስ የአካሉ ጤንነት በሚያሠጋ ሁኔታ ላይ መሆኑን ተገንዝቦ ነበር። አብዛኛውን ጊዜ አንድ ሰው እንደዚህ ያሉ ሁኔታዎች ሲያጋጥሙት በውስጡ ያለው መንፈሳዊነት ይገልጻል። አካዝያስ በአባቱ የበኣል አምልኮ ተዘፍቆ ስለ ነበር፤ ከዚህ ሕመም ይፈወስ እንደ ሆነ የአቃሮንን የትንቢት ቃል ለማግኘት ወደ እርሱ መልእክተኞችን ላከ። ገና ጉዞአቸውን እንደ ጀመሩ አንድ ደረቅ የእንስሳ ቈዳ ለብሶ ወገቡን በቀበቶ የታጠቀ ቀጥ ያለ ሰው በመንገድ ላይ አገኛቸው። ሰዎቹ ገና ሳይረጋጉ ይህ ሰው ጠቅላላ ተልእኮአቸውን በማውገዝ የተላኩበትን ጉዳይ መልሱን ነገራቸው። ንጉሡ ከፍልስጥኤማውያን ሐሰተኛ አምላክ መመሪያ በመጠየቁ ስሐተት ሠርቷል፤ ለመፈወስ ተስፋ ማድረጉም ስሐተት ነበር፤ ምክንያቱም በክፋቱ እንደሚሞት የተረጋገጠ ነበር።

5-8 የሰውየው አስፈሪ ገጽታና አስደንጋጭ መልእክቱ መልእክተኞች ወደ ንጉሡ እንዲመለሱ አደረጋቸው፤ ከዚያም ሁኔታውን ሁሉ ለአካዝያስ ነገሩት። ንጉሡም ይህ የቍጣ ተግግጽ ከቴስሲያዊው ከኤልያስ መሆኑን ወዲያውኑ ዐወቀ፤ ንጉሡ ቢያንስ በዚህ ነገር ትክክል ነበር፤ ምክንያቱም የንጉሡን መልእክተኞች እንዲገናኙቸውና ከእግዚአብሔር የሆነውን ፍርድ እንዲነግራቸው እግዚአብሔር ኤልያስን ልከው ነበር። በንጉሣዊው ጓዳ የነበረው ምስጢራዊ ተልእኮና የተደበቀ የልብ ምኞት ከእውነተኛው የሰማይና የምድር ንጉሥ የተሰወረ አልነበረም። ይህ ነገር ለአካዝያስ እንዴት የሚያስፈራ ግንዛቤ ነበር! ይሁን እንጂ በጽሑፉ ዘገባ ውስጥ አካዝያስ ንስሐ መግባቱን የሚገልጽ ምንም ፍንጭ የለም። ይልቁንስ፤ ቀጥሎ ያለው ዘገባ የሚገልጸው ልቡ በገጢአት የተሞላና የደነደነ መሆኑን ነው።

9-10 አካዝያስ ኤልያስ የት እንዳለ ስላወቀ ይመስላል ወታደሮችን ላከና (ሳስፈለገ በንይል) ወደ ንጉሡ እንዲያመጡት አዘዛቸው። አካዝያስ የእርሱን ብልሹ ባሕርይ የሚከተሉትን ወታደራዊ አዛዦችና ቡድን ሳይመርጥ አልቀረም፤ ምክንያቱም እነርሱ ኤልያስ ወዳለበት ስፍራ ሲደርሱ ነቢዩ እጁን እንዲሰጥ ጠየቁት። ኤልያስም “የእግዚአብሔር ሰው” የሚለውን የነቢያት ማዕረግ አገኘ፤ በርግጥም የእግዚአብሔር ሰው ነበር! ነገሩ እንደዚህ ከሆነ በግዳጅ ላይ እንኳ ቢሆን እንዲህ ያለ ዐመፅ ተገቢውን ፍርድ ማግኘት ይኖርበታል፤ በቅጽበትም በኤልያስ ትእዛዝ እሳት ከሰማይ ወረደና አዛዦችንና ሰዎችን በላቸው።

11-14 የዐምሳ አለቃውና ዐምሳዎቹ ሰዎች ሳይመለሱ በመቅረታቸው፤ አካዝያስ ሌላ ከበሬቱ የባለ ትዕቢተኛ የዐምሳ አለቃ ከዐምሳ ወታደሮች ጋር ላከ፤ እነዚህም ተመሳሳይ ፍርድ አገኙ። በዚህ ወቅት ንጉሡ የእነዚያን ወታደሮች ዕጣ ፈንታ ዜና ሳይሰማ አልቀረም፤ ስለዚህ እንደ ገና ሦስተኛ አዛዦች ከዐምሳ ወታደሮች ጋር ላከ። አሁን የተመረጠው የተሻለ ጥበብ ያለው ነበር፤ ይህ አዛዦች ሰዎቹ ኤልያስን ባገኙት ጊዜ ሕይወታቸውን እንዲያተርፍላቸውና ከእነርሱ ጋር ወደ ሰማርያና ወደ ንጉሡ ዐብሮአቸው እንዲሄድ በእክብሮት ለመነት።

15-18 ኤልያስ በእግዚአብሔር ትእዛዝ መሠረት ከሰራዊት አዛዢ ጋር ወደ አካዝያስ ሄደና የእግዚአብሔርን ፍርድ ለንጉሡ በግልጽ ነገረው፤ የአካዝያስ ጉዳይ ያለቀ ነገር ነበር። የንጉሡ ልብ በአለማመንና በክፋት የጠጠረ ስለ ነበረ መሞቱ አይቀራ ነበር። ነገሩም እንደ ተባለው ሆነና አካዝያስ ልጅ ስላልነበረው ወንድሙ ኢዮራም በምትኩ ነገሠ፤ ይህም የሆነው ለደቡብ ግዛት ንጉሥ የነበረው የኢየሣፍጥ ልጅ ኢዮራም በነገሠ በሁለተኛው ዓመት ነበር (852 ዓቅክ)።

6. የሰሜኑ መንግሥት ንጉሥ የኢዮራምና የደቡብ መንግሥት ነገሥታት የኢዮራምና የአካዝያስ ዘመነ መንግሥት (2÷1-9÷37)

ሀ. ትንቢታዊ ሽግግር፤ ኤልያስና ኤልሳዕ (2÷1-25)

1-2 ኤልያስ በምድር ላይ ያደረገው የመጨረሻው ጉዞ የሚጀምረው ይህ ሽግግሌ ነቢይ ታማኝ ረዳቱ ከነበረው ከኤልሳዕ ጋር ባደረገው የእግር ጉዞ ነበር። ሁለቱም ጌልገላ ከተባለ ስፍራ ተነሡ፤ ይህኛው ጌልገላ በኤልያስ ዘመን የታወቀው ጌልገላ ሳይሆን ወደ ሴሎ በሚወስደው መንገድ በኩረብታማው አገር ከቤቱል በስተሰሜን ስምንት ማይል ርቆ የሚገኘው ነው። እነርሱም ወደ ደቡብ ወደ ቤቱል ጉዞአቸውን እንደ ጀመሩ ኤልያስ በቤቱል የነበረውን የነቢያት ትምህርት በት እንዲገቡ እግዚአብሔር ያዘዘው መሆኑን በመግለጽ ኤልሳዕ በዚያው በጌልገላ እንዲቆይ ይነግረዋል። ለስለስ ያለው የኤልያስ ትእዛዝ የነቢዩ ቃሎች አስገዳጅ ሳይሆኑ ፈቃደኝነትን የሚጠይቁ መሆናቸውን ያመለክታል።

ትእዛዙ የተሰጠበት ምክንያት በግልጽ አልተጠቀሰም። ኤልያስ ያለጥርጥር እግዚአብሔር እርሱን ወደ ራሱ የሚወስድበት ቀን እንደ ደረሰ (ከቀ. 1፤10 ጋር ያነጻ) እና ሥራውንም ለሌሎች በተለይም ለኤልሳዕ (ነገ 19÷16) ማስረከብ እንዳለበት ተገንዝቦአል። ምናልባት ስለዚህ የሥልጣን ተተኪነት ጉዳይ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ኤልሳዕን ለመፈተን ሳይፈልግ አልቀረም። ፈተናውም በመጀመሪያ ደረጃ የኤልሳዕን እምነት የሚያጠነክር መሆን ይኖርበታል። ከምንባቡ እንደምንገነዘበው ኤልያስ አገልግሎቱ ወደ ፍጻሜ እንደ ደረሰና በቅርቡ አንድ ቀን ለመጨረሻው እንደሚሰናበት ለተለያዩ ተማሪዎቹ ሳይገልጽላቸው አልቀረም።

ኤልሳዕ ወደ ከመለኮታዊ መገለጥ ያለዚያም ከክፍተኛ ጥርጥራ የተነሣ ይህ ቀን የኤልያስ መጨረሻ ቀን እንደሚሆን ተገንዝቦአል። ኤልሳዕ ለሕይወቱ የእግዚአብሔርን ፈቃድ አጥብቆ የሚመኝ ስለ ነበረና በኤልያስ ፈንታ ለእስራኤል የእግዚአብሔር ነቢይ የመሆንን ንላፊነት እንደሚቀበል ስላወቀ እስከ ፍጻሜው ድረስ ከመምህሩ ጋር ለመቆየት ቍርጥ ውሳኔ አድርጎ ነበር። ስለሆነም በቀላሉ እሺ ሊል አልቻለም፤ ኤልያስ ወደ ሄደበት ሁሉ ለመሄድ ወሰነ።

ኤልያስ ምንም እንኳ ይህ ወቅት የምድራዊ ኑሮው ፍጻሜ መሆኑን የተረዳ ቢሆንም፤ እግዚአብሔር ሊወስደው በወሰነ ጊዜ ሕይወቱን በሥርዐት የሚመራና የተለመደ ተግባሩን በማከናወን ላይ ነበር። ከዚህም በላይ፤ የእርሱ የመጨረሻው ጭንቀት እርሱ ካለፈ በኋላ የእግዚአብሔር ሥራ ቀጣይነት እንዲኖረው ነበር፤ ስለሆነም የእርሱ “ሲሚናሪ ተማሪዎች” እድገት ቀጣይነት እንዲኖረው ለራሱ ለማረጋገጥ ፈለገ።

3 ኤልያስና ኤልሳዕ ወደ ቤቱል በደረሱ ጊዜ በዚያ የነበረው የነቢያት ተማሪዎች ማኅበር አባሎች ምናልባት ያ ሲጠበቅ የነበረው ወቅት ይህ ይሆንን? በማለት ሳይደነቁ አልቀሩም። እነርሱም በኤልያስ ላይ ዐጉል ድፍረት ለመናገር ስላልፈለጉ ኤልሳዕን በቀስታ ለብቻው ጠርተው የተባለው ቀን መድረሱን ጠየቁት። ኤልሳዕም የታሰበው ቀን መድረሱን ስላረጋገጠ

ለእነርሱም ይህንን ገለጻላቸው፤ ዳሩ ግን ለማንም እንዳይናገሩ በጥብቅ አዘዛቸው። ኤልያስ በምንም መልኩ ራሱን ለማመዳደቅ አልፈለገም። በዚያ ቀን የሚገለጥ አንዳች ክብር ካለ፤ ለእግዚአብሔር እንጂ ለእርሱ ነቢይ ሊሆን አይችልም። የነዝን ዕንባላም ሊኖር አይችልም፤ ምክንያቱም ዕለቱ የእግዚአብሔር ድል አድራጊነት የሚታይበት የደስታ ቀን ነው። የኤልያስ ምኞት እርሱ ቢኖርም ባይኖርም፤ የእግዚአብሔር ሥራ ሳይቋረጥ መቀጠሉ ነበር።

4 ኤልያስ በደቡብ ምሥራቅ በኩል ዐሥራ አራት ማይል ርቆ በሚገኘው በኢያሪኮ ወዳለው ትምህርት ቤት ለመሄድ ሲዘጋጅ እንደ ገና ኤልያስ በዚያው በነበረበት ቦታ እንዲቈይ ፈቃድ ሰጠው። ኤልያስ አሁንም እምቢ አለ።

5-7 በቤቴል የነበረው ሁኔታ በኢያሪኮም ተደገመ። አሁንም የነቢያቱ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ኤልያስን ስለ ኤልያስ መለየት ጠየቁት፤ አሁንም ኤልያስ ዝም በሉ አላቸው። እንደ ገና ኤልያስ ዐምስት ማይል ያህል ርቆ ወዳለው ወደ ዮርዳኖስ ወንዝ ለመሄድ ሲዘጋጅ ኤልያስ በዚያው እንዲቈይ ጠየቀው። አሁንም ኤልያስ ከኤልያስ ጉን የማይለይ መሆኑን አበክሮ ገለጸ። ኤልያስ ተተኪውን ሦስት ጊዜ ፈተነው፤ ሦስቱንም ጊዜ ኤልያስ ፈተናውን ተቋቋመ (ከማቴ 4፥1-11፤ ከሉቃ 22፥31-62፤ ከዮሐ 21፥15-27 ጋር ያነጻ)። ሁለቱ ነቢያት ወደ ዮርዳኖስ ባቀኑ ጊዜ ዐምሳ የሚሆኑ የትንቢት ተማሪዎች እግዚአብሔር በኤልያስ ላይ የሚያደርገውን በጉጉት እየጠበቁ በሩቁ ይከተሉ ነበር። እነዚህ ለመንፈሳዊ ነገር ትኩረት የሚሰጡ ዐምሳ ወጣቶች በቅርቡ አካዝያስ ወደ ኤልያስ ከላካቸው የዐምሳ ቡድኖች ጋር እንዴት ያለ ተቃራኒነት አላቸው! (ከምዕ 1 ጋር ያነጻ)።

8 ሁለቱ ታላላቅ ነቢያት፤ አለቃና ተተኪ፤ በዮርዳኖስ ወንዝ ዳር ቆሙ። ኤልያስም የነቢይነቱን ካባ አውልቆ እንደ በትር ከጠቀለለው በኋላ (ከዘፀ 14፥16-28 ጋር ያነጻ) ወንዙን መታው። ወዲያውኑ በአንድ በኩል ያለው ውሃ እንደ ክምር ተቈለለና በሌላ በኩል ያለው ውሃ ወደ ሙት ባሕር ፈሰሰ። እንደ ቀደመው ዘመን የዮርዳኖስ አሁንም ተከፈለና ሁለቱ በደረቅ ምድር ተሻገሩ። ከቀድሞው ጋር ያለው ልዩነት አሁን አቅጣጫው ተቃራኒ መሆኑ ነው። በፊት እስራኤል እግዚአብሔር የሰጣትን ምድራዊ ርስት ለመውረስ ወደ ከንዝ ተሻገረ፤ ኤልያስም ወደ ተመደበበት ስፍራ ለመመለስ ተሻገረ፤ ኤልያስ ግን በዮርዳኖስ ውሀ አማካይነት ከከንዝ ወደ ሰማያዊ አገልግሎቱ ዐለፈ፤ በዚያም ወደፊት በዐዲስ መልክ እንደ ገና በምድር ላይ መገለጡን ይጠባበቃል (ከሚል 4፥5፤ ከማቴ 17፥4፤ ከማር 9፥5፤ ከሉቃ 9፥33 ጋር ያነጻ)። በዚህም በኩል የእርሱ አገልግሎት ሥጋ ለብሶ ወደ ምድራዊ አገልግሎት የመጣውን (ዮሐ 1፥12) እና ከዚያም የትንሣኤ መድኃኒን በመሆን ወደ ሰማይ ካረገ በኋላ በድልና በክብር ዳግመኛ ለመምጣት የሚጠበቀውን መሲሔን ያሳስበናል፤ (ከዘካ 14፥3-9፤ ከማቴ 24፥30፤ ከሐሥ 1፥9-11፤ ከ1ጢሞ 3፥16፤ ከራዕ 19፥11-17 ጋር ያነጻ)።

9 ኤልያስ፤ የመለየቱ ጊዜ እንደ ተቃረበ ባወቀ ጊዜ፤ ሌላ ምን ሊያደርግለት እንደሚፈልግ ተተኪውን ጠየቀው። እስከ መጨረሻ ድረስ ለሌሎችና ለእግዚአብሔር ሥራ ቀጣይነት ግድ የሚለው መሆኑን አሳየ።

የኤልያስ መልስ የጌታውን ጥያቄ ዐላማ የተረዳ መሆኑን ያመለክታል። የኤልያስን መንፈስ በዕጥፍ ለማግኘት ጠየቀ። ኤልያስ ይህንን የጠየቀው የበኩር ልጅን ድርሻ በሚመለከት በዘግም ውስጥ በተደነገገው መሀረት (ዘጸ 21፥17) የኤልያስ ተተኪ የመሆኑን መብት ለማረጋገጥ አልነበረም፤ ይህንን እርሱም ሆነ ኤልያስ የሚያውቁት ነገር ነው (ከ1ነገ 19፥16-21 ጋር ያነጻ)። ወይም ደግሞ የኤልያስን ውጫዊ ገጽታ የሚያጸና ምልክት እንዲሆንለት አልነበረም፤ ምክንያቱም ይህም “አስቸጋሪነት” አልነበረውም። ይልቁንስ፤ ያ በመንፈስ የተሞላውና በኃይል የታጠቀው ነቢይ የኤልያስ መለየት ታላቅ ጉድለትን የሚያስከትል በመሆኑ ነበር፤ ይህም ትሑት የነበረውን ኤልያስን ያስጨነቀው በመሆኑ የበኩርናን ቦታ በመፈለግ የበኩር ልጅን ሁለት እጅ ድርሻ ጠየቀ፤ ይህም ከእርሱ ችሎታ በላይ የሆነውን ከባድና አስቸጋሪ የሥራ ኅላፊነት ለማከናወን ይችል ዘንድ በተለይ የሚሰጠውን

መንፈሳዊ ኃይል ጠየቀ ማለት ነው። በዚህም የኤልያስ ታላቅ ብርታት በእርሱ ውስጥ እንዲቀጥል ተመኝ ማለት ነው።

10 ይህን ሁሉ ለመስጠት ከኤልያስ ዐቅም በላይ ነበር። ቢሆንም ይህ ከእግዚአብሔር ሥልጣን በላይ አልነበረም። ኤልያስም ያለ ጥርጥር በእግዚአብሔር መንፈስ ተመርቶ ኤልያስ የኤልያስን መወሰድ ለማየት እንዲችል እግዚአብሔር ከፈቀደለት ብቻ የጠየቀው ነገር እንደሚፈቀድለት ለኤልያስ ነገረው። ይህም እንዲህ ያለውን ጥያቄ የሚፈቅደው እግዚአብሔር መሆኑንና እንደ ፈጸመውም ለኤልያስ ማስረጃ ይሆንለታል።

11-12 እንደ ተባለውም ይሆናል! ሁለቱ እየተነጋገሩ በመሄድ ላይ ሳሉ በድንገት የአሳት ሠረገላ መጣና ኤልያስን በኃይልኛ ነፋስ ወደ ሰማይ ወሰደው። ነገሩ በቅጽበት ተከናወነ። ኤልያስም በድንገት ስለ ተለየው ጌታው በመደነቅ ከመጮኽ በቀር ምንም ሊያደርግ አልቻለም። የተወሰደው ነቢይ የእስራኤል መንፈሳዊ አባት ስለ ነበረ ዋናው መንፈሳዊ ጠባቂም ነበረ። ኤልያስም በሚሞትበት ጊዜ የዚህ ዐይነቱ ምስክርነት ስለ ተሰጠው ሳይደሰት አልቀረም (13፥14)። ኤልያስ አሁን ሄዶአል። አንድ ዘመን ዐልፎ ሌላ ዘመን ተተክቷል።

13-14 ኤልያስ ኃዘን በተቀላቀለበት ደስታ ኤልያስን ስለ ጠየቀበት ጉዳይ ማረጋገጫ የሆነለትን ሰማያዊ ትርኢት ከመመልከት መለስ ባለ ጊዜ ሌላ ምልክት አየ፤ ይኸውም ከኤልያስ የወደቀው ካባ በኤልያስ እግር ሥር ነበረ። ወጣቱ ነቢይ ቀደም ሲል በአንድ ወቅት ይህን ካባ በምሳሌነት በትከሻው ላይ አድርጎት ነበር (1ነገ 19፥19)፤ አሁን ደግሞ ለዘለቄታው በእርሱ ላይ ሊቀመጥ ነው። አሁን እርሱ ማድረግ ያለበት ማንንት ብቻ ነበር። ይህንንም ሲያደርግ በተጨማሪ ኤልያስ የተወለዱትን የአገልግሎት ሽክም ዐብሮ “አነሣ”። በዚሁ ካባ አማካይነት የመጣበትን ዱካ ተከትሎ ወደ ዮርዳኖስ ደረሰ። ልክ ኤልያስ እንዳደረገው የእግዚአብሔርን ርዳታ በጨኸት ጠየቀ። እንደ ገና የዮርዳኖስ ተከፈለ፤ ይህም የኤልያስን የነቢይነት ሥልጣን የሚያጸናለት ከመሆኑም በላይ ሁኔታዎቹን በመሉ ሲከታተሉ በቁዩት ዐምሳ ተማሪዎች ፊት መጠቃዊ ዕውቅና የሚሰጠው ነበር።

15-18 ዐምሳውም ወዲያውኑ ኤልያስ የነቢይነቱን ሥልጣን እንደ ተረከበ ዐውቁና መሪነቱን ተቀበሉ። ኤልያስ ሞትን ሳያይ በግልጽ እንዲወሰድ ያደረገው ኃይል የእግዚአብሔር መንፈስ ከሰው ልጆች ጋር እንዳለው ምስጢራዊ ግንኙነት ሁሉ በአእምሮ ለመረዳት እጅግ አስቸጋሪ ነገር ነበር (ከ1ነገ 18፥12 ጋር ያነጻ)። ዐምሳዎቹም ኤልያስ በርግጥ በአካባቢው አለመኖሩን ያውቁ ዘንድ ገጠሩን ሁሉ እንዲፈልጉ ኤልያስ እንዲፈቅድላቸው ደጋግመው በጠየቁት ጊዜ በመጨረሻ ፈቀደላቸው። እነርሱም ኤልያስ ፈጽሞ እንደማይገኝ በሚገባ በተገነዘቡ ጊዜ ወደ ኤልያስ ተመልሰው መጡ፤ በዚህ ጊዜ ያለጥርጥር ለዐዲሱ መሪያቸው ለመታዘዝ ከበፊቱ በበለጠ ቍርጥ ውሳኔ ሳያደርጉ አልቀሩም።

19-22 ምዕራፉ ኤልያስ ባደረጋቸው ሁለት ተአምራት ይደመድማል። እነዚህም ወዲያውኑ የአገልግሎቱን ባሕርይ የሚገልጹ ነበሩ። የእርሱ አገልግሎት በችግር ላይ የነበሩትን ሰዎች መርዳት ሲሆን እነዚህም ለእግዚአብሔርና ለምድራዊ ወኪሎቹ የሚገባውን ክብር የሚቀንሱ አልነበሩም። ኢያሪኮን በተመለከተ ምንም እንኳ (በብዙ ችግር) በአክናብ ዘመን እንደ ገና የተገነባች ቢሆንም (1ነገ 16፥34) ምንም ጥቅም የምትሰጥ አልነበረችም። ውሃውም ገና በኢያሱ ርግማን ሥር የነበረ ሲሆን (ከኢያ 6፥26 ጋር ያነጻ)፤ ዜጎቹና ምድሪቱ በታላቅ ችግር ውስጥ ነበሩ። የኤልያስ ተአምር ለዘመናት ጸንቶ የቆየውን ፍርድ ፈጽሞ ስለ አስወገደ ለዚህ አካባቢ የዐዲስ ዘመን ጮራ ፈነጠቀ። እዚህ ላይ ትኩረት የሚሻው ነገር ኤልያስ ተአምሩን ያደረገው የኢያሪኮ ሰዎች ባቀረቡለት መሣሪያ መሆኑ ነው፤ ይህም በእግዚአብሔር የፈውስ ሥራ ውስጥ በቀጥታ ተሳታፊዎች በሚሆኑበትና ራሳቸውን በሚያስገዙበት ጊዜ እምነታቸው ስለሚጠነክር ነው።

23-25 ኤልያስ በኢያሪኮ የነበረው መልካም ትዝታ የቤቴልንም ቀስቀሰበት። ሕዝቡ በኤልያስ ላይ ያወረዱት ስድብ ኤልያስ ወደ ሰማይ ከመነጠቁ የመነጨ ሽሙጥ ሲሆን ይህም ዞሮ ዞሮ እርሱ በሚወክለው አምላክ ላይ ያግጣረ ነበር። በርግጥ ጠቅላላው የኤልያስ የትንቢት አገልግሎት በአደጋ ላይ ሊወድቅ ነበር፤

ስለሆነም የወጣቶቹ ስድብ ወሳኝ መፍትሔ ማግኘት ነበረበት። አርባ ሁለቱን ወጣቶች የሰበሰቡት የሁለቱ ድቦች በድንገት መምጣት በከላይዎችና እንዲሁም ደግሞ በኢየሱስም የጣታት ከተማ ላይ የተሠነዘረ አስፈሪ ቅጣት ነበረ፤ ይህም በእውነተኛው አምላክና በእርሱ መርሐ ግብር ላይ የሚሠነዘር ስድብ ፈጣንና የማይወላውል ርምጃን እንደሚያስከትል የሚያመለክት ነው። በእነዚህ በሁለት ተአምራት አማካይነት ኤልሳዕ በኤልያስ ምትክ በእስራኤል ውስጥ የእግዚአብሔር ዋና ነቢይ መሆኑ ተረጋገጠ።

ለ. ኢየሱስምና በሞዓብ ላይ የተደረገው ዘመቻ (3፥1-27)

1-5 የኢየሱስም በእስራኤል ላይ መንገሥ በመንፈሳዊ ግምገማ የታጀበ ነው። ምንም እንኳ አክዓብና ኤልሳዕ ያቆሙትን የበኣል ሐውልት ያፈረሰ ቢሆንም፤ ኢየሱስም ያቋቋመውን የወርቅ ጥጃ አምልኮ መቀጠሉ የሚወገዝ ነበር። በዚህም እስራኤልን ወደማያቋርጥ ክሕደት አስገባት። የኢየሱስም የዐሥራ ሁለት ዓመት አገዛዝ በጀመረ በጥቂት ዓመታት ውስጥ (852-841 ዓክልበ) የሞዓብ ንጉሥ፤ ሞሳ፤ ቀድሞ ሲገብር የቆየውን የበግ ጠጉር ግብር አስቀረና በእስራኤል ላይ ዐመፀ።

ኤልያስ በእሳት ሠረገላ የማረጉ ጉዳይ በየዘመናቱ የሥነ ጥበብ ባለሙያዎችን ልብ የማረክ ነበር። ከዚህ በላይ ያለው ሥዕል ይህንን ሁኔታ የሚገልጽ በርም ካታኮምብ ውስጥ የሚገኝ መግለጫ ነው (ከሁለተኛ እስከ ሦስተኛ ምእት ዓመታት)። በስተ ቀኝ የሚታየውም የዚሁ ተመሳሳይ ሁኔታ ሥዕል ሆኖ በቀርጫሉስ ተራራ ላይ በሚገኘው የቀርጫሉሳዊው ገዳም ኩርኤስ ላይ የሚገኝ ነው።

6-9 ኢየሱስም በአስቸኳይ ሰራዊቱን አደራጀና የይሁዳ ንጉሥ ኢየሣፍጥን በሞዓብውያን ላይ ለመዝመት እንዲተባበረው ጠየቀው። ኢየሣፍጥ ከእስራኤሉ ንጉሥ ከኢየሱስም ጋር ዝምድና ነበረው፤ ምክንያቱም ደግሞ ኢየሱስም የተባለው የእርሱ ልጅ (እና ወራሽ) ለእስራኤሉ ንጉሥ ለኢየሱስም አክስት የሆነችውን ጉቶልያን አግብቶ ነበር። ኢየሣፍጥም ወዲያው ጥያቄውን ተቀበለ። በተጨማሪም በሞዓብና በይሁዳ መካከል ቀደም ሲል ተካሂዶ የነበረውን ጦርነት በሚመለከት (2ዜያ 20፥1-29) ከሞዓብ ጋር የሚያስተካክለው ያልተቋጨ ድል ነበረው። በዚያን ጊዜ ተደርጎ በነበረው ዘመቻ ይሁዳ ከዚያ በፊት ተይዞበት የነበረውን ዔጽዮንጋብርን እንደ ገና አስመልሶ ራሱን ኤደምንም ሳይቀር ተቆጣጥሮ ነበር፤ ምክንያቱም በዚህ ጊዜ ኢየሱስም ዘመቻውን በሚመለከት ምክር እንዲሰጠው ጠየቀው ጊዜ ኢየሣፍጥ ወዲያው በኤደም በኩል ለማለፍ ዐሳብ አቀረበ። ይህም ለድንገተኛ ወረራ የሚጠቅም ብቻ ሳይሆን የኤደማውያን ንይሎችን ትብብር ለማግኘትም የሚጠቅም ነበር። በተጨማሪ፤ ይህ በጀርባ በኩል ከሚሰነዝር ጥቃት ለመዳን የስትና የሚሰጥ ከመሆኑም በላይ ከሰሜን አቅጣጫ ወረራ ቢደረግ የአርናንን ወንዝ ተሻግሮ የሞዓብውያንን ንይል ፊት ለፊት ከመግጠም የተሻለ አማራጭ ነበር። ይሁን እንጂ በምሥራቃዊ የኤደም ሸለቆ የተደረገ የአንድ ሳምንት ጉዞ ሞዓብውያን የሚፈልጉትን ነገር አስገኝተው፤ ይኸውም የኅብረ ብሔሩ ሰራዊት መዳከምና የውሃ አቅርቦት ችግር መከሰቱ ነው። ኅብረ ብሔሩ ጭራሽ ሊጠፋ ተቃርቦ ነበር።

10-14 የእስራኤል ንጉሥ ሊመጣ ያለውን ጥፋት ብቻ ስለ ተመለከተ እጅግ ፈርቶ ነበር። ኢየሣፍጥ ምንም ያህል ጉድለቶች የነበሩበት ቢሆንም፤ ስለ መንፈሳዊ ነገሮች ያስብ ነበር፤ ስለሆነም አንድ ጊዜ እንዳደረገው (1ነገ 22፥7) እውነተኛ የእግዚአብሔር ነቢይ መኖሩን ጠየቀ። ከኢየሱስም ጠባቂዎች አንዱ ነቢዩ ኤልሳዕ መኖሩን ገለጸ። ኢየሣፍጥም እግዚአብሔር ከኤልሳዕ ጋር መኖሩን ስለ ተገነዘበ፤ ሁለቱን ሌሎች ነገሥታት ወደ እግዚአብሔር ነቢይ መራቸው። እነርሱም ወደ እርሱ በመጡ ጊዜ የሞዓብውያኑ ዘመቻ ዋና ባለቤት የሆነውን ኢየሱስምን በከባድ ቃላት ገሠፀው። ኢየሱስም የእስራኤል ንጉሣውያን ቤተ ሰብ አባላት ወደሚያገለግሉአቸው ወደ በኣል ነቢያት መሄዱን ትቶ ወደ እግዚአብሔር ነቢይ የመጣው ለምንድን ነው? ዳሩ ግን ኤልሳዕ ለኢየሣፍጥ ብሎ በዚህ ጉዳይ ላይ የእግዚአብሔርን ሐሳብ እንደሚጠይቅ ለነገሥታቱ ቃል ገባላቸው።

15-19 ኤልሳዕም በገና ደርዳሪ አስጠራና ወደ ጸሎት ሄደ፤ የእግዚአብሔርም መልስ መጣ፤ ፍላጎታቸውን የሚያረካ ብዙ ውሃ ሊገኝ ነው፤ ከዚህም በላይ እግዚአብሔር በሞዓብውያን ላይ ድልን ይሰጣቸዋል። የተገኘው መገለጥ የሰዎችን ምላሽ የሚጠይቅ ነበር። የነገሥታቱ ተከታዮች የውሃ ጉድጓድ መቆፈር ነበረባቸው። ምክንያቱም ምንም እንኳ ነፋስ ባያዩም እግዚአብሔር ብዛት ያለውን ውሃ ይልካል።

20-25 የማለዳው መሥዋዕት በሚቀርብበት ጊዜ ከኤደም ተራሮች ፈልቆ በወረደ ውሃ አካባቢው ሁሉ ተጥለቅልቆ ነበር። እግዚአብሔር አስፈላጊ የሆነ፤ ሕይወትን የሚሰጥ ውሃ ላከ። በዓለም ውስጥ ደረቅ በሆኑ አካባቢዎች ባሉ የደረቁ የውሃ መውረጃዎች በድንገት የሚመጣ ጎርፍ የተለመደ ነው፤ ከሰማይ የተላከው ውሃ የመጣበት ጊዜ ብቻ ሳይሆን ጠቅላላ ውጤቱም ቢሆን የኤልሳዕን ትንቢታዊ መልእክት ተአምራዊ ፍጻሜ የሚገልጽ ነበር።

ይህ ውሃ ለሞዓብውያን ሞትን የሚናገር ነበር። እነዚህ ጠላቶች ይህን ውሃ በቀዩ ዐፈርና ከምሥራቅ በምትወጣው ፀሐይ ቀልቶ ባዩ ጊዜ፤ ደም መስሎአቸው የቀደሙት ሦስቱ ባለጋራዎቻቸው እርስ በርስ ተጨራርሰዋል ብለው በማስብ ምርኮ ለመውሰድ ወደ እስራኤላውያን ሠፈር ተሯሯጡ። ስሕተታቸውን የተረዱት በጣም ዘግይተው ነበር። በሥርዐት ምሽግ የያዘው የኅብረ ብሔሩ ወታደሮች አስተማማኝ ድርጅት ያልነበራቸውን እነዚህን የሞዓብውያንን ወታደሮች አገኙአቸውና ወደ ኋላ ሊመልሱአቸው ብቻ ሳይሆን ሞትን ወረሩና ከፍተኛ ጉዳት አደረሱባቸው። ሞዓብውያንም ተፍረክርከው እስከ ቂርሐራሴት ድረስ ሸሽተው በዚያ ለመቀመጥ ወሰኑ።

26-27 ቂርሐራሴትን ለመያዝ የሚደረገው እልህ አስጨረሽ ትግል በተፋፋመበት ወቅት በጭንቀት የተቅበዘበዘው የሞዓብ ንጉሥ የአማልክቱን ቊጣ ለማብረድና ከተማዋን ለማዳን ሲል የዙፋኑ ወራሽ የሆነውን በኩር ልጁን መሥዋዕት አድርጎ አቀረበው። የሞዓባውያን አምላክ ንጉሡንና ከተማዋን ለማዳን ፈጽሞ የማይችል መሆኑ የታወቀ ቢሆንም ድርጊቱ የተፈለገውን ውጤት አስገኘ። ጭካኔ የተመላውና የዕብደት ተግባር የሆነው ሰው የመሠዋቱ ተግባር የዘገነናቸው የኅብረ ብሔሩ ጦር ሰራዊት ተዋጊዎች ከተማዋን ለቅቀው ወደ ቤታቸው ተመለሱ።

ሐ. የኤልሳዕ ተአምራት (4፥1-6፥7)

1. የመበለቲቱ ዘይት መተካት (4፥1-7)

1 ምዕራፍ 4-7 የኤልሳዕ ተአምራዊ ሥራዎች ስብስብ በመሆኑ ብዙ ጊዜ የኤልሳዕ ዑደት በመባል የሚታወቀው ክፍል (ምዕ. 2-13) መካከለኛ ወይም እምብርት ነው ለማለት ይቻላል። ከእነዚህ መካከል የመጀመሪያው ባሏ ነቢይ በመሆኑ ምክንያት ለርዳታ ወደ ኤልሳዕ የመጣች የአንዲት መበለት ጉዳይ ነው። የባሏ ሞት አስቸጋሪ ሁኔታዎች ውስጥ ጥሎአታል፤ ይኸውም ልትከፍለው በማትችለው ዕዳ ውስጥ ስለ ገባች ልጆቿዋ ለባርነት ተሸጠው ዕዳው እንዲከፈል አበዳሪዎቿ አስገድደዋታል። ይህ ሁኔታ ምንም እንኳን ሰብአዊነት የጉደለው ቢመስልም፤ አበዳሪው ይህ መብት ነበረው፤ ምክንያቱም ዕዳው እንዲከፈል እስከ ኢየሴልዩ ዓመት ድረስ ባለዕዳውን በባርነት አንዲይዝ የሙሴ ሕግ ይፈቅድለታል (ዘፀ 21፥2-4፤ ዘሌ 25፥39፤ ነህ 5፥5፤ ኢሳ 50፥1፤ አሞ 2፥6፤ 8፥6፤ ከማቱ 18፥25 ጋር ያነጻ።)

2-4 ኤልሳዕም ሴትዮዋ የቤተ ሰቡን ሕይወት ለማቆየት ከአንድ ትንሽ ማስሮ ዘይት በቀር (ለሰውነት ቅባት የሚሆን) ምንም ነገር እንደሌላት ከሴቲቱ ከተረዳ በኋላ ከጎረቤት ማድጋዎች እንድትዋስና ቤቷን ከዘጋች በኋላ በማሰሮዋ ያለውን ዘይት በተዋሰኛው ማድጋዎች ውስጥ እንድትገለብጠው ነገራት። በዚህም ዕዳዋን ከከፈለች በኋላ የተረፈውን ለቤተ ሰብዋ ፍላጎት ታውለዋለች።

5-7 ሴቲቱም መመሪያውን በእምነት ተቀበለችና ሁሉም ነገር ኤልሳዕ እንደ ተናገረው ተፈጸመ። እርሷ በእምነት ርምጃ መውሰዷ እምነቷን ይበልጥ ያሳድገዋል፤ ተአምሩ ሲፈጸም ኤልሳዕ በቦታው አለመገኘቱ ደግሞ ጎይሱ የእግዚአብሔር ብቻ መሆኑን ስለሚገልጽ እርሷን ለበለጠ እምነት ያደፋፍራታል። ከልብ የመነጨ መታዘዝ ሙሉ የሆነ መንፈሳዊ በረከትን ያስገኛል!

2. የሱነማዪቱ ልጅ ከሞት መነሣት (4፥8-37)

8-14 ኤልሳዕ በአገልግሎቱ ምክንያት ብዙ ጊዜ አንዳንድ ወዳጆቹ ወደሚገኙበት ወደ ሱነም ይሄድ ነበር። በዚህም ጊዜ ሚስቱ ባቀረበችው ሐሳብ መሠረት ባልየው ኤልሳዕ የሚያርፍበትን አንድ ክፍል አዘጋጀለት። አንድ ቀን ኤልሳዕ ይህች ሱነማዪት ለእርሱ ስለደረገችው ብዙ ወለታ በምን እንደሚክሳት ዐለበ። እርሷም በወገኖቹ መካከል በመልካም ሁኔታ የምትኖርና አንዳችም የተለየ ችግር እንደሌለባት ከነገረችው በኋላ የኤልሳዕ አገልጋይ የሆነው ግያዝ ባልና ሚስቱ ልጅ የሌላቸው መሆኑን ለኤልሳዕ ነገረው፤ ባልየውም የሽመገለ በመሆኑ ሴቲቱ ልጅ ለማግኘት የነበራት ናፍቆት ተስፋ የሌለው ሆኖአል። በዚህ ውስጥ የአይሁዶች ትውፊት የግያዝ ዐላማ በሥጋዊ ፍላጎት የተደገፈ እንደ ሆነ ያመለክታል። በርግጥ ግያዝ ሐሳቡን ያቀረበው በንጹሕ ልብ ሊሆን ይችላል፤ ዳሩ ግን ታሪኩ ወደፊት እንደሚያመለክተው ሴቲቱ ግያዝን ከልብ ያመነችው አይመስልም።

15-28 ኤልሳዕ በመለኮታዊ ምሪትና ግያዝ ባቀረበው ሐሳብ መሠረት ሱነማዪቱ የሚቀጥለው ዓመት ወንድ ልጅ እንደምትወልድ ነገራት። በተባለው ጊዜም ልጁ ተወለደና በወቅቱ ታዳጊ ወጣት ወደ መሆን ደረሰ። ከዕለታት አንድ ቀን ልጁ አባቱን በሥራ በመርዳት ላይ እንዳለ በድንገት በጠና ታመመና ሞተ። እናቱም ሬሳውን በመጀመሪያ መወለዱን ባበሠረው ነቢይ ክፍል ገብታ በዕልጋው ላይ ካጋደመችው በኋላ፤ ነቢይ ኤልሳዕ ወደሚያገለግልበት ወደ ቀርሜሎስ ተራራ

በፍጥነት ሄደች። እርሷም ኤልሳዕ እንደ ምንም አድርጎ ከዕቅዱ በላይ የሆነውን ነገር ሊፈጸም እንደሚችል እምነቷ ነገራት። ከዚህ በፊት ሕይወት ለማስገኘት ተስፋ ባልነበረው ሁኔታ ውስጥ የሕይወትን መገኘት አብሥርአል፤ ስለዚህ ምናልባት አሁንም እንደ ገና ለልጁ ሕይወትን ሊሰጥ ይችላል። እርሷም ኤልሳዕ የላከውን ግያዝን ችላ ብላ በማለፍ በቀጥታ ወደ ኤልሳዕ ሄደች፤ ከዚያም እግሮቹ ላይ ተጠምጥማ የሆነውን አሳዛኝ ታሪክ በዝርዝር ነገረችው።

29-30 ኤልሳዕም ግያዝን በፍጥነት ላከና የነቢዩን በትር በሞተው ልጅ ላይ እንዲያስቀምጠው አዘዘው። ምንም እንኳን የመጽሐፈ ነገሥት ጸሐፊ ስለ ኤልሳዕ መመሪያና ድርጊት አንዳችም ምክንያት ባይሰጥም ኤልሳዕ ግያዝን የላከው ያለ አንዳች ተስፋ አልነበረም። ግያዝም ወጣት ስለ ነበረ፤ ወደ ሱነም በፍጥነት ደረሰ፤ በዚያም ስፍራ የእግዚአብሔር ተወካይ የሆነ ሰው በፍጥነት መድረሱ ተገቢ የሆነ ነገር ነበር። የግያዝ ተልእኮ ከዚያ በኋላ ለሚሆነው ለኤልሳዕ መምጣት ቅድመ ዝግጅትና ምሳሌ የሚሆን ይመስላል።

ዳሩ ግን በግያዝ ላይ ፈጽሞ እምነት ያልነበራት ይህች ሴት፤ የራስዋንም ሆነ የልጇን የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ በእርሱ ላይ ላትተው ኤልሳዕ ወደ ሱነም እስኪመጣ ድረስ ከእርሱ ጋር ቄየች። የእርሷን እምነትና የልጇን ፈውስ ማእከል ያደረገችው እግዚአብሔር በመረጠው ነቢይ ላይ ነበር።

31-37 ኤልሳዕና ሴቲቱ ወደ ከተማው በቀረቡ ጊዜ፤ ግያዝ ምንም እንኳን ኤልሳዕ ያዘዘውን ቢፈጸምም፤ ምንም ውጤት እንደሌለ ለኤልሳዕ ነገረው። ምናልባት ግያዝ አንድ ልዩ ነገር ይፈጸማል ብሎ ሳይጠባበቅ አልቀረም። ዳሩ ግን ተራ የሆነውን ዕለታዊ ተግባር መፈጸም ስኬታማ የሆነ መንፈሳዊ ውጤትን ሊያስገኝ አይችልም። ኤልሳዕም በቀጥታ ወደ ሞተው ልጅ በመሄድ ሌሎችን ሰዎች አስወጥቶ በፍን ከዘጋ በኋላ የልጁ ሕይወት እንዲመለስ እግዚአብሔርን ጠየቀ። ከጸሎቱም በኋላ የትንሹት ምሳሌነት ያላቸውን ነገሮች የፈጸመ ሲሆን፤ እነዚህም የእርሱ መምህር የነበረው ኤልያስ ከስራጉታዩቱ መበለት ጋር ከነበረው ልምምድ የተማራቸው ለመሆኑ ጥርጥር የለውም (ከ1ነገ 17፥17-22 ጋር ያነጻ።)። ኤልሳዕ የራሱን ሰውነት በልጁ ሰውነት ላይ በመዘርጋት የራሱን አፍ፤ ዐይኖችና እጆች በልጁ አፍ፤ ዐይኖችና እጆች ላይ አደረገ፤ ከዚያም የልጁ ሰውነት እንደ ገና መሞቅ ጀመረ። ተነሥቶም ወዲያና ወዲያ እየሄደ ከጸለየ በኋላ ምሳሌካዊ የሆነውን ድርጊት እንደ ገና ደገመው። በዚህ ጊዜ ልጁ ሰባት ጊዜ አስጠሰውና ዐይኖቹን ከፈተ። እርሱም ግያዝን ወደ እናቱ ከላከው በኋላ ኤልሳዕ የዳነውን ልጅ ለእናቱ አስረከባት። ሴቲቱም ነቢዩን ካመሰገነች በኋላ በደስታ ልጇን ተቀብላ ወጥታ ሄደች።

በኤልያስና በስራጉታዩቱ መበለት እንደ ሆነው ሁሉ ኤልሳዕና ሱነማዪቱ ሴት እምነታቸው በተሳካ ሁኔታ እንደ ተፈተነ አይተዋል፤ የልባቸውንም ምኞትና የእምነታቸውንም እድገት በማግኘት ተክለዋል።

3. የምግብ ችግር መስተካከል (4፥38-44)

38-41 ይህ ምዕራፍ ኤልሳዕ በኤልገላ የነቢያት ትምህርት ቤት በምግብ ጉዳይ በፈጸማቸው ሁለት ተአምራዊ ድርጊቶች ይደመደማል። በመጀመሪያው ክፍል ዱር በቀል ቅጠላ ቅጠል ምግብ እንዲያመጣ የተላከ አንድ ተማሪ ያልተለመደ ዐይነት አምጥቶ ከቄራረጠው በኋላ ወጥ ሠራ። የጣዕሙ መራራነት ተመጋቢዎቹ መርዝ ያለበት መሆኑን እንዲገነዘቡ አደረጋቸው፤ ወዲያውም በአስቸኳይ ወደ ኤልሳዕ ጮኹ። እርሱም ዱቄት አምጦልኝ ካለ በኋላ ዱቄቱን በምንቸቱ ውስጥ ሲጠብብጠው፤ ወጡ ጣፋጭና የተፈወሰ ሆነ። የኤልሳዕ እምነት ተአምራዊ ፈውስን አስገኘ። የእርሱ መምህር የነበረው ኤልያስ እንደ አደረገው ሁሉ ኤልሳዕም ዱቄትን በመጠቀም እግዚአብሔር ለአንድ ሰው ዕለታዊ ምግብ የሚገደው መሆኑን በተግባር አመለከተ (ከ1ነገ 17፥14-16 ጋር ያነጻ።)

42-43 ሁለተኛው ተአምር ሃያ የገብስ ዳቦ ሙልሙሎችንና ጥቂት የእሸት ዛፋዎችን የማብዛት ጉዳይ ነው። እነዚህ ምግቦች ለኤልሳዕ እንደ በኩራት የመጡለት ነበሩ። እንደ ደንቡ ከሆነ እነዚህ ስጦታዎች ለእግዚአብሔር (ዘሌ 23፥20) እና ለሌዋውያን ካሕናት (ዘኁ 18፥13፤ ዘዳ 18፥4-5) የተመደቡ ነበሩ። የሰሜኑ ክፍል ሃይማኖት በክሕደት የተሞላ ስለ ነበረ ባለ

ንብረቱ የዳቦ መልሰውሎችን ያመጣው በእስራኤል ውስጥ የአውነተኛ ሃይማኖት ባለ ዐደራ ነው ብሎ ለገመተው ሰው ነበር። ኤልሳዕም ምንም አላቅማምም። ምንም እንኳን አገልጋዩ (ምናልባት ግያዝ) በሰብአዊ አስተሳሰብ ስጦታው እያንዳንዱን ሰው ለመመገብ አይችልም ከሚል ግንዛቤ በመነሣት ተቃውሞ ቢያቀርብም፤ ኤልሳዕ ግን ስጦታዎቹ ለወጣቶቹ ነቢያት እንዲከፋፈሉ አዘዘ። ይሁን እንጂ ኤልሳዕ ምግቦቹ እንዲከፋፈሉ አገልጋዩን ያዘዘው፤ ምግቡ ለሁሉም እንደሚበቃና እንዲያውም ጥቂት እንደሚተርፍ በመግለጽ ነበር።

44 ነገሩም ኤልሳዕ እንደ ተናገረው ተፈጸመ። ኤልሳዕ ተአምር ሠራ በሆነው አምላክ ላይ ያሳደረው እምነት እንደ ገና ዋጋውን ተቀበለ፤ አማኞቹም ስለ ዕለት እንጀራቸው ተስፋ የሚያደርጉት አምላክም በልግስና ሰጠ (ከማቴ 6፥21 ጋር ያነጻ)።

4 የንዕማን መፈወስ (5፥1-27)

1-7 የእስራኤል ንጉሥ የኢዮራም የመጨረሻዎቹ የአገዛዝ ዓመታት ከሶርያ ንጉሥ ከዳማዊ ቤንሃዳድ ጋር ቅራኔ የታየባቸው ዓመታት ነበሩ። ምናልባት በዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን ውስጥ በስድስተኛው ዐመታት ዓመት ዓቅክ በሶርያና በአሦር መካከል ይታይ በነበረው ፍጥጫ እስራኤል ባለመሳተፉ ሊሆን ይችላል፤ ሶርያውያን የሰሜኑን ግዛት በዕቅድ በተደጋጋሚ በመውረር ችግር ያደርሱበት ነበር (ከ2ነገ 6፥8 ጋር ያነጻ)። ይህም በመጨረሻው በእስራኤል ውስጥ መሉ የሆነ ወታደራዊ ሽርሽር የተካሄደበት እስከ መሆን ድርሶአል (ከ2ነገ 6፥24-7፥20 ጋር ያነጻ)።

ከእነዚህ ወረራዎች በአንዱ አንዲት እስራኤላዊት ሴት ልጅ የቤንሃዳድ የጦር አዛዥ በሆነው በንዕማን ተማርካ ነበር። ንዕማን ምንም እንኳን በጣም ንቁ የሆነ የጦር አዛዥ ቢሆንም፤ መጥፎ የሆነ ሊድን የማይችል የቄዳ በሽታ ነበረበት። አንድ ጊዜ ንዕማን ከጦርነት ተመልሶ በቤት ውስጥ ባለበትና በደማስቆና በእስራኤል መካከልም የነበረው ግንኙነት የተረጋጋ በሆነበት ጊዜ፤ ያች እስራኤላዊት ልጃገረድ ለሶርያዊው ጌታዋ ፈውሱን ሊያስገኝለት የሚችል ነቢይ በእስራኤል ውስጥ እንዳለ ነገረችው። ንዕማንም ይህ ተስፋ መኖሩን በሰማ ጊዜ ይህንን ለቤንሃዳድ ነገረው፤ ቤንሃዳድም በበኩሉ ሶርያዊው የጦር አዛዥ ይፈወስ ዘንድ ንዕማንን ከብዙ ስጦታና ከድጋፍ ደብዳቤ ጋር ወደ ኢዮራም ላከው። ኢዮራምም ሁኔታው ከዕቅዱ በላይ መሆኑን ስለ አመነ ቤንሃዳድ ይህን ያደረገው እንደ ገና ጦርነት ለማንግዝት ፈልጎ ነው በማለት ዐሰበ። በደብዳቤውም ውስጥ የእስራኤል ነቢይ ጉዳይ ስላልተጠቀሰ ኢዮራም የጥያቄውን ሁኔታ በትክክል የተረዳው አይመስልም።

8-14 ጠቅላላው ዜና ለኤልሳዕ በደረሰው ጊዜ፤ እግዚአብሔር አሁንም በእስራኤል ውስጥ በመሥራት ላይ እንዳለና በመረጠውም ነቢይ አማካይነት ሊሠራ እንደሚችል ለኢዮራም መልእክት ላከበት። በዚህም መሠረት ንዕማን ወደ ኤልሳዕ በተላከ ጊዜ፤ ኤልሳዕም እርሱን በቀጥታ በመቀበል ፈንታ አገልጋዩን ወደ ንዕማን ላከው። ኤልሳዕ፤ ሶርያዊው የጦር አዛዥ ከሚያገለግለው ንጉሥ የበለጠ ንጉሥ አገልጋይ መሆኑን ንዕማን መረዳት ያስፈልገው ነበር። ቢሆንም ኤልሳዕ በግያዝ አማካይነት የላከው መልእክት ተስፋ ያለው ነበር። በዮርዳኖስ ወንዝ ውስጥ ሰባት ጊዜ በመናገራት ቢታጠብ እንደሚነጻ ተነግሮት ነበር። ንዕማንም በተደረገለት ደካማ አቀባበል በመቁጣትና ኤልሳዕንም አታላይ ነው ብሎ በማሰብ በቀጣ ዘወር ብሎ ሄደ። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በትዕቢተኛውና በራሱ በሚመካው አይሁዳዊ ባልሆነ ሰው ሕይወት ውስጥ እየሠራ ነበር፤ የራሱን የንዕማንን አገልጋይ በመጠቀም የኤልሳዕ መመሪያዎች በጣም ቀላል በመሆናቸው ሊሞክሩ እንደሚገባ ሐሳብ ቀረበለት። ንዕማን በመታዘዙ ምን የሚያጣው ነገር አለ? ንዕማንም ምክሩን ተቀበለና ወዲያውኑ ተፈወሰ።

15-19 ንዕማንም በምስጋና ተሞልቶ ወደ ኤልሳዕ ተመለሰና ብዙ ስጦታዎችን አቀረበለት። ንዕማን ምንም እንኳን አጥብቆ ቢለምነው ነቢይ አልቀበልም አለ። ንዕማንም የእስራኤል ጌታ ብቻ አምላክ መሆኑን ተገንዝቦ ነበር። ንዕማን ሁለት የበቅሎ ጭነት ዐፈር ወደ ሶርያ ለመውሰድ ይቻለው እንደ ሆነ ኤልሳዕን ጠየቀው፤ ዐላማው ሁኔታዎች አስገድደውት ለሶርያ አማልክት ለመስገድ ከንጉሡ ጋር ቢገባ፤ ጉልበቱን የሚያበረክከው በአውነተኛው የእስራኤል አምላክ ዐፈር ላይ እንዲሆን በማሰብ

ነበር። ስለሆነም በስውር ቢሆንም እንኳ እውነተኛ አማኝ ነበር። ጥያቄውም ተቀባይነት አገኘና ንዕማን ወደ ቤቱ ሄደ።

20-21 የሚቀጥለው ታሪክ በግያዝ ላይ ያተኩረ ሲሆን እርሱም ከቀረቡት ስጦታዎች ጥቂቶቹን ለራሱ ለመውሰድ መልካም ዕድል ያገኘ መስሎ ታይቶት ነበር። እርሱም በቀስታ ሹልክ ብሎ በመሄድ ሶርያዊውን የጦር አዛዥ ደረሰበት። በንዕማንና በግያዝ መካከል የተደረገው ግንኙነት ከበፊቱ ምን ያህል ተቃራኒ ነበር! ንዕማን የኤልሳዕን አገልጋይ ለመቀበል ከሠረገላው መውረዱ በርግጥ የተለወጠ ሰው ለመሆኑ ማስረጃ ነበር። አሁን እንደበፊቱ ኩራተኛና ጉረኛ ሳይሆን ይህ በምስጋና፤ በአክብሮትና በትሕትና የተሞላው ሶርያዊ ሰው የአንድ ነቢይ አገልጋይ ለመቀበል ከተከበረ መቀመጫው ወረደ። ቀድሞ የተጣለና ተስፋ ያልነበረው ነቢአተኛ ሰው አሁን የአውነተኛ አማኝን ጸጋ የሚያገጸባርቅ ሆነ፤ በተቃራኒው ግያዝ፤ ከጌታው ጸጋ በሚያገኛቸው መብቶች ሲደሰት የቄየ ሆኖ ሳለ አሁን ዕድሉን ሊያበላሽና የነበረውን ሞገስ ሊያጣ ነው።

22-26 እርሱም ኤልሳዕ ያልታሰበ ችግር ገጥሞታል ብሎ ንዕማንን በማሳመን ከዚያ በምስጋና ከተሞላ ሶርያዊ የጦር አዛዥ ብዙ ስጦታዎችን ወሰደ፤ ሲያመቸው አውጥቶ ለመጠቀም ለጊዜው ደበቃቸው። ከዚያም ቀስ ብሎ ሳይታወቅበት ወደ ኤልሳዕ ክፍል ገባ፤ ግን ከኤልሳዕ ጋር ፊት ለፊት ተፋጠጠ። ጌታው የሆነውን ነገር ሁሉ ዐውቆ ነበር! የግያዝ ውሽት ሁኔታውን ከማባባስ በቀር የፈየደው ነገር የለም።

27 በዚህም መሠረት ኤልሳዕ የግያዝን ቅጣት ተናገረ፤ የንዕማን ለምጽ ለግያዝ ሊሆን ነው። ባለ መብት የነበረው የኤልሳዕ ረዳት አሁን በንፍረት ጠፋ፤ ምክንያቱም ለራሱ ሀብትን ለማግኘት ሲል የተከበረ ስፍራውን ያለ አግባብ በመጠቀሙ ነበር። አገልግሎትን መሸቀጫ ለሚያደርጉ አገልግሎት ምንም ስፍራ እንደሌለው የግያዝ ትምህርት ማግኘት አስፈላጊው ሆነ። በእርሱ ባሕርይ ውስጥ ቀደም ሲል ይታይ የነበረው ግብረ ገባዊና መንፈሳዊ ጉድለት አሁን ገሃድ ወጣ፤ በውስጡ የነበረው መሠረታዊ የሆነ መንፈሳዊ መትነት በፊተና ጊዜ አጋለጠውና ባሕርዩን ከማጥራት ይልቅ ሥራውን እንዲያጣ አደረገው።

5. የመጥረቢያው መገኘት (6፥1-7)

1-7 በዚህ ክፍል ታማኝ ባለመሆኑ ምክንያት ብድራቱን ከተቀበለው ከግያዝ በተቃራኒ የታማኝነት ሥራ የሚያስገኘው ዋጋ ተገልጿል። በኢዮራም ክፉ አገዛዝና በኤልሳዕ የትንቢት አገልግሎት ዘመን የነቢዩን ትምህርት የሚቀበሉት የነቢያት ማኅበር የሚሰበሰቡበት ስፍራ አነስተኛ ሆኖባቸው ነበር። ይህ ትምህርት ቤት ለትንቢታዊ ትምህርት የታወቀ ማዕከል በነበረው በዮርዳኖስ ወንዝ አጠገብ በኢያሪኮ ውስጥ ሳይሆን አይቀርም (ከምዕ 2 ጋር ያነጻ)። በዚህም መሠረት ሰፋ ያለ የመሰብሰቢያ ስፍራ እንዲሠራ ኤልሳዕ የቀረበለትን ጥያቄ ተቀበለና ዐብሮአቸው ወደ ሥራው ሄደ። ሥራውን በመሥራት ላይ ሳሉ አንድ ተማሪ ተውሶት የነበረው የመጥረቢያ ብረት ስለ ጠፋበት ወደ ኤልሳዕ ጮኸ። ኤልሳዕም በእግዚአብሔር ንይል የመጥረቢያው ራስ በውሃው እንዲንሳፈፍ ካደረገው በኋላ ተማሪው እንዲወስደው ነገረው፤ ስለሆነም ተማሪው በግሉ የተአምሩ ተሳታፊ ሆነ ማለት ነው። የተአምርን አሠራር በሙሉ ለመግለጽ ወይም ለመናቅ መሞከር ፍሬ የለውም።

ንዕማን በኤልሳዕ አገልጋይ በዮርዳኖስ ወንዝ ውስጥ ሰባት ጊዜ እንዲታጠብ ተነግሮት ነበር። ይህ በወንዙ ላይ የሚገኘው ፏፏቱ ነው።

መ. የኤልሳዕ አገልግሎት (6፥8-8፥15)

(1) የጦርነት ዋዜማ፤ የሶርያ ወረራ (6፥8-23)

8-12 አሁን ሐተታው በሶርያውያንና በእስራኤላውያን መካከል ዐልፎ ዐልፎ ወደሚደረገው ጦርነት ይመልሳል። ብዙ ጊዜ በተደጋጋሚ እስራኤላዊው ንጉሥና የእርሱ ኅይሎች በኤልሳዕ ማስጠንቀቂያ የተነሣ ከጥቃት ድነው ነበር፤ ምክንያቱም ኤልሳዕ በመለኮታዊ መገለጥ የሶርያን ንጉሥ ስውር ሢራ ያውቅ ነበር። ኤልሳዕ ለኢዮራም የሚያደርገው ርዳታ በሁሉም ዘንድ የታወቀ ስለነበረ ለሶርያም ንጉሥ ወሬው ደረሰው፤ እርሱ ግን ከራሱ ሰዎች መካከል ወሬ አቀባይ አለ ብሎ ጠርጥሮ ነበር።

13-20 በዚህም መሠረት፤ ሶርያውያኑ ኤልሳዕ በዶታይን አለ ማለትን ስለ ሰሙ፤ እርሱን በጎይል ለመያዝ ከተማውን በሌሊት ከበቡት። ኤልሳዕም ያለጥርጥር ይህንንም ዐውቆአል፤ ዳሩ ግን በመጨረሻ በሶርያውያኑ መከበብ ለእግዚአብሔር ክብርን፤ ለራሱም ደኅንነትን ያስገኛል ብሎ ስለ አመነ እርሱ ራሱ በእነርሱ ለመከበብ ፈቃደኛ ሆነ። የኤልሳዕ አገልጋይ ከእንቅልፉ ነቀቶ የሶርያውያንን ታላቅ ንይል በተመለከተ ጊዜ በፍርሀት ወደ ኤልሳዕ ጮኸ። ይሁን እንጂ ኤልሳዕ የእግዚአብሔር ንይሎች ከጠላት ንይሎች እንደሚበልጡ አረጋገጠለት። በኤልሳዕ ጸሎት መሠረት የኤልሳዕ አገልጋይ ዐይኖች ስፍር ቊጥር የሌላቸው የመላእክት ሰራዊት ኤልሳዕን ለማዳን በተጠንቀቀ መቆማቸውን አዩ። ይሁን እንጂ የአሁኑ አጋጣሚ የተራዘመ ጦርነት ሳይሆን ተአምራዊ መታደግ ነበር። ከኤልሳዕ ጸሎት የተነሣ የጠላት ሰራዊት በሙሉ ዐይናቸው ታወረና ኤልሳዕ ዐሥር ማይል ርቀት ወዳለው ወደ ሰማርያ መራቸው። ሰራዊቱ እከተማው ውስጥ ከገቡ በኋላ ኤልሳዕን በመማረክ ፈንታ እነርሱ ራሳቸው የኢዮራም እስረኞች መሆናቸውን አወቁ፤

21-23 በኤልሳዕ መመሪያ መሠረት እስራኤላውያኑ ጠላቶቻቸውን በመግደል ፈንታ የተንደላቀቁ ግብዣ አደረጉላቸው፤ ለጉዞአቸውም የሚበቃ ሥንቅ በመስጠት ወደ አገራቸው ወደ ሶርያ ላኩአቸው። የኤልሳዕ የምልጃ ጸሎትና መመሪያ የኋላ ኋላ እስራኤል ጊዜያዊ ችግር መድኃኒት መሆኑ ታወቀ፤ ሶርያውያኑ የእስራኤልን ቸርነት በማወጅ የደፈጣ ውጊያቸውንም አቆሙ።

2. የሰማርያ መከበብ (6፥24-7፥20)

24 የኋላ ኋላ በዳግማዊ ቤንሃዳድና በኢዮራም መካከል እንደ ገና ጦርነት ተጀመረ። ምናልባት በተአምራዊ መንገድ የተዘጋጀው ጊዜያዊ ጥበቃ እግዚአብሔር ሕዝቡን በዘላቂነት እንደሚወዳቸውና እንደሚያስብላቸው ለእስራኤል ለማስተማር በመለኮት ንይል የታቀደ ሳይሆን አልቀረም፤ ይህም በሥልጣን የሚሠራውን ነቢዩን ኤልሳዕን በመላክ ገልጿታል። ዳሩ ግን በእስራኤል በኩል አንዳትም የንስሐ ምልክት ስላልነበረ፤ እግዚአብሔር የጥበቃ እጁን ሰበሰበ፤ ስለሆነም እስራኤል በሶርያ ሙሉ በሙሉ ተወረረች። ሶርያውያኑ በከፍተኛ ደረጃ ተሳክተዋቸው እስከ ሰማርያ በር ድረስ ዘልቀው በመግባት ከተማዬቱን ክፉኛ ከበቡለት።

25-29 ለብዙ ጊዜ የቁየው ከበባ የከፋ ረኅብን አመጣ፤ ይህም በበኩሉ ዝቅተኛ በሆኑ ሽቀጦች ላይ እንኳ የዋጋ መናርን አስከተለ። ከፍተኛ የሆነ የምግብ ዕጥረት ከመስፈኑ የተነሣ አንድ ቀን ንጉሡ የተከበበችውን ከተማ ቅጥር በሚጎበኝበት ጊዜ የሰው ሥጋ እንደሚበላ ሰማ። ሁለት ሴቶች ባደረጉት ስምምነት መሠረት የአንደኛዬቱን ልጅ ሥጋ በልተው ነበር፤ ዳሩ ግን ሁለተኛዬቱ ሴት ልጁን በእሳት ለመጥበስ ተራዋ በደረሰ ጊዜ ደበቀችው፤ ስለሆነም የመጀመሪያዬቱ ሴት ለንጉሡ አቤቱታዋን አቀረበች።

30-33 በዚህም የኢዮራም ምላሽ የጭንቀት ሰቂቃን የሚገልጽ ነበር። ልብሱን በቀደደ ጊዜ ከውስጥ ማቅ መልበሱ ታየ። እርሱም በቊጣ ገነፈለና ለሆነው ነገር ሁሉ ኤልሳዕን ተጠያቂ በማድረግ ኤልሳዕን ለመያዝና ዐንቱን ለመቀራረጥ መልእክተኛ ላከ። ይሁን እንጂ ወደ ልቡ በተመለሰ ጊዜ፤ መልእክተኛው እጁን እንዳይሰነዝር ለማደድ እርሱን ተከትሎ ሮጠ። ኤልሳዕም በመለኮታዊ መገለጥ ሁኔታውን ሁሉ በዝርዝር ስለ ተረዳ፤ ኢዮራም ገዳዮቹን ከኋላቸው እስኪደርስባቸው ድረስ ከእርሱ

ጋር የነበሩት ሽማግሌዎች በሩን እንዲዘጉት አዘዛቸው። ንጉሡም በደረሰ ጊዜ ወደ ቤት እንዲገባ ተደረገ፤ ኢዮራምም የከተማዋ ጥፋት ከእግዚአብሔር የታዘዘ መሆኑን በተረዳ ጊዜ፤ የእግዚአብሔርን ማዳን ለማግኘት የነበረው ተስፋ በነነ። ይሁን እንጂ ምናልባት የሆነው ነገር ሁሉ ከእግዚአብሔር የመጣ መሆኑን መረዳቱ እግዚአብሔር አሁንም እንደ ገና በተአምራዊ መንገድ ጣልቃ እንደሚገባ ትንሽ ተስፋ በውስጡ ሳያስቀምጥ እንዳልቀረ ያመለክታል። የመልእክተኛው መቈጠብና የንጉሡም አነጋገር ትንሽ የመለኮታዊ መጽናናት ተስፋ እንዳለ አመልካች ነው። ይህንን መጽናናት ኤልሳዕ ወደፊት ሊሰጥ ነው።

7፥1-2 ኤልሳዕ የንጉሡን የመጨረሻ የተስፋ ብልጭታ ተጠቀመበት። በሚቀጥለው ቀን ሁኔታዎች እንደሚሻሻሉና ከፍ ባለ ዋጋ ቢሆንም እንኳ ምርቶች እንደ ገና ሊገኙ እንደሚችሉ ተገለጠ። የኢዮራም ዋና ረዳት ግን እንዲህ ያለ አነጋገር ዐጉል ምኞት መሆኑን ገለጸ። እግዚአብሔር የሰማዩ መስኮቶችን ከፍቶ የዱቄትና የእህል ጐርፍ ቢያጐርፍ እንኳ፤ ረኅቡ እጅግ የከፋ ከመሆኑ የተነሣ የኤልሳዕን ትንቢት ተግባራዊ ሊያደርግ እንደማይችል ተናገረ።

የረዳቱ አነጋገር በፌዝና በአሽሙር የተሞላ ስለ ነበር እንዲህ ማለቱ ነበር፤ “አ፤ እግዚአብሔር አሁንም በሰማይ መስኮቶችን አየሠራ ነው፤ ታዲያ ምን ይሁን? ይህ ቢሆንስ የአንተ ቃል ይፈጸማል?” የረዳቱ ሐሳብ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሆነ ሐረግ ለመጠቀም ይሁን (ዘፍ 7፥11) ወይም ደግሞ በበአል የልምሳሜ የጣዖት አምልኮ ውስጥ ያለውን የሰማይ መስኮቶች ሐሳብ ለመግለጽ የተረጋገጠ አይደለም። ያም ሆነ ይህ እርሱ ሁሉንም ነገር በጥርጣሬ ተመልክቶታል።

ነቢዩ ለኢዮራም ረዳት ትንቢቱ መፈጸሙን ብቻ ሳይሆን እርሱ ራሱ በዐይኑ እንደሚያየው አረጋገጠለት። ይሁን እንጂ ከበረከቱ ምንም አይበላም! እምነተ ቢስነቱ (ጥርጣሬው) እግዚአብሔር ለሕዝቡ ከሚሰጠው በረከት እንዳይቀምስ ሊያደርገው ነው።

3-5 እግዚአብሔር የሚሠራው ምስጢራዊ በሆነ መንገድ ነው፤ እርሱ የኤልሳዕን ትንቢት ከፍጻሜ ያደረሰበት መንገድ ከንጉሡ ረዳት የፌዝ አነጋገር ያነሰ አስገራሚነት የለውም። ከከተማው በር ውጭ ይኖሩ የነበሩ አራት ለምጽም ሰዎች ሁኔታቸው የሚያስፈራ መሆኑን ተገንዝበውት። በዚህም መሠረት ለሶርያውያኑ ለመማረክ ወሰኑ። ከፊት ለፊታቸው ሞት ስላፈጠጠባቸው ወደ ሶርያውያኑ ቢሄዱ የሚጎድልባቸው ነገር አልነበረም። ጊዜው መሸትሸት ሲል ቀስ ብለው በዘወርዋራ መንገድ ወደ ከባቢዎቹ የሰፈር ዳርቻ ደረሱ። በቀስታ በሰፈሩ ውስጥ እንደ ገቡ ለራሳቸው እስኪደንቃቸው ድረስ አንድም ሰው አላገኙም፤ ሰፈሩ ሰው የሌለበት ሆኖ ነበር።

6-7 እግዚአብሔር የተከበቡትን እስራኤላውያን ነጻ ለማውጣት በመገሥገሥ ላይ የሚገኝ የብዙ ሰራዊት ድምፅ በተአምራዊ መንገድ ሶርያውያኑ እንዲሰሙ ያደረጋቸው መሆኑን የመጽሐፈ ነገሥት ጸሐፊ ይገልጻል። ያለ አንዳች ማመንታትም ሰፈራቸውንና ንብረታቸውን ጭምር እንዳለ ትተው ነፍሳቸውን ለማዳን ሸሹ። እግዚአብሔር ይህን የተፈለገውን ውጤት እንዴት እንዳስገኘ በትክክል አልተገለጸም፤ ዳሩ ግን ዘዴው ምንም ይሁን ምን፤ እግዚአብሔር ለማይገባቸው ሕዝቡ እንደ ገና በተአምራዊ መንገድ ጣልቃ ገባ።

8-14 አራቱ ሰዎች በጥድፊያ እስኪጠገቡ ድረስ ከበሉና ከጠጡ በኋላ ንብረቶችን እየሰበሰቡ ደበቁ። እነርሱም ካለፋቸው በኋላ እስራኤላውያን እንደ መሆናቸው መጠን፤ ይህንን የምሥራች ለሌሎች መናገር የእነርሱ ተግባር መሆኑን ተገንዝበውት። በዚህም መሠረት በአቋራጭ መንገድ ወደ ከተማው ሄዱና ሶርያውያኑ በድንገት እንደ ለቁቁ ለበር ጠባቂዎቹ ተናገሩ። የምሥራቹም በከተማው ውስጥ ተሠራጨና ተኝቶ ወደ ነበረው ወደ ንጉሡ ጆሮም ደረሰ። ጥንቃቄ የነበረው ኢዮራም ግን ስለ ሁኔታው ርግጠኛ አልነበረም። ምናልባት ሶርያውያን እስራኤላውያኑን ወደ ሰፈራቸው ለመሳብና በድንገት በላያቸው ላይ ለመውደቅ ከዚያም ወደ ሰማርያ ለመግባት ይችሉ ዘንድ ለጊዜው ጥቂት አፈግፍነው ይሆናል ብሎ ዐሰበ። እርሱም በበር አለቆቹ ሐሳብ መሠረት ሶርያውያኑ የት እንደ ደረሱ ይሰልጡ ዘንድ ሁለት ሠረገሎችን ከነፈረሰቻቸው ላከ። ኢዮራም እነርሱን ሊያድን

ባይችልም፤ ጠላት ቢይዛቸው እንኳ በሰማርያ ቢቀሩ ከሚደርስባቸው ችግር የከፋ ሁኔታ ሊደርስባቸው አይችልም።

15 ለስላሳ የተላኩት ሰዎች በደስታ የሚያገነዳግድ ዜና ይዘው ተመለሱ። የተባለው ነገር እውነት ነበር። ሶርያውያን በአንድ በሆነ ምክንያት ደንግጠው እስከ ዮርዳኖስ ወንዝ ድረስ በመንገዱ ሁሉ ዕቃና ልብስ እያዘረከረኩ ሸሽተዋል።

16-20 ንጉሡም ሕዝቡን ወደ ሶርያውያን ሰፈር ገብተው እንዲበዘብዙ አዘዛቸው። በአንድ ቀን ውስጥ የኤልሳብ አስገራሚ ትንቢት፤ ስለ ኢዮራም ረዳት የተናገረው እንኳ ሳይቀር፤ ተፈጸመ። ምክንያቱም ለብዝሃነቱ ሲጣደፉ፤ በበሩ አጠገብ በጥበቃ ላይ እንዳለ በሕዝቡ ተረጋግጦ ሞተ።

(3) ከጦርነት በኋላ፤ የሱነማዬቱ ርስት መመለስና የአዛሄል የመንግሥት ግልበጣ (8፥1-15)

1-6 ምዕራፍ 8 ስለ ቀድሞው የኤልሳብ አገልጋይ ስለ ግያዝ መጨረሻ ትንሽ መግለጫ በመስጠት ይጀምራል። የእስራኤል ንጉሥ ኢዮራም በቅርቡ ስለ ተፈጸመው ስለ ታላቁ ነቢይ ተአምራዊ ትንቢት ከታመነ ምንጭ አንዳንድ ነገሮችን ለመረዳት በማሰብ ግያዝን ሳይጠራው አልቀረም። ጥበብን በተሞላ መንገድ የሚደረገው መለኮታዊ አቅርቦትም እየተገለጸ ነበር፤ ምክንያቱም (በዚህ ጊዜ ምናልባት መበለት የሆነችው) ሱነማዬቱ ሴት የሰባት ዓመቱን ረኅብ በሚመለከት ኤልሳብ በሰጣት ማስጠንቀቂያ መሠረት ከሸሸችበት ስፍራ በቅርቡ ተመልሳ መጥታ ነበር፤ ዳሩ ግን ንብረቷ ሁሉ በሌላ ሰው ተወስዶ አገኘችው።

ቈራጥ ውሳኔ የነበራት ይህች ሴት፤ ጉዳይዋን ወዲያውኑ በቀጥታ ለንጉሡ ለማቅረብ ከወሰነች በኋላ ወደዚያ ስትሄድ ኢዮራም ግያዝን ሲያነጋግር ደረሰች። እግዚአብሔር ነገሮቹን ሁሉ በዝርዝር ስለ አዘጋጃቸው፤ ግያዝም ወደ ሴቲቱ እያመለከተ የምታቀርበውን ጥያቄ በንጉሡ ፊት አረጋገጠላት፤ እርሷም በበኩሏ ስለ ኤልሳብ ታላላቅ ሥራዎች ግያዝ ለንጉሡ ለሚያቀርበው ዝርዝር ሕያው ማስረጃ ሆነች፤ ንጉሡም ጥያቄዋን ፈጽመላት።

7-8 በኤልሳብ ታሪክ ውስጥ ቀጥሎ የሚታየው አጋጣሚ ከዳግማዊ ቤንሃዳድ ጋር ለተደረጉት ጦርነቶች መደምደሚያ የሚሆንና በ841 ዓቅክ ለሚፈጸሙት ወሳኝ ሁኔታች መነሻ የሚሆኑትን ዋና ዋና ሁኔታዎች የሚያስቀምጥ ነው፤ የሶርያ ንጉሥ ዳግማዊ ቤንሃዳድ (860-842 ዓቅክ) ታመመ። በዚህ ጊዜ የአርሱ የቀድሞ ባላጋራ የሆነው ኤልሳብ ወደዚያው ስፍራ መምጣቱን ሰማ። የኤልሳብ አመጣጥ መልካም አጋጣሚ እንደ ሆነ በመገመት ከያዘው በሽታ ይድን ወይም አይድን እንደ ሆነ እንዲጠይቅለት የታመነውን የጦር አዛዥ አዛሄልን ተገቢ ከሆነ አጀብ ጋር ላከበት። ዳሩ ግን ኤልሳብ የመጣው እግዚአብሔር ለኤልያስ የነገረውን በደማስቆና በሰማርያ የሚደረገውን የመንግሥት ለውጥ ለማስፈጸም መሆኑን እርሱ አላወቀም ነበር (1ነገ 19፥15-17)።

9-11^ሀ አዛሄል የጌታውን መመሪያ በትክክል በሥራ ላይ አዋለ። ኤልሳብ ለአዛሄል የሰጠው መልስ ምስጢራዊ ነበር፤ ለንጉሡ ጥያቄ የተሰጠው መልስ አዎንና አይደለም የሚል ነበር። አዎን የሚለው መልስ በተለመደ የፈውስ ሁኔታ ቢሆን ኖሮ ንጉሡ የሚድን መሆኑን የሚያመለክት ሲሆን፤ አይደለም የሚለው መልስ ደግሞ ኤልሳብ አዛሄል ንጉሥ እንዲሆን ለመቀባት እንደ መሄዱ መጠን ይህ ከዳተኛ ሰው የመንግሥት ግልበጣ ለማካሄድ በንጉሡ ሕመም እንደሚጠቀም የሚያመለክት ነው። በዚህም መሠረት አዛሄል ለንጉሡ ያለውን ታማኝነት የሚመለከር ይመስላል። በሽታው በራሱ ለሞት የሚያደርስ አልነበረም። የኤልሳብ የላሽኛ አተኩሮ መመልከት አዛሄል ሁኔታውን በመጠቀም የንጉሡን ውድቀት የሚፈልግ መሆኑንና ኤልሳብም ምስጢሩን እንደ ዐወቀበት የሚያመለክት ነው። አዛሄልም በንፍረት ፊቱ ቀላ።

11^ለ-13 የኤልሳብ አተኩሮ ማየት ወደ ልቅሶ ተለወጠ። አዛሄልም ለምን እንደሚያለቅስ በጠየቀው ጊዜ አዛሄል የሶርያ ንጉሥ በሚሆንበት ጊዜ በእስራኤል ላይ የሚያደርሰውን ክፉ ነገር በማየት እንደ ሆነ ኤልሳብ ገልጾለት። አዛሄል ምንም እንኳ ይህንን ሐሳብ ቢቃወምም ነገሩ እንደ ተባለው መሆኑ አይቀርም (ከ10፥32-33፤ 13፥3 ጋር ያነጻ)።

14-15 አዛሄል የሚቀጥለው የደማስቆ ንጉሥ እንደሚሆን ኤልሳብ የሰጠው ማረጋገጫ እርሱ ሊወጣው የሚገባ አንድ ኅላፊነት መኖሩንና ኅላፊነቱንም መወጣት እንዳለበት አሳስበው። ወደ ቤተ መንግሥቱም በተመለሰ ጊዜ የምሥራቹን ለንጉሡ ነገረ፤ ይኸውም ንጉሡ በርግጥ የሚድን መሆኑን ነበር። ይሁን እንጂ በሚቀጥለው ቀን ሲጠብቀው የቆየውን ዐላማ ለመፈጸም ዕድል ተገኘ። ንጉሡን አፍኖ ገደለና ዙፋኑን ያዘ።

ሠ. የደቡብ መንግሥት ንጉሥ የኢዮራም ዘመነ መንግሥት (8፥16-24)

16-18 የመጽሐፈ ነገሥት ጸሐፊ አሁን ትኩረቱን ወደ ደቡብ ግዛትና ወደ ኢዮማፍጥ ሁለት ልጆች ያዞራል። በቀጥታ 16 ላይ የሚታየው የዘመን አገጣጠም ሁኔታ ኢዮራም ሙሉ የመንግሥታዊ ሥልጣን የያዘበትን ዓመት የሚያመለክት ነው። የኢዮራም መጥፎ ባሕርይ በመንፈሳዊ ክሕደት ውስጥ ትልቁን ስፍራ ከያዘው ሁኔታ ጋር ተገልጿል፤ ይኸውም የአክዓብን ልጅ ማግባቱ ነበር። የዜና መዋዕል ጸሐፊ ኢዮራም መላውን የይሁዳ አገር ሕዝብ በከነዓናውያን ሃይማኖት ንጢአት እንዲወድቁ ማድረጉን ጨምሮ ይገልጻል (2ዜና 21፥11)።

19-24 የኢዮራም መጥፎ ባሕርይ ይበልጥ ግልጽ የሆነው አባቱ ከሞተ በኋላ የገዛ ወንድሞቹንና ዙፋን የመውረስ ጥያቄ ያቀርባሉ ብሎ ያሰባቸውን ሌሎች ሰዎች ሁሉ በመግደሉ ነበር (2ዜና 21፥2-4)። ምንም እንኳ በኢዮራም ላይ የሚታየው መንፈሳዊና ግብረ ገባዊ ብልሹነት ከፍተኛ ቢሆንም፤ እግዚአብሔር ከዳዊት ቤት ጋር ያደረገውን ቃል ኪዳን ስለ አከበረ ግዛቱን አላጠፋም (ከ2ዜና 21፥7 ጋር ያነጻ)። ይሁን እንጂ ኢዮራምና ይሁዳ ሦስት ወታደራዊ ችግሮች ስላጋጠሟቸው ፍርዱን ሳይቀምሱት አልቀሩም (ከ2ዜና 21፥10 ጋር ያነጻ)፤ (1) ኤደም የተሳካለት ዐመፅ በማካሄዱ ኢዮራም ይህንን ዐመፅ ለመግታት ባደረገው ሙከራ ሕይወቱን ወደ ማጣት ተቃርቦ ነበር (ከ2ዜና 21፥8-10 ጋር ያነጻ)፤ (2) በዚያው ወቅት ልብናም ዐመፀበት (ከ2ዜና 21፥10ለ ጋር ያነጻ)፤ (3) ፍልስጥኤማውያንና ዐረቦች እስከ ኢዮራሌም የሚደርስ አጠቃላይ ጥቃት በማካሄዳቸው ከአካዝያስ በቀር ልጆቹን ሁሉ እንዲያጣ አደረጉት (2ዜና 21፥16-17፤ ከ2ዜና 22፥1 ጋር ያነጻ)። ይሁዳና ነገሥታቷም በመቅሠፍት ተመቱ (2ዜና 21፥12-15)፤ ኢዮራም ራሱም በመጨረሻ በማይድን የአንጀት በሽታ ይረታል (2ዜና 21፥15:18-19)። ስለሆነም በዳዊት ቤት ውስጥ ክፉና ከሐዲ በነበረው ልጅ አማካይነት የተከሠተው የይሁዳ ዕድለ ቢስ የታሪክ ወቅት ዐለፈ፤ ክፉው ኢዮራም ራሱም በቤተ መንግሥቱ የመቃብር ቦታ ታገደ (2ዜና 21፥20ለ)።

ረ. የደቡብ መንግሥት ንጉሥ የአካዝያስ ዘመነ መንግሥት (8፥25-29)

25-26^ሀ አካዝያስ በጣም አሥረ ወቅት በሆነው በ841 ዓቅክ በአባቱ በኢዮራም ምትክ ነገሠ። እርሱም በዚያ ዓመት የጥንታዊቱን የቅርብ ምሥራቅ ካጥለቀቁት ታላላቅ የፖለቲካ ማዕበሎች የሚተርፍ አይደለም። በርግጥ፤ በ841 ዓቅክ የአሃር ስልምናሶር ሣልሳዊ (859-824 ዓቅክ) በተከታታይ ባካሄዳቸው ረጃጅም ጦርነቶች (853፤ 848፤ 845) በመጨረሻ የምዕራቡን ኅብረ ብሔር አንድነት ለማፍረስ ችሎ ነበር። እነዚህ ሁሉ የተወሳሰቡ ዝርዝር ነገሮች እግዚአብሔር ስለ አሕዛብ መንግሥታትና ስለ እስራኤል ያለው የፍጻሜ ሂደት አካል ሲሆኑ፤ ለረጅም ጊዜ ጸንቶ የቆየው ውዝግብና እያደገ የመጣው የአሃር ንይል የደማስቆውን ንጉሥ የዳግማዊ ቤንሃዳድን ሞትና በእስራኤል ውስጥ የምሥራውያንን ሥርወ መንግሥት ውድቀት ባስከተለው የፖለቲካ ሤራ ውስጥ ያለ ጥርጥር የሚታይ ነገር ነው። 841 ዓቅክ ከማለቁ በፊት አዛሄል የደማስቆ አለቃ ይሆናል (ስልምናሶር በጦርነት አሸንፎት ሾሞት ነበርና)፤ አፍቃፊ አሃር የሆነው ኢደም አራተኛውን ሥርወ መንግሥት ይመሠርታል (ምዕ 9-10)፤ ደግሞም ክፉ የሆነችው ንቶልያ ያለ አግባብ በይሁዳ ዙፋን ላይ ትቀመጣለች (ምዕ 11)።

26^ለ-29 አካዝያስ ደግሞ በክፉዋ በንቶልያ መተት ሥር ነበርና (ከ2ዜና 22፥3-5 ጋር ያነጻ) የአባቱን የበኣል አምልኮ ቀጠለበት። በተጨማሪም፤ አካዝያስ ገና ከመጀመሪያው የአክዓብ ልጅ ኢዮራም ከሶርያውያን ጋር በፊማት ዘገለጻድ በጀመረው ዐዲስ

ቅራኔ ተባባሪ ሆነ (1ነገ 22፥1-40)። ጦርነቱም እንደ ገና ለእስራኤልና ለይሁዳ ጥሩ ውጤት አልነበረውም፤ ምክንያቱም ንጉሥ ኢዮራም በጦርነቱ በጽኑ ስለ ቄሰለ ለማረፍና ከቀራሰው ለማገገም ወደ ኢይዝራኤል ሄደ (ከ9፥11-16 ጋር ያነጻ)። ምዕራፉ የሚደመድመው ጭንቀት ውስጥ የገባው አካዝያስ ኢዮራምን ለመጠየቅ ወደ ኢይዝራኤል መሄዱን በመግለጽ ነው። ወደ ኢዮራሌምም በሕይወት አይመለስም (ከ9፥16፡ 24-29 ጋር ያነጻ)።

ሰ. የሰሜኑ ንጉሥ የኢዮራም ዘመነ መንግሥት (9፥1-37)

1 ንጉሥ ኢዮራም በፊማት ዘገለጻድ ከሶርያውያን ጋር ሲዋጋ ከደረሰበት ቀራሽ ለማገገም ኢይዝራኤል በሚገኘው ቤተ መንግሥቱ በነበረባቸው በእነዚያ ክፉ ቀኖች (8፥28-29፤ 9፥14)፤ ኤልሳዕ ታማኝ አገልጋዩ የሆነውን “ከነቢያት ማሳበር” አንዱን የሚቀጥለውን የእስራኤልን ንጉሥ እንዲቀባ ለመላክ ጠራው። ይህ ዘይት የመቅባት ሥነ ሥርዐት የሚደረገው ከደማስቆ ሶርያውያን ጋር በተራዘመው ግጭት ምክንያት የእስራኤል ወታደሮች እዚያ ተመድበው በቁዩበት በፊማት ዘገለጻድ ነበር።

2-3 ወጣቱ ነቢይ እዚያ ከደረሰ በኋላ፤ ዋና የጦር አዛዥ የነበረውን ኢዮን ይመርጥና ለብቻው ነጥሎ ወደ አንድ ክፍል ከወሰደው በኋላ የማሰር ዘይት በራሱ ላይ በማፍሰስ፤ የሚቀጥለው የእስራኤል ንጉሥ ይሆን ዘንድ እግዚአብሔር የቀበው መሆኑን ማወጅ ነበር ሥራው። ነቢዩ ሥራውን ካከናወነ በኋላ የተፈጸመውን ተግባር የሚያከላሽ አንዳች ነገር እንዳይጋጥመው ከቤት ወጥቶ መርጥ ነበረበት። የእግዚአብሔር ሥራ መልካም ውጤት የሚያስገኘው የራሱን በጎ ተጽዕኖ እንዲያደርግ ስንፈቅድለት ነው።

4-10 ወጣቱ ነቢይ እንደ ታዘዘው አደረገ። ወደ ፊማት ዘገለጻድ በደረሰ ጊዜ ኢዮን ፈልጎ አገኘው፤ ወደ ቤትም አስገብቶ ዘይቱን በራሱ ላይ ካፈሰሰ በኋላ እግዚአብሔር ለእርሱ ያለውን ከባድ ቃል ነገረው። የኢዮ መለኮታዊ ተልእኮ ሁለት ነበር፤ (1) ክፉና ከሐዲ የሆነውን የአክዓብን ቤትና ዘሩን ማጥፋት (2) በዚህም በታማኝነታቸው ምክንያት ለማዕታት የሆኑትን የእግዚአብሔርን ወገኖች ደም መበቀል። ከዚህም አንጻር ኤልሳዕል ላደረሰችው በደም የተሞላ ስደት ለሚደረገው መለኮታዊ በቀል ኢዮ የእግዚአብሔር መግሪያ መሆኑ ነበር። ነቢያም እነዚህን ቃላት ተናግሮ ከጨረሰ በኋላ በታዘዘው መሠረት በቀጥታ ከቤት ወጥቶ ሮጠ።

11-13 ነቢዩ ከሄደ በኋላ ኢዮ ወጥቶ ጓደኞቹ የሆኑት የጦር አለቆች ወደ ተቀመጡበት ግቢ ሄደ። እነርሱም ያለ ጥርጥር “ይህ ዕብድ” የመጣበትን ምክንያት ለማወቅ ፈለጉ። ወታደሮቹ የተጠቀሙበት ቃል ለመንፈሳዊ ነገር ያላቸውን ዝቅተኛ አቋምና ለእግዚአብሔርም ነቢያት የነበራቸውን ንቅት ይገልጻል። ኢዮም እንዲህ ያለው ባሕርይ መልስ እንደማያስፈልገው በመገመት በቀዝቀዝ መንፈስ በመለሰላቸው ጊዜ፤ ወታደሮቹ አንድ ታላቅ ነገር ሳይፈጸም አልቀረው ብለው ስለ ጠረጠሩ እንዲነገራቸው ጫና አደረጉበት። ከዚያ በኋላ ኢዮ የሆነውን ነገር ፍርጥ አድርጎ ነገራቸው፤ እግዚአብሔር እርሱን ለንጉሥነት እንዲቀበው ነቢዩን መላኩን ነገራቸው! ምናልባት በተመሳሳይ ሁኔታ የተካሄደውን ያለፈውን የሳኦልንና የዳዊትን መቀባት በማስታወስና በዚህም ለዐድማው ድጋፋቸውን ለማረጋገጥ ሊሆንም ይችላል የጦር መኩንኖቹ ተገርነታቸውን ለማሳየት ልብሳቸውን እያወለቁ በኢዮ እግር ሥር አነጠፉት። በጦር ሰራዊቱም መካከል መለኮት እየነፋ ኢዮ የእስራኤል ቀጣዩ ንጉሥ ነው በማለት ዐወጁ።

14-16 ወታደሮቹ ለነቢዩ ዐዋጅ የሰጡት ምላሽ ኢዮ የመንግሥት ግልበጣ ለማድረግ ፈጣን አመራር እንዲሰጥ አነሣግረው። ያለ ጥርጥር ፊማት ዘገለጻድን እንዲጠብቁ የጸጥታ ጎይሎችን በመተውና እንዲሁም በኢይዝራኤል ያለውን ኢዮራምን ለማስጠንቀቅ ማንም ሰው ከከተማው እንዳይወጣ መመሪያ በመስጠት፤ ኢዮ ምርጥ የሆኑ ወታደሮችን ይዞ ወደ ኢይዝራኤል በማገገም ላይ ወዳለው ወደ ኢዮራም ገሠገሠ። በእግዚአብሔር አሠራር መሠረት (ከ2ዜና 22፥7 ጋር ያነጻ)፤ የይሁዳው አካዝያስ የታመመውን ዘመዱን ለመጠየቅ በኢይዝራኤል ነበር (ከ8፥29 ጋር ያነጻ)።

17-21 አሁን ትርኢቱ ወደ ኢይዝራኤል ይዞራል። ኢዮ በፍጥነት እየጋለበ ወደ ከተማው ሲመጣ፤ ጠባቂው ወታደሮች እየመጡ ነው በማለት ዐወጁ። ኢዮራምም በፈረስ መልእክተኛ በመላክ ስልፈኛውን እንዲገናኝና ስለ ተልእኮው እንዲጠይቅ አደረገ። ኢዮ ዘንድ የመጣው ፈረሰኛውም በደኅና መሆኑን ኢዮን በጠየቀ ጊዜ፤ ወደ ኋላ ተመልሶ ከወታደሮቹ ጋር እንዲደባለቅ ኢዮ አዘዘውና እርሱም እንዲሁ አደረገ። ጠባቂውም ይህንን ሁሉ ለኢዮራም በነገረው ጊዜ፤ ሌላ ፈረሰኛ ተላከና እርሱም ተመሳሳይ ዕጣ ደረሰው። ከዚህ ቀጥሎ ጠባቂው የሠረገሎቹ አካሄድ የኢዮን ጎይሎች አነዳድ ይመስላል ብሎ ባመለከተ ጊዜ፤ ኢዮራምና አካዝያስ በሠረገሎቻቸው ተቀምጠው እርሱን ለመገናኘት ሄዱ፤ የሚገርመው ነገር እነርሱ ኢዮን ያገኙት አክዓብ ከናቡቲ በነጠቀው ዕርሻ ቦታ ላይ ነበር።

22-24 ኢዮ በሰላም የመጣ እንደ ሆነ ለሦስተኛ ጊዜ ተጠየቀ። የነገሥታቱ ጥያቄ ከበሬቶቹ ከሁለቱ የባለ የቀጣ ባሕርይ ያለው ምላሽ ገጠመው። ኢዮራም ኤልሳዕል ካቋቋመችው የጣዖትና የጥንቄል አምልኮ ጋር የነበረው ትስስር ማንኛውንም “የሰላም” ንግግር ዋጋ ቢስ አድርጎት ነበር። ኢዮራም የኢዮ መልስ የመንግሥት ግልበጣ እየተካሄደ መሆኑን የሚያመለክት እንደ ሆነ ተገነዘበ። ኢዮራምም አካዝያስን ስለ ክሕደቱ ካስጠነቀቀው በኋላ ለመሸሽ ሲሞክር፤ ኢዮ አልሞ ባነጣጠረው ፍላጻ በሠረገላው ላይ እንዳለ ተመታና ሞተ።

25-29 ኢዮና ሠረገለኞቹ ቀደም ሲል በሰሙት የኤልያስ ትንቢታዊ ንግር መሠረት (ከ1ነገ 21፥19-24 ጋር ያነጻ) የኢዮራምን የወደቀ አካል በናቡቲ የዕርሻ ቦታ ላይ እንዲጥለው ኢዮ ረዳቱን አዘዘው። አካዝያስም ከኢዮ ለማምለጥ ያደረገው መከራ ከሸፈ። ይህ ሐተታ በጥቅሉ ሲታይ አካዝያስ ወደ ጉር ሲወጣ እንደ ቄሰለና በመጊዳ እንደ ሞተ እንዲሁም ለቀብር ወደ ኢዮሩሳሌም እንደ ተወሰደ የሚናገር ይመስላል። በ2ዜና 22፥8-9፤ አካዝያስ በሰማርያ በዘመዶቹ ዘንድ ከተደበቀበት ተይዞ ወደ ኢዮ ከተወሰደ በኋላ እንደ ተገደለና አስከሬኑም በኢዮ ሰዎች በክብር እንደ ተቀበረ ያሳያል። እነዚህን ሁለት ሐተታዎች ለማስታረቅ የሚቻልበት አንዱ መንገድ አካዝያስ ምንም እንኳ ወደ ጉር ሲወጣ ቢቁስልም፤ ለማገገም ከተኛበት ከሰማርያ በኢዮ ሰዎች ተይዞ ወደ መጊዳ ከተወሰደ በኋላ እንደ ተገደለና አስከሬኑም ለአገልጋዮቹ ተሰጥቶ እነርሱም ወደ ኢዮሩሳሌም ወሰደው እንደ ቀበሩት በመገንዘብ ነው (ቍ 28፤ ከ2ዜና 22፥9 ጋር ያነጻ)።

30-34^ሀ ይህ ሁሉ ዜና ያለ ጥርጥር ወደ ኤልሳዕል ደርሶአል። እርሷም የሞቷ ጊዜ መቃረቡ ስለ ተሰማት ራሷን በንግሥትነት ፋሽን በማዘጋጀት የኢዮን መምጣት ለመጠባበቅ ወደ መስኩቱ ጠጋ አላች። ኢዮም ከታች በውጪው በር ሲገባ እርሷ ኢዮን ዝቅ ለማድረግ በተቀመሩ ቃላት እያፈዘች ጠራችው። ኢዮ “ዘምሪ” ተባለ፤ ይህ ስም የ“ከሐዲ” ተምሳሌት ሲሆን፤ እንድምታውም ያለ አግባብ ሥልጣን የሚይዙ ሰዎች ብዙ ሊቁዩ እንደማይችሉ የሚያመለክት ነው። ኢዮ ለወቅቱ በሚገባ የተዘጋጀ ነበር። እርሱም ኤልሳዕል ወደ ነበረችበት ወደ መስኩቱ ቀና ብሎ ተመለከተና ከእርሱ ጋር የሚተባበር ሰው ማን እንዳለ ጠየቀ። ከጃንደሪቦቹ አንዳንዶቹ ለኢዮ ትእዛዝ ምላሽ በሰጡ ጊዜ ኤልሳዕል ወደ ታች ወደ አደባባዩ ተወረወረች። ከዚያም ኢዮ በወደቀው አስከሬን ላይ በፈረሱ ተራምዶ በንጉሡ የግብዣ አዳራሽ ሊመገብ ገባ።

34^ለ-37 ኢዮም በቅርቡ ተፈጽመው ያለፉትን ሁነቶች በማሰብ ኤልሳዕል የንጉሥ ልጅ በመሆኗ ምክንያት አስከሬኗ በክብር እንዲቀበር መመሪያ ሰጠ። ዳሩ ግን ይህኛው የእርሱ አስተሳሰብ በጣም የዘገየ ሆነ። አገልጋዩ ከኤልሳዕል አስከሬን ያገኘው በጣም ጥቂቱን ብቻ ነበር። ይህም ለኢዮ በተነገረው ጊዜ፤ በቅጽበት ይህ አስፈሪ የሆነው የኤልያስ ትንቢት ፍጻሜ መሆኑን ተገነዘበ (ከ1ነገ 21፥23 ጋር ያነጻ)።

ሐ. የአራተኛው ሥርወ መንግሥት ዘመን (10፥1-15፥12)

1. በሰሜኑ ግዛት የኢደ ዘመነ መንግሥት (10፥1-36)

1-8 ኢደ-ራም (9፥24-26)፤ አካዝያስና አገልጋዮቹ (2ዜና 22፥8-9) እንዲሁም ኤልዛቤል (2ነገ 9፥32-33) ከሞቱ በኋላ፤ ኢደ አሁን ያገኘውን ዘውድ ሊቀናቀኑት የሚችሉትን በዋና ከተማዋ በሰማርያ የተሸሽጉትን በሕይወት የተረፉትን የንጉሣውያን ቤተሰብ አባላት ለማስወገድ ተንቀሳቀሰ። እርሱን የሚጠበቁትንም ባለሥልጣኖች ለጦርነት እንዲዘጋጁ አስጠነቀቃቸው። በሰማርያ ያሉት ሹማምትም ተቃውሞ ማድረግ ዋጋ እንደሌለው ስለተሰማቸው ተገዢነታቸውን የሚገልጽ ደብዳቤ ለኢደ ላኩለት። ኢደም ይህን ፈቃድ ካገኘ በኋላ ሁለተኛ ደብዳቤ ጽፎ በሕይወት ያሉት የኢደ-ራም ወራሾች ራስ ወደ ኢይዝራኤል እንዲመጣሉት ጠየቀ። ባለሥልጣኖቹ ለዚህም ታዛዥ በመሆን የተቆረጡትን ራሶች ለኢደ ላኩለትና እርሱም በኢይዝራኤል በር ላይ በሁለት ቦታ ከመራቸው። እንዲሁ ያለው አስቃቂ ተግባር ብዙ ጊዜ በጥንታዊቱ የቅርብ ምሥራቅ ይፈጸም ነበር።

9-11 በሚቀጥለው ቀን ኢደ ለተሰበሰበው ሕዝብ ንግግር ሲያደርግ እነርሱን ከበደል ነጻ በማድረግ እርሱ ያለውን መለኮታዊ ተልእኮ ዐወጀላቸው። ጌታውን የገደለው እርሱ መሆኑ ባይካድም፤ ከአካባቢ ቤት የተገደሉት ወንዶች ልጆች ራስ ወደዚያ የመጣው በሌሎች አማካይነት ሲሆን፤ ይህም እንደ ገና የኤልያስ ትንቢታዊ ንግር መፈጸሙን የሚያመለክት ነበር። ኢደ ይህን ከተናገረ በኋላ፤ በኢይዝራኤል ካሉት ከአካባቢ ተወላጆች የተረፉት፤ እንዲሁም የኢደ-ራም ባለሥልጣኖች፤ ረዳቶችና ወዳጆች ተይዘው እንዲገደሉ ትእዛዝ ሰጠ። እነርሱን ያገለግሏቸው የነበሩ የመንግሥት ካህናት እንኳ ሳይቀሩ ተገደሉ።

12-14 በኢይዝራኤል ያለው ጉዳይ እርሱ በፈለገው መንገድ ከተፈጸመለት በኋላ ከሰማርያ መሪዎች ባገኘው በጎ ምላሽ መሠረት ኢደ ወደ እስራኤል ዋና ከተማ አመራ። ወደ ደቡብ በሚጓዝበት ጊዜ፤ በእስራኤልና በሰማርያ ያሉትን የንጉሣውያን ቤተሰብ አባላት እጅ ለመንግት በመምጣት ላይ ያሉትን አርባ ሁለት የአካዝያስ ዘመዶች አገኘ። እነርሱም ከሞተው የይሁዳ ንጉሥ የተሻለ ዕድል አይገጥማቸውም። ኢደ ወዲያውኑ ተይዘው እንዲገደሉ አዘዘ። በትእዛዙም መሠረት አንድም የተረፈ አልነበረም። ኢደ ለዚህ ጅምላ ግድያ የነበረው ምክንያት አልተገለጸም። ምናልባት በየስፍራው ያለውን የበክል አምልኮ ለማውደም ለተነሣበት ዐላማ ተጨማሪ ማስረጃ ሊሆን ይችላል። በተጨማሪም አንድ ቀን ይሁዳንም ጨምሮ ለመያዝ ካለው የሩቅ ዐላማ በመነሣት ሊሆን ይችላል። ኢደ ምንም ማመንታት አልታየበትም። ሁለቱ ንጉሣውያን ቤተሰቦች ዘመዳሞች ስለነበሩ (ከ8፥16-18 ጋር ያነጻ) አንድም የዙፋን ባለመብት በሕይወት እንዲታርፍ አልተፈቀደለትም። ከዚህም በላይ የእነርሱ መጥፋት በይሁዳ ዙፋን ላይ የሚቀመጠውን ተቶኪ ንጉሥ አጠያያቂ ያደርገዋል።

15 አንድ ሌላ በደም የተሞላ ትርኢት ካለፈ በኋላ ኢደ የፊካብ ልጅ ኢዮናዳብ የተባለ እንግዳና ምስጢራዊ ሰው አገኘ፤ እርሱም የኢደን የፀረ በክል ዘመቻ ስለ ሰማ፤ ዐዲሱን የእስራኤል ንጉሥ ለመገናኘት የመጣ ሳይሆን አልቀረም። ነቢዩ ኤርምያስ ኢዮናዳብ በምድረ በዳ በዘላንነት የሚኖሩና የወይን ጠጅ ባለመጠጣት ለኑሮአቸውም በእግዚአብሔር ላይ ብቻ በመተማመን ጥብቅ ኑሮ የሚኖሩ የባሕታውያን ቡድን መሪ እንደ ሆነ አመልክቶአል (ኤር 35)። እነርሱም ከልባቸው የተለዩና አገር ወዳድ በመሆን በዘመኑ በእስራኤል ውስጥ ገንኖ ይታይ የነበረውን የቀሳባዊነትና የዓይማኖት መለሳለስ በመቃወም የሚኖሩ ነበሩ። በዚህም መሠረት ኢደ አገሪቱን ከአረማዊነት ለማጥራት ባለው ምኞት ኢዮናዳብ እጅግ ተደስቶ ነበር። ምናልባትም እርሱ በኢደ ምክንያት አገር ዐቀፍ የንስሐ ስሜትና ወደ እስራኤል ጌታና አምላክ የመመለስ ናፍቆት ይፈጠራል ብሎ ተስፋ ሳያደርግ አልቀረም።

16-17 ኢደም ኢዮናዳብን ወዲያውኑ ዐወቀውና በተለመደው ባርኮት ሰላምታ ከሰጠው በኋላ ከእርሱ ጋር የሚተባበር መሆኑን ጠየቀው። ኢዮናዳብም አምነታውን በገለጸ ጊዜ ኢደ በወዳጅነት

መንፈስና በሠረገላው ውስጥ እንዲገባ በመቀበል እጁን ከሰጠው በኋላ ከእርሱ ጋር በመሄድ ለእግዚአብሔር ያለውን ቅናት እንዲያይሉት ጋበዘው። ወደ ሰማርያ እንደ ገቡ የኢደ የመጀመሪያው ሥራ ከቀድሞው ሥርወ መንግሥት ቤት ጋር ግንኙነት የነበራቸውን ሰዎች በሙሉ መገደል ሆኖ ሲገኝ ኢዮናዳብ ምን እንደ ተሰማው አይታወቅም። ይሁን እንጂ ኢደ በቀጣይነት በሚያካሂደው ምንጠራ እርሱ ተባብሮአል። “በአካባቢ ወንዶች ልጆች” መገደል መለኮታዊው ፍርድ በሙላት ተፈጸመ (1ነገ 21፥21)።

18-24 ኢደ የበክልን አምልኮ ከእስራኤል ጠራርጎ ለማጥፋት በቀጣይነት የወሰደው ርምጃ የአታላይነት መልክ ነበረው። እርሱ ራሱ የበክል ታማኝ ተከታይ በመምሰል በሰማርያ ታላቅ የመሥዋዕት ጉባኤ እንዲጠራና የበክል ካህናትና አገልጋዮች በሙሉ እንዲመጡ አዘዘና የማይመጣ ቢኖር በሞት እንዲቀጣ ገለጸ። በግብዣውም ቀን የተለያዩ አጋልጋዮች መጡ፤ እነርሱም የበክል ታማኞች መሆናቸውን በቀላሉ ለመለየት እንዲቻል ለእያንዳንዳቸው የተለየ ልብስ ተሰጣቸው። የበክል ቤተ መቅደስ ከሞላና ቤተ መቅደሱም ሰማንያ በሚሆኑ ምርጥ ጠባቂዎች በጥብቅ እንዲጠበቅ ትእዛዝ ከተሰጠ በኋላ፤ ኢደና ኢዮናዳብ የመሥዋዕቱን መክፈቻ ሥነ ሥርዐት ለማየት ወደ ቤተ መቅደሱ ገቡ።

25-27 ሥነ ሥርዐቱ እንደ ተጀመረ ኢደና ኢዮናዳብ ወደ ውጭ ወጡ፤ ከዚያም ጠባቂዎቹ ወደ ቤተ መቅደሱ ገብተው በአምልኮ ላይ የነበሩትን እንዲገድሉ ኢደ አስቀድሞ የታቀደውን ምልክት ሰጣቸው። እነርሱም ወደ ቤተ መቅደሱ የፈረሰው ክፍል እንኳ ሳይቀር እየገቡ ይህንኑ ፈጸሙ። ያመለጠ ሰው አልነበረም። ግድያው ከተፈጸመ በኋላ ከዕንጨትና ከድንጋይ የተሠሩት የበክል የማምለኪያ ቅርጾች ወደ ውጭ ወጥተው እንዲፈርሱ ተደረገ፤ ከዚያም ቤተ መቅደሱ ራሱ ፈረሰና ተቃጠለ። ቦታው እንዲረከስና ወደዚያም መሄድ ውርደት መሆኑን ለማመልከት ኢደ ወደ ሕዝብ መጸዳጃነት ለወጠው።

28-36 ኢደ የበክልን አምልኮ ከእስራኤል አስወገደ። በዚህም እግዚአብሔር አመሰግነውና የእርሱ ዘር እስከ አራት ትውልድ ድረስ እንደሚገዛ ቃል ገባለት። ይሁን እንጂ ኢደ እግዚአብሔርን ማሳዘኑ አልቀረም፤ ምክንያቱም የእርሱ ተሐድሶ ለእግዚአብሔር ካለው ጥልቅ ፍቅር የተነሣ ሳይሆን ፓለቲካዊና የራስ ወዳድነት ይዘት ነበረው። የእግዚአብሔርን ፓለቲካ በልቡ ውስጥ አለማኖሩ ብቻ ሳይሆን፤ ቀዳማዊ ኢዮርብም ያቋቋመውን የወርቅ ጥጃ መንግሥታዊ አምልኮም ቀጥሎበት ነበር። አጀማመሩ ወደ ላይ የሚመጥቅ ተወርዋሪ ኮከብ ቢመስልም፤ በመንፈሳዊ አነጋገር ኢደ ወደ ታች የሚወድቅ ኮከብ ነበር፤ ስለሆነም የእርሱ ዘመነ መንግሥት በአብዛኛው በዝምታ ታልፎአል።

በእርሱ የጣዖት አምልኮ ምክንያት ሶርያውያን የእስራኤልን መጠን በዮርዳኖስ ማይ ካለው ይዞታ ጀምሮ በዘድ እንዲቀናኝሉ እግዚአብሔር ፈቀደላቸው። ሶርያውያን ምንም እንኳ በአሦራውያን ቢሸነፉም፤ እንደምንም ነጻነታቸውን ለመጠበቅ ችለው ነበር። አዛዛልም አሦር በስተ ምሥራቅ በኩል የነበረውን እንቅስቃሴና በውስጥም የነበረውን ረብሻ በመጠቀም ከዮርዳኖስ ማይ የነበረውን የእስራኤልን ይዞታ ለመውሰድና ብሉም እስራኤልንና ይሁዳን ለመውረር ምክንያት አገኘ። የአዛዛልን ጭካኔ የተመለከት ርምጃ መግታት የቻለው በ841 ዓቅክ የተነሣው ዐዲሱ የአሦር ጠንካራ ንጉሥ ብቻ ነበር።

2. በደቡብ መንግሥት የጎቶልያ ዘመነ መንግሥት (11፥1-16)

1 ጎቶልያ ልጁ አካዝያስ እንደ ሞተ በሰማች ጊዜ፤ ይህች የመባሉት ንግሥት ዙፋኑን ለራሷ ለመያዝና በተጨማሪም የልጅ ልጆቿንና ከንጉሣውያን ቤተሰብ በሕይወት ያለውን ሁሉ ለመግደል አስፈላጊውን ርምጃ ሁሉ ወሰደች። ሕጋዊ የሆኑትን ወራሾች ከመንገድ ካስወገደች በኋላ ዙፋኑን ወረሰችና የሰባት ዓመት የግዛት ዘመኗን በይፋ ጀመረች።

2-3 እንደ ሌሎች መጥፎ ጊዜያት ሁሉ የክሕደትን ማዕበል ለመግታት እግዚአብሔር በመልካም ሴት ይጠቀማል። ይህች የዘጠነኛው መቶ ክፍለ ዘመን “የካብድ” የሳቢት ትባል ነበር። እርስዋም የኢዮራም ልጅና የአካዝያስ እናት በመሆኗ በበኩሏ

ንግሥት ስትሆን በተጨማሪም የሊቀ ካህናቱ የዮዳሄ ሚስት ነበረች (2ዜና 22፥11)። የሳቤትም ከሞግዚቱ ጋር (ደግሞም በርግጥ ከሊቀ ካህናቱ ጋር) በመመሳጠር ሕፃኑን በመጀመሪያ በቤተ መንግሥቱ ክፍሎች ውስጥ፤ ከዚያም ወደ ቤተ መቅደሱ ውስጥ በድብቅ በመውሰድ ለስድስት ድፍን ዓመታት ሰወረችው።

4-12 በሰባተኛው ዓመት አሁን ሕፃኑ ስለ አደገ፤ የዮዳሄ ድፍረቱን አሰባሰበና (2ዜና 23፥1) ይህች ከሐዲ ንግሥት ያለ አግባብ ካገኘችው ዙፋን የምትወገድበትን ዕቅድ አዘጋጀ። በመጀመሪያ፤ የወታደራዊ ባለሥልጣኖችንና የቤተ መቅደስ ሠራተኞችን ድጋፍ አገኘ። በሁለተኛ ደረጃ፤ በመላው የደቡብ ግዛት ያሉትን ሊቀውያንና የቤተ ሰብ መሪዎች ወደ ኢየሩሳሌም በመጥራት ለእውነተኛው ንጉሥ ያላቸውን ታማኝነት እንዲያጸኑ አስማላቸው (ከ2ዜና 23፥2 ጋር ያነጻ)። በሦስተኛ ደረጃ፤ የቤተ መቅደሱ ሰዎች በጠባቂዎች ልውውጥ ወቅት የቤተ መቅደሱን አካባቢ ነጻ እንዲያደርጉት ካስጠነቀቀ በኋላ፤ ወሳኝ በሆኑ ስፍራዎች የታመኑ ጠባቂዎችን አኖረ። ከዚያም ሁሉም ቦታቸውን ከያዙ በኋላ የዮዳሄ ንጉሡን ወደ ተመደበለት ስፍራ ወሰደው። ስፍራው ምናልባት በቤተ መቅደሱና በመሠዊያው መካከል ሲሆን፤ በዚያም የተሰበሰበው ሕዝብ በጭብጨባ ደስታውን እየገለጸ ባለበት ንጉሥ አድርጎ ቀባው። በወጣቱ ንጉሥ ራስ ላይ ዘውዱን በመጫንና የእግዚአብሔርንም ሕግ ቅጅ በእጁ በማኖር የዮዳሄ በጥንቱ የቅዱሳን መጻሕፍት አሠራር መሠረት ተግባራዊ አደረገ፤ ይህም አካሄድ የሕጋዊው ንጉሥ ደጋፊዎች የሆኑትን ሰዎች እጅ ለማጠንከር የሚጠቅም ነበር።

13-16 ጎቶልያም የሕዝቡ ጩኸት ወደ ጆርዋ በደረሰ ጊዜ ወደ ፈንጠዘያው ስፍራ ሄደች። በዐይኗ የተመለከተችውን ነገር ያለ ጥርጥር ልቧን ሳያቀልጠው አልቀረም። በዚያም ከቤተ መቅደሱ አደባባይ በስተ ምሥራቅ በር በኩል በሚገኘው ንጉሣዊ መድረክ ላይ ዐዲሱ ንጉሥ ቆሞ፤ ሃይማኖታዊና ወታደራዊ ባለሥልጣኖችም ዙሪያውን ከበውት እንዲሁም በብዙ ክብርና በሕዝብ ጩኸት ታጅቦ አየችው። እርሷም ውግዘቷን በማስተጋባት ክዳት ነው ብላ ጮኸች። ዳሩ ግን የእርሷ ጩኸት የአስራኤል ንጉሥ ኢዮራም ለጎቶልያ ልጅ ለአካዘያስ እንደ አሰማው ጩኸት ሁሉ ምንም ውጤት አላስገኘም (9፥23)። በዮዳሄ ትእዛዝ የቤተ መንግሥቱ ፈረሶች መግቢያና መውጫ ወደ ነበረው በር ተወሰደችና በሰይፍ ስለት ተገደለች። በዚህ ዐይነት እጅግ መጥፎ ስም የነበራት የይሁዳ ንግሥት ጎቶልያ የአስራኤል ንግሥት እንደ ነበረችው እንደ እናቷ እንደ ኤልሳቤል ሁሉ በሞት ቅጣት ፈጸሚዎች እጅ ሞተች (9፥27-37)።

3. በደቡብ መንግሥት የኢዮሳስ ዘመነ መንግሥት (11፥17-12፥21)

17-21 ከሥልጣን የወረደችው ጎቶልያ ከተወገደች በኋላ የዮዳሄ ንጉሡንና ሕዝቡን በሁለተኛው የቃል ኪዳን መታደስ ሥነ ሥርዐት መራቸው። በአንድ በኩል ንጉሡና ሕዝቡ ለእግዚአብሔር ያላቸውን የማያወላውል ታማኝነት በመሐላ ገለጹ፤ በሌላ በኩል ደግሞ ዐዲስ ለተቋቋመው የዳዊት ሥርዐት መንግሥት ቈራጥ ድጋፍቸውን አረጋገጡ። የመሐላቸውንም እውነተኛነት ለማስመስከር ምድሪቱን የማጽዳት ዘመቻ አካሄዱ። የበአል ቤተ መቅደስ ፈረሰ፤ ካህኑ ማታንም በምስሎቹ አጠገብ ተገደለ። እንዲሁም መሠዊያው ፈጽሞ ደቀቀ (2ዜና 23፥17)። የአረማውያኑ የበአል አምልኮ መወገድ ብቻ ሳይሆን የመሴን ሕግና ዳዊት ያቋቋመውን ሥርዐት የተከተለ የቤተ መቅደስ አምልኮ በዐዲስ መልክ ተደራጀ።

ያ ቀን በሚያስደስት ትርኢት ተደመደመ። በዮዳሄ መሪነት የንጉሡ የክብር ዘብ ወጣቱን ንጉሥ ወደ ቤተ መንግሥት ሲያጅቡት ወታደሩ፤ የሕዝብና የሃይማኖት ከፍተኛ ባለሥልጣኖች ቀጥሎ እየተከተሉ በመጨረሻም በደስታ የተሞላው ሕዝብ ከኋላ ተከትሎ አጀቡ። በደስታ የሚፈነጥዘው አጃቢ ከቤተ መቅደሱ በስተ ምሥራቅ ተነሥቶ በታላቅ ግርማ በውስጠኛው አደባባይ አድርጎ ከዚያም በመካከለኛው አደባባይ ወደ ደቡብ በማምራት በላይኛው በር ወደ ቤተ መንግሥቱ ገባ። በመጨረሻም አጀቡ ወደ ዙፋኑ ክፍል ደረሰና ንጉሡ በዙፋኑ ላይ ተቀመጠ። ይህ ቀን ኢየሩሳሌምና ይሁዳ ወደ መንፈሳዊ ከፍታ የወጡበት ቀን በመሆኑ የሚረሳ አይደለም። ይሁን እንጂ

ምንም እንኳ የመንፈሳዊ ተሐድሶው እሳት የተለከለና ለጥቂት ጊዜ በግ ብሎ የበራ ቢሆንም፤ የንጉሡ በሌሎች ላይ መደገፍ አንድ ቀን ለእግዚአብሔር የነበረው ብርቱ ቅናት በክሕደት ቀገቃዛ ነፋስ ሊከማተር ይችላል። ኢዮሳስና እነዚሁ ባለሥልጣኖች አንድ ቀን ይሁዳን ለጊዜው የተዳፈነ ወደሚመስለውና ወደ ተናቀው የከነዓናውያን የሃይማኖት አተላ የሚያወርዱአት ይሆናሉ። ሃይማኖታዊ ሥርዐት ብቻውን አደገኛ ነው፤ እውነተኛ እምነት የግል መሆን አለበት።

12፥1-6 ምዕራፍ 12 ኢዮሳስ በእናቱ በኩል ያለውን የዘር ሐረግ በመጥቀስ ይጀምራል። ከዚያም በንጉሥነቱ ቀደምት ዓመታት የተፈጸሙትን በጎ ነገሮች ይጠቅሳል፤ ይሁን እንጂ የኩረብታ መስገጃዎቹ እንደ ቀጠሉ ናቸው። ቀጥሎም ቤተ መቅደሱን ለማደስ የተደረገው ዝግጅት ሐተታ ይከተላል። በዚህ ረገድ የኢዮሳስ የመጀመሪያው ሕግ (በዘመነ መንግሥቱ መጀመሪያ አካባቢ ከ2ዜና 24፥5 ጋር ያነጻ) ሃይማኖታዊ ቀረጥና የበጎ ፈቃድ ስጦታ ገንዘብ እየተሰበሰበ ለብቻው እንዲቀመጥ የሚያደርግ ነበር። የዜና መዋዕል ጸሐፊ ይህንን ገንዘብ ሊቀውያኑ ከይሁዳ ከተሞች እየሰበሰቡ በግል ገቢ እንዲያደርጉ መወሰኑን ጨምሮ ይገልጻል። ምንም እንኳ ጉዳዩ በአስቸኳይ እንዲፈጸም የታዘዘ ቢሆንም በኢዮሳስ ዘመነ መንግሥት እስከ ሃያ ሦስተኛው ዓመት ድረስ ሥራው አልተሠራም ነበር (ከ2ዜና 24፥5 ጋር ያነጻ)። ሊቀውያኑ እስከዚህ ድረስ ቸልተኞች ለመሆናቸው የተጠቀሰ ምክንያት የለም። ችግሩ ምንም ይሁን ምን ዕቅዱ የሚሠራ አልነበረም።

7-16 በዚህም መሠረት ኢዮሳስ ጉዳዩን ራሱ ለመከታተል እንዲያስችለው ከውስጠኛው አደባባይ በስተ ውጭ በደቡብ በር በኩል ከቤተ መቅደሱ መግቢያ በስተ ቀኝ አንድ ሣጥን እንዲቀመጥና የሚገቡት ሰዎች ሁሉ ስጦታቸውን በቤተ መቅደሱ ዕድላት ስም እንዲያስቀምጡበት አዘዘ (ከ2ዜና 24፥8 ጋር ያነጻ)። ደግሞም ኢዮሳስ በመላው ይሁዳ ስለ ሣጥኑ አስፈላጊነትና ዐላማ በዐዋጅ በመግለጽ እንደ ጥንቱ እንደ መሴ ትእዛዝ ዜጎች ሁሉ የበጎ ፈቃድ ተጎትፎ እንዲያደርጉ አሳሰበ (ከ10 25፥2-3፤ 30፥12-16፤ ከ11 27፥2-8፤ ከ2ዜና 24፥9 ጋር ያነጻ)። የተገኘውም ምላሽ ከፍተኛ ነበር (ከ2ዜና 24፥10 ጋር ያነጻ)። ወዲያውኑ ሥራውን ለመጀመር ብዙ ገንዘብ ተገኘና ሠራተኞቹም ድጎማ ተደረገላቸው (2ዜና 24፥11-13 ያነጻ)። የንጉሡ መርሐ ግብር ስኬታማ ከመሆኑና የሚመለከታቸውም ሰዎች ሁሉ ሥራቸውን በትክክል ከማከናወናቸው የተነሣ፤ የቤተ መቅደሱን አገልግሎት ለማከናወን የሚውሉ የከበሩ ዕቃዎችን ለማቅረብም ትርፍ ገንዘብ ተገኘ (2ዜና 24፥14)።

17-21 ዘገባው በፍጥነት የጊዜ ለውጥ በማድረግ ሶርያዊው ንጉሥ አዛሄል በአስራኤልና በይሁዳ ላይ ዐዲስ ጫና በመክፈትና በጠረፉ ቍልቍል በመወረድ፤ በኢየሩሳሌም ላይ በቀጥታ ጥቃት ለመሰንዘር ወደ ውስጥ መግባቱን ያመለክታል። የኢየሩሳሌም መያዝ ሊቀበስ የቻለው ኢዮሳስ የቤተ መንግሥቱን ግምጃ ቤትና የቤተ መቅደሱን ሀብት በማራቄት ለአዛሄል ስለ ሰጠው ብቻ ነው።

ለዚህ ጥብቅ ለሆነ የሁነቶች ለውጥ ምክንያት የሆነው ነገር የሚገኘው ከ2ዜና 24፥14-22 ባለው ድጋፍ ሰጭ ዝርዝር ውስጥ ነው። በዮዳሄ ዘመን ሁሉ መደበኛው የቤተ መቅደስ አምልኮ ቀጥሎ ነበር፤ ዳሩ ግን ከመልካሙ ሊቀ ካህናት ሞት በኋላ ኢዮሳስ በመጥፎ አማካሪዎች እጅ ወደቀና እነርሱ ወደ ከነዓናውያን ልምድ መለሱት። ምንም እንኳ እግዚአብሔር ንጉሡንና ምስጢረኞቹን ያለማቋረጥ ቢያስጠነቅቃቸውም፤ ልመናው ሰሚ ጆሮ አላገኘም። እንዲያውም በአንድ ወቅት ንጉሡና የሥራ ባልደረቦቹ የዮዳሄ ልጅ ዘክርያስ በእነርሱ ላይ ሊመጣ ያለውን የእግዚአብሔር ፍርድ ስለ ነገራቸው በድንጋይ ወግረው እስከ መግደል ደርሰው ነበር።

በዚህም መሠረት የእግዚአብሔር ትዕግሥት ስላለቀ ኢዮሳስንና ይሁዳን ለሶርያውያን እጅ አሳልፎ ሰጣቸው። የሰሜኑ ግዛት ዕጣ (ከ2ነገ 13፥1-3 ጋር ያነጻ) ወደ ደቡብ ወረደ። አዛሄል ምንም እንኳ ወታደራዊ ንይሱ ዝቅተኛ ቢሆንም በእግዚአብሔር ምሪት ፈጥኖ ተሳካላትና ይሁዳን በድንገት አሸንፎ ብዙ ምርኮ ወደ ደማስቆ ላከ (2ዜና 24፥23-24)። በዘመቻው ከይሁዳ ብዙ ሰው ሞተ። ንጉሡ እንኳ ሳይቀር በጽኑ ቄስለ (2ዜና 24፥25)። በመጽሐፈ ነገሥት ውስጥ ያለው ሐተታ በዚህ ስፍራ ከታሪካዊው ዘገባ ጋር ይገናኛል። ኢዮሳስ

ፈጽሞ ስለ ተሸነፈ ለአዛዊል ጉብ በመስጠት ኢየሩሳሌምን ታደጋት። ይሁን እንጂ በኢየሱስ በኩል የንስሐ ምልክት መኖሩ ምንም አልተመዘገበም። በነጠላቱ ከመጽናቱ የተነሣ በቤተ መንግሥት ሤራ ተገደለ። ወደ ኢየሩሳሌም ቢገባም በንጉሣዊ መቃብር ቦታ ሊቀበር አልቻለም (2ዜና 24፥25)።

4. በሰሜኑ መንግሥት የኢየሱስን ዘመን መንግሥት (13፥1-9)

1-9 ኢየሱስ ቤተ መቅደሱን ለመጠገን ዘመቻ ባደረገበት ዓመት የኢየሱስ ደረጃ ኢየሱስን (10፥35) በሰሜኑ ግዛት ላይ ነገሠ። እርሱም ዐሥራ ስድስት ዓመት ሊገዛ ነው (814-798 ዓቅብ)። ኢየሱስንም በቀዳማዊ ኢየሩሳሌም የተጀመረውን የመንግሥት ሃይማኖት በመከተል በአባቱ ንጢአት ስለ ገፋበት፤ የሶርያ ንጉሥ አዛዊል (843-798 ዓቅብ) የሰሜኑን ግዛት እንዲያስጨንቅ እግዚአብሔር ፈቀደለት። አዛዊል እስራኤልን ያስጨነቀበት ጊዜ በኢየሱስን ዘመን መንግሥት መጀመሪያ አካባቢ እጅግ የከፋ ቢመስልም (ከቀ. 32 ጋር ያነጻ)፤ በዘመነ መንግሥቱ ሁሉ የቀጠለ ነበር። የሶርያውያን ግፊት እጅግ የከፋ ከመሆኑ የተነሣ የሰሜኑ ግዛት በአንድ ወቅት ዐምሳ ፈረሶች፤ ዐሥር ሠረገሎችና ዐሥር ሺህ እግረኛ ሰራዊት ብቻ ቀርቶት ነበር፤ ይህም በቃርቃር የነበረው የኅብረ ብሔሩ ንይሎች አክራሪ ብቻ ካሰለፉባቸው ሁለት ሺህ ሠረገሎች ጋር ሲወዳደር ልዩነቱ የትና የት ነው።

ኢየሱስን እስከዚህ ድረስ የወረደ ሁኔታ ስለ ገጠመው በመጨረሻው የእግዚአብሔርን ሞገስ ፈለገ። የእርሱ ንስሐ እውነተኛ ቢመስልም፤ የወርቅ ጥጃው መንግሥታዊ ሃይማኖትና በሰማርያ የነበረው የአሹራ ምስል ዐምድ አምልኮ እንደ ቀጠለ ነበር። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በቃል ኪዳን ምስረቱ ለእስራኤል ሰላምን ለመስጠት ሁኔታዎችን አመቻቸ (ምናልባት በአሦር ንጉሥ በሃልሳዊ አዳድ ኒራሪ 811-783 ዓቅብ)። በውጤቱም የኢየሱስን ዘመን መንግሥት መጨረሻ ከሶርያውያን ጣልቃ ገብነት የጸዳ ነበር።

ስለ ኢየሱስን ከዚህ ሌላ የተነገረ ነገር የለም፤ የኢየሱስ ልጅ በ798 ዓቅብ ብድራቱን አገኘና ልጁ ዮሐንስ በእርሱ ፈንታ ተተካ።

5. በሰሜኑ መንግሥት የዮሐንስ ዘመን መንግሥት (13፥10-25)

10-13 የእስራኤል ንጉሥ የዮሐንስ የዐሥራ ስድስት ዓመት ዘመን መንግሥት ታሪክ የሚጀምረው፤ መጥፎ ባሕርዩን በመጥቀስ፤ ከዘመነ መንግሥቱ ዋናውን ተግባር (ማለትም ከአሜሲያስ ጋር ያደረገውን ጦርነት) በመጥቀስና ስለ አሜሪቱ አንድ ነገር በመናገር ነው። ከዚያም በሞት አፋፍ ላይ ከነበረው ከኤልሳዕ ጋር ያደረገው ግንኙነት ዘገባ ይቀጥላል።

14 ዮሐንስ ኤልሳዕን ባገኘው ጊዜ የተናገረው ቃል የተከበረው ነቢይ ኤልያስ ባረገ ጊዜ የሰጠውን ምስክርነት ያስታውሰናል (ከ2፥12 ጋር ያነጻ)። ቃሎቹ ምንም እንኳ አክብሮት የሞላባቸው ቢሆኑም ሙሉ እምነት የጉደላቸው ነበሩ። ይሁን እንጂ ዮሐንስ ቢያንስ ቢያንስ ወደ ኤልሳዕ በመምጣቱና እርሱንም በአክብሮት በማነጋገር እግዚአብሔር የዮሐንስ ቀጭን እምነት ለማሳደግ ወቅቱን ተጠቀመበት።

15-20^ሀ ኤልሳዕ የእስራኤል ንጉሥ ቀስትን እንዲያነሣ ነገረው። ንጉሡም ቀስቱን በያዘ ጊዜ ነቢዩ እጆቹን በንጉሡ እጆች ላይ አኖረ። በዚህም እርሱ የሚያደርገው ነገር መንፈሳዊ ምሳሌነት እንዳለው ማመልከቱ ሲሆን፤ ይህም ድርጊት በምሥራቁ መስኮት በኩል ወደ ሶርያ ቀስቱን ማስፈንጠር ነበር። ኤልሳዕም ድርጊቱን ማለት ዮሐንስ በአፌቅ በሶርያውያን ላይ ሙሉ ድል ማግኘቱን አብራራ። ዳሩ ግን መስኮታዊው ተስፋ በግል ተሳትፎ መሠረት የሚጨምር ነበር። በዚህ መሠረት፤ ቀጥሎ ዮሐንስ ቀስቱን ወደ መሬት እንዲያስፈነጥር ተነገረው፤ ይህም በተጠሉት ሶርያውያን ላይ በአፌቅ በተገኘው ድል ላይ ቀጣይ ድሎችም እንደሚከተሉ ግልጽ አደረገ። ዮሐንስም ታዘዘ፤ ዳሩ ግን ያደረገው በራሱ ማስተዋል ብቻ ተደግፎ ነበር። በእጁ የነበሩትን ዐምስት ወይም ስድስት ቀስቶች በመጠቀም ፈንታ መሬቱን ሦስት ጊዜ ብቻ ወጋ። ኤልሳዕም ንጉሡን በቂ ምክንያት ተቁጣጥሮ። በያዛቸው ቀስቶች በሙሉ ቢጠቀም ኖሮ፤ ሶርያውያን ፈጽሞ ይደመሱት ነበር። አሁን ግን ዮሐንስ የሚያገኘ

ው ሦስት ድሎችን ብቻ ይሆናል። ይህንን በማስታወቅ ሽማግሌው ነቢይ ምድራዊ ጉዞውን ፈጸመ።

20^ለ-21 የእግዚአብሔርን ታማኝ ነቢይ አንድ የመጨረሻ ተአምር ሲከተለው እናያለን። በእነዚያ የመጨረሻ ጨለማ ወቅቶች በሃልሳዊ አዳድ ኒራሪ አማካይነት ለአካባቢው መረጋጋት ከመገኘቱ በፊት፤ ሞግባውያን ወራሪ ቡድኖች በመከር ወራት መጀመሪያ እየመጡ ምድራቱን ያራቁቱ ነበር። በዚህ ጊዜ ኤልሳዕ እንደ ሞተ ግልጽ ነው። አንድ ጊዜ አስከሬን ለመቅበር ወደ መቃብር ቦታ ሲሄዱ የዘራፊዎች ቡድን ወደ እነርሱ መጣባቸው። ቀባሪዎቹም ለመሸሽ ስለ ፈለጉ በፍጥነት ሐሳባቸውን ለወጡና የሞተውን ሰው አካል መጀመሪያ በተገኘው መቃብር ውስጥ አስቀመጡት። ያም ቦታ የኤልሳዕ መቃብር ሆኖ ተገኘ። ቀባሪዎቹም በሐር ጨርቅ የተጠቀለለውን የሞተውን ሰው አካል በመቃብሩ ውስጥ ሲያስቀምጡት ከኤልሳዕ አስከሬን ጋር ተገናኘ። ወዲያውኑም የሰውየው ሕይወት ተመለሰ። ይህ ሁኔታ ከእርሱ በፊት ከነበረው ታሪክ ጋር መገባጠሙ፤ ጉዳዩ ለዮሐንስ ለእስራኤል በመለኮታዊ ዐሳብ የተላከ ምልክት መሆኑን የሚገልጽ ነው። ይኸውም እግዚአብሔር ለኤልሳዕና ከሞት ለተነሣው ሰውዬ ብቻ ሳይሆን ለእስራኤልም ጭምር የሙታን አምላክ ሳይሆን የሕያዋን አምላክ መሆኑ ነበር። እስራኤል ለዘላለም ሕያው ሆኖ የሚኖረውን አምላክ የራሷ ብታደርገው እርሷም ሕያው ትሆናለች። ጠቅላላው ድርጊት ሁሉ ኤልሳዕ የተናገረው ትንቢት በርግጠኝነት እንደሚፈጸም የሚያመለክት ነበር፤ ለአንደዚህ ያለ ነገር ዋስትና የሚሰጥ ሕያው የሆነ አምላክ ብቻ ነው (ከኢሳ 44 ጋር ያነጻ)።

22-25 ምዕራፉ የሚደመድመው በኢየሱስንና በዮሐንስ ዘመነ መንግሥት በሶርያና በእስራኤል መካከል የነበረውን የተካረረ ግንኙነት በሚመለከት፤ አንዳንድ ታሪካዊ ማስታወሻዎችን በመጥቀስ ነው። የእስራኤል ንጉሥ በኤልሳዕ ትንቢት መሠረት የአዛዊልን ልጅ የሶርያን ንጉሥ ሃልሳዊ ቤን ሃዳድን ሦስት ጊዜ በማሸነፉ በዮሐንስ ዘመነ መንግሥት ሁኔታዎች ተሸሻሉ። በምሥራቁ ጉዳይ ጣልቃ መግባት እየጨመረ የመጣው የሃልሳዊ አዳድ ኒራሪ እንቅስቃሴና የዮሐንስ ከእርሱ ጋር ያደረገው ስምምነት፤ በቤንሃዳድ ሃልሳዊ ዘመን እየጨመረ ከመጣው የሶርያ ድክመት ጋር ተደምሮ፤ ለኤልሳዕ ትንቢት ፍጻሜ ታሪካዊ መዋቅርን የሚያዘጋጅ ሆነ። ይህ ዘገባ የእግዚአብሔር ቃል የማይፋለስ ለመሆኑና እግዚአብሔር ከአባቶች ጋር ላደረገው መሠረታዊ ቃል ኪዳን ዘወትር ታማኝ ለመሆኑ ተጨማሪ ማስረጃ ነው።

6. በደቡብ መንግሥት የአሜሲያስ ዘመን መንግሥት (14፥1-22)

1-7 በይሁዳ ስምንተኛ ንጉሥ በኢየሱስ ላይ ያሠሩ ሰዎች በመንግሥት አመራር ውስጥ አስደናቂ ለውጥ ይመጣል ብለው ዐስበው ከሆነ ተስፋ ይቈርጣሉ። አሜሲያስ በርግጥ የአባቱን ገዳይ ልጆች ደኅንነት በመጠበቁ ለመንገዝ ለእንደሚቻለው እውነተኛ እምነት በሚጠይቀው መሠረት ንግፊቱን ተወጥቶአል ለማለት ይቻላል። ይሁን እንጂ “በፍጹም ልቡ” እግዚአብሔርን እንዳላገለገለ ቅዱሳት መጻሕፍት ይገልጻሉ (2ዜና 25፥2)። በርግጥ እርሱ ዳዊት አልነበረም፤ ይልቁንስ እርሱ ሌላ ኢየሱስ ነበር፤ ምክንያቱም በከራብታዎች ላይ መሥዋዕትንና ስጦታዎችን የሚያቀርብ መንግሥታዊ አመራር እንዲቀጥል አድርጎ ነበር።

በአሜሲያስ ዘመነ መንግሥት ሁለት ጉልሕ ሁነቶች ይታያሉ፤ (1) በኤዶም ላይ እግዚአብሔር የሰጠው ድል እና (2) በራሱ ስልተት በእስራኤል የደረሰበት ጥፋት ናቸው። የመጀመሪያው በአንድ ቍጥር (ጥቅስ) ውስጥ ብቻ ተገልጿል የታለፈ ሲሆን፤ በ2ዜና 25፥5-15 ግን በስፋት ተገልጿል፤ በዚያ ስፍራ የአሜሲያስ ባሕርይ መሠረታዊ ድክመት በቀላሉ ይታያል።

እንደ ዜና መዋዕል ጸሐፊ ከሆነ አሜሲያስ ኤዶምን መልሶ ለመያዝ በጥንቃቄ የተነደፈ ዕቅድ አውጥቶ ነበር (ኤዶም በኢየራም ዘመን ተወስዶ ነበር [8፥20-22])። ከዚያም አጠቃላይ የሕዝብ ቈጠራ በማድረግና ለውትድርና ብቁ የሆኑትን ሃዳ ዓመትና ከዚያ በላይ የሆኑትን ወንዶች በመመልመል ተግባሩን ጀመረ (2ዜና 25፥5)። ሦስት መቶ ሺህ የሰው ንይል ካለው

የጦር ሰራዊቱ በተጨማሪ አንድ መቶ ሺህ ወደ ዘማቾችን ከእስራኤል በገንዘብ ገዛ (2ዜና 25፥6)፤ ይሁን እንጂ በኋላ አንድ የእግዚአብሔር ነቢይ ስለ ገሠጸው እነዚህኞቹን አሰናበታቸው (2ዜና 25፥7-10:13)። ስለሆነም አሜሲያስ የጦርነቱ ዐላማ ትክክል በመሆኑና እግዚአብሔርም ድልን እንደሚሰጠው በማመን ስለ ተደፋፈረ ኤዶምን ወረረና የማያዳግም ሽንፈት አደረሰባቸው።

ይሁን እንጂ የሕይወት ስኬታማነት ብዙ ጊዜ የታሰበውን ያህል ድል የሚያስገኝ አይደለም። በዚህ ጊዜ አሜሲያስ ትልቅ ሽንፈት ደረሰበት (2ዜና 25፥14-16)። ኤዶምን አሸንፎ ምርኮኞችንና የንብረት ምርኮ ይዞ ከሄደ በኋላ የተማረኩትን አማልክት በሞኝነት አመለካቸው። በዚህም የእግዚአብሔር ሰው እንደ ገና አሜሲያስን ገሠጸው። ይሁን እንጂ፤ በዚህ ጊዜ አሜሲያስ “እግዚአብሔርን አልፈለገም”፤ ምክንያቱም ጦርነቱን ያሸነፈው በራሱ ንግድ እንደ ሆነ በመገመቱ ነው። ስለዚህ ነቢዩን አስፈራርቶ አባረረው። ሆኖም ነቢዩ ከመሄዱ በፊት አሜሲያስ በመንፈሳዊ ድንዛዜውና በትምክሕቱ ምክንያት ውድቀት እንደሚያገኘው ተናገረ።

8-10 ይህ የአሜሲያስ ባሕርይ ግንዛቤና በመባረራቸው ምክንያት ቅር የተሰኙ እስራኤላውያን ወደ ዘማቾች ወደ ቤታቸው ወደ እስራኤል ሲመለሱ፤ የይሁዳን ሰሜናዊ ከተሞች የመዝረፋቸው ዜና (2ዜና 25፥13) በአሜሲያስ ዘመን ለሁለተኛው ጉልህ ሁኔታ እንደ መንግሥታዊ የሚቆጠር ነው፤ ይኸውም ከእስራኤል ነጉሥ ከዮአስ ጋር የነበረው ፋክር ነበር (ከ2ዜና 25፥17-24 ጋር ያነጻ።)። አሜሲያስም በከረረው በነቢዩ ተግሣጽ ስለ ተሰላ፣ የራሱን ፈቃድ ከሚደግፉለት ሰዎች ምክርን ፈለገ (2ዜና 25፥17)። በእስራኤላውያንም ወደ ዘማቾች ተግባር ስለ ተቆጣ የእነርሱን አድራጎት ለጦርነት መጨረያ ምክንያት ተጠቀመበት። ከዚህም በላይ አሜሲያስ ኤዶምን በቀላሉ ስለ አሸነፈ የራሱን ችሎታ ከሚገባው በላይ አተልቆ ከመመልከቱ የተነሣ፤ በሰሜናዊው ወንድሙ ላይም በሚያደርገው ውጊያ ምንም ችግር እንደማይገጥመው ገመተ (ከ2ዜና 25፥19 ጋር ያነጻ)።

አሜሲያስ ላቀረበለት የውጊያ ተግዳሮት የአስ በምሳሌአዊ ተረት የታጀበ መልስ ላከለት። ለአሜሲያስ የአስን መገዳደር ማለት አንድ ትንሽ ኩርንችት ለታላቅ የሊባኖስ ዝግባ ከዕቅም በላይ የሆነ ጥያቄ እንደማቅረብ የሚቆጠር ሲሆን ውጤቱም በአንድ የአንድነት አግር ተረግቦ መጨፍለቅ ይሆናል። እንደዚህ ያለው ደካማ ባላጋራ የሚያሰማው ፋክራ እንዴት ከንቱ ነው! እንዲሁም አሜሲያስ በአንድ ትንሽ አገር ላይ ያገኘው ድል እስከዚህ ድረስ አእምሮውን ሊያሳብጠው አይገባም ነበር። አሜሲያስ በሶርያውያን ላይ ታላቅ ድል ከተቀዳጀው ከዮአስ ጋር ውጊያ በመግጠሙ ግላዊና አገር ዐቀፋዊ ጥፋት እየጋበዘ ነበር።

11-16 ይሁን እንጂ የአሜሲያስ የትዕቢት ምኞት ወሰን አልነበረውም። በማን አለብኝነት ያለ አንዳች ጥንቃቄ ወታደሮቹን በማቀናቀስ በይሁዳ ምድር በቤትሳሚስ ከዮአስ ጋር ጦርነት ገጠመ። በዚያ ጦርነት የአስ በድል አድራጊነት ስለ ወጣ የአሜሲያስን ሠራዊት በታትኖ የይሁዳንም ንጉሥ ማርኮ ወሰደው (2ዜና 25፥22)። የአስ ድል አድራጊነቱን ወደፊት ወደ ኢየሩሳሌም በመግፋት ስድስት መቶ ጫማ የሚሆነውን የከተማውን ቅጥር ካፈረሰ በኋላ የቤተ መቅደሱንና የቤተ መንግሥቱን ብዙ ንብረት በመዝረፍ ብዙ የጦር ምርኮኞችንም ይዞ ሄደ። የአሜሲያስ በራሱ መመካት በአገሪቱ ላይ ከባድ ኪሣራ አደረሰ። የዜና መዋዕል ጸሐፊ አሜሲያስና ይሁዳ በባዕዳን አማልክት መመካት የቱን ያህል ከንቱ እንደ ሆነ ይገነዘቡ ዘንድ፤ ጉዳዩ የሚመለከታቸውን ሰዎች ሕይወት እስከ ማዘጋጀት ድረስ ጥበብን የተሞላ መለኮታዊ እጅ ከዚህ ነገር ሁሉ በስተ ጀርባ እንዳለበት ይገልጻል (2ዜና 25፥20)።

17-22 የአሜሲያስ የሕይወት ታሪክ የሚያበቃው የሰሜኑ ንጉሥ የአስ ከሞተ በኋላ ዐሥራ ዓመት ያህል በሕይወት እንደ ኖረና ከዚያም በእስራኤል ንጉሥ በዳግማዊ ኢየሩሳሌም ነጻ ወጥቶ ወደ ቤቱ እንደ ተመለሰ በመገለጽ ነው። እንደዚህ ያለ ሁኔታ ማለቂያ የሌለው የአንጃ ስሜት የሚፈጥር ነው፤ ምክንያቱም ይሁዳ አሁን ሁለት ንጉሥ ሊኖራት ነው። አንደኛው፤ አሜሲያስ ከዮአስ ጋር ጦርነት ከመግጠሙ በፊት ረዳቱ ያደረገው ዓዛርያስ ሲሆን፤ ሁለተኛው ደግሞ ከምርኮ የተመለሰው አሜሲያስ ነው። ቀድሞውንም

የአሜሲያስ ክሕደት ብዙ ጠላቶችን አፍርቶበት ነበር፤ አሁን ደግሞ የእርሱ መመለስ የቀድሞዎቹን ባላጋራዎችና ዐዳዳሮችንም የፖለቲካ ጠላቶች እንዳስነሣበት ጥርጥር የለውም። በሁለቱ ንጉሦች ምክንያት የተፈጠረው ውጥረት መፍትሔ ያገኘው በአሜሲያስ ላይ ዐድማ ተካሄደና እርሱም ወደ ስኬት ከሸበ በኋላ እዚያው በመሞቱ ነበር።

7. በሰሜኑ መንግሥት የዳግማዊ ኢየሩሳሌም ዘመነ መንግሥት (14፥23-29)

23-29 ምዕራፉ የሚደመደመው ስለ ዳግማዊ ኢየሩሳሌም የአርባ አንድ ዓመት ዘመነ መንግሥት (793-752 ዓቅክ) ዐጭር መግለጫ በመስጠት ነው። የኢየሩሳሌም ዘመን (የሰሜኑ ግዛት) እና የዓዛርያስ ዘመን (የደቡብ ግዛት) በእግዚአብሔር ሕዝብ መጻኢ ዕድል ላይ ከፍተኛ ለውጥ የሚያመጣ ይሆናል። እነዚህ ዘመናት ለሁለቱ ግዛቶች በምጣኔ ሀብትም ሆነ በፖለቲካ ረገድ ተወዳዳሪ የሌለውን ብልጽግና የሚያስገኙ ይሆናሉ። በርግጥ ሁለቱ በአንድነት በተባበረው ንጉሣዊ አገዛዝ ዘመን የነበረውን የግዛት መጠን የሚያስገኙ ይሆናሉ። ይሁን እንጂ አብዛኛውን ጊዜ የእግዚአብሔር በረከቶች የተሰጡት ከሕዝቡ መልካምነት የተነሣ እንደ ሆነ ተደርገው ይወሰዳሉ። ስለሆነም በስምተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅክ በእስራኤልና በይሁዳ የተፈጸመው ነገር ይኸው ነበር። በመንፈሳዊ ረገድ የእግዚአብሔር ሕዝብ ሕይወት በሰሜኑ ግዛት በግልጽ ወደሚደረግ ነጠኤት ያመራበትና በደቡብ ግዛት ደግሞ ወደ ባዶ ሥነ ሥርዐታዊ አምልኮ ያዘቀጠበት ወቅት ነበር። በእንደዚህ ያለው ዘመን እግዚአብሔር ታላላቆቹን መጻሕፍት የጻፉ ነቢያትን ያስነሣ ሲሆን ከእነዚህም አንዱ በዚህ ክፍል የተጠቀሰው ዮናስ ነው።

ለእስራኤል መንፈሳዊ ችግር ትልቁ ንላፊነት የወደቀው በመሪዎቹ ላይ ነበር። ዳግማዊ ኢየሩሳሌም ምንም እንኳን ችሎታ የነበረው አስተዳዳሪና ወታደራዊ መሪ ቢሆንም ለጠንካራ ሃይማኖት ግድ አልነበረውም (ከ1ዜና 5፥11-17፤ ከሆሴዕ 4፥6-5፥7፤ 7፥5 ጋር ያነጻ)። እርሱ ያደርግ የነበረው በቀዳማዊ ኢየሩሳሌም የተጀመረውን የተለመደውን የመንግሥት ሃይማኖት ማካሄድ ብቻ ነበር፤ ቢሆንም ኢየሩሳሌም በውጫዊ ሁኔታ የፈጸማቸው ብዙ ነገሮች ነበሩ። ያልተዘገበው የዮናስ ትንቢት እንደሚገልጸው ከሆነ፤ ኢየሩሳሌም የእስራኤልን ወሰን ከሐማት መግቢያ ጀምሮ (ከሐማት በስተ ደቡብ በሊባኖስ ተራሮች መካከል በታላቁ የቤካ ሽለቆ ያለውን) እስከ ዓረብ ባሕር (የሙት ባሕር) ድረስ እንዲሳፋ አደረገው። ሐማትና ደማስቆ እንኳ በእስራኤላውያን ቊጥጥር ሥር ሳይሆኑ አልቀሩም። ነቢዩ አሞጽ ከዮርዳኖስ ማዶ ያሉት ግዛቶች የተመለሱት በዚሁ ጊዜ ሳይሆን እንዳልቀረ ያመለክታል (አሞ 6፥13-14)።

በዚህ ሁሉ ምንም እንኳ እስራኤል ታማኝ ባትሆንም፤ የእግዚአብሔር ታማኝነት ግን ግልጽ ነው (ከሆሴ 2፥2-3፥5፤ 11፥1-14፥8፤ ከአሞ 3፥1-15 ጋር ያነጻ)። እስራኤል ይህን በመሰለ ተስፋ አስቈራጭ መንፈሳዊ ሁኔታ ስለ ወደቀች፤ ምሕረትን የተሞላው አምላክ ስለ ሕዝቡ ሲል የራሱን ርምጃ ወሰደ። ከውጭ ተጽዕኖ ይታደጋቸው ዘንድ አዳድ ኒራራ ሃሳዳዊን በሃርያውያን ላይ በመላክ (ከ13፥5፤ 22-23 ጋር ያነጻ) በዮአስ ዘመን የተሐድሶ ወቅት እንደ ሰጣቸው ሁሉ (13፥25፤ 14፥14-15)፤ አሁንም በሶርያውያን ላይ ሙሉ የሆነ ድልን በመስጠት ከዚያ በላይ መንገድ ማዳኑን ገለጸላቸው። ይህም እስራኤል የቀድሞ ወሰኖቿን ማስመለሷን የሚያካትት ነው።

ዳግማዊ ኢየሩሳሌም በ752 ዓቅክ በሞተ ጊዜ ጠንካራ ግዛት አስፋፍቶ ነበር፤ ዳሩ ግን አለመታደል ሆነና የዚህ ግዛት ውስጣዊ መሠረት በመንፈሳዊ ረገድ እጅግ የበሰበሰ ከመሆኑ የተነሣ፤ መንግሥታዊ ተቋም ለብቻው ከውጭ እየገፋ የመጣውን ዓለም ዐቀፋዊ ሢራና ተጽዕኖ ሲቋቋመው አልቻለም።

8. በደቡብ መንግሥት የዓዛርያስ ዘመነ መንግሥት (15፥1-7)

1-4 ዓዛርያስ (“እግዚአብሔር ረድቶአል”) የይሁዳ ዐሥረኛው ንጉሥ ነበር፤ ደግሞም ያዘያን (“እግዚአብሔር ንገሌ ነው”) የሚል ስም አለው፤ የኋለኛው ስሙ በነጻነት ዘመነ መንግሥቱ የወጣለት ሳይሆን አልቀረም። አሜሲያስ ከዮአስ ጋር ባደረገው በሚገባ ባልታሰበበት ዘመቻ ወቅት (14፥8-14፤ 2ዜና 25፥17 -

24) ዓዛርያስ ጥምር ገዥ እንዲሆን ተደርጎ ነበር። ዮሐንስ በ782 ዓቅክ እንደ ሞተ አሜሲያስ ከተሰቀቀና በ767 ዓቅክ ከተገደለ በኋላ፤ ዓዛርያስ ዙፋኑን ወረሰና እስከ 740 ድረስ ገዛ። ስለ ሆነም ዓዛርያስ ከጥምር ገዥነቱ ጋር ሲቆጠር ዐምሳ ሁለት ዓመት ገዝቶአል ማለት ነው።

ለእንደዚህ ዐይነቱ የተራዘመ ዘመነ መንግሥት ከንጉሡ ዕድሜ መርዘም በተጨማሪ ሌሎች የተለያዩ ምክንያቶች ሊኖሩ ይችላሉ። በመጀመሪያ ደረጃ፤ የእስራኤል የዘወትር ጠላት የሆነው አሦር በመዳከም ላይ ነበር። ኃይለኛው ንጉሥ አዳድ ኒራሪ ሣልሳዊ (810-783) ከሞተ በኋላ አሦር በሦስት ደካማ ነገሥታት ተገዝታ ነበር፤ እነርሱም ሰልሞናሰር አራተኛ (782-774)፤ አሱር ዳን ሣልሳዊ (773-756) እና አሱር ኒራሪ ዐምስተኛ (755-746) ሲሆኑ እነርሱም ጠላታቸው ከሆነው ከሰሜኑ ጎረቤታቸው፤ ከኡራርቱ፤ ወረራ ራሳቸውን ለማዳን ሲታገሉ የቁዩና በአብዛኛው ወደ ደቡብና ወደ ምሥራቅ ሲዘምቱ የነበሩ ናቸው። ከዚህም በላይ አሦር በ765 እና በ759 በውስጥ በተከሰተው መቅሠፍትና በውስጥ ሁከት ስትናጥ ቈይታለች (763-759)።

የዳግማዊ ኢየሱስ ጥምር ዘመን በሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ብልጽግና የታየበት ጊዜ ነበር። ይህ ከዝሆን ጥርስ የተሠራ ተንጠልጣይ ጌጥ በቱል ግዢ የሚገኝ ጌጥ ሲሆን በሀብታሞች እጅ ብቻ የሚገኝ ነበር።

በሁለተኛ ደረጃ፤ በእስራኤል ንጉሥ በዳግማዊ ኢየሱስ ጥምርና በዓዛርያስ መካከል የሠመረ ግንኙነት ስለ ነበረ ሁለቱ አገሮች በአንድነት በተባበረው ንጉሣዊ አገዛዝ ዘመን የነበረውን የግዛት መጠን ያህል ለመያዝ ችለው ነበር። በርግጥ የዜና መዋዕል ጸሐፊ በግልጽ እንደሚናገረው ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅክ ወቅት በወታደራዊ፤ በአስተዳደራዊ፤ በንግድና በምጣኔ ሀብት ረገድ ታላቅ እድገት የታየበት ዘመን ነው፤ ይህም ብልጽግና ከሰሎሞን ዘመን በሁለተኛ ደረጃ የሚገኝ ነበር (2ዜና 26፥1-15)።

ሦስተኛውና እንዲያውም ይበልጥ መሠረታዊ የሚሆነው፤ ዓዛርያስ ከአባቱ የገኘውን መንፈሳዊ ቅርስ በሚገባ የተጠቀመበት ሰው ነበር (ከ2ዜና 26፥4-5 ጋር ያነጻ።)። በዚህም መሠረት፤ የእግዚአብሔር ብዙ በረከት በእርሱ ላይ ከመፍሰሱ የተነሣ (2ዜና 26፥6-15) ዝናው በቅርብ ምሥራቁ ዓለም ተሠራጭቶ ነበር (2ዜና 26፥8:15)።

“የኩረብታው” ላይ አምልኮ እንደ ቀጠለ መጠቀሱ ቢያንስ ከኢዮሐንስ ዘመን ጀምሮ በሥራ ላይ የዋለውንና በተፎካሪ ሃይማኖቶች መካከል ጣልቃ አለመግባትን የሚያሳይውን የመንግሥት ዘይቤ የሚያመለክት ነው (ከ12፥3፤ 14፥3-4 ጋር ያነጻ።)። በግልጽ የሚታየው ወላዊነት በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅክ በነበሩት ታላላቅ ነቢያት ትንቢቶች ውስጥ የሚታየውን በእስራኤልና በይሁዳ ውስጥ የነበረውን መንፈሳዊ ግልብነት የሚያመለክት ነው።

የብልጽግናና የምቶች ወቅቶች አብዛኛውን ጊዜ መንፈሳዊ መትነትን (ዳተኛነትን) ያስከትላሉ። የእግዚአብሔር የተትረፈረፉ በረከቶች እንዲሁ በቀላሉ ይረሱና የተለመዱ ነገሮች ይሆናሉ። በእንደዚህ ያሉ ሁኔታዎች ውስጥ የአንድ ሕዝብ ሃይማኖታዊ ልምድ ባይ ሥነ ሥርዐት ወደ መሆን ደረጃ ይወርዳል፤ ወይም ከዚህ ይብስና ግልጽ ወደ ሆነ

ክሕደትና ግብረ ገባዊ ዝቅጠት ይሸጋገራል። በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን በእስራኤል የሆነውም ይኸው ነበር። ሆሴዕ (775-725 ዓቅክ) ብልጽግናን አላግባብ ስለ መጠቀምና ስለ ሁለቱ፤ ማለትም ስለ ክሕደትና ስለ ግብረገባዊ ዝቅጠት አስጠንቅቆ ነበር። ኢዩሐል (770-765) በይሁዳ ስላለው አስመሳይ ሃይማኖታዊነት ላይ ድምፁን አስምቶአል። አሞጽም (765-755) ተመሳሳይ መልእክት የተናገረ ሲሆን በተለይ በእስራኤል ግብረ ገባዊና ማኅበራዊ ዝቅጠት ላይ በአጽንዖት ተናግሮአል። ስለ ንስሐና በአማኞች ሕይወት ውስጥ እግዚአብሔርን ቀዳሚ ስለ ማድረግ በኅብረት የተነገረው ትንቢታዊ ተግዳሮት በዘመኑ የነበረውን መንፈሳዊ ዝቅጠት የሚያንጸባርቅ ነው።

5-7 ታላቅ የሆነ ምድራዊ ስኬት ብዙውን ጊዜ በአግባቡ ለመንፈሳዊ ጥቅም ሲውል አይታይም። ከእርሱ በፊት እንደ ነበረው እንደ ሰሎሞን ሁሉ የዓዛርያስም ስኬታማነት ለውድቀቱ ምክንያት ሆነ። የነበረው ታላቅ ሥልጣን በእርሱ ውስጥ ኩራትንና ትዕቢትን ከማሳደሩ የተነሣ በ750 ዓቅክ በነበረው ሰፊ ሥልጣን ላይ የክህነቱን ኃላፊነት አላግባብ ጠቅልሎ ለመውሰድ ፈለገ። በዕጣን መሠዊያው ላይ መሥዋዕት ለማቅረብ ሲሞክር፤ ካህናቱ ፊት ለፊት በገሠጹት ጊዜ እግዚአብሔርን ወዲያውኑ ፈረደበትና በለምጽ መታው። በዚህ ጊዜ ዓዛርያስ ከቤተ መቅደስ ለዘላለም ተገፍቶ ወጣና ከዚያ ወዲህ ለምጽም ሆኖ እስከ ዕለተ ሞቱ ድረስ ከሰው ተለይቶ ኖረ (2ዜና 26፥16-21)። በዓዛርያስ የመጨረሻው ዐሠርት ዓመት በለምጽ ምክንያት ልጁ ኢዮአታም ጥምር ገዥና ሕዝቡን የሚያስተዳድር ቢሆንም፤ ዓዛርያስ ከዙፋኑ በስተ ጀርባ ዋናው ባለሥልጣን በመሆን ቈየ።

9. በሰሜኑ መንግሥት የዘካርያስ ዘመነ መንግሥት (15፥8-12)

8-12 የኢዩ አራተኛ ትውልድ በመሆን በእስራኤል ዙፋን ላይ ስለ ተቀመጠው ስለ ዘካርያስ የተዘገበው ጥቂት ነው። እርሱም የቀዳማዊ ኢየሱስ ጥምርን የጣጣት አምልኮ ንጢአት በመቀጠሉ ስለ ሠራው ንጢአትና በሜረኞች ስለ መገደሉ ከተሰጠው ገለጻ በቀር ብዙ የተጻፈ ነገር የለም። በዘካርያስ መሞት እግዚአብሔር ለኢዩ የተናገረው ትንቢት (10፥30) ተፈጻሚ (አሞ 7፥9 ያነጻ)።

የዘካርያስና የእርሱ ተተኪ የሰሎም ዘመነ መንግሥት ዐጭርነት ከዳግማዊ ኢየሱስ ጥምር ጋር ሲነጻጸር፤ ምን ያህል ልዩነት እንደ ነበረው ከማመልከቱም በላይ የሰሜኑን መንግሥት ደካማነት ያረጋግጣል፤ የሰሎምም ድርጊት የእስራኤልን ማኅበራዊ ዝቅጠት የሚገልጽ ነው።

መ. በሰሜኑ መንግሥት አካላዊና አወዳደቅ ዘመን (15፥13-17፥41)

1. የሰሜኑ መንግሥት የሰሎም ዘመነ መንግሥት (15፥13-15)

13-15 ለሰሎም የተሰጠው “የኢያቤስ ልጅ” የሚለው መጠሪያ የጉሣ ስም መግለጫ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ደግሞ ገለንዳውያን ለዘውዱ የሰውነትን ምላሽ የመራ መሆኑን ሊያመለክት ይችላል። በጣም ትንሽ የሆነው የእርሱ የአንድ ወር የአገዛዝ ዘመን በምናሔም የአፀፋ ምላሽ ወረራ አበቃና እርሱም በተራው ያለ አግባብ ዙፋኑን ያዘ።

ምናሔም ምናልባት በዘካርያስ ሥር ወታደራዊ አዛዥ የነበረ ሲሆን፤ ከሰሎም ጋር ጦርነት ለመግጠም ወታደሮቹን ከቴርሳ ወደ ሰማርያ አመጣቸው። ቴርሳም ጥንታዊት የከነዓን ከተማ ስትሆን በንግድ ስልታዊ አቀማመጧና በላቀ ውበቷ በጣም የታወቀች ነበረች (ማሕ 6፥4)። ቴርሳ እንደ ንጉሣዊ መዝናኛ (1ነገ 14፥17) እና እንደ አገራዊ ዋና ከተማ (16፥8-10) ያገለገለች ቊልፍ ከተማ ነበረች።

ቲፍሳ ለምናሔም በርቿን ባለመክፈቷ ምናሔም ከቴርሳ ተነሥቶ በቲፍሳ ላይ ብርቱ ጦርነት ከፈተ። አቀማመጧ የት እንደ ሆነ በውል የማይታወቀው ይህች ቲፍሳ የተባለችው ከተማ ምናሔምንና ሰሎምን ተቋቋማ ሊሆን ይችላል፤ ወይም ምናሔም በአካባቢው የነበረውን የእስራኤልን ጎይል እንደ ገና ለማደራጀት ያደረገውን ሙከራ መክታ ሊሆን ይችላል። ቲፍሳ ምንም እንኳን በብሉይ ኪዳን ታሪክ እምብዛም የማትታወቅ ከተማ ብትሆንም ምናሔም በእርሷ ላይ የነበረው ትኩረት

እርሱ ዙፋኑን በሰላም ለመውረስ ስለ ነበረው ፍላጎት ባሳየችው ተቃራኒ ዝንባሌ ላይ የተመሠረተ ነበር። ስለዚህ ምናሑም ከየትኛውም አቅጣጫ ተቃውሞን ለማስተናገድ እንደማይፈልግ ገለጸ።

2. በሰሜኑ መንግሥት የምናሑም ዘመነ መንግሥት (15፥16-22)

16-22 የምናሑም ዐሠርት ዓመት አገዛዝ ፍጹም የነጠላተኝነት ባሕርይ የሚታይበት ነበር ። እርሱ የእስራኤል ሃይማኖታዊ ልምምድ ይበልጥ እንዲያመነዝር ከማድረጉም በላይ ለአሦር ንጉሥ ለፑል (ለቴልቴልፌልሶር ሣልሳዊ 745-727 ዓቅክ) ሎሌ በመሆኑ የእስራኤልን ነጻነት ለድርድር አቅርቦአል። ይህን ለማድረግ የነበረው ምክንያት ለእስራኤል ደኅንነት ከመጨነቅ የመነጨ የጀግንነት ሐሳብ አልነበረም። ይልቁንም ከአሦር ጋር በሚያደርገው ትብብር በእስራኤል ዙፋን ላይ የነበረውን ይዞታ ለማጠናከር ተስፋ በማድረግ ነበር። የአሦርን ንጉሥ ድጋፍ ለማግኘት ሲል ጠቅላላ ድምሩ አንድ ሺህ መክሊት ብር እንዲሰበሰብ በእያንዳንዱ ሀብታም ሰው ላይ የዐምሳ ሰቅል ብር ቀረጥ ጣለ። በዚያን ጊዜ አንድ መክሊት ሰባ ዐምስት ጋውንድ የሚመዝን እንደ መሆኑ መጠን ይህ ከባድ ጫና መሆኑ ግልጽ ነው።

ያም ሆነ ይህ የታሰበው ገንዘብ ተገኝቶ ተከፈለና ቴልቴልፌልሶር “በዚያች አገር አልቆም፤ ተመልሶ ሄደ”። ምንም እንኳን ምናሑም በዚህ ዐይነት ዘውዱን ቢገዛና ከአሦር ለጊዜው እፎይታ ቢያገኝም፤ በሕዝቡ ላይ የተፈጠረው ጫና ልጁ ፈቀሰያስ በእርሱ እግር ከተተካ በኋላ ብዙም ሳይቆይ የዐድማ እሳት ለኩሶ ውስጣዊ ግጭትን አስነሣ። ምናሑም ምናልባት ለእስራኤል ነጻነት ለማስገኘት ሲል ጊዜ ለመግዛት ያሰበ ቢሆንም፤ የእርሱ አካሄድ የአገዛዙን ፍጻሜ የሚያበሥር ሆነበት። ፍጹም ከሕደት ውስጥ የገባችው እስራኤል፤ ምናሑም ያድኑኛል ብሎ በተማመነባቸው ወገኖች እጅ የመንፈሳዊ ዐመፀኝነቷን መከር ዐጨደች።

በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅክ የነበሩትን የተወሳሰቡ ሁነቶች ለመረዳት ስለ አሦራውያን አንድ ቃል መባል ይኖርበታል። አሦር ከግማሽ መቶ ክፍለ ዘመን አከላለም በኋላ ቴልቴልፌልሶር ሣልሳዊ በ745 ዓቅክ ዙፋኑን በጉልበት ሲወስድ እንደ ገና አንሰራራች። በርግጥ፤ በዐዲሲቱ የአሦር ግዛት እርሱና የእርሱ ተተኪዎች በጥንቱ የቅርብ ምሥራቅ የጎይል ሚዛን ከፍተኛ ለውጥን አምጥተዋል። ቴልቴልፌልሶር በምሥራቅ በኩል ግዛቱን ከጠናከረ በኋላ በ743 ትኩረቱን ወደ ምዕራብ አዞረ። ምንም እንኳን በምዕራብ በኩል ያደረገው የዘመቻ አካሄድ በትክክል ባይታወቅም፤ መላው ሶርያና ፖለስቲና በአሦር ቀንበር ሥር መውደቃቸው ግልጽ ይመስላል። በእርሱ የታሪክ መዝገብ ውስጥ በግብር ከፋይነት ከተመዘገቡት አገሮችና ነገሥታት መካከል የእስራኤል ንጉሥ የምናሑም ስም ይገኛል። ይህም የመጽሐፍ ቅዱስን ታሪክ የሚያረጋግጥ ይሆናል።

3. በሰሜኑ መንግሥት የፋቂስያስ ዘመነ መንግሥት (15፥23-26)

23-26 ስለ ምናሑም ልጅ ስለ ፋቂስያስ ክፉ ከሆነው መንፈሳዊ ሁኔታውና ለሕይወቱ መጥፊያ ከሆነው የመንግሥቱ ግልበጣ በቀር ስለ ሁለት ዓመቱ አገዛዝ ብዙ የተመዘገበ ነገር የለም። ሄራው የተጠነሰሰው በራሱ በንጉሡ የክብር ዘበኛ ነበር። ሁለቱ የንጉሡ ዋና የጦር መኩንኖች (አርጐብና አርያ) ሕይወታቸውን አሳልፈው እስከ መስጠት ድረስ ለንጉሡ በታማኝነት ሲጸኑ፤ ፋቂስ (ምናልባት ተደማጭነት የነበረው ገለጻዳዊ) በቤተ መንግሥቱ ምሽግ ውስጥ ንጉሡን ለማጥመድ ጊዜ አገኘ። ፋቂስ ንጉሡን ገደለና ዙፋኑን ያዘ።

ይህን ተከትለው የመጡት የግልበጣና የብጥበጥ ወቅቶች በምናሑም ዘመን ተቀብሮ የቆየ የፀረ አሦር ቡድን መኖሩን የሚገልጽ ነው። በርግጥ፤ የፋቂስ የሃያ ዓመት አገዛዝ መጠቀሱ ይህ ገለጻዳዊ ጠንካራ ሰው ከአንድ ከዐሥራ ሁለት ዓመት በፊት የዙፋኑን ጥያቄ እንደ ነበረውና መረጋጋት ባልነበረበት በሰሎም ዐድማ ወቅት ምናሑም በወሰደው ፈጣን ርምጃ ብቻ ዙፋኑን ለመውሰድ እንዳልተሳካለት የሚያመለክት ይመስላል። ፋቂስያስ በክብር ዘበኛቹ መካከል ፋቂስን ዋና

የጦር አለቃ አድርጎ መሾሙ ተቀናቃኙን ቡድን ለማባበል የተደረገ መከራ ይመስላል።

4. በሰሜኑ መንግሥት የፋቂስ ዘመነ መንግሥት (15፥27-31)

27-31 የፋቂስ ዘመነ መንግሥት ቅደም ተከተል በከፍተኛ ችግር የተወጠረ ነው። ለፋቂስ የተመደበው ዘመነ መንግሥት ሃያ ዓመት ሲሆን፤ ይህም የጀመረው ዓዛርያስ በይሁዳ በነገሠ በዐምሳ ሁለተኛው ዓመት ነው። ቊጥር 30 እንደሚያመለክተው የእርሱ ዘመነ መንግሥት የተፈጸመው ኢዮአታም በይሁዳ በነገሠ በሃያኛው ዓመት በሆሴዕ በተካሄደበት ሄራ ነበር። ሆኖም ቊጥር 33 ደግሞ ኢዮአታም ዐሥራ ስድስት ዓመት ብቻ እንደ ገዛ ያመለክታል፤ ከዚህም በላይ ቊጥር 32 ኢዮአታም ራሱ መግዛት የጀመረው በፋቂስ በሁለተኛው ዓመት እንደ ሆነ ይገልጻል። ሌላ ዐብር የሚሄድ ነገር ደግሞ በቊጥር 8 ላይ ይገኛል፤ ይኸውም የዓዛርያስ ሠላሳ ስምንተኛው ዓመት የዘካርያስ አገዛዝ መጀመሪያ መሆኑ ነው። በ16፥1 ላይ ደግሞ የፋቂስ ዐሥራ ሰባተኛው ዓመትና የአካዝ አገዛዝ ጅማራ ይገኛል። በ17፥1 ደግሞ የአካዝ ዐሥራ ሁለተኛው ዓመት የሆሴዕ የዘጠኝ ዓመት አገዛዝ መጀመሪያ እንደ ሆነ ተገልጿል።

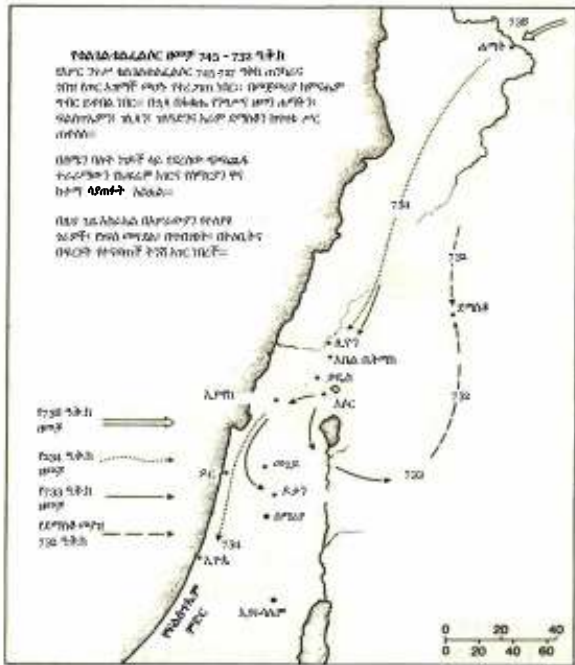
በመጽሐፍ ቅዱስና በዓለም ታሪክ መሠረት የሰማርያ ውድቀት ያለ ጥርጥር በ722 ዓቅክ ሊመደብ ስለሚችልና እንዲሁም የዓዛርያስ ዐምሳ ሁለተኛው ዓመት በ740 ዓቅክ ላይ ስለሚገኘው፤ ለፋቂስ የሃያ ዓመት ዘመነ መንግሥት ስፍራ ያለ አይመስልም፤ በተለይም ለዘካርያስ አገዛዝ (ስድስት ወር)፤ ለሰሎም (አንድ ወር)፤ ለምናሑም (ዐሥር ዓመት)፤ ለፋቂስያስ (ሁለት ዓመት)፤ እና ለሆሴዕ (ዘጠኝ ዓመት) በዚያው ጊዜ በሰጠው ተገቢው ስፍራ የሚሰጥ ከሆነ ለፋቂስ ሃያ ዓመት ቦታ አይኖረውም።

የእነዚህ መረጃዎች መፍትሔው ከባድ ቢሆንም የማይቻል አይደለም። ምናልባት ፋቂስ ያለ ማቋረጥ ፀረ አሦር ዐላማን በመከተሉ የደቡቡ ግዛት ዜና መዋዕሎች ለእርሱ የአገዛዝ ጥያቄ ሙሉ ክብርን ሰጥተውታል። በ752 ዓቅክ ዘካርያስ እንደ ሞተ ፋቂስ ራሱን ንጉሥ አድርጎ የሰየመና ከዮርዳኖስ ማዶ በሚገኘው በገለጻድ የንጉሥነት ዕውቅና የገኘ ይመስላል። ይሁን እንጂ በምናሑም አማካይነት የእስራኤል ወታደራዊ ንደሎች የወሰዱት ፈጣን እርምጃ ፋቂስ ለሚቀጥለው ዐሥር ዓመት ዐላማውን እንዳይፈጽም አግዶታል። በ742 ንደሎኛው ምናሑም እንደ ሞተ የፋቂስ ችግር እንደ ገና ብቅ አለ፤ ፋቂስያስም በክብር ዘቡ ውስጥ ለፋቂስ ትልቅ ሥልጣን በመስጠት ችግሩን ፈታው። ከሁለት ዓመት በኋላ ፋቂስ ፋቂስያስን ለማስወገድና በመላው እስራኤል ላይ ለመግዛት ዕድል አግኝቶ ነበር። ይህም የቀጠለው ቴልቴልፌልሶር ሣልሳዊ በምዕራብ በኩል ካካሄደው ዘመቻ (743-732) ጋር የተያያዙት አስቸጋሪ ዓለም ዐቀፍ ሁኔታዎች በሆሴዕ በሚመራው አፍቃሬ አሦር አንጃ አማካይነት ለውድቀት እስከ ተዳረገ ድረስ ነበር (732)።

የፋቂስ በሁከት የተሞላ አጀማመር የእርሱን ዐጭር የነጻነት ዘመን ባሕርይ የሚገልጽ ነበር። በ734 ቴልቴልፌልሶር ሣልሳዊ ከአሦር ወጥቶ ለሁለተኛ ጊዜ በምዕራብ በኩል ባደረገው ዘመቻ በሶርያ ንጉሥ በረአሶንና በእስራኤል ንጉሥ በፋቂስ የሚመራውን የፀረ አሦር ኅብረት ሰባበረው። በ732 ኅብረቱ ፈጽሞ ፈረሰና ደማስቆም ወደቀች። በሰሜን ካለው ከታውሮስ ተራራ አንሥቶ በደቡብ እስከ ግብፅ ወሰን ድረስ ያለው የምዕራባዊው ለምላሽ የክብ ግማሽ ያህል (ክሪሰንት) በሙሉ በአሦር እጅ ወደቀ። የሶርያ ግዛቶች በዐምስት አውራጃዎች ሲከፈሉ፤ የእስራኤል ደግሞ በሦስት ተከፈለ።

እስራኤል ጋር የተደረገው ጦርነት ገሊላን ማእከል ያደረገ ነበር፤ ዓዩ፤ አቤልቤትመዓካ፤ ያኖዋ፤ ቃዴስና ሐጸር ሁሉ የገሊላ ከተሞች ነበሩ። ምንበቡ በተጨማሪም ቴልቴልፌልሶር ሣልሳዊ የፋቂስ የጎይል ማእከል ወደ ነበረችው ወደ ገለጻድ እንደ ገባ አበክሮ ይገልጻል (1ዜና 5፥25-26 ጋር ያነጻ)። ከተሞቹ በአጠቃላይ ከሰሜን ወደ ደቡብ ያለውን አቅጣጫ ይዘው የተዘረጉ በመሆናቸው የመጽሐፍ ቅዱስ መግለጫ የአሦርን ንጉሥ የጉዞ መሥመር በትክክል ሳያስቀምጠው አልቀረም። የያኖዋ መጠቀስ ቴልቴልፌልሶር ቃዴስን ድል ካደረገ በኋላ ሰራዊቱን ለሁለት በመክፈል ግማሹን ወደ ደቡብ በሐጸርና በገለጻድ ላይ፤ ሌላውን ግማሹ ደግሞ ወደ

ደቡብ ምዕራብ ወደ ያኖዋ፣ ከዚያም ወደ ፈኒቂያ እንዳዘመተ የሚገልጽ ሊሆን ይችላል።

ገሊላና ገሊዓድ በመወሰዳቸውና አሦራውያን ወታደሮችም በምዕራባዊው የእስራኤል ድንበር የሰፈሩ በመሆናቸው፣ የፋቂሔ ፀረ አሦር አመራር እስራኤልን ወደ መጨረሻው ጥፋት ያደረገች መሆኑ ግልጽ ይመስላል። በዚህም መሠረት ቴልጌልቴልፌልሶር በ732 የደማስቆ ከበባውን እያጠቃለለ በነበረበት ወቅት በሆሴዕ የሚመራው አፍቃፊ አሦር ቡድን ፋቂሔን ለማሸነፍና ለማስወገድ ቻለ። ይህም ሤራ ቀድሞውንም አከራካሪ የነበረው ገሊዓዳዊ ሕይወቱን እንዲያጣ አደረገው። ፋቂሔን በማስወገድና ለቴልጌልቴልፌልሶር በመገዛት የእስራኤል የመጨረሻ ጥፋት ለአንድ ዐሠርት ዓመት ተላለፈ። ይሁን እንጂ የጸሜዋ የማይቀር ነበር፤ ምክንያቱም የእርሷ ዝቅጠት ፍጽም የሆነና በማንኛውም ደረጃ የተስፋፋ ነበር። የእግዚአብሔር ነቢያት ንስሐ ለማይገባውና ለከላዲው ሕዝብ ያደረጉት ልመና ሁሉ ከንቱ ነበር (ከኢሳ 1-5፣ ሚክ 1-3፣ 6-7 ጋር ያነጻ)።

5. በደቡብ መንግሥት የኢዮአታም ዘመን መንግሥት (15፥32-38)

32-33 የኢዮአታም ዘመን መንግሥት ከአባቱ ከዓዛርያስ (ዶዝሆን) የቀጠለ ነበር። አስቀድሞም ለዐሠርት ዓመት ጥምር ገዢ ሆኖ ስለቆየ የፖለቲካና የሃይማኖት ሁኔታዎች በአብዛኛው በዓዛርያስ ዘመን በነበረው ዐይነት ነበሩ። የአገሩም ብልጽግና ደግሞ በዚያው ቀጠለ (2ዜና 27፥1-4)። የሚያሳዝነው፣ ብልጽግና ብዙ ጊዜ እንደሚታየው ሁሉ ወደ መንፈሳዊ ቸልተኝነት አመራ (ከኢሳ 1-5 ጋር ያነጻ)። ይህም ሁኔታ በአካዝ ዘመን ይሁዳን ግልጽ ለሆነ ክሕደት ዝግጁ አደረጋት። ምንም እንኳን የዜና መዋዕል ጸሐፊ (2ዜና 27፥6) ስለ ኢዮአታም ግልጽ የሆነ ዘገባ ቢያቀርብም፤ የዓዛርያስ ንጢአት በኢዮአታም ላይ ያመጣውና የዚህኛውም ደግሞ በተራው በአካዝ ላይ ያመጣው ውጤት አንድን ሰው ሳያስደንቅ አይቀርም።

34-35 ኢዮአታም ትኩረቱን ወደ አገሩ የውስጥ ፍላጎት አዞረ። በቤተ መቅደሱ በሰሜኑ መግቢያ ያለውን የላይኛውን በር ዐደሰ፤ በዓፌልም በኩል ያለውን ቅጥር አሻሻለ (2ዜና 27፥3፣ ከ2ዜና 26፥9 ጋር ያነጻ)። ደግሞም ትኩረቱን ወደ ከተማ ፕላን በማዞር፤ በይሁዳ ደጋማ ስፍራዎች ከተሞችን ቈርቁረ፤ ይህም ተግባር በጫካዎች አካባቢ ከተሠሩት ማማዎች ምሽጎች ጋር ሲጨመር የይሁዳን አገር በምጣኔ ሀብትና በወታደራዊ ረገድ የሚጠቅማት ይሆናል።

የእርሱ ዘመን መንግሥት እንደ ተጀመረ፤ ዓዛርያስ ግብርን ሲቀበላቸው የነበሩት አሞናውያን (2ዜና 26፥8) የኢዮአታምን ጌትነት ለመቀበል አሻፈረኝ አለ። ይህም በአሞናውያን ላይ ድል እንዲቀዳጅ ስላደረገው እንደ ገና ግብር መክፈል ጀመሩ (2ዜና 27፥5)። ስለሆነም ኢዮአታም ንያል ጦረኛ መሆኑን አስመስክረ። ይህ የግብር አከፋፈል በሁለተኛውና በሦስተኛው ዓመትም እንደ ቀጠለ መገለጹ በጤንነት ማጣት ወይም እየበረታ በመጣው ዓለም ዐቀፋዊ ውጥረት ምክንያት በ738 ኢዮአታም ምናልባት የመንግሥቱን አመራር ጥምር ገዢ ለነበረው ለልጁ ለአካዝ አስረክቦት ይሆናል ከሚለው ሐሳብ ጋር የተዛመደ ሊሆን ይችላል።

36-38 በኢዮአታም ዘመን መጨረሻ አካባቢ በዓለም ዐቀፋዊው አድማስ ላይ የፖለቲካ ማዕበል ደመናዎች መታየት ጀመሩ። የዜና መዋዕል ጸሐፊ “ያደረጋቸው ጦርነቶች” የሚል ቃል አስፍርክል (2ዜና 27፥7)፤ የነገሥት ጸሐፊ ደግሞ የሶርያ ንጉሥ ረአሶንና የእስራኤል ንጉሥ ፋቂሔ ወደ ይሁዳ የሰርገው መግባት እንደ ጀመሩ ይገልጻል። ጉዳዩ በመንፈሳዊ ነገሮች ወጣቱን አካዝን ለመፈተን በእግዚአብሔር የተነደፈ ዕቅድ ነበር፤ ዳሩ ግን በዚህ በሦስተኛው ትውልድ የንስሐ ምልክት አይኖርም።

6. በደቡብ መንግሥት የአካዝ ዘመን መንግሥት (16፥1-20)

1-2 በመጽሐፈ ነገሥት ጸሐፊ የተነገረው የአካዝ ክፉ አገዛዝ ታሪክ በሦስት ዋና ዋና ርዕሶች ላይ ያተኮረ ነው፤ እነርሱም (1) የእርሱ ባሕርይ (ቍ 1-4)፣ (2) ከረአሶንና ከፋቂሔ ጋር ያደረገው ጦርነት (ቍ 5-9) እና (3) በቴልጌልቴልፌልሶር ሃልሳዊ ከመመካቱ የተነሣ የቀጠለው ክሕደቱ (ቍ 10-18) ናቸው። ስለ ሕይወቱና ስለ ወቅቱ የሚገልጹት ሌሎች ነጥቦች (ከቍ 19-20 ጋር ያነጻ) በ2ዜና 28 እና በኢሳ 7-12 ይገኛሉ።

የአካዝ ዘመን መንግሥት ከአባቱና ከአያቱ የአካዝ ዘመኖች ይልቅ ጉልህ ልዩነት አለው፤ ይሁን እንጂ በአካዝ ዘመን ለፍሬ የበቃውን የክሕደት ዘር የዘሩት እነርሱ ነበሩ። በዶዝሆን (ዓዛርያስ) እና በኢዮአታም ዘመን የነበረው ቅንጡነትና ዳተኝነት በይሁዳ ውስጥ መንፈሳዊ ስንፍና እንዲፈጠርና በአካዝም ውስጥ ንጢአት እንዲጎሰሩ አድርጎአል።

3-4 አካዝ ከእርሱ በፊት በነበረው መንግሥት መጠነኛ ሃይማኖታዊ ዳተኝነት ሊረካ ስላልቻለ (15፥5-7 ይመ)፤ በእስራኤል ውስጥ የነበረውን የአረማውያን የጣዖት አምልኮ ልምድም በመከራከር መንፈሳዊ ገደቡን ተላለፈ። ከሁሉም ሕገ ቦታ የነበረው እጅግ በተናቀው የሞሎክ ባዕድ አምልኮ መሳተፋ ነበር፤ እንዲያውም የገዛ ልጁን በመሠዊያ አሳት ውስጥ እስከ ማቃጠል ድርሶ ነበር (ከዘሌ 18፥21፣ 20፥1-5፣ ከዘዳ 12፥31፣ ከ2ነገ 21፥6 ጋር ያነጻ)። እነዚህ የአምልኮ ሥርዐቶች ይከናወኑ የነበረው የሄድምና የቄድሮን ሽለቆዎች በሚገናኙበት ቆፊት በተባለው የጣዖት ማምለኪያ ስፍራ ላይ ነበር (ከ23፥10፣ ከኢሳ 30፥33፣ ከኤር 7፥31 ጋር ያነጻ)። በዚያ ይካሄዱ የነበሩት የመሥዋዕቶችና የአስማቶች ትክክለኛ ባሕርይ ለብዙ ወይይት ርዕሰ ሆኖ ቆይቷል። ይሁን እንጂ ካርቱጅ በተባለው የፊኒቅያ ቅኝ ግዛት የተገኘውና በዚያ ስም የሚታወቀው የአምልኮ ስፍራ፣ እንዲሁም “ሞሎክ” በተባለው ስም ውስጥ ያሉት ሴማዊ ፊደሎች (መለክ)፤ አይሁዶች የሚሠጧት ሞሎክ የተባለ አምላክ አለመኖሩን የሚያሳክት ይመስላል። ይልቁንስ በዚህ ፈንታ የታወቀው አምላክ መለክ ተብሎ የሚጠራ የሰው መሥዋዕት የሚቀርብለት በኢል የተባለው የጥንቱ የከነዓናውያን አምላክ ነበር (ከኤር 19፥5፣ 32፥35 ጋር ያነጻ)። እነዚህ ሥነ ሥርዐቶች እጅግ አስቃቂና ከእግዚአብሔር የተሰጠውን የመሥዋዕት አገልግሎት ፈጽሞ የሚያረክቡ ነበሩ። የኃላፊው የኢዮሲያስ መንፈሳዊ ተሐድሶ ይህንን ክፉ ሂደት ለማስወገድ የቻለ ሲሆን፤ ይህንንም ፍርድ ኤርምያስ እግዚአብሔር በንጢአተኛ ሕዝቡ ላይ የሚያመጣው የመጨረሻ ፍርድ ምሳሌ አድርጎ ተጠቅሞበታል (ኤር 2፥23፣ 7፥30-33፣ 19፥5-6)።

በርኩስነቱ የታወቀው የዚህ ሽለቆ ስም ክፉዎች በመጨረሻው ጊዜ ቅጣታቸውን ለሚቀበሉበት ስፍራ መጠሪያ ሊሆን በመቻሉ፤ ክርስቶስም የዚህን ስም ትክክለኛነት

አረጋግጦታል (ማቴ 5፥22፤ 10፥28፤ 13፥42፤50፤ 18፥9፤ 23፥15፤33፤ 25፥41)

5-6 አካዝ ከእስራኤልና ከሶርያ ጋር ጦርነት ያደረገባቸው ምክንያቶች አራት ናቸው። (1) በሰብአዊ ደረጃ ሲታይ የሶርያው ረአሰንና የእስራኤል ፋቂሔ በአሦሩ ቴልጌልቴልፌልሶር ሣልሳዊ ላይ ለሚያካሂዱት ሄራ የይሁዳን ድጋፍ ፈልገው ነበር። (2) ሁለቱ መሪዎች በአካዝ ላይ የግል ጥላቻ ይኖራቸው ይሆናል። (3) በመንፈሳዊ ደረጃ ደግሞ ሁሉም ነገር በኢየሩሳሌም የሚኖረውን የዳዊት ሥርወ መንግሥት ለማጥፋት የተቀነባበረ ሰይጣናዊ ጥረት ይመስላል (ከኢሳ 7፥5-7 ጋር ያነጻ)። (4) እግዚአብሔር መላውን ውስብስብ አሠራር በበላይነት ይቆጣጠር ነበር። በከላዲዋ በእስራኤል ላይ አንድ ነገር ያደርጋል (17፥5-18፤ 18፥11-12 ያነጻ)። በረአሰንና በፋቂሔ ላይ ሽንፈትን በማምጣት በእስራኤል ላይ የተቀነባበረውን የሰይጣን ዕቅድ ያፈርሳል (ኢሳ 75-16)፤ ደግሞም መንፈሳዊ ባይነት በተጠናወተው በአካዝ ላይ ቅጣትን ያመጣል (2ዜና 28፥5-19)።

ውስብስብ ስለ ሆነው ዓለም ዐቀፋዊ ሁኔታ ሙሉ ዝርዝር የሚገኘው በምዕራፍ 16 ላይ ብቻ ሳይሆን በ15፥37፤ በ2ዜና 28፤ እና በኢሳ 7፥1-16 ላይ መመልከት ይቻላል። እነዚህ ምንጮች የሶርያና የእስራኤል ኅብረት ቀደም ሲልም በኢየሱስታም ዘመን በይሁዳ ላይ ሥራውን ይሠራ እንደ ነበር ያሳያሉ (15፥37)። በይሁዳ ላይ የተሰነዘረው የኅብረ ብሔሩ የጥቃት መሥመር ባለ ሁለት ቅርንጫፍ ነበር፤ ረአሰን በይሁዳ ምሥራቃዊ ክፍል በመምጣትና ቊልቊል ወደ ኤላት የባሕር ወደብ በመውረድ ያዛት (2ዜና 28፥5)። ፋቂሔ በሰሜናዊ ይሁዳ ስኬታማ የሆነ አጠቃላይ ዘመቻ በማካሄድ በሺዎች የሚቆጠሩ ይሁዳውያንን ገድሎ በመቶዎች የሚቆጠሩ ሌሎችን ማረከ (ይሁን እንጂ በኋላ ምርኮኞች ያዱ በተባለ ነቢይ አማላጅነት ነጻነታቸውን አግኝተው ወደ ኢያሪኮ ተመልሰዋል፤ ከ2ዜና 28፥6-15 ጋር ያነጻ)። ከዚህም በላይ በቅርቡ ነጻነቱን ያገኘው ኤዶም መልሶ ለማጥቃት ዕድል አገኘና ጥቂት ይሁዳውያንን ማርኮ ወሰደ (2ዜና 28፥17)። ፍልስጥኤማውያንም ደግሞ በምዕራብ ሼፌላ በኩል እንደ ገና ሠርጎ ለመግባትና ከደቡብ ይሁዳ አንዳንድ ከተሞችን ለመማረክ ጊዜው ምቹ ሆኖ አገኙት።

ከዚያም ኢየሩሳሌምን ራሷን ለመውሰድና በዙፋኑ ላይ አሻንጉሊት ንጉሥ ለመሰየም ያለመ ዐዲስ ጥቃት ተሰነዘረ (ኢሳ 7፥2-6)። አካዝ በሁሉም አቅጣጫ በክፉ ጠላቶች ስለ ተከበበ የእግዚአብሔርን ነቢይ ኢሳይያስን ተቀበለ። እርሱም ጠላቱ እንደሚወድቅ ለአካዝ አረጋገጠለት፤ እግዚአብሔር ራሱ ንላፊነቱን ይወስዳል። አካዝ ማንኛውንም የማረጋገጫ ምልክት ቢጠይቅ፤ ይሰጠዋል (ኢሳ 7፥7-11)። አካዝም የትሕትና መንፈስ ስለ መጣለት የኢሳይያስን አባባል አልተቀበለም (ኢሳ 7፥12)፤ ይልቁንም በእርሱ (በእግዚአብሔር) ባለጸጋነት ላይ መደገፍን መረጠ። (ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ለአካዝ ምልክትን ሰጠው፤ ይህም መሲሐ ከድንግል ከመወለዱ ጋር የተያያዘ ትንቢት ነበር፤ ኢሳ 7፥13-16፤ ከማቴ 1፥22-23 ጋር ያነጻ።)

7-9 አካዝም ለቴልጌልቴልፌልሶር ሣልሳዊ መልክት ላከና አይቀራ ከመሰለው ሽንፈቱ እንዲታደገው የእርሱን ማዳን ተማጠነ (ከ2ዜና 26፥16-21 ጋር ያነጻ)። ቴልጌልቴልፌልሶርም ያለ አንዳት ቅሬታ ተስማማና በመጨረሻው ሶርያውያንን አንበረከከ፤ ደማስቆን ወስዶ ነዋሪዎቿን አጋዘ፤ ረአሰንንም ገደለ። እስራኤል የተረፈችው በሆሴዕ የመንግሥት ግልበጣና እርሱም ለአሦር በመገዛቱ ሲሆን፤ ይህ የሥልጣን ዝውውር ለፋቂሔ ሞት ምክንያት ሆነ (15፥29-30)።

ምንም እንኳ ጠቅላላ ገጽታው እግዚአብሔር ለአካዝ እንደ ተመኘው ባይሆንም፤ እግዚአብሔር በኢሳይያስ የተናገረው መልክት ተፈጸመ (ኢሳ 7፥7-9፤16)። በዚህም መሠረት ይሁዳ ትድግና ማግኘቷ ቀርቶ ብዙ ሳይቆይ በአገሩና በጉዳዮቿ ላይ በሰልፍ የሚራመደውን የጨቋኝ ኩቱ ትስማለች (ከኢሳ 7፥17-20 ጋር ያነጻ)። ለመንፈሳዊ ድል አድራጊነት ዕድል ሊሰጥ የነበረው አጋጣሚ በመጨረሻው ይሁዳን በሽንፈትና በግዞት ሊውጣት ወደሚችል ወደ አሸዋማ ረገረግ ለመግባት የመጀመሪያ ርምጃ ሆነ።

10-11 ቴልጌልቴልፌልሶር ሣልሳዊ ደማስቆን ከወሰደ በኋላ ዐዳዲሶች ሎሌዎቹ (ጭሰኞቹ) የተገኙት ምልክታቸውን እንዲቀበሉ የጠራቸው ሲሆን፤ ከእነዚህም መካከል አንዱ አካዝ ነበር። አካዝ በደማስቆ ላለ እዚያ በነበረው የመሠዊያ ዐይነት ስለ ተደነቀ የዚያኑ ዐይነት መሠዊያ እንዲሠራ ለካህኑ ለአርያ ላከበት። ንጉሡ ሳይመለስ ሥራው ተጠናቀቀ።

12-13 አካዝም በተመለሰ ጊዜ በዚህ በዐዳሱ መሠዊያ ላይ የየዕለቱን መሥዋዕት በማቅረብ በዚያውም መሠዊያውን ለእግዚአብሔር መደበው። የቀረቡት መሥዋዕቶች ጣፋጭ ሽታ ያላቸው ሲሆኑ፤ እነዚህም አማኝ ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ሕብረት ማጽናቱን የሚገልጹ ነበሩ፤ የሚቃጠል መሥዋዕቱና የእህል ቊርባኑ ለአገልግሎት መሰጠትን የሚያመለክቱ ምሳሌዎች ናቸው፤ የኅብረት (የሰላም) መሥዋዕቱ የኅብረት ምሳሌ ነው፤ የመጠጡ ቊርባን በመንፈስ መር መታዘዝ ለእግዚአብሔር የሚፈስሰውን የሕይወት ደስታ የሚያረጋግጥ ነው። እንዴት ያለ የቅድስና አስመሳይነት ነው! ስለ እውነተኛ ቅድስና አንዳት ነገር የማያውቀው ሰው ለእግዚአብሔር የተሰጠ መስሎ ታየ፤ ያውም በእንግዳ መሠዊያ።

14-16 የሚቀጥሉት ቊርባኖች አካዝ ያደረገውን ተጨማሪ ሃይማኖታዊ ለውጦች የሚዘረዝሩ ሲሆኑ፤ ሁሉም የእርሱን የክሕደት ጥልቀት በግልጽ የሚያመለክቱ ናቸው። በሕጉ የታዘዘው የነሐስ መሠዊያ በቤተ መቅደሱ መግቢያ ፊት ለፊት ከነበረበት ስፍራ ተነሥቶ ወደ ሰሜን አቅጣጫ ተወሰደ። በዚህም መሠረት፤ ወደፊት የሚቀርቡት መሥዋዕቶች ሁሉ በቅርቡ በተመረቀው የደማስቆ መሠዊያ ላይ የሚቀርቡ ይሆናሉ። ከዚህ በኋላ አካዝ የነሐስን መሠዊያ ከእርሱ የአስማት ተግባሮች ጋር ለተያያዙ ጉዳዮች የሚያውሰው ሲሆን፤ ይህም እርሱ በአሦራውያን አምልኮ ውስጥ የነበረውን ተሳትፎ የሚያመለክት ነው።

17 አካዝ ከዚህም ርቆ ሂደዋል። መሠዊያውን የሚይዙትን ከፍታ ያላቸውን መቆሚያዎች ወሰዳቸው። እንደዚሁም እርሱን የማደግፋትን የነሐስ ቅርጽ የሆኑትን ኮርማዎች በማንግት የቀለጠውን ባሕር አውርዶ በዝቅተኛ የድንጋይ መቆሚያ ላይ አስቀመጠው።

18 አካዝ በአገልግሎት ዕቃዎች ላይ ባደረጋቸው በእነዚህ “ለውጦች” ሳይበቃው፤ ከዚህም ርቆ ሂደ። “የአሦርንም ንጉሥ ለማስደሰት ሲል” በውስጠኛው አደባባይ ፊት ለፊት ያለውን የንጉሡን የራሱን መቆሚያና ወደዚያ ቦታ በግል የሚገባበትን በር ጭምር አስወገደው። የእነዚህን ቃላት እንድምታ ለማረጋገጥ አስቸጋሪ ነው። ቴልጌልቴልፌልሶር ዐዳሱ ሎሌው (አሽኩ) ይህን ያህል ክብር አያስፈልገውም ብሎ ይሁን ወይም ለንጉሡ እንዲህ ያለ የተለየ ስፍራ መስጠት ከጸና ሃይማኖት ጋር ያለውን የቅርብ ትስስር ስለሚያመለክት፤ የኋላ ኋላ ከአሦር የመለየትንና የነጻነትን መንፈስ ያስከትላል ብሎ በመፍራት ይሁን ምክንያቱ አልተረጋገጠም። ያም ሆነ ይህ እነዚህ ጅምላዊ ለውጦች የተደረጉት ወይ በአሦር ንጉሥ ትእዛዝ ወይም ደግሞ እርሱን ለማስደሰት የተደረጉ ይሆናሉ።

19-20 አካዝ በክሕደቱ ከዚህም ርቆ ሂደዋል። በ2ዜና 28፥24-25 እንደ ተገልጸው፤ የቤተ መቅደሱን ዕቃዎች ሰብስቦ በመውሰድና ቤተ መቅደሱን ራሱን በመዝጋት በቅዱሱ ስፍራ የሚደረገው አገልግሎት እንዲቆም አደረገ። ከዚህ በኋላ “የአምልኮ አገልግሎቶች” በዐዳሱ መሠዊያ ወይም በኢየሩሳሌም በተለያየ ስፍራ በተቀመጡት መሠዊያዎች ዙሪያ ወይም በመላው የይሁዳ ግዛት በንጉሡ ትእዛዝ ለተለያየ አማልክት በተሠሩት የኩረብታ መስገጃዎች ላይ ይሆናል (ቊ 4)። ይህ ሁሉ የሚገልጸው የአካዝን መንፈሳዊ አቋም ዝቅጠት ብቻ ሳይሆን፤ ለቴልጌልቴልፌልሶር የበጎ ፈቃድ መግለጫ እንዲሆኑ የተፈጸሙ መሆናቸውን ጭምር ነው። ከአሁን ወዲያ በመንግሥት ደረጃ የአሦርን ንጉሥ የሚያስቀይም ምንም ነገር አይደረግም። በዚህ ዐይነት እንግዲህ አካዝ፤ በመንፈሳዊ አባባል፤ የአሦራውያንን ካባ ለብሶ ዋጋውን ለመቀበል ሂደ።

7. በሰሜኑ መንግሥት የሆሴዕ ዘመነ መንግሥት (17፥1-23)

1-3 ሆሴዕ ወደ ዙፋኑ የወጣው በወታደራዊ ንይል ሲሆን፤ ይህም በአብዛኛው የአሦርን ንጉሥ ለማባባል የተደረገ ነበር።

ሁኔታው እንደዚህ መሆኑን የሚያሳየው ሆሴዕ ዕድል ባጋጠመው ጊዜ፤ ወዲያውኑ ፈጥሮ በፀረ አሦር ኅብረት ውስጥ በመግባት የአሦርን ቀንበር ለመጣል በመሞከሩ ነው። ይሁን እንጂ፤ ያ ጥረት፤ አልተሳካም፤ የዚህም መክሸፍ የወደፊቱን የሰማኑን መንግሥት ዕጣ ፈንታ የሚያረጋግጥ ማኅተም ይሆናል።

ቴልጌልቴልፌልሶር ሣልሳዊ በ727 ዓቅክ በሞተና በሰልሞናሶር ዐምስተኛ በተተካ ጊዜ (727-722)፤ ለአንዳንዶቹ ምዕራባውያን አገሮች የሎሌነታቸውን ደረጃ አሸቀጥሮ ለመጣል ጊዜው የደረሰላቸው መስሎ ታያቸው። ከዚህም በላይ፤ በደቡብ በኩል በግብፅ ተፋሰስ አካባቢ የሚኖር፤ ተፍነክት የተባለ የሃያ አራተኛው ሥርወ መንግሥት ፈርዖን ነበር። ተፍነክት የበሰበሰውን የሃያ ሁለተኛውን ሥርወ መንግሥት ለማስወገድ ተሳክቶለት እንዲያውም መሠረቱን በኢትዮጵያ ውስጥ ባደረገው በሃያ ዐምስተኛው ሥርወ መንግሥት ፈርዖን በፒያንኪ ላይ የበላይነትን ለማግኘት ይመኝ ነበር (ፒያንኪ የቴባውያንን ሃያ ሦስተኛ ሥርወ መንግሥት ያስወገደ ነበር)።

4 “ወደ ግብጽ ንጉሥ ወደ ሴጎር” የሚለው አነጋገር ብዙ አካራካሪ ነው፤ ምክንያቱም በዚህ ስም የሚታወቅ የግብፅ ንጉሥ የለም። ይህን “ሴጎር” የሚለውን ስም አሶርኩን ከተባለው የሃያ ሦስተኛው ሥርወ መንግሥት ንጉሥ ጋር ወይም ሻባኩ ከተባለው ከሃያ ዐምስተኛው ሥርወ መንግሥት ንጉሥ ጋር ወይም ለእርሱ አንድ የጦር አዛዥነት ደረጃ ለመስጠት መከራ ተደርጎአል ከሚሉት ጋር ለማያያዝ ተሞክሮአል። ከሁሉም በጣም ቀላል መልስ የሚሆነው፤ ሳይስ የተባለው የሃያ አራተኛው ሥርወ መንግሥት የግብፅ ዋና ከተማ፤ በአካድያን ቋንቋ (የጥንታዊው ቅርብ ምሥራቅ የመናገሪያ ቋንቋ) ‘ሳ’ ተብሎ መነበቡና በዕብራይስጥ ግን ‘ሳ’ ተብሎ መነበቡ ነው። በዚህ ዐይነት ከተረዳነው፤ ቁጥር 4፤ “ወደ ሳይስ ደግሞም ወደ ግብፅ ንጉሥ መልክተኞችን ላክ” ተብሎ ይነበባል።

5-6 ሆሴዕ (እንዲሁም ይሁዳ፤ 18፥21) ግብፅ በርግጥም “የተቀጠቀጠች ሸንቦቆ” መሆኗን ማወቅ ይኖርባቸዋል። ተፍነክት በግብፅ ካለው የውስጥ ትግል እንኳ የሚተርፍ አይደለም። ሆሴዕም እንደዚሁ በሰልሞናሶር ላይ ሊሳካለት አይችልም። የአሦሩ ንጉሥ በፍጥነት ወደ እስራኤል ተጓዝና አሸነፋት፤ ሆሴዕም አሠረው። ከዚያም በኋላ አገሪቱን እንደ ገና ወረረና ከዳር እስከ ዳር አወደማት፤ ለማርያንም በ725 ዓቅክ ዙሪያዋን ከበባት።

በመጨረሻም የእስራኤል ዋና ከተማ ወደቀች (722)፤ ነዋሪዎቿም ወደ መስጴጦምያና ወደ ሜዶን ፈለሱ። በተለመደው የመጽሐፍ ቅዱስ አገላለጽ መሠረት “የአሦር ንጉሥ” ማለት ሰልሞናሶር ማለት ነው። ይሁን እንጂ፤ ሳርጎን (የሰልሞናሶር ተተኪ) ሰማርያን እንደ ማረከ ይገልጻል። ይህ ችግር የሚፈታው በዚያን ወቅት ሰልሞናሶር ንጉሥ የነበረ ቢሆንም፤ ሰማርያ ስትወድቅ በቦታው በግል ባለመገኘቱ የዘመቻው ፍጻሜ የተከናወነው በጦር አዛዥ በጄኔራል ሳርጎን ነበር የሚል አቋም በመውሰድ ነው።

7-8 ጸሓፊው አምላካዊው ቅጣት አስፈላጊ የሆነበትን መነሻ ይገልጻል። እርሱ በእስራኤል ላይ ያቀረበው ክስ የሚጀምረው እስራኤላውያንን ከግብፅ ጭቁናና ባርነት አውጥቶ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ያስገባቸው እግዚአብሔር መሆኑን በማስታወስ ነው። የእነርሱ ታሪካዊ መሠረት በባሕርዩ መንፈሳዊ መሆኑ ግልጽ ነው። እግዚአብሔር እስራኤልን ከባርነት ወደ ተከበረ ነጻነት ያመጣቸው ከሆነ እነርሱ ለተዋጁ ሰዎች በሚሰማሃ ሁኔታ በዐዲስ ሕይወት እንዲመላለሱ እግዚአብሔር ሊፈልግባቸው መብት አለው (ከዘዳ 5-6፤ 10፤12-11፤32 ጋር ያነጻ)።

9-17 ሁኔታው ግን፤ የዚህ ተቃራኒ ሆነ። አሳፋሪ የሆነው የእስራኤል አመንገራት በዝርዝር ተገልጾል (ከኢሳ 5፤ ከሚክ 6፤3-5፤ 9-16 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር በግልጽ የከለከለ ቢሆንም (ከፀ 20፤2-6፤ ዘሌ 18፤4-5፤26፤ 20፤22-23፤ ዘዳ 5፤6-10)፤ ሕዝቡ እግዚአብሔር ከምድሪቱ በአባረራቸው በአረማውያን አገሮች የአምልኮ ዘይቤ ውስጥ ገብተው ነበር። ይህ ክሕደት በሥርዐት የተጀመረው በራሷ በእስራኤል ነገሥታት ሲሆን መላው እስራኤልም የነገሥታቱን ቅንነት

የጉደለውን ዕቅድ በመከተል በተደነገገው የመንግሥት ሃይማኖት መሠረት እግዚአብሔርን ለማምለክ ያስመስሉ ነበር።

ነገሮች ከዚህም በላይ የባሰ ሆነው ነበር። ውጫዊው ሥርዐት ውሸትነቱ ይበልጥ ግልጽ ነበር። የእስራኤል አምልኮ የማምለኪያ ስፍራዎችንና የአሺራን ምስል ማቆምን፤ የአረማውያን ዕጣን ማጤስን፤ በኩረብታማ ስፍራዎች ማምለክንና የጣዖት አምልኮን የሚያጠቃልል ነበር። ከዚህም በላይ ጥንቄላና አስማት መንፈሳዊ ልምዶቻቸውን ይበልጥ አበላሽቶት ነበር። በአካባቢያቸው እንደነበሩት አሕዛብ፤ ከንቱ የሆኑ ጣዖታትን በመከተል እግዚአብሔር የማይጠቅሙ ሆኑ። ከሁሉም መሠረታዊ የሆነው፤ እነርሱ የእግዚአብሔርን ቃል ኪዳን መከዳቸው ብቻ ሳይሆን፤ የቃል ኪዳንንም አምላክ መተዋቸውና እርሱም በእነርሱ ላይ የነበረውን ሉዓላዊነት ማስወገዳቸው ነበር። እግዚአብሔርም ከዚህ የክፋት መንገዳቸው እንዲመለሱ ለማስጠንቀቅ ነቢያትን ልከላቸው ነበር፤ ዳሩ ግን ለማዳመጥ በእምቢተኝነታቸው ጸኑ። ስለዚህ፤ እግዚአብሔር ከተስፋዪቱ ምድር ባስወጣቸው ጊዜ፤ በከነዓናውያን ላይ ያመጣውን ቅጣት እስራኤላውያን ለራሳቸው አደረጉት፤ እስራኤላውያንንም ወደ ግዞት ወስዳቸው (ቍ 18-20፤ ቍ 23)።

18-23 እስራኤል የእግዚአብሔርን የጽድቅ ቍጣ አነሣሥታለች። በተደነገገውና በማይታለፈው የቃል ኪዳን ሕግ መሠረት እግዚአብሔር እርሷን መቅጣት አለበት። ይህንንም እስራኤል በአሦራውያን ወራሪዎች እጅ እንድትወድቅ በመፍቀድ እግዚአብሔር ፈጸመው። ይሁንም በእግዚአብሔር ፊት ያላትን መንፈሳዊ ሁኔታ እንድትመረምር ታለፈች። አለመታደል ሆነና እርሷም ከእስራኤል ትምህርት አልወሰደችም።

8. የሰማርያ ዳግም ሰፈራ (17፥24-41)

24 ለእስራኤል ወድቀትና ፍርድ አንድ ታሪካዊ ማስታወሻ ተጨምሮአል። ቴልጌልቴልፌልሶር ሣልሳዊ በሚገባ የተጠቀመበትና የእርሱም ተተኪዎች የተከተሉት ዘዴ ሰዎችን ከአገራቸው የማፍለስ ዘዴ ነው፤ በዚህ ዐይነት ብዙ ሕዝብ የማፍለስ ዘመቻ ተካሂዶ። እስራኤላውያን ወደ መስጴጦምያና ከዚያም ወዲያ ተጓዙ፤ ባቢሎናውያንና ሶርያውያን ደግሞ ወደ እስራኤል ተዛወሩ። የአሦራውያን ገዢዎች ተስፋ ያደረጉት ዐዲስ ሰፈራ የተካሄደባቸውና እንደ ገና የተቋቋሙት አውራጃዎች ለአስተዳደር ምቹ መሆናቸውን ብቻ ሳይሆን፤ ዜጎቹን ለማሠልጠንና ታማኝነታቸውንም ለአሦራውያን ግዛት እንዲያደርጉ ለማደፋፈርም ጭምር ነበር።

25-27 ይሁን እንጂ በሰማርያ ያሉት ዐዲሶቹ ሰፋሪዎች ችግር ገጠማቸው። ምናልባት ከአስፈሪው ጦርነት በኋላ ብዙ ያልተቀበሩ አስከሬኖች በመኖራቸውና መራቱም ባዶውን ስለ ቀረ ሊሆን ይችላል። የተራሱ አንበሶች በአካባቢው በነጻነት መዘዋወር ጀመሩ፤ ስደተኞቹም በደረሱ ጊዜ ክፉ ነገር ገጠማቸውና ብዙዎቹም ሕይወታቸውን ዐጡ። ወዲያውኑ እነርሱ “የዚያ አገር አምላክ” ስላላመለኩት እየቀጣቸው እንዳለ ጠረጠሩ። ስለዚህ ጥቂት የሃይማኖት መሪዎችን እንዲልክላቸው ለአሦር ንጉሥ ጥያቄ አቀረቡ። በእነርሱ ግምገማ ውስጥ ጥቂት እውነት ነበረበት። ምንም እንኳ እግዚአብሔር ሕዝቡ በቃል ኪዳን ሕጎቹ መሠረት ባለመኖራቸው ወደ ግዞት የላካቸው ቢሆንም፤ ምድሪቱን ለራሱ ያለአንዳች ምስክር ሊተዋት አልፈለገም። አንበሶቹ የተጣሰውን ቃል ኪዳንና እግዚአብሔርም በምድሪቱ ላይ ያለውን የበላይነት የሚያሳስቡ ነበሩ (ዘሌ 18፥24-30)።

28 የአሦር ንጉሥ ጥያቄውን ተቀበለ። በዚህም መሠረት፤ ከምርኮኞቹ የእስራኤል ካህናት አንዱ ወደ ምድሪቱ ተመለሰና በሰሜኑ ግዛት ከጥንት በቂየው የማምለኪያ ስፍራ በቤቴል የእግዚአብሔርን አምልኮ እንደ ገና አቋቋመ። ይሁን እንጂ ይህ ካህን ያስተማረው ሃይማኖት ኢዮርብዓም ያቋቋመውን የውሸት አምልኮ ነበር። ውጤቱም በአንድ በኩል እውነትና የእስራኤል የተበላሸ ልምድ (ሕሁን ደግሞ የሁለት ምዕት ዓመት ክሕደት የተጨመረበት)፤ በሌላ በኩል ደግሞ ዐዲሶቹ ሰፋሪዎች ይዘውት የመጡት የአረማውያን አምልኮ ድብልቅ ነበር።

29-31 ከዚህም በተጨማሪ ሰፋሪዎቹ በሰፈሩበት ቦታ የየራሳቸውን አማልክት ማምለክ ቀጠሉ። ከባቢሎን የመጡት ሱኮት በኖትን ማምለክ ጀመሩ፤ ይህም ምናልባት የማርዳክ

ሚስት ለነበረችው ለባቢሎናዊቱ ለሳርፓኒቱ ጸሓፊ የሰጧት የቀልድ ስም ሊሆን ይችላል። ከኩታ የመጡት የቸነፈር አምላክ የነበረውን ኔርጋልን አመለከተ።

ከሶርያ የመጡት ከእነርሱ አምልኮ ጋር የተዛመዱትን አማልክት አመለከተ። በዚህ የተዘረዘሩት የሶርያ አማልክት ስም ሆነ ተብሎ በተሳሳቱ ፊደሎች የተጻፈ ነው። አስማት የተባለችው የመልካት ሽማግሌን ሴት አምላክ ወይም የከነዓናውያን አሹራ ዑጭር አጻጻፍ ሊሆን ይችላል (ከአሞ 8፥14 ጋር ያነጻ)። አንዳንዶች ይህ ስም ከሶርያውያን ሴት አምላክ ከሲማ ጋር ወይም ከፊኒቂያውን አምላክ ከኤሽመን ጋር የተያያዘ ነው ይላሉ። ኤልባዝር የሚለው በውል የማይታወቅ ሲሆን ምናልባት አሁን ወደ አምላክነት የተለወጠውን መሠረዋ የሚያመለክት የተሳሳተ አጠራር ነው። ታርታቅ የሚለው የታወቀው የሶርያ ሴት አምላክ የአታርጋቲስ የተሳሳተ አጻጻፍ ሊሆን ይችላል። አድራሚሌክና አናሚሌክ የተባሉት ስሞች በአልና አናት የሚባሉት የታወቁት የፊኒቂያውያን አማልክት የተሳሳተ የከነዓናውያን አጠራር ናቸው። በአልና አናት ደግሞ በፊኒቂያውያንና በኡጋርቲክ ስሞች ዘንድ ይታወቃሉ።

32-41 ስለሆነም ይህ የሰማርያ አምልኮ ከመነሻው ጀምሮ ቅይጥ ነበር። የተለያዩ ሕዝቦች በአንድ በኩል የእግዚአብሔርን አምልኮ (ኢዮርብም በጀመረው ብልሹ መልክ) የተከተሉ ሲሆን፤ በሌላ በኩል ደግሞ የራሳቸውን የሃይማኖት ልምምድ ቀጥለው ነበር። የነገሥት ጸሓፊ ሁኔታው በጣም የተምታታ እንደ ሆነ ገምግሞታል። ከሁሉም በላይ ዐዲሱ የሰማርያ አምልኮ አውነተኛውን አምነት የሚወክል እንዳልሆነ ግልጽ አድርጎታል፤ እርሱም ቅይጥ መሆኑ ብቻ ሳይሆን እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር በነበራት ቃል ኪዳን ውስጥ ግልጽ የሆኑትን ትእዛዞችን ስምምነቶች የሚገባር ነበር።

በእስራኤል ላይ የተነገረው አምላካዊ ቃል የተቀመጠው በዚህ ማጠቃለያ ነው። ታላቁ ቤዛ ለሕዝቡ ያደረገው ነገር ብዙ ቢሆንም የእነርሱ ምስጋና ቢስ፤ ጠጣርና ከሓዲ ልብ ወደ መንፈሳዊ፤ ግብረገባዊና ማኅበራዊ ዝቅጠት ብሎም ወደ ራሳቸው ጥፋት መራቸው። የእስራኤል ታሪክ ለይሁዳ ትምህርት መስጠት ነበረበት፤ ዛሬም ለቤተ ክርስቲያን ምሳሌ የሚሆን ነው (ከ1ቆሮ 10፥11-13 ጋር ያነጻ)።

፫. የደቡብ ምንግሥት (18፥1-25፥30)

ሀ. የሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት (18፥1-20፥21)

1. የሕዝቅያስ መንግሥት ቀደምት ሥራዎች (18፥1-12)

1-2 በቅዱሳት መጻሕፍት የቅደም ተከተል ችግሮች ውስጥ ቋጠሮው እጅግ የከረረው በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ይገኛል። መረጃዎቹም የሚከተሉት ናቸው፤ የሆሴዕ ሦስተኛው ዓመት ሕዝቅያስ የነገሠበት ዓመት ነው (ከቀ. 1 እና ከ2ዜና 29፥1 ጋር ያነጻ)፤ ቀ. 9 የሆሴዕን ሰባተኛ ዓመት ከሕዝቅያስ አራተኛ ዓመት ጋር ያያይዛል፤ ቀ. 10 ደግሞ የሆሴዕን ዘጠነኛ ዓመት ከሕዝቅያስ ስድስተኛ ዓመት ጋር ያገጣጥማል። ስለሆነም የሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት ቀደምት ዓመታት ከሆሴዕ አገዛዝ ጋር በጥብቅ የተሳሰሩ ናቸው። ሆሴዕም ወደ ዙፋን የወጣው በ732/731 ዓቅክ እንደ መሆኑ መጠን፤ ሕዝቅያስ አገዛዙን የጀመረው በ729/728 ይመስላል።

ይሁን እንጂ፤ ቍጥር 13 ዝነኛ የሆነውንና የኤልቱቱን ጦርነት ያስከተለው የሰናክራም ወረራ የተካሄደው በሕዝቅያስ ዐሥራ አራተኛ ዓመት መሆኑን ይገልጻል። ያ ዓመት ደግሞ 701 ዓቅክ መሆኑን በትክክል ለመወሰን ስለሚቻል ይህ ቍጥር ሕዝቅያስ የነገሠው በ716/715 ነው የሚል ይመስላል (ከኢሳ 36፥1 ጋር ያነጻ)። ችግሩን ይበልጥ የሚያወሳስበው ደግሞ በ16፥1-2 ላይ ከፋቂሌ ዐሥራ ሰባት ዓመት በኋላ (736/735) አካዝ ዐሥራ ስድስት ዓመት መግዛቱ ሲሆን፤ ይህም የአካዝን የመጨረሻ ጊዜ 720/719 እንዲሆን ያደርገዋል።

እነዚህን ችግሮች ለመፍታት ምንም እንኳን ብዙ የረቀቁ መከራዎች ቢደረጉም፤ እነዚህን መረጃዎች ለማስማማት ሁልጊዜ ከባድ መሆኑ አልቀረም። የዕብራውያኑ ጸሓፊዎች የእነዚህን የቅደም ተከተል ግንኙነቶች የሠሩባቸውን ዝርዝሮችና መርሆች ገና ሙሉ በሙሉ እንዳልጨበጥናቸው ግልጽ ነው።

በአሁኑ ወቅት ለእነዚህ ዝርዝሮች ቍጥር ያለ መፍትሔ ሊገኝላቸው የማይችል እንደ መሆኑ መጠን፤ ሕዝቅያስ ከአካዝ ጋር ጥምር ገዢ የሆነበትን ዓመት 729/728 ማድረጉ ቀላል ሳይሆን አይቀርም፤ ይህም ጥምር ገዢነት እስከ 720/719 ድረስ ይዞ ቁይቷል። አካዝ በ716 ከሞተ በኋላ፤ ሕዝቅያስ ከ715 ጀምሮ ለብቻው በነጻነት ገዝቶአል ማለት ነው። ወይም በ701 በአሦር ከተካሄደው ዘመቻ ዐሥራ አራት ዓመት ቀደም ብሎ ማለት ነው። የሕዝቅያስ ነጻ አገዛዝ የጀመረው በ715 በመሆኑና አካዝም ጊዜውን የጨረሰው በ720/719 በመሆኑ፤ የአመራሩ ልግም በተጨማሪ ለሕዝቅያስ የተላለፈው ከአካዝ ሞት ሦስት ወይም አራት ዓመት ቀደም ብሎ መሆን ይኖርበታል፤ ይህም ልክ ኢዮአታም የመንግሥቱን አመራር በ736 ለአካዝ ካስረከበ በኋላ እስከ 732 ድረስ እንደ ኖረ ዐይነት ማለት ነው።

3-4 ሕዝቅያስ እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው እንደ ሆነ ገና ከመጀመሪያው ተዘርዝሮአል። እርሱ የጽድቅ ሥራዎችን በመሥራት የቀደመ አባቱን የዳዊትን ፈለግ በመከተል ስለ እግዚአብሔር ጉዳይ የሚገደው ሰው ነበር። ይህም ገና ከዘመነ መንግሥቱ መጀመሪያ ጀምሮ በአካዝ የጣየት አምልኮ ተግባሮች ላይ የተሟላ ተሐድሶን በማካሄድ መልክ የተገለጸ ነበር። ሕዝቅያስ የኩረብታ መስገጃዎችን በማስወገድ፤ የድንጋይ ቅርጾችንና የአሹራ ምስል ዐምዶችን በማፈራረስ ብቻ የተወሰነ አልነበረም፤ ዳሩ ግን ምስሎችን የማጥራቱ ሥራ በተለይ የኋላ ኋላ የአክብሮት ትኩረት በሆነው በሙሴ የነሐስ እባብ ላይ ያነጣጠረ ነበር (ከዙኑ 21 ጋር ያነጻ)።

5-7 መለኮታዊ ግምገማው የሚያስደስት ነው፤ (1) በእግዚአብሔር ላይ በመታመን ሕዝቅያስን የሚወዳደር አልነበረም፤ (2) እግዚአብሔርን በታማኝነት ተከተለ፤ እና (3) የእግዚአብሔርን ሕግ በሙሉ ጠበቀ። ስለሆነም እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ሆነና በሚያደርገው ነገር ሁሉ ባረከው፤ የሕዝቅያስ ባሕርይ ለእግዚአብሔር ክብር መኖር ማለት ለአማኝም ጥቅም መኖር እንደ ሆነ የሚያስታውስ ነው (ከቀ. 7 እና ከ2ዜና 31፥20-21 ጋር ያነጻ)።

የነገሥት ጸሓፊ በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት የፖለቲካ ሁኔታ ላይ ሲያተኩር፤ የዜና መዋዕል ጸሓፊ ስለ ሕዝቅያስ ቀጣይ ተሐድሶ ተጨማሪ መረጃ ይሰጣል። የሕዝቅያስ መንፈሳዊ ትኩረት ቤተ መቅደሱን ያጠራ ሲሆን ይህም የአካዝን ክፉ ሥራዎች ማስተካከል ማለት ነበር (2ዜና 29፥3-19)። ከዚህም በኋላ ቤተ መቅደሱን በማደስ እንደ ገና ተመርቆ እንዲከፈት አደረገ (2ዜና 29፥20-36)፤ ትክክለኛው መሥዋዕት ቀረበ (ቀ. 20-24)፤ ልባዊ የሆነ አምልኮ ተደረገ (ቀ. 25-30)፤ እግዚአብሔርንም በደስታ አገለገለ (ቀ. 31-36)። የሕዝቅያስ ቀጣይ ተሐድሶ የፋሲካን በዓል የሚመለከት ነበር (2ዜና 30)፤ እርሱንም እንደ ገና እንዲቋቋምና በጥንቃቄ ታስቦበት እንዲከበር አደረገ (ቀ. 1-12)። ይህም በእግዚአብሔር ትእዛዝ መሠረትና ቸርነቱን በማሰብ (ቀ. 13-22) የሚደረግ ነው። በዓሉንም ለረጅም ጊዜ አከበሩ (ቀ. 23-27)። የዜና መዋዕል ጸሓፊ ከዚህም ዐልፎ የእስራኤል ሕዝብ በሙሉ የተሳተፉበት የምስል ማስወገድ ዘመቻ እንደ ተካሄደና (2ዜና 31፥1) ለመንፈሳዊ ዝርዝር ነገሮችና አቅርቦት ሕዝቅያስ የነበረውን ትኩረት በመግለጽ (2ዜና 31፥2-29) እንዲሁም ሕይወቱን በሙሉ ለእግዚአብሔር ታማኝ እንደ ነበረና የሚያደርገው ነገር ሁሉ እንደ ተሳካሰት በመዘርዘር ይደመድማል (2ዜና 31፥20-21)።

8-12 የነገሥት ጸሓፊ ስለ ሕዝቅያስ መልካም ባሕርይና በሕይወቱ በገጠሙት በርካታ ችግሮች ውስጥ የነበረውን የባሕርይ ጥራት ለአንባቢዎቹ ግልጽ ካደረገ በኋላ፤ በቅጽበት በሕዝቅያስ ህልውናና በደቡብ መንግሥትም እጅግ ወሳኝ ወደ ሆነው ምዕራፍ ትኩረቱን ያዞራል። ሕዝቅያስ ለመልካምነትና ለስኬታማነት ለነበረው ትኩረት ምሳሌ በማቅረብ እርሱ በአሦር ንጉሥ ላይ እንደ ዐመፀ ይጠቅሳል። በዚህ ብቻ ሳይወሰን “የታላቁ ንጉሥ” ሎሌ ወደ ሆነችው ወደ ፍልስጥኤም በመዞር ከዳር እስከ ዳር ድል ነሣት። ሕዝቅያስ ያደረጋቸው ነገሮችና በወታደራዊ ረገድም የፈጸማቸው ተግባሮች ባለማመንና ባለመታዘዝ ምክንያት ከጠፋችው ከፈሪዋ ከእስራኤል ጋር ሲነጻጸር ጉልሕ የሆነ ልዩነት አለው።

ሕዝቅያስ ያመፀበትና ፍልስጥኤምን የያዘበት ጊዜ በዘመነ መንግሥቱ በስተ መጨረሻ አካባቢ መሆን ይኖርበታል፤ ይህም በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅክ በመጨረሻው ሩብ

ዓመታት ውስጥ ሊሆን ይችላል። የሕዝቅያስ ቀደምት ዓመታት በሃይማኖትና በውስጥ ጉዳዮች ላይ ያተኮሩ እንደ ነበሩ ጥርጥር የለውም። በርግጥ፣ ሳርጎን በ717/716 እንደ ገናም በ712 የሰረጋቸው ምዕራባዊ ዘመቻዎች፣ በተለይም የኋለኛው ዘመቻ ፍልስጥኤምን ማእከል ያደረገና በግብጽና በዮርዳኖስ ማዶ ወታደራዊ ርምጃዎችን ያስከተለ ስለ ሆነ ሕዝቅያስ ከዚህ በፊት ወታደራዊ እንቅስቃሴ አድርጎ ነበር ለማለት ያስቸግራል። ይሁን እንጂ፣ ሳርጎን በመጨረሻው ግማሽ ዐመት (710-705) በአገሩ አቅራቢያ በነበረ ችግር ተይዞ ነበር። ዕረፍት ያልነበራቸው ሰርያውያን በደቡብ መስጴጦምያ የዘወትር ጫና ያደርጉ ነበር፤ በተጨማሪም የሚሮዳክ ባልዳን የዘወትር ጠንቅ ነበር (ከ20፥12-13 ጋር ያነጻ)፤ የቤትያኪን ቋሚ ንጉሥም ሆኖ የባቢሎንንም ዙፋን ፈላጊ ነበር። በዚህም መሠረት እያየለ የመጣው የሕዝቅያስ ድፍረትና ወታደራዊ እንቅስቃሴ በሳርጎን የመጨረሻ ዓመታት ውስጥ መሆን ይኖርበታል፤ ይህም ምናልባት በ705 እንደ ሞተ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል፤ ለእንደዚህ ያለ ድርጊት ብዙውን ጊዜ ምቹ የሚሆነው ይህ ነውና።

2. የአሦር ወረራ (18፥13-37)

13 ሰናክራም ዘመቻ ያካሄደበት ጊዜ ሕዝቅያስ በ715 በነጻነት መግዛት ከጀመረበት ጊዜ አንጦቶ መታሰብ የሚኖርበት ሲሆን ይህም ጊዜ ከአሦራውያን ምንጮች ከተገኙት መረጃዎች ጋር የሚጣጣም ነው። ሰናክራም (705-681 ዓክልበ) በመጀመሪያ በአገሩ አቅራቢያ ባሉ ችግሮች የተያዘ ስለ ነበረ፣ ከሕዝቅያስ ጋር ላለ ጉዳይ ጊዜ አልነበረውም። የመጀመሪያዎቹ ሁለቱ ዘመቻዎቹ በቅርብ በነበረ ጠንቅ ላይ ያነጣጠሩ ሲሆን፣ ጠንቁም የሚሮዳክ ባልዳንን ዘወትር በዚያ መኖርና ችግር ፈጣሪዎቹ ሰርያውያንን የሚመለከት ነበር፤ ይህንንም ችግር የወረሰው ከአባቱ ነው። ዳሩ ግን በደቡብና በምሥራቅ በኩል ያለውን ሁኔታ ካስተካከለ በኋላ ከምዕራቡ ጋር ለመገናኘት ነጻነት አገኘና የታወቀውን ሦስተኛውን ዘመቻ ከፈተ። የእርሱ የታሪክ መዛግብት ያደረጋቸውን ብርቱ ዘመቻዎች መዝግባል። ከሰሜን ወደ ታች በማንገባብ ሰናክራም በፍጥነት የፈረቅያን ከተሞች ከበታተነ በኋላ ቁጣውን በፍልስጥኤም ላይ አፈሰሰው። እርሱም የአቃሮን ዜጎች ከግብፃውያንና ከይሁዳው ሕዝቅያስ ጋር ዕጣቸውን በመጣል (የሰናክራም ሎሌ የሆነውን) ንጉሣቸውንም ወደ ሕዝቅያስ ወስደው እስከ መደበኛ ድረስ የተባበሩ መሆናቸውን ይገልጻል። ሰናክራም ለጊዜው አቃሮንን በመተው እርሷን ዐልፎ በፍልስጥኤም ጠረፍ አድርጎ ወደ ታች በመንዝ ወደ አስቀላና ይደርሳል። ይህችን ቁጥጥር ከተማ በእጁ ካስገባና ንጉሡንም ወደ አሦር ከወሰደ በኋላ ትኩረቱን ወደ ውስጠኛው አገር በማዞር የይሁዳዪቱን ቁጥጥር ከተማ ለኪሶን ለመያዝ እንደዚሁም የቀሩትን ፍልስጥኤማውያንና ይሁዳውያን በማያዳግም ሁኔታ ከግብፅ ርዳታ ሊነጥላቸው ዐሰበ።

14-16 ቍጥር 14 የሰናክራምን ዘመቻ በዚህ ቦታ ያገናኘዋል። ሰናክራም ለኪሶን በመያዝና በአቅራቢያው የሚገኙትን የተመሸጉ የይሁዳ ከተሞች በመጠራረግ ተጠምዶ ነበር። ፊረቅያና የፍልስጥኤም አብዛኛው ክፍል ባዶ ስለ ቀረና የሰናክራምም ኀይሎች በምድሪቱ ውስጥ ገብተው ስለ ነበረ፣ ሕዝቅያስ በፊቱ የነበረውን ጥፋት ከፍተኛነት ተገነዘበ። በፊቱ በተደቀነው የአደጋ ሰሜን ስለ ተዋጠም በሰብአዊ ጥበብ ተንቀሳቃሽና ማንኛውንም የሚጣልበትን ግብር ለመክፈል ፈቃደኛ መሆኑን በመግለጽ ለሰናክራም የተገኘነት ደብዳቤ ላከለት። ሕዝቅያስ የሰናክራምን ቀረጥ ለመክፈል ብሎ ከስምምነቱ ዐልፎ በመሄድ የቤተ መቅደሱንና የቤተ መንግሥቱን ሣጥኖች በማራቁት እንዲሁም በበሮቹና በመቃኖቻቸው ላይ የተለበጠውን ወርቅ በመገንጠል ባደውን አስቀረ።

17-18 የሕዝቅያስ ለጋስነት የሰናክራምን ፍላጎት ከመጨመር በቀር የፈየደው ነገር አልነበረም። እርሱም እነዚህ ለምልክት ብቻ የሚሆኑ ክፍያዎች እንደ ሆኑ ሳያስብ አልቀረም። ገና ብዙ የሀብት ክምችት በተመሸጉት የኢየሩሳሌም ቅጥሮች ውስጥ ይገኛሉ፤ በዚህም መሠረት በሰኪሶ አካባቢ ዘመቻ በሚያካሂድበትና አቃሮንን ለመያዝ ዕቅድ በሚነድፍበት ጊዜ በከፍተኛ ባለሥልጣኖች የሚመራ አንድ የመልእክተኞች ቡድን በመላክ ኢየሩሳሌምን በቍጥጥር ሥር እንዲያደርጉ አዘዛቸው።

የአሦራውያኑ መልእክተኞች በልብስ አጣቢው ዕርሻ መንገድ ላይ ወዳለው ወደ ላይኛው ኩራ የውሃ መውረጃ መጡ

(ከኢሳ 7፥3 ጋር ያነጻ)። በዚያም ሆነው ወደ ሕዝቅያስ መልእክት እንደ ላኩ፣ እርሱም ራሱ በመሄድ ፈንታ (ምናልባት ለፕሮቶኩል ተገቢ ባለመሆኑ ሊሆን ይችላል)፤ ከሦስቱ አሦራውያን መልእክተኞች ጋር እንዲነጋገሩ ሦስት ዋና ዋና ባለሥልጣኖችን ላከ። ባለሥልጣኖችም የቤተ መንግሥቱ አዛዥ የሆነው የኪልቅያስ ልጅ ኤልያቂም (ከኢሳ 22፥20-21 ጋር ያነጻ)፤ ጸሓፊው ሳምናስና እንዲሁም የንጉሡ ታሪክ ጸሓፊ የአሳፍ ልጅ ዮአስ ነበሩ።

ሁለቱ የመልእክተኞች ቡድን የተገናኙበት ስፍራ ብዙ ክርክር ተደርጎበታል። እንደዚሁም ሁሉ በአሦራውያኑ ጠንቅ ዙሪያ የተጠቀሱት የተለያዩ ኩራዎች ትክክለኛ ማንነት (ከ20፥20፣ ከ2ዜና 32፥4:30፣ ከኢሳ 22፥9:11፣ 36፥2 ጋር ያነጻ) እና ሕዝቅያስ ኢየሩሳሌምን ለመከላከል ያወጣው ዕቅድ (2ዜና 32፥1-8፣ ኢሳ 22፥8-11) ለብዙ ክርክር መንግሥቱ ሆነዋል።

የተገኙት መረጃዎች እንደሚጠቀሙት መልእክተኞቹ የተገናኙበት ስፍራ በሰሜን ምዕራብ ኢየሩሳሌም ሲሆን፣ ይህም ጠላት ኢየሩሳሌምን በቀላሉ ለመመልከት የሚችልበት የመቁጣጠሪያ ስፍራ ነው። ይህ ከሆነ፣ በቍ 17 ያለው የላይኛ ው ኩራና በ20፥20 ላይ የተጠቀሰው ኩራ (ከ2ዜና 32፥30፣ ከኢሳ 8፥5-8 ጋር ያነጻ) ተለይተው መታየት አላቸው። በርግጥ ሕዝቅያስ የሁለቱንም ኩራዎች ደኅንነት ለመጠበቅና ሁሉንም የውሃ ምንጮች በመቀረጥ የሰናክራም ወታደሮች ውሃ እንዳያገኙ ለማድረግ ይችላል ነበር (ከ2ዜና 32፥3-4፣ ከኢሳ 22፥9-12 ጋር ያነጻ)። ለኩራዎቹ መለያየት ተጨማሪ ማስረጃ የሚሆነው፣ ሕዝቅያስ ለከበባው ዝግጅት ከመጀመሩ በፊት የላይኛው ኩራ በዚያ መኖሩና ኢሳይያስ ከአካዝ ጋር የተገናኘ በት ስፍራ ስለነበረ ነው (ኢሳ 7፥3)። ይህ ስፍራ ምን ያህል የተለያየ ሁኔታን የሚመለከር ነበር! በዚህ ስፍራ ኢሳይያስ የዓለምን ፈጣሪ አደፋፋሪ መልእክት አምላክ በስ ለሆነው ንጉሥ አስተላላፊ፤ አሁን ደግሞ የታላቁ የአሦር ንጉሥ መልእክተኞች እግዚአብሔርን ለሚፈራው ለሕዝቅያስ ተስፋ አስቈራጭ መልእክት አስተላላፊ።

19-25 ለሕዝቅያስ ከአሦራውያን የተላከው መልእክት በተራቀቀ ሥነ ልቡናዊ ጦርነት የተቃኘ ነበር። የሰናክራም ማስጠንቀቂያ የተሰጠው በሁለት ደረጃ ነበር፤ በቍ 19-22 የሕዝቅያስ ስልትና መታመኛ በደንብ ያልታሰበበት መሆኑን ይገልጻል፤ በቍ 23-25 ደግሞ ሕዝቅያስ ብርቱ ናቸው ብሎ የገመታቸው ነገሮች ደካማ መሆናቸውን ይገልጻል።

ስለሆነም ሕዝቅያስ ወታደራዊ ዝግጅቱና ኢየሩሳሌምን ለማዳን በግብፅ ላይ ያደረገው መተማመን ከንቱ እንደሚሆን ሰናክራም አስጠነቀቀው። እንደ እውነቱ ከሆነ በግብፅ መተማመን አንድ ሰው የራሱን ክብደት በተቀጠቀጠ ሽንብቅ ላይ እንደማስደገፍ የሚቈጠር ነው! ሕዝቅያስ በእግዚአብሔር ላይ የነበረው መተማመን እንኳ ተቀባይነት አልነበረውም፤ ምክንያቱም ሕዝቅያስ በምስሎች ላይ ያካሄደው ዘመቻ ብዙ መስኮታዊ ረድኤትን አስቀርቶበታል። በርግጥ የይሁዳ ንጉሥ አንድ አምላክ ብቻ ማምለኩና በኢየሩሳሌም ባለ በአንድ መሠዊያ ዙሪያ ማምለኩ ፍጹም ጠባብነት ነበር!

ከቍ 23 ጀምሮ ራብ ሼቃው (“የጦር አዛዥ”) የሕዝቅያስ አካሄድ ሞኝነት መሆኑን በድጋሚ አረጋገጠ። ሕዝቅያስ በወታደራዊ ኀይል ተማምኖ ነበርን? ምን ተጨባጭ ኀይል ነበረው? ሰናክራም ሁለት ሺህ ፈረሾችን ለኢየሩሳሌም ለመስጠት ችሎታ ነበረው። ዳሩ ግን እነርሱን የሚጋልቡ የሠለሞት ፈረሶችን የሉም! በዚህ ውስጥ ያለው እንደምታ በጦርነት ድል የሚገኘው በሠረገላ መሆኑን ለመግለጽ ሲሆን፣ ይህ ደግሞ በሚያሳዝን ሁኔታ የሕዝቅያስ ደካማ ጐን ነው ለማለት ነው። ስለዚህ ሕዝቅያስ ከሰናክራም የጦር ሹማምት ትንሹን እንኳ ለመመከት እንዴት ይችላል? በደካማው በግብፅ ሠረገላ ላይ መተማመን ከንቱ ነበር። በተጨማሪም፣ ሕዝቅያስ በእግዚአብሔር ላይ የነበረውም መተማመን ቢሆን ሞኝነት ነበር፤ ምክንያቱም ሰናክራም ይሁዳን እንዲወጋና እንዲያጠፋት ያዘዘው እግዚአብሔር ነበር!

26-27 የሕዝቅያስ መልእክተኛ መልስ ጥንካሬ የሌለው ነበር። የአሦራውያኑ ባለሥልጣን ንግግር በቅጥሩ ላይ ባለው ሕዝብ ዘንድ የሚያመጣውን ውጤት በመፍራት የጦር አዛዥ ንግግሩን

ወደ ሶርያ ቋንቋ እንዲቀይር ለመነው። የአሦራዊው የትዕቢት መልስ ግን በቅጥሩ ላይ ያሉትም ሆኑ ሕዝቅያስ ጉዳዩ የሚመለከታቸው መሆኑን የሚገልጽ ነበር። መቼም አሦራውያኑ ከተማዋን በሚከብቡበት ጊዜ፤ በጥቃቱ የእሳት ወላፊን ሰላባ የሚሆኑት ተራ የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች ናቸው። ረታቡ ከፍተኛ ስለሚሆንና የምግብ አቅርቦትም ስለማይኖር፤ የኢየሩሳሌም ነዋሪዎች ከሰውነታቸው የሚወጣውን ቈሻሻ መመገብ ግድ ሊሆንባቸው ነው። ስለዚህ እነርሱም ንግግሩን የመስማት መብት አላቸው!

28-32 የጦር አዛዥ በሚናገርበት ጊዜ ድምፁን ይበልጥ ከፍ አደረገ። ሕዝቅያስ የሚታመን አይደለም በማለት ለሕዝቡ ተናገረ። ሕዝቅያስ ከአሦራውያን ሊያድናቸው አይችልም፤ እግዚአብሔርም አይችልም። አሦራዊው ባለሥልጣን ቀደም ሲል ሕዝቅያስ የተናገረውን የማይፋፈሪያ ቃል በማንኳስ ከእውነት የራቁ መሆናቸውን ገልጾ (ከ2ዜና 32÷7-8 ጋር ያነጻ)። በንጉሣቸው ላይ ከመተማመን ይልቅ እየበራ ከመጣው ኮከብ ከሰናክራም ጋር መተባበር ይኖርባቸዋል። ካሉበት ቦታ በመውጣትና እጃቸውን በመስጠት “ከታላቁ ንጉሥ” (ቍ. 28) ጋር የሰላም ስምምነት ማድረግ አለባቸው። ከዚያም በራሳቸው ምድር ውስጥ ባሉት መልካም ነገሮች በሙላት መደሰት ይችላሉ። ከዚህም በላይ፤ አሦራዊው ንጉሥ ቀደም ሲል ወደ አዘጋጃቸው ምድር በመውሰድ ዐዲስና የተሻለ ሕይወት እንዲያገኙ ያደርጋቸዋል። በፊታቸው ከተደቀነባቸው አስፈሪ ሁኔታ ይልቅ ሕይወታቸው የሰላምና የብልጽግና ይሆንና ሞት ሳይሆን ሕይወት ይጠበቃቸዋል።

የጦር አዛዥ አነጋገር በጥንቃቄ የተመረጠና ስሜትን የሚቀሰቅስ ነበር። አይሁዳውያኑ ከአሦራዊው ንጉሥ ፍላጎት ጋር በመስማማትና ከእርሱ ጋር የሰላም ስምምነት በማድረግ የሚመለከታቸው ሁሉ የተባረከ ሁኔታ ዕጣ ፈንታቸው ይሆናል።

33-35 የጦር አዛዥ ሕዝቡ የሕዝቅያስን የተስፋ ቃል እንዲያምኑ ካሳሰበ በኋላ፤ ይህን ለማድረግም ፍላጎታቸው እንዲነሣ ሰናክራም ያገኛቸውን ድሎች እንደ ምሳሌ ጠቀሰላቸው። ሕዝቅያስ እግዚአብሔር ያድናችኋል በማለቱ ሕዝቡን እያሳሳተ ነበር። ሰናክራምን ይቃወሙ ከነበሩት ከብዙዎቹ መሪዎች አማልክት አንድም ሕዝቡን አላዳኩ፤ እነዚህስ ከዚህ የተሻለ ምን ይጠበቃሉ? አሦራዊው ባለሥልጣን ሁሉንም አማልክት የተመለከታቸው በአንድ ዐይን ነው። የችሎታቸው ማረጋገጫ በጎይላቸው ሕዝባቸውን ማዳን ነበር። ይህን ግን ለማድረግ አልቻሉም። የሶርያውያን አማልክትም ሆኑ የኢየሩሳሌም እጎት የሰማርያ አማልክት ይህን ሊያደርጉ አልቻሉም። እንድምታው ግልጽ ነበር፤ ይኸውም እንደ ሌሎቹ አማልክት ሁሉ እግዚአብሔርም ሰናክራምን ሊያስቆም አይችልም የሚል ነው።

36-37 የጦር አዛዥ ንግግር እርሱ ያሰበውን ያህል ተቀባይነት አላገኘም። መልእክተኞቹ ለሕዝቅያስ ታማኝ በመሆናቸው እንደ ድንጋይ ጸጥ አሉ። ቢሆንም ወደ ንጉሡ በገዝን ተመልሰው ጠላት የተናገረውን ቃል ነገሩት።

3. የቀጠለው የኢየሩሳሌም ከበባ (19÷1-13)

1-2 ሕዝቅያስ የራሱ መልእክተኞች ያመጡትን ዜና በሰማ ጊዜ በገዝን ተሞላ። ልብሱንም በመቅደድና ማቅ በመልበስ (የተለመደ የገዝን ምሳሌ) ልቡን በእግዚአብሔር ፊት ለማፍሰስ በተሰበረ ልብ ወደ ቤተ መቅደሱ ሄደ። በእንደዚህ ዐይነቱ አገራዊ ችግር ጊዜ የእግዚአብሔር ስምና ዝና በአደጋ ላይ ይወድቃሉ! የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ስለ ፈለገ ኤልያቂምን፤ ሳምናስንና ዋና ዋናዎቹን ካህናት ወደ ኢሳይያስ እንዲሄዱ በማዘዝ ከነቢዩ የእግዚአብሔርን ቃል ለመስማት ፈለገ (ከዘዳ 18÷18 ጋር ያነጻ)።

3 የንጉሡ መልእክተኞች የወቅቱን አስቸኳይ ሁኔታ ለኢሳይያስ ሲያስረዱ ሕዝቅያስ በጉዳዩ ላይ ያለውን ከፍተኛ ጭንቀት ገለጽለት። ይህ የመከራ ቀን ነበር፤ ይህ ቃል በአሦራውያን ጠንቅ ምክንያት የነበረውን የችግር ሐሳብ የሚያመለክት ብቻ ሳይሆን፤ እያንዳንዱ እውነተኛ እስራኤላዊ የተሰማውን የልብ ጭንቀት የሚያሳስብ ነው። ከዚህም በላይ “የዘለፋና” የወርደት

ቀን ነው፤ ሕዝቅያስ እግዚአብሔር አሁን እንኳ ሕዝቡን እየቀጣ እንደ ሆነ ተሰምቶት ነበር (ሆሴ 5÷9-15)። ደግሞም የወርደትና የንቀት ቀን ነበር፤ ምናልባት እግዚአብሔር አሁንም ሕዝቡን ፈጽሞ ሊተዋቸውና ሊጥላቸው ፈልጎ ሊሆን ይችላል (ከዘዳ 32÷18-43፤ ከኤር 14÷12፤ ከሰቆ 2÷6 ጋር ያነጻ)።

4 ሕዝቅያስ በችግሩ ውስጥ የነበረውን ጥልቅ መንፈሳዊ ጉዳይ መገንዘብ ለእርሱ ጥሩ ስም ያስገኛለታል። የተመደቡትን አገልግሎቶችና ሃይማኖታዊ ሥርዐቶች ማስተካከል በቂ አይደለም። እግዚአብሔር በእያንዳንዱ አማኝ ሕይወት ውስጥ ሕያውና ተጨባጭ መሆን ይኖርታል፤ ምንም እንኳ ለቅድስና ቅናት የነበረው ቢሆንም ንጉሥ እንደ መሆኑ መጠን ምናልባት ሕዝቡን ወደ ዓለም ዐቀፍ የፖለቲካ ባሕር ውስጥ በማስገባት ተሳስቶ ሊሆን ይችላል። ለአገራዊ ጉዳዮች በእግዚአብሔር ላይ ከመመካት ይልቅ በራሱ ጥበብና በሌሎች ጎይል ላይ በመመካት የአካዝን አካሄድ ተከትሎ ነበርን? በቅጥሩ አካባቢ ከነበረው የአሦራውያን አደጋ ይልቅ የእግዚአብሔር ሐዘን እጅግ የባለ ነበር።

የጦር አዛዥ እንደ ጠቀሳቸው አማልክት ሳይሆን እግዚአብሔር ሕያው አምላክ መሆኑን ሕዝቅያስ ተገንዝቦ ነበር። ከዚህም በላይ እግዚአብሔር ለስሙ ቀናተኛ መሆኑንና ልባቸው ከእርሱ ጋር ለተሰተካከለው ሕዝቡ ጣልቃ እንደሚገባ ሕዝቅያስ ያውቅ ነበር። በተጨማሪም እርሱ “አምላክህ” የሚባል ነበር፤ ማለትም ኢሳይያስ የእርሱ ቃል አቀባይ ነበር፤ ስለዚህ ሕዝቅያስ ስለ እግዚአብሔር ትሩፍ ሕዝብ በጸሎት እንዲተባበረው ኢሳይያስን አሳሰበው።

5-7 የሕዝቅያስ በእግዚአብሔር ላይ የነበረው መተማመንና በኢሳይያስም ላይ የነበረው ልቦ መላኩን ያለ ቦታቸው የተቀመጡ አልነበሩም። ኢሳይያስ በርግጥ የንስሐ ልብ ለነበረው ለሕዝቅያስ መልእክት ነበረው፤ በሰናክራም ሥር ያሉትንና ሰናክራምን መፍራት እንደሌለበት ተነገረው፤ “ታላቁ ንጉሥ” ኢየሩሳሌምን ከምርኮው ዝርዝር ውስጥ በመጨመር ፈንታ አየሱ ራሱ የፍርሀት መንፈስ እንደሚወድቅበትና ከአሦር የሚያሳዝን ወሬ በሚሰማበት ጊዜ ከበባውን ትቶ በቅጽበት ወደ አገሩ ይመለሳል፤ እዚያም እንደ ገባ ይገደላል። እግዚአብሔር ጠቅላላውን ሁኔታ እንደሚቆጣጠርና በዓላማውም መሠረት ሁኔታዎችን በዝርዝር በበላይነት እንደሚጠብቅ ለሕዝቅያስ አረጋገጠለት።

እግዚአብሔር ይህ ሁሉ እንዴት ሊፈጸም እንደሚችል ለሕዝቅያስ አልገለጠለትም። እግዚአብሔር የአሦራውያንን ማስፈራሪያ እንደሚቋቋምለት ማወቁና ማመኑ በቂው ነበር፤ ስለዚህ ሕዝቅያስ ጸሎቱን በሚቀጥልበትና እግዚአብሔርም ዕቅዱን ተግባራዊ የሚያደርግበትን ጊዜ ሲጠባበቅ እምነቱ ይጠነክራል። በእግዚአብሔር ላይ በፍጹም ልባቸው ለሚደገፉበት ሰዎች እንዴት ያለ አስደናቂ ልምምድ ይጠበቃቸዋል!

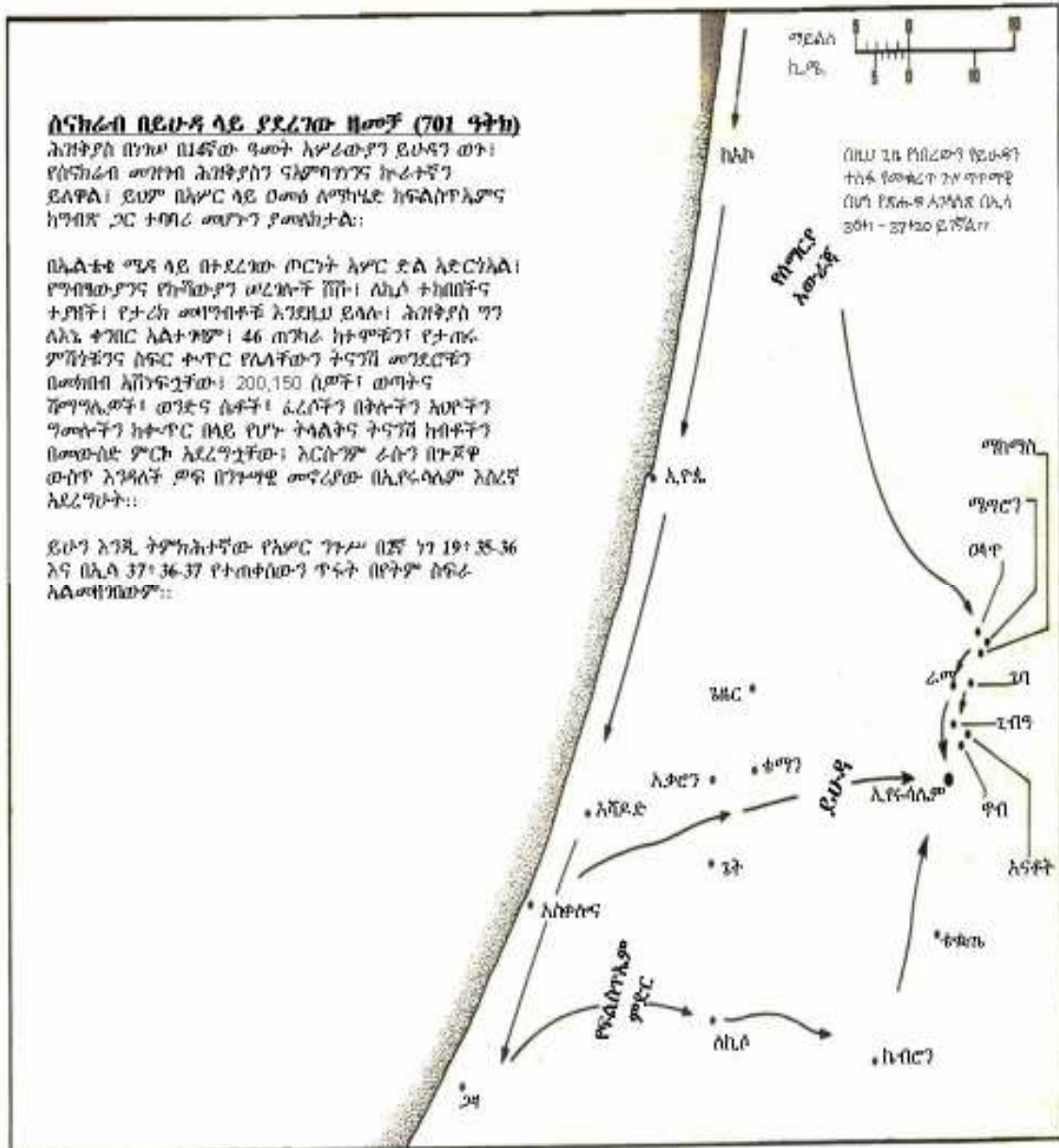
ቅዱሳት መጻሕፍት ይህን ባይሉም፤ ሕዝቅያስ ለሰናክራም ጥያቄ አሉታዊ መልስ እንደ ሰጠ ግልጽ ነው፤ በዚህም መሠረት የጦር አዛዥ የሕዝቅያስን እምቢተኝነት ለኔታው ለመንገር ሄደ።

8-9 ሰናክራም ልብናን ከከበቡት ጎይሎች ጋር ለመሆን እንደ ሄደ የጦር አዛዥ ባወቀ ጊዜ፤ ወሬውን ይዞ ወደ እርሱ ሄደ። ሰናክራም የሄደበት ምክንያት በቍ. 9 ላይ ይቀጥላል፤ በቲርሐቅ የሚመራ የግብፅ ሰራዊት ፍልስጥኤማዊቷን የአቃሮንን ከተማ ለመርዳት በፍልስጥኤም ጠረፍ ውስጥ በመገሥገሥ ላይ ነው የሚል ወሬ ሰምቶ ነበር።

ምናልባት አሦራዊው ንጉሥ አቃሮንን ዐልፎ በመሄድ ሰራዊቱን ወደ ኤልቱቄ በሰላም ለማምጣት ችሎ ይሆናል፤ በዚያም የግብፅን ወታደሮች አግኝቶ አሸንፎአቸዋል። ሰናክራም በኤልቱቄ ድል ካደረገ በኋላ ተምናንና ከዚያም አቃሮንን ራሷን ለመማረክ ወደ ኋላ ተመልሶ ወደ ውስጠኛው አገር ገባ።

ሰናክራብ በዚህ ዐይነት በውጊያ ላይ በነበረበት ጊዜ፣ ሕዝቅያስ ከኋላው ጥቃት እንዳይሰነዝርበት በማሰብ ኢየሩሳሌምን የሚከብ ቡድን ላከ። ደግሞም የሥነ ልቦና

ጦርነቱን በሕዝቅያስ ላይ ለመቀጠል በማቀድ የጦር አዛዦችን መልእክት አስይዞ ወደ ኢየሩሳሌም ላከው።

10-13 የሕዝቅያስ የበፊቱ መልስ እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምንና ሕዝቡን ከአሦር ንጉሥ እጅ ያድናል የሚል የጸና እምነት እንዳለበት በግልጽ ስለ ተረዳ ሰናክራብ የዚህን እምነት ከንቱነት በመልእክቱ ውስጥ አጠናክረው። ሕዝቅያስ በርግጥ ሰናክራብ እነዚያን የተቃውሙትን አገሮች ሁሉ እንደ አጠፋቸውና ከአማልክቶቻቸው አንዱም እንዳላጸናቸው ያውቅ ነበር። ሕዝቅያስ በይበልጥ ልብ እንዲያደርግና እንዲፈራ ለማድረግ የእነዚያ አገሮች ነገሥታት ጭራሽ የወደሙ መሆናቸውን አክሱ ገለጸለት፤ ሕዝቅያስም ቢጠነቀቅ ይሻለዋል!

4. የኢየሩሳሌም ትድግና (19፥14-37)

14-15 የሰናክራብ ደብዳቤ በወቅቱ ተልኮ በሕዝቅያስ እጅ ገብቷል። እርሱም ካነበበው በኋላ ወደ ቤተ መቅደስ ይዞት ሄደና በእግዚአብሔር ፊት ዘረጋው። የሕዝቅያስ ድርጊት እግዚአብሔር በተናገረው ቃል መሠረት አሁንም ጣልቃ ለመግባት እንደ ዐቀደ የሚገነዘብ ቀላል የሆነ እምነትን የሚያሳይ ነበር። አንድ ሕፃን ልጅ የተሰበረ አሻንጉሊቱን ለማስጠገን ወደ አባቱ እንደሚያመጣ ሁሉ ሕዝቅያስም ውሳኔ

ለማግኘት ጉዳዩን ወደ እግዚአብሔር እይታ አመጣው። ከዚያም ሕዝቅያስ የነፍሱን ጭንቀት ለሰማያዊ አባቱ አፈሰሰው፤ እግዚአብሔር የእርሱ ንብረት የሆነችው የእስራኤል አምላክ እንደ ሆነና እርሱም ማለቂያ በሌለው ምሕረቱ በቃል ኪዳን ታቦት ላይ ካሉት ከኪሩቤል መካከል ካለው መኖሪያ ስፍራው ከሕዝቡ ጋር የሚገናኝ እንደ ሆነ በመገንዘብ አነጋገረው። እርሱ የእስራኤል አምላክ ሆኖ ሳለ በተጨማሪም በሉዓላዊነቱ የሁሉንም አገሮች አካሄድ የሚቆጣጠር ብቸኛና እውነተኛ አምላክ ነው፤ እርሱ የሁሉ ነገሮች ፈጣሪና ፈጻሚ ነው።

16 ከዚያም ሕዝቅያስ እርሱን ሰናክራብ እንዴት እንደ ሰደበው እንዲያስታውስ እግዚአብሔርን ተማኝነው። ቃላቱ የከረሩ ቃላት ናቸው። አንድ ሰው አንድን ነገር በግልጽ ለመስማት ሲፈልግ አንደኛውን ጆሮውን ወደሚሰማው ነገር ያዞራል። በበለጠ ግልጽነት ለማየት የሚፈልጉ ሰዎችም ሁለት ዐይኖቻቸውን መክፈት ይኖርባቸዋል። ጸሎቱ፣ እንደ ዳንኤል ጸሎት ሁሉ (ዳን 9፥17-19) ከሁሉም ይልቅ ስለ እግዚአብሔር ዝና ከማሰብ የመነጨ ነበር።

17-18 ይሁን እንጂ ሕዝቅያስ የሰናክራምን ንግግር እውነተኛ ነት ብቻ ሳይሆን ገደቡንም ተገንዝቦት ነበር። በርግጥም የአሦር ንጉሥ ቀደም ሲል የተጠቀሱትን መንግሥታት ምድር ባዶ አድርጎ ነበር። ርግጥ ነው የእነዚያን አገሮች ጎይል የሌላቸው አማልክት አጥፍቶአቸው ነበር። ዳሩ ግን እነርሱ ጣይታት እንጂ ፈጽሞ አማልክት አልነበሩም! ያሁሉ ምንም ፋይዳ አልነበረውም፤ ምክንያቱም ሰናክራም አሁን የቆመው በአንዱና በእውነተኛው አምላክ ፊት ነው።

19 ሕዝቅያስ ጉዳዩን እንደ ተረዳው ለእግዚአብሔር ካረጋገጠ በኋላ፤ አሕዛብ ሁሉ እግዚአብሔር ብቻ አምላክ እንደ ሆነ ያውቁ ዘንድ እስራኤልን እንዲያድናት በመማጽን ጸሎቱን ደመደመ። እውነተኛ አማኞች በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ ቢሆን የእግዚአብሔር መልካም ስም ወደ ውርደት ውስጥ እንዳይገባ ትኩረት ያደርጋሉ፤ ይልቁንስ፤ እግዚአብሔር ስለ ማንነቱና ስለ ሥራው ሁሉ እንዲከበር ናፍቆታቸው ይሆናል።

20 የእግዚአብሔር መልስ ከመምጣት አልዘገየም። ጸሎቱ እንደ ተሰማለት በማረጋገጥ ኢሳይያስ የእግዚአብሔርን መልእክት ሳክለት። የዚያ መልእክት ዋናው ክፍል በሦስት ጥምር የግጥም አነጋገር የተደረሰ ነው፤ (1) ለሰናክራም አቅጣጫውን ለሰተ ጉራው መልስ አለ (ቁ. 21-28)፤ (2) ለሕዝቅያስ እግዚአብሔር ሰናክራምን እንደሚቋቋመውና ሕዝቡን እንደሚያድን የሚገልጽ መልስ አለ (ቁ. 29-31)፤ (3) ለሁሉም የሚሆን ደግሞ ሰናክራም ኢየሩሳሌምን ማሸነፍ ቀርቶ፤ ጦርነቱንም መጀመር እንደማይችል የሚገልጽ ትንቢታዊ ዐዋጅ አለ (ቁ. 32-34)።

21 ከንግግሮቹ የመጀመሪያው በጥንታዊው የመሣላቂያ ዘፈን መልክ የቀረበ ሲሆን፤ ይህም ሰናክራም የተናገራቸውን ቃላት መልሶ በአፋ ውስጥ መጨመርና ምን ያህል አሳፋሪ እንደ ሆኑ ማሳየት ነበር። ሰናክራም አገሮችንና አምልኮአቸውን ሁሉ ንቆና አቃልሎ ነበርን? አሁን ደግሞ ኢየሩሳሌም በተራዋ እርሱ በፍርሀት ሲሸሸ በእርሱ ላይ ራሷን እየነቀነቀች ትንቀዋልች። “ድንግሊቱ” የሚለው ቃል ኢየሩሳሌም በሰናክራም የማትደፈር መሆኗን የሚያስረግጥ ነው። እግዚአብሔር የመከራከሪያ ጥያቄ በማቅረብ ሰናክራም አካሄዱን በጥበብ እንዳላሰበበት ያመለክተዋል። ትምክሕቱና ጉራው የእስራኤልን ቅዱስ እንዲሳደብ አድርጎታል። ምንም እንኳ እነርሱ ቢከዱትና ወይም በትክክል ባይወክሉትም፤ የእግዚአብሔር የራሱ ቅድስና በተመረጡት ሕዝቡ በእስራኤል ውስጥ በግልጽ ይታያል። ሰናክራም መረዳት የሚያስፈልገው ነገር ቢኖር፤ ቅዱሱ አምላክ በራሱ ሕዝብም ሆነ አካሄዳቸውን በሚቈጣጠረው በሌሎች ሕዝብ ሕይወት ንጢአትን ማየት የማይፈልግ መሆኑን ነው።

22-24 ከዚያም እግዚአብሔር የሰናክራምን ብዙ ጉራዎች ተመለከተ። በእነዚህ ጉራዎች ውስጥ ሰናክራም በትዕቢት ራሱን ከሌሎች ሰዎችና ከእግዚአብሔርም በላይ አድርጎ ተመልክቶ ነበር። ሰናክራም የተራቁቱና ቀድሞ የማይደረስባቸው የነበሩ የተራራማ መንገዶችን በግሉ የሚዘርባቸው ብዙ ሠረገሎች ነበሩት። ብዙ የሚያማምሩ የሌባዎስ ዝግባዎችን ቁርጦአል። በአንድ በኩል፤ በውጭ አገር መሬት ላይ የውሃ ጉድጓዶችን ቁፍሮአል፤ በሌላ በኩል ደግሞ፤ የግብፅን ምንጮች አድርጎታል።

በዚህ ወስጥ ያለው አነጋገር ምሳሌያዊ ሲሆን በሰናክራም አስተሳሰብ እርሱን ሊቋቋመው የሚችል ሰብአዊም ሆነ ተፈጥሮአዊ ዕንቅፋት የለም እንደ ማለት ነው። ቃሎቹ የሰናክራምን የውስጥ ደስታ የሚደግሙና በእርሱ አሳብ እርሱ ብቻ የሚያውቃቸው ናቸው። ዳሩ ግን እግዚአብሔር የሰዎችን ሁሉ የውስጥ ሐሳብ ያውቃል (መዝ 44፥21)፤ ቃሉም ወደ ሰው ውስጣዊ ማንነት ጠልቆ ይገባል (ዕብ 4፥12)። የእነዚህ የተሰወሩ ምኞቶቹ መገለጥ በሰናክራም ልብ ውስጥ ሽብርን ሳይፈጥሩና እግዚአብሔርም እውነተኛ አምላክ መሆኑን ሳያሳምኑት አልቀሩም።

25-26 እግዚአብሔር ሰናክራም ቀድሞ ያላሰበውን ነገር በፊቱ ያመጣል፤ ይኸውም የሰናክራም ስኬታማነት ከእግዚአብሔር ዘንድ የተፈቀደ መሆኑ ነበር። ከዚህም በላይ የእግዚአብሔር ዐላማዎች በስውር የተደረጉ አልነበሩም፤ በዘመናት ሁሉ በነበሩት ነቢያት አማካይነት እያወጀ ከፍጻሜ አድርጎአቸዋል። ውጤቱም ሰናክራም አንዳችም ጎይል ባልነበራቸውና ለጎይለኛና ለሐሩር ዐውሎ ነፋስ እንደ ተጋለጠ ለጋ ቅጠል ምንም ረዳት

ባልነበራቸው ሕዝብ ላይ ከባድ ጥፋት ማድረሱ ነበር። ሰናክራብ ያደረጋቸው ነገሮች ሁሉ ከራሱ የመነጨና ወይም በራሱ የተፈጸሙ እንደ ሆኑ አድርጎ መመካት የለበትም። ሥራውን የሠራው የእግዚአብሔር መለኮታዊ መንግሥት ነበር፤ ሰናክራም ለእስራኤልና ለአሕዛብም የእግዚአብሔር የማረሚያ (የማረቂያ) መሣሪያ ብቻ ነበር።

27-28 እርሱ የውስጠኛውን ሐሳቡን እንደሚያውቅና በታሪክ ፍላጎትም ውስጥ ባለው ሉዓላዊ አስተዳደር ቀደም ሲል ለሰናክራም ድል እንደ ሰጠው ከገለጸለት በኋላ፤ እግዚአብሔር እያንዳንዱን ድርጊቱን የብልግና ስድቡንም ሳይቀር እንደሚያውቅ ለሰናክራም ገለጸለት። ሰናክራም እግዚአብሔር በሰጠው ስኬት ተደስቶ ነበር፤ አሁን ደግሞ ሽንፈትን መማር አለበት። እንደ እንስሳ ተገርቶ ወደ ገዛ ምድር ይመለሳል።

29-31 ቀጥሎም እግዚአብሔር የማረጋገጫ ምልክት ይዞ ወደ ሕዝቅያስ መጣ። እግዚአብሔር ለሕዝቅያስ አባት ለአካዝ ተመሳሳይ ምልክት ሰጥቶት ነበር (ኢሳ 7፥11)፤ ዳሩ ግን፤ እርሱ ስላልተቀበለው ለሕዝቡ ተሰጠ። ምልክቱም ለተከበበችው ለኢየሩሳሌም እጅግ አስፈላጊ ነበር። ከአሁኑ ዓመት ውስጥ ለቀረው ጊዜ በድንገት ከፈሰሰውና በዝ ራሱ ከበቀለው ሰብል በቂ ምግብ ይገኛል። ወታደሮች ከምድራቸው ራቅ ብለው እንዲኖሩ ብዙ ጊዜ ወታደራዊ ዘመቻዎች ከመከር ወራት ጋር እንዲገጥሙ ስለሚታቀዱና የእስራኤልም ዐዲስ ዓመት በበልግ ወራት ስለሚጀመር በዚህ ዓመት የተረፈ እህል አይኖርም። በዚህም መሠረት፤ ዐዲስ ዓመት ሲጀመር ከደረሰው ጥፋት የተነሣ በድንገት ዐውቆ ከበቀለው እህል መመገብ ይኖርባቸዋል።

ይሁን እንጂ፤ ለሦስተኛው ዓመት በቀጥታ የተሰጠ መለኮታዊ ትእዛዝ ነበር፤ “ትዘራላችሁ ታጭዳላችሁም ወይንንም ትተክላላችሁ ፍሬውንም ትበላላችሁ”። ይህ ሕዝቡ የተለመደ የግብርና ሥራቸውን እንደሚጀምሩና የልፋታቸውንም ፍሬ ለመበላት በሙሉ ልባቸው እንደሚጠባበቁ የሚያመለክት ማረጋገጫ ነው። በሦስተኛው ዓመት መከር ሕዝቡ እስኪጠግቡ ድረስ ከበሉ፤ እግዚአብሔር በችግራቸው ሁሉ ውስጥ እንደ ነበረበት በርግጠኝነት ሊያውቁ ይችላሉ። ለሕዝቡ በጎነት አሦራውያን እንዲቀጡአቸው ፈቀደ። ዳሩ ግን በይሁዳ ቅን መሪዎች ምክንያት ለክፉው ሰናክራምና እንዲሁም በመንፈስ ሆውት ለሆነችው አገር ምስክር ይሆን ዘንድ ታደጋቸው። በዚህም እግዚአብሔር ወደ ኋላ ከሚያፈገፍግ ሕዝብ ጋር ሥራውን እየሠራ እንደ ሆነ ትምህርት መውሰድ ይገባቸዋል። ይህ ልምምድ መሲሐ በመጣ ጊዜ ለሚታደጋቸው የወደፊት ትሩፋን ሕዝብ ተጨማሪ ምልክት ሊሆን ይገባዋል።

32-34 እግዚአብሔር ለአሦራዊው ንጉሥ የመጨረሻ መልእክት በመስጠት ንግግሩን ይደመድማል። ሰናክራም ወደ ኢየሩሳሌም ውስጥ አለመግባት ብቻ ሳይሆን፤ ሙሉ የሆነ ከበባም አያደርግባትም። በከተማዋ ውስጥ አንድም የቀስት ፍላጻ አይወድቅም፤ ጋሻም ሆነ የዐፈር ቀራልል ከበባ አይገጥማትም። በተቃራኒው፤ ሰናክራም ወደ ኋላ ተመልሶ በደ ቤቱ ይሄዳል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ስለ ስሙ ብቻ ሳይሆን (ቁ. 4፥19)፤ ከዳዊት ጋር ስለ አደረገው የዘላለም ኪዳን ሲል (ከ2ሳሙ 7፤ ከ1ነገ 11፥13፡34-39፤ ከ2ነገ 8፥19 ጋር ያነጻ) ኢየሩሳሌምን ይጠብቃታል፤ ይታደጋታልም።

ሰናክራም ኢየሩሳሌምን ለመያዝ ያደረገው ሙከራ እንዳልተሳካለት ከሦስተኛ ዘመቻው የታሪክ ዘገባዎች ለመረዳት ይቻላል። አርባ ስድስት የሚሆኑ የይሁዳ ከተሞችን እንደ ማረከና እንደ ዘፈደ የተናገረ ቢሆንም፤ ኢየሩሳሌምን በተመለከተ ግን ሕዝቅያስን በኢየሩሳሌም ቤተ መንግሥቱ እስረኛ እንደ አደረገው ብቻ ገልጸዋል። ሰናክራም ኅፍረቱን ለመሸፈን ከተናገረው ነገር እውነት ሊሆን የሚችለው፤ በይሁዳና በፍልስጥኤም ምድር ባደረገው የተጓዛዛ ዘመቻ ወቅት ኢየሩሳሌምን መክበቡ ብቻ ነው።

35-36 በዚያው ሌሊት የትንቢቱ ቃል ተፈጸመ። የአሦራውያን የጦር ሠራዊት አባላት እንደ ተኙ የእግዚአብሔር መልእክ 185 000 ወታደሮችን ገደለ። ሰናክራም የተረፉት በነጋታው ሲነሡ መካነ መቃብር ገጠማቸው፤ በዙሪያቸው ሁሉ አስከሬን ብቻ ነበር! አስቀድሞም የሚያስደነግጥ ወሬ ከአገሩ ሰምቶ የነበረው ሰናክራም (ቁ. 7) አሁን ደግሞ ሰራዊቱ በማያዳግም ሁኔታ ስለ ተመታ፤ ሰፈሩን ትቶ ወደ ነገዩ ተመለሰ። ወደፊት ዐምስት

ሌሎች ዘመቻዎችን የሚያካሂድ ቢሆንም ወደ ይሁዳ እንደ ገና አይመለስም። የእስራኤላውያን አምላክ ሕያው አምላክ ነበር!

37 ከአንድ ሃያ ዓመት በኋላ (681 ዓቅቅ) የራሱ የሰናክሬም ሁለት ልጆች እርሱን ገደሉትና በሰላም ወደ አራራት አመለሙ። አስራዶን የተባለው ሌላው ልጅ (681-668)፣ በሰናክሬም ምትክ ነገሠ። በዚህም የመጨረሻው ጥንፋፊ መለኮታዊ ትንቢት ተፈጸመ። የእግዚአብሔር መርሐ ግብር የዘገየ ቢመስልም (ከ28፡ጥ 3÷4-9 ጋር ያነጻ) መፈጸሙ አይቀርም።

5. የሕዝቅያስ ተአምራዊ ፈውስ (20÷1-11)

1 “በዚያ ጊዜ” የሚለው ላይ ላዩን ሲታይ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የተወሰኑትን ሁነቶች በ701 ዓቅቅ ሰናክሬም ባካሄደው ወረራ ወቅት እንደሆኑ ያደርጋቸዋል። ካለው የቅደም ተከተል ችግር አንጻር፣ ይህን ሐረግ በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት ውስጥ አንድን ወቅት የሚያመለክት አጠቃላይ አነጋገር እንደ ሆነ አድርጎ መቀበል ከሁሉም የተሻለ ሳይሆን አይቀርም። ስለሆነም በምዕ 20 ውስጥ የሚገኙት ሁነቶች በቅደም ተከተላቸው (ከኢሳ 38-39 ጋር ያነጻ) ከ18፣7A-19፣37 በፊት የተፈጸሙ ሳይሆኑ አይቀሩም። እነዚህ የኋለኞቹ ቊጥሮች ቀደም ብለው የተመዘገቡት ሕዝቅያስ በእግዚአብሔር ላይ ለነበረው መታመን ምሳሌ እንዲሆኑ ብቻ ይሆናል (18፣70)። ከ36-39 ምዕራፎች ያለው የኢሳይያስ ትንቢት በነገሥት ውስጥ ላለው ጽሑፍ መሠረት ከሆነና በኢሳ 36-37 ያሉት ሁነቶች (ከ2ነገ 18፣-ገለ - 1937 ጋር ያነጻ)፣ ምንም እንኳን በኋላ የተፈጸሙ ቢሆኑም፣ እርሱ ወደ ባቢሎናውያን ዘመን ከመሸጋገሩ በፊት (ኢሳ 40-66) በአሦራውያን ዘመን የነበረውን አገልግሎትን ለማጠቃለል ሲባል አስቀድሞ የተሰጠ ከሆነ፣ የነገሥት ጸሐፊ የኢሳይያስን ጭብጣዊ ቅደም ተከተል ተጠቅሞበት ሊሆን ይችላል።

እንግዲህ በእነዚያ አስቸጋሪ ወቅቶች፣ ሳርጎን ምዕራባውያኑን በመፀኖች (በእነርሱ መካከል ሕዝቅያስም ሊኖር ይችላል) ለመቋቋም ወደ አሽዶድ በሚንቀሳቀስበት ጊዜ፣ ኢሳይያስ ለታመመው ለሕዝቅያስ የእግዚአብሔርን መልእክት አመጣለት። ሕዝቅያስ ቤቱን የሚያስተካክልበት ጊዜ ደርሶ ነበር፤ ምክንያቱም ሁኔታዎች እንደሚያመለክቱት መሞቱ ርግጠኛ ነበር። ሕዝቅያስ የአገር ጉዳይ መስተካከሉን ብቻ ሳይሆን፣ እርሱና ቤቱ ከእግዚአብሔር ጋር የተስተካከሉ መሆናቸውንም ማረጋገጥ ያስፈልገው ነበር።

2-3 ሕዝቅያስ የእምነት ሰው ነበር። ፊቱንም ወደ ግድግዳው መልሶ፣ በዚህም ኢሳይያስን በማሰናበትና ለብቻው ከእግዚአብሔር ጋር በመገናኘት፣ ሕዝቅያስ ልቡን ለእግዚአብሔር አፈሰሰ። ሕዝቅያስ በግል ጠባዩና በጽድቅ ሥራዎቹ እንዲሁም ለእግዚአብሔር ስለ ነበረው ልባዊ መስጠት በመግለጽ እግዚአብሔርን አስታወሰው። ከዚያም ሕዝቅያስ ምርር ብሎ አለቀለ። በእግዚአብሔር የተስፋ ቃል መሠረት ከሆነ ሕዝቅያስ ረጅም ዕድሜን የመጠባበቅ መብት ነበረው (ከዘፀ 20፣12፤ ከዘዳ 5፣29፤ 30፣16 ጋር ያነጻ)። ዳሩ ግን የሕዝቅያስ ጭንቀት ተጨማሪ ዕድሜ ለማግኘት ካለው የግል ምኞት ጠለቅ ያለ ነበር። ያች አገር እንዴት ትሆናለች? የእርሱ ተሐድሶ ገና ብዙ እድገት እያሳየ አልነበረም። ይሁዳ እንዴት ትሆናለች? ገና ብዙ የሚሠራ ሥራ ነበር። ከዚህም በላይ ወራሽ የሚሆን ወንድ ልጅ አልነበረውም። ምክንያቱም ገና ልጅ አልወለደም ነበር። ታዲያ የዳዊት ቤት እንዴት ይሆናል? ጉዳዩ የእግዚአብሔርን መርሐ ግብርና ማንነቱንም የሚመለከት ሲሆን፣ ሕዝቅያስም በእነዚህ ውስጥ ትልቅ ተሳትፎ እንዳለው ያምን ነበር። እንዴት በዚህ ዐይነት ይፈጸማል?

4-6 ኢሳይያስ ገና ቤተ መንግሥቱን ሳይለቅ እግዚአብሔር ወደ ሕዝቅያስ መልሶ ላከው፤ የአባቱ የዳዊት ጌታ እግዚአብሔር የሕዝቅያስን ጽድቅ የተሞላበት ጸሎትና ተገቢ የሆነ ጭንቀት እንዲሁም ዕንባውን አይቶአል። ስለዚህ እግዚአብሔር እርሱን ፈውስ የዐሥራ ዐምስት ዓመት ተጨማሪ የአገልግሎት ዕድሜ ይሰጠዋል። ከዚህም በላይ፣ ስለ ራሱ ስምና ለዳዊት ስለ ገባው ቃል ሲል፣ በሕዝቅያስ የሕይወት ዘመን ሁሉ አያሩሳሊምን ይታደጋታል። ሕዝቅያስ በሦስተኛው ቀን ወደ ቤተ መቅደስ እንደሚሄድ መጠቀሱ፣ እርሱ በሕይወቱ የነበረውን ጥሩ ልማድ የሚያረጋግጥና እግዚአብሔር ስለ ፈጠሰው ምስጋና የማቅረብ ግዴታ እንዳለበት የሚያስታውስ ነው።

7 ኢሳይያስ ለሕዝቅያስ የነበረው መንፈሳዊ ዜናና መመሪያ ብቻ ሳይሆን፣ ለንጉሡ አካላዊ ፈውስም መመሪያ ነበረው። በእነዚያ ትእዛዛት መሠረት በሕዝቅያስ ዕባጭ ላይ የበለሰ ጥፍጥፍ ተደረገና እርሱም ተፈወሰ። ምንም እንኳን እግዚአብሔር በዘመኑ በነበረው የሕክምና ደረጃ ለመሥራት የፈቀደ ቢሆንም፣ በመጨረሻው ፈውስ የተፈጸመው በመለኮት ቃል መሆኑ የታወቀ ነው።

8-11 ኢሳይያስ የተናገረው ነገር እውነት ስለ መሆኑ ሕዝቅያስ የሚረጋገጫ ምልክት እንዲሰጠው ጠየቀ (ከኢሳ 7፣21 ጋር ያነጻ)። ኢሳይያስም የፀሐይዋ ጥላ ወደ ፊት ይሄድ ወደስ ወደ ኋላ ሲል ሕዝቅያስን ጠየቀው። ሕዝቅያስም ጥላው ወደ ኋላ ቢመለስ የተሻለ ምልክት ይሆናል፤ ምክንያቱም ይህ የተፈጥሮን ሕግ ስለሚቃረን ነው በማለት ገለጸ። በሕዝቅያስ ምርጫ መሠረት እንዲፈጸም ኢሳይያስ ወደ ጌታ ጸለየና ነገሩም በዚህ ዐይነት ተፈጸመ። ነገሩ በማንኛውም መንገድ ቢፈጸም፣ የተፈጸመው በእግዚአብሔር ሉዓላዊ ሥልጣን መሆኑና ሕዝቅያስ ፈውስን አግኝቶ ለተጨማሪ ዐሥራ ዐምስት ዓመት ያዳኘውን እንደሚያገለግል ምልክት እንደሚሆነው የታወቀ ነው። ይህ ግንዛቤ ለሕዝቅያስ በቀሩት ዓመታት ውስጥ እንዴት ያለ መጽናናት ነው! ይሁን እንጂ የዜና መዋዕል ጸሐፊ ሕዝቅያስ እግዚአብሔር ላደረገለት ቸርነት ተገቢ ምላሽ እንዳልሰጠ ይዘግባል። ይልቁንም፣ እርሱ ስለ ታቦዩ የእግዚአብሔር ቊጥ በእርሱና በሕዝቡ ላይ መጣ፣ ሆኖም ሕዝቅያስ ራሱን አዋርዶ ንስሐ ስለ ገባ ቊጥው ተመለሰ (2ዜና 32፣25-26፤ ከ2ነገ 18-19 ጋር ያነጻ)።

6. ሕዝቅያስና ሚሮዳክ ባልዳን (20÷12-21)

12 ሕዝቅያስ ባገኛቸው ዐዲስ ዓመታት ውስጥ እግዚአብሔር ሐሳቡን ለመፈተን ፈለገ (ከ2ዜና 32፣31 ጋር ያነጻ)። የባቢሎን ንጉሥ ሚሮዳክ ባልዳን የሕዝቅያስን ተአምራዊ ፈውስና ልዕል ተፈጥሮአዊ ምልክት በሰማ ጊዜ፣ መልካም ምኞቱንና ስጦታውን እንዲያደርሱለት ወደ ሕዝቅያስ መልእክተኞችን ላከ። ይሁን እንጂ የሚሮዳክ ባልዳን ስልታዊ አካሄድ ነገሩ የፖለቲካ ዐላማ እንደ ነበረው የሚገልጽ ሲሆን፣ ይህም ከአሦር ጋር በነበረው ትግል ሕዝቅያስ ዐዲስ አጋር እንዲሆነው ተስፋ በማድረግ ነበር።

13 ሕዝቅያስም መልእክተኞቹን በደስታ ተቀበላቸው። የፈውስን ጠቅላላ ታሪክና የፀሐይዋንም ጥላ ወደ ኋላ የመመለስ አስገራሚ ገጠመኝ ሁሉ እንደ ነገራቸው ጥርጥር የለውም። ዳሩ ግን ከዚህም ዐልፎ ሄዶአል። እንግዶቹን ለማስደሰት ሲል በቤተ መንግሥቱ የነበረውን ሰፊ የሀብት ክምችት አሳያቸው።

14-18 የባቢሎን መልእክተኞች እንደ ሄዱ ኢሳይያስ ወዲያውኑ ሕዝቅያስን ተገናኘው። እርሱም እስከ ባቢሎን ድረስ እንደዚህ በደንብ ታዋቂ ሊሆን መቻሉን እያሰበ በመደነቅ ላይ ነበር። የሆነውንም ነገር ሁሉ በነጻነት ለኢሳይያስ ነገረው። በዚህ ጊዜ ሕዝቅያስ የነቢዩን ምስጋና በማግኘት ፈንታ ውግዘትን አተረፈ። ሕዝቅያስ ተሞኝቶ ነበር። አሁን የኢየሩሳሌም ሀብት በሁሉም ዘንድ መታወቁና ተፈላጊ መሆኑ ብቻ ሳይሆን (በ18፣13-16 ያለው የሰናክሬም ጥያቄ)፣ አንድ ቀን ይህችው ባቢሎን ምድሪቱን በመውረር ሕዝቧንና ሀብቷን ይዛ ትሄዳለች። አም፣ የሕዝቅያስ የራሱ ዘሮች እንኳ ሳይቀሩ በምርኮ ተወስደው ለባቢሎን ንጉሥ አገልጋዮች ሆነው ይቀጠራሉ (ከ24፣12-16፤ ከ2ዜና 33፣11፤ ከዳን 1፣3-5 ጋር ያነጻ)። ይህ ከእርሱ የጽድቅ ባሕርይ ጋር ዐብሮ የሚሄድ ሳይሆን የእርሱ ሞኝነት ለጥንታውያኑ ትንቢቶች ፍጻሜ አስተዋዕኦ የሚያደርግ ነገር ሆነ (ዘሌ 26፣33፤ ዘዳ 28፣64-67፤ 30፣3)። የሕዝቅያስ ልምምድ ትዕቢት ስለሚያስከትለው አደጋ ትልቅ ማስጠንቀቂያ የሚሆን ነው (ከምሳ 16፣5:18፤ 28፣25-26፤ 29፣23 ጋር ያነጻ)። በዚህ ወቅት ሕዝቅያስ ከኢሳይያስ አንድ የማረጋገጫ ቃል ተቀበለ፣ ተተኪ የሚሆነውን ልጅ ያገኛል።

19 ሕዝቅያስ በትሕትናና በእውነተኛ ቅንነት በኢሳይያስ የተነገረው የእግዚአብሔር መልእክት ተገቢ እንደ ሆነ አረጋገጠ። የሕዝቅያስ የመጨረሻ ቃላት የነዝን ስሜትን የሚቀሰቅሱ ናቸው። በእርሱ ዘመን ይሁዳና ኢየሩሳሌም እንደሚመገሙ እግዚአብሔር የገባለትን ቃል በመጠበቁ

ቢያመሰግንም (ከቀ. 6 ጋር ያነጻ)፤ በእርሱ አድራጎች ምክንያት አገሩንና የሚቀጥለውን ትውልድ በአደጋ ላይ እንደ ጣለ ተገንዝቦ ነበር።

20 ምዕራፉ ሕዝቅያስ ያከናወናቸውን ብዙ ተግባራት በመጥቀስ ይደመድማል። የእርሱ ስኬታማነት በዜና መዋዕል ጸሐፊ በስፋት ተገልጿል። እዚህ ላይ የተጠቀሰው የውሃ መውረጃ፤ በዚያ ቦታ የግዮንን ውሃ የሚመለከት ነው (2ዜና 32፥27-31)። ይህ ውሃ በኢየሩሳሌም ቅጥር ውስጥ በልዩ ሁኔታ በተገነባ ዋሻ ዐልፎ የሰሊሆም መታጠቢያ ተብሎ ወደሚጠራው የውሃ ግድብ ይገባል። የዚህ 1777 ሜሚ የሚሆን ዋሻ መገንባት የግዮን ውሃ ጠላት የማይደርስበትና ይልቁንም ለተከበበ ሕዝብ የሚጠቅም እንዲሆን አድርጎታል።

21 እንግዲህ በእግዚአብሔር ላይ በነበረው መተማመን ተወዳዳሪ ያልነበረው ንጉሥ በዚህ ዐይነት ዐለፊ (ከ18፥5 ጋር ያነጻ)። የላይኛው ክፍል በሆነው በዳዊት ልጆች መካከል መቃብር በኢየሩሳሌም ነዋሪዎች በሙሉ ክብር ተቀበረ (2ዜና 32፥33)።

ለ. የምናሴ ዘመነ መንግሥት (21፥1-18)

1-6 ምናሴ በዐሥራ ሁለት ዓመቱ በይሁዳ ዙፋን ላይ ተቀምጦ ለዐምሳ ዐምስት ዓመት የገዛ ሲሆን (698/697-642 ዓቅክ)፤ ይህም በይሁዳ ታሪክ እጅግ ረጅሙ ዘመነ መንግሥት ነው። ምናሴ ከሳርጎን ጋር ከነበረው ችግር ወዲህ ስለ ተወለደ፤ እግዚአብሔር ለኢየሩሳሌም ያደረገውን ማዳን ሳይይ አልቀረም። ይሁን እንጂ፤ አባቱ ከሞተ በኋላ ወዲያውኑ ወደ ማንኛውም ዐይነት መንፈሳዊ ርኩሶት ውስጥ ገባ። ሕዝቅያስ ያጠፋቸው የኩረብታ መስገጃዎች እንደ ገና ተሠሩ፤ ከበአልና ከአሹራ ጋር የተያያዙት የከነዓናውያን የሃይማኖት ልምዶች እንደ ገና ተቋቋሙ፤ ደግሞም እርሱ የከዋክብትን አምልኮ መልሶ አቋቋመና ራሱም ተሳታፊ ሆነ። ምናሴ በመንፈሳዊ አመንገራት እጅግ ርቆ ከመሄዱ የተነሣ በውጩና በካህናቱ አደባባይ በቤተ መቅደሱም ውስጥ እንኳ ሳይቀር የአረማውያንን መሠዊያ አስገባ። በመጨረሻም በጣም የተጠላው የአሹራ ዐምድ የቅዱሱ ስም መኖሪያ በሆነው በቤተ መቅደሱ ውስጥ ተተክለ። ከዚህም በላይ፤ እጅግ በሚዘገኘውና በሚያስጠላው የሕፃናት መሥዋዕት አምልኮ ውስጥ የገዛ ልጁን አስገባ፤ አስማትንና ጥንቄላን በመለማመድ በአጋንንት ተግባር ላይ የተሠማሩትንም ይጠይቅ ነበር።

7-9 ምናሴ እጅግ ክፉ ተግባር እግዚአብሔርን ለቀጣ አነሣገው፤ በተለይም የአሹራ ዐምድን በቤተ መቅደሱ ውስጥ ማቆም እጅግ የሚያስቁጣ ነበር። ሕዝቡ በጽድቅ የሚያገለግሉት ከሆነ (ከ2ሳሙ 7፥10፤ ከ1ነገ 9፥6-9 ጋር ያነጻ)፤ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ለዘላለም በሰላም ለመኖር ቃል ገብቶ ነበር (ከ2ሳሙ 7፥13፤ ከ1ነገ 8፥16፤ 9፥3 ጋር ያነጻ)። ዳሩ ግን ሕዝቡ አዳኛቸውን ከመስማት ይልቅ ከዘማዊው ከምናሴ ጋር ተባበሩ፤ በዚህም መሠረት በመንፈሳዊ ዝቅጠት የምናሴ ይሁዳ እግዚአብሔር ከእስራኤል ፊት ያባረራቸውን የመጀመሪያዎቹን ከነዓናውያን ርኩሶት በልጦ ተገኘ (ከአሞ 2፥9-10 ጋር ያነጻ)። እንዴት አሳዛኝ ነው! ሕዝቡ ከሕዝቅያስ ተሐድሶ ጋር ያደረገው ውል እንዴት ግልብ ነበር! ጠንካራ መንፈሳዊ መሪ ስላልነበረ፤ ንጢአተኛው ሕዝብ ወዲያውኑ ወደ ክፉ ሥራው ተመለሰ። የእግዚአብሔርም ፍርድ ሩቅ አይሆንም።

10-11 በምናሴ የረከሰ ዘመነ መንግሥት ሁሉ እግዚአብሔር ለነቢያቱ ተደጋጋሚ ማስጠንቀቂያ በመላክ፤ የንጉሡ ንጢአት አስከፊ ውጤትን እንደሚያስከትል አስጠንቅቆ ነበር። ይሁን እንጂ ንጉሡም ሆነ ሕዝቡ ለእግዚአብሔር ውግዘት ትኩረት አልሰጡም (ከ2ዜና 33፥10 ጋር ያነጻ)።

12-13 ስለዚህ እግዚአብሔር በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላይ ጥፋት የሚያመጡትን ንይሎች አንቀሳቀሰ (ከኤር 15፥1-4 ጋር ያነጻ)። ስለሚመጣው ፍርድ ለማስረዳት፤ እግዚአብሔር ሦስት ሥነ ጽሑፋዊ ምሳሌዎችን ተጠቀመ፤ (1) ጭው የሚሉ ጆሮዎች (2) የመለኪያ ቱንቢ እና (3) የተወሰወሰው ሳሕን ናቸው። በመጀመሪያው ምሳሌ የፍርዱን ንይላኛነት አረጋገጠ፤ መጠኑ ከቃላት በላይ ስለሚሆን አፈጻጸሙን የሚሰሙትን ሁሉ ልባቸውን በሽብር ይመታዋል (ከ1ሳሙ 3፥11፤ ከኤር 19፥3-9 ጋር ያነጻ)። በሁለተኛው እግዚአብሔር ከሕንፃ ሥራ ጋር የተያያዘን ምሳሌ ተጠቀመ (ከዘከ 1፥16 ጋር ያነጻ) ግን ደግሞ

የጥፋትን መለኪያ ተጠቀመ (ኢሳ 34፥11፤ አሞ 7፥7-9)። እግዚአብሔር ለማጥፋት እንደ ለካት፤ ኢየሩሳሌምም እንዲሁ ትወድቃለች። እግዚአብሔር የአክዓብን ቤት ለማጥፋት በቱንቢ እንደ ለካው ሁሉ፤ የኢየሩሳሌም ሕዝብም ይገደላሉ። የሦስተኛው ሥነ ጽሑፋዊ ምሳሌ የኢየሩሳሌምን ፍጹም የሆነ ጥፋት በአጽንዖት የሚገልጽ ነው። አንድ ሰው ሳሕንን ወልውሎ የውሃ ጠብታ እንዳይኖርበት እንደሚገልጠው ሁሉ፤ የኢየሩሳሌምም ጥፋት ፍጹም ይሆናል፤ የሚቀር አይኖርም።

14-16 እስራኤል ከግብፅ ምድር ከወጡበት ጊዜ ጀምሮ በተደጋጋሚ ያለማቋረጥ ለቀጣ ስለ አነሣሡትና እርሱን ስለተውት እግዚአብሔር የመጨረሻ የርስቱ ቅሬታ የሆነችውን ክፉዋን ይሁዳን ይተዋታል። ለጠላቶቻቸው የብዝሃነትና የምርኮ ሰለባ እንዲሆኑ አሳልፎ ይሰጣቸዋል (ከዘዳ 28፥49-68፤ ከኢሳ 42፥22፤ ከኤር 30፥16፤ ከዕን 1፥5-11 ጋር ያነጻ)። የምናሴ ክፉ አገዛዝ እስራኤል በእርሷና በእግዚአብሔር መካከል ለገነባችው ግድግዳ የማእዘን ድንጋይ ነበር። እግዚአብሔር አሁን ልኳን ስለ ወሰደ ይሁዳን ለመደምሰስ ምልክት አድርጎታል።

17-18 የነገሥት ጸሐፊ የምናሴን ታሪክ የሚዘጋው ስለ ጉደፈው ሕይወቱ ተጨማሪ ሐሳብ በመስጠትና በሞተም ጊዜ “የዋዛ አትክልት” ተብሎ በሚጠራው የግል የአትክልት ስፍራ እንደ ተቀበረ በመገለጽ ነው። በጸሐፊያችን የቀረበው ሥዕል ጭር ያለ ሲሆን፤ ይህም ረጅም በሆነው የምናሴ ዘመነ መንግሥት በአብዛኛው ክፍል ያሉትን ዋና ዋና ጭብጦች በመገለጽ የተሟላ ነው። ይህ ትችታዊ ግምገማ ተገቢ ነው። የምናሴ የግል ምሳሌነትና የንጢአት መሪነት ዘላቂ ውጤት የነበረው ሲሆን ከኢዮስያስ ጊዜያዊ ተሐድሶ በስተቀር በይሁዳ ላይ ጥፋት ያመጣ ነው።

የዜና መዋዕል ጸሐፊ እግዚአብሔር ምናሴን ለአሦር እጅ አሳልፎ በመስጠት እንደ አዋረደው ይገልጻል፤ ይህም ሁነት ምናሴን ወደ ንስሐ አመጣውና ለዐጭር ጊዜም ቢሆን ሃይማኖታዊ ተሐድሶን እንዲያደርግ ረዳው (2ዜና 33፥11-17)። ምንም እንኳ የምናሴ መማረክ፤ መለቀቅና ንስሐ በ2ነገሥት ውስጥ ፈጽሞ ባይጠቀሱም፤ ዘገባው በአንድ ዐይነት ሁኔታ የምናሴን መጥፎ ባሕርይ ማቅረብ፤ ይህ ልምድ በዘመነ መንግሥቱ በስተ ኋላ ላይ መፈጸሙን ያመለክታል።

በ652-648 ዓቅክ በአስናፈር ዘመነ መንግሥት የተካሄደው ሰፊ ዐመፅ የምናሴን ወደ ባቢሎን መጠራትና መታሰር ያስከተለ ሊሆን ይችላል። ይህ ከሆነ የእርሱ በመጨረሻ መለቀቅና የተሐድሶ እንቅስቃሴ፤ በዳተኛውና ወደ ኋላ በሚንሸራተተው ሕዝብ ላይ አንዳች ውጤት ለማምጣት በጣም የዘገየ ይሆናል።

ሐ. የአሞን ዘመነ መንግሥት (21፥19-26)

19-22 ዐጭር የሆነው የአሞን ዘመነ መንግሥት ለአባቱ ለምናሴ የመጀመሪያ አገዛዝ መልስ ነበር። የነገሥት ጸሐፊ እርሱም እንደ አባቱ ክፉ እንደ ነበረና የምናሴን ቀዳሚ የጣዖት አምልኮ ተግባር እንደ ቀጠለ ብቻ ይገልጻል። የዜና መዋዕል ጸሐፊ (2ዜና 33፥21-23) አሞን ራሱን እንዳለዋረደና ይልቁንም “በበደል ላይ በደል እየጨመረ” እንደ ሄደ አክሎ ይገልጻል።

23-26 በ640 ዓቅክ፤ ክፉው አሞን በገዛ ሹማምቱ ሲገደል፤ እነርሱም በተራቸው በሕዝቡ ተገደሉ። የአሞን ልጅ ኢዮስያስ የሚቀጥለው ንጉሥ ሆኖ ተሰየመ። ምንም እንኳ ቅዱሳት መጻሕፍት ለዚህ ሄራ ምክንያትን ባይሰጡም፤ የዚህ መነሻ አስናፈር በ642-639 ባከሸፈውና ትኩረቱን ወደ ምዕራብ እንዲያዞር ባደረገው በተወሰነበት የዐመፅ መረብ ውስጥ ሊሆን ይችላል። በርግጥ የእርሱ ጠንቀኛ ርምጃ እስከ ፈነቅያ ድረስ እንዲሄድ አድርጎታል። በዚህም ጊዜ ደግሞ ዐዲስ ግዛተኞችን በሰማርያ አስፍሮአቸው ሊሆን ይችላል (ከዕዝ 4፥9-10 ጋር ያነጻ)። የአሞን ሞት ለአሦር ዘውድ ታማኝ ሆነው ለመቀጠል በሚፈልጉትና የይሁዳን ዕጣ ፈንታ በሃይ ስድስተኛው የግብፅ ሥርወ መንግሥት ከተነሣው ዐዲስ ከከብ ከቀዳማዊ ሳሜቲክ (664-609) ጋር ለማያያዝ በሚመኙት መካከል የተነሣውን የንይል ትግል የሚገልጽ ነው። ለማንኛውም የአሞን አስከሬን በገዛ አትክልት ውስጥ ተቀበረ፤ ከዚያም የሰምንት ዓመት ልጁ ኢዮስያስ የይሁዳን ዙፋን ወረሰ።

መ. የኢየሱስ ዘመነ መንግሥት (22÷1-23÷30)

1. ንግሥናና ቀደምት ተሐድሶዎች (22÷1-7)

1-2 ኢየሱስ ወደ ዙፋን ሲመጣ የስምንት ዓመት ልጅ የነበረ ሲሆን ለመንፈሳዊነት የነበረውን ትኩረት ምናልባት ከእናቱ ከይዲዳና እንዲሁም በከፍተኛ ስፍራ ላይ ካሉ ከደጋግ ሰዎች አመራር የወረሰው ሊሆን ይችላል። እርሱም ወዲያው የአባቱን የዳዊትን ቅንነት በተግባር ተከተለና በእግዚአብሔርና በሌሎች ሰዎች ፊት በጥንቃቄ የሚመለስበት ሆነ።

3-7 የነገሥት ጸሐፊ ለኢየሱስ መንፈሳዊ ታማኝነት ከፍተኛ ምሳሌ ወደ ሆነው ነጥብ በፍጥነት ይሻገራል፤ ይህም በዐሥራ ስምንተኛ ዓመቱ ቤተ መቅደሱን የማደሱ ጉዳይ ነበር (622 ዓክልበ)። ይሁን እንጂ፤ በ2ዜና 34÷3-7 መሠረት፤ ይህ የቅንነት ምሳሌ ቀደም ሲል በዐሥራ ስድስት ዓመቱ ለእግዚአብሔር ከነበረው ተጨባጭ የልብ መስጠት የቀጠለ ነበር፤ ከዚያም ከአራት ዓመት በኋላ ጀምሮ ባካሄደው የምስል ማስወገድ ዘመቻ የይሁዳን የጣዖት አምልኮ ተዋጋ፤ በመጨረሻም ይህን ጥረቱን ወደ እስራኤል ጭምር አስፋፋው። በዚህም መሠረት ኢየሱስ በዚህ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመቱ ያደረገው ነገር ከእውነተኛ መንፈሳዊ ባሕርይ ጋር ዐብሮ የሚሄድ ነበር።

በዚህ ጊዜ ኢየሱስ ጸሐፊውን ሳፋንን ወደ ሊቀ ካህናቱ ወደ ኪልቅያስ ንጉሣዊ ትእዛዝ አስይዞ በመላክ ከሕዝቡ የሚሰበሰበውን የበጎ ፈቃድ ስጦታ ቤተ መቅደሱን ለሚያድሱት ሠራተኞች ፍላጎት ይውል ዘንድ እንዲሰጣቸው አዘዘው።

2. የሕጉ መጽሐፍ (22÷8-13)

8-10 ንጉሣውያኑ መልእክተኞች በመጡ ጊዜ፤ ኪልቅያስ ለእነርሱ አንድ ዜና ነበረው፤ የሕጉን መጽሐፍ አንድ ቅጅ አግኝቶ ነበር። ምንም እንኳን ሊቃውንት ስለ ጽሑፉ ይዘት ብዙ ጊዜ የተከራከሩበት ቢሆንም፤ ንጉሡ መጽሐፉ ከተነበበለት በኋላ የሰጠው ምላሽና በኋላም ያካሄደው ተሐድሶ (23÷4-20) እና ሃይማኖታዊ ሥርዐት (2ዜና 35÷1-19) ሙሉ በሙሉ ባይሆንም፤ ሕጉ ቢያንስ ቊልፍ የሆኑ የአራት ዘዳግም ክፍሎች እንዳሉበት ያመለክታሉ (ምሳ፤ ዘዳ 28-30)።

የንጉሡ መልእክተኞች የንጉሡ ፍላጎት መፈጸሙን እስኪያረጋግጡ ድረስ በዚያው የቄዩ ሲሆን (2ዜና 34÷10-13)፤ በዚህ ጊዜም ሳፋን ዐዲሱን የብራና ጽሑፍ ለመመርመር ዕድል አግኝቶ ነበር። መልእክተኞቹም በተመለሱ ጊዜ፤ ሳፋን ለንጉሡ ገለጸለት። በትእዛዙ መሠረት ሥራው መጀመሩን ተናገረ። ደግሞም አስደሳች ስለ ሆነውና ይዘት ስለ መጣው ስለ ዐዲሱ ግኝት ለንጉሡ ነገረውና ከውስጡ የተመረጡ ክፍሎችን ለንጉሡ አነበበለት።

11-13 ንጉሡ የሕጉ መጽሐፍ ሲነበብለት የሰጠው ምላሽ ቅጽበታዊ የልብ መሰበርን የሚያሳይ ሲሆን፤ ይህም የሰቂቃና የነዝን ምልክት በሆነው በልብስ መቅደድ የተገለጸ ነበር። የነዝኑ መሠረት ሁለት ነበር፤ ይኸውም የይሁዳ በደልና የወደፊት ፍርዷ። አገሪቱ በጣዖት አምልኮዋና ማኅበራዊ ፍትሕን በማንደሷ የእግዚአብሔርን ቃል ኪዳን ስለ አፈረሰች አሳዛኝ ንጢአት ሠርታ ነበር፤ ስለሆነም በፈረሰው ቃል ኪዳን ውስጥ በተደነገገው መሠረት ፍርድ መምጣቱ አይቀሬ ነው። ኢየሱስም በንስሐና በልባዊ ንዝን የታመነትን ባለሥልጣኖቹንና ሊቀ ካህናቱን ኪልቅያስን ያቀፈ አንድ የመልእክተኞች ቡድን በኢየሩሳሌም ውስጥ በሁለተኛው ወረዳ ወደምትኖረው ወደ ነቢዩቱ ወደ ሕልዳና (ከሰፊ 1÷10 ጋር ያነጻ) ላካቸውና እግዚአብሔር ስለ ይሁዳ የነበረውን ሐሳብ እንዲጠይቁ አዘዛቸው።

3. የሕልዳና ምክር (22÷14-20)

14-20 ሕልዳናም በታማኝነት የእግዚአብሔርን መልእክት ለኢየሱስ ሕዝብ ተናገረች። ይሁዳ በጣዖት አምልኮዋና በክፋቷ ስለ ጸናች፤ ንጉሡ ባነበበው በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ የተነገረው ፍርድ ይፈጸምባታል። ንጉሡን በተመለከተ ግን ለእግዚአብሔር ቃል ምላሽ በመስጠት ራሱን ስለ አዋረደና በይሁዳ ንጢአት ስለ ዐዘነ የእግዚአብሔር የጥፋት ፍርድ ሲፈጸም ከማየት ይድናል።

በመጀመሪያ የተስፋ ቃሉ ኢየሱስ በጦርነት ከመሞቱ አንጻር ሲታይ (23÷29-30) ልዩነት ያለው ይመስላል። ቢሆንም፤ ምንም እንኳን በቀ. 20 ላይ ያለው ቃል ሰላማዊ ሞትን የሚያመለክት ቢመስልም ነገሩ እንደዚህ መሆኑ ግን የግድ አስፈላጊ አይደለም። “ወደ አባቶችህ እስበስብሃለሁ” የሚለው አነጋገር ሰዎች ሁሉ እንደሚሞቱና እንደሚቀበሩ ብቻ የሚያሳይ እንጂ የሚሞቱበትን መንገድ የሚያሳይ አይደለም። ከዚህ ላይ ለማለት የተፈለገው የእግዚአብሔር ፍርድ በአገሪቱ ላይ ከመውረዱ በፊት ኢየሱስ ከአምላኩ ጋር ታርቆ ይሞታል ነው።

4. ተጨማሪ ተሐድሶ (23÷1-23)

1-3 ንጉሡ የሕልዳናን መልስ ከተቀበለ በኋላ ለምክር ሽማግሌዎቹን ሰበሰበ። ከዚህ ስብሰባ በኋላ በይሁዳ ማኅበረ ሰብ በደረጃው የሚገኙት ሰዎች ከዐዲሱ የብራና ጽሑፍ ሲነበብ እንዲሰሙ ወደ ሕዝብ መሰብሰቢያ ተጠሩ። ይህም ከተፈጸመ በኋላ ንጉሡ በቃል ኪዳን ማደስ ሥነ ሥርዐት ሕዝቡን መራቸውና እነርሱም ያለ አንዳች ማወላወል እግዚአብሔርንና ትእዛዛቱን እንደሚከተሉ ለራሳቸው ቃል ገቡ። እንደ ጥንቱ እንደ ሙሴና እንደ ኢያሱ ሁሉ፤ ኢየሱስም በሕዝቡና ሉዓላዊ በሆነው አምላካቸው መካከል እንደ አስታራቂ (መካከለኛ) ሆነ።

4-7 ከቃል ኪዳኑ መታደስ በኋላ ሃይማኖታዊ ተሐድሶዎች ቀጠሉ። በንጉሡ ትእዛዝ መሠረት ለአረማውያን አምልኮ ምልክት የሆነውን ማናቸውም ነገር ለማስወገድ በቤተ መቅደሱ ውስጥ ከፍተኛ ፍተሻ አካሄዱ። በቅዱሳት መጻሕፍት መመዘኛ መሠረት፤ ለአረማውያን አምልኮ የሚያገለግሉት ዕቃዎች ከኢየሩሳሌም ውጭ ወደ ቂድሮን ሽለቆ ተወስደው ተቃጠሉ፤ ዐመዱም አረማዊነት አስቀድሞ በእስራኤል በገሃድ ወደ ተፈቀደበት ወደ ቤቴል ተወሰደ። ኢየሱስ አስቀያሚውን የአረማውያን ርኩስት ወደ ቂድሮን በሚወስድበት ጊዜ፤ የቀድሞዎቹን ንጉሣውያን ዐዳሾች የአሳን (1ነገ 15÷13) እና የሕዝቅያስን (2ዜና 29÷16፤ 30÷14) አመራር ተከተለ። ዐመዱ ወደ ቤቴል መወሰዱ ቦታው በሕዝብ የተወገዘ መሆኑን የሚያሳይ ነበር።

8-9 ደግሞም ኢየሱስ ሌዋውያን ካህናቱን በይሁዳ ውስጥ ባሉት የኩረብታ መስገጃዎች ከሚሠሩበት ሥራ ላይ ጠራቸው። እነዚያ ካህናት ምንም እንኳን በጥበረቱ ውስጥ እንዲሳተፉ በፈቀድላቸውም፤ የበሬቱ አገልግሎታቸው በቤተ መቅደሱ አገልግሎት ተሳታፊ ለመሆን ብቁ አላደረጋቸውም፤ ስለሆነም አካላዊ ጉድለት ባለባቸው ካህናት ደረጃ ተመደቡ (ዘሌ 21÷17-23)። የኩረብታ መስገጃዎቹ እንደ ገና በሥራ ላይ እንዳይውሉ እነዚህ የሐሰት ስፍራዎች እንዲረክሱ ተደረገ። በተመሳሳይ ሁኔታ፤ በኢየሩሳሌም ውስጥ በአንደኛው በር በኩል ተቀምጦ የነበረው የኩረብታ ስፍራ መሠዊያ እንዲፈርስ ተደረገ።

10-12 የኢየሱስ ተሐድሶ ፍጹምነት ነበረው። ቶፌት የተባለውን በሄኖም ሽለቆ የነበረውን የሞላክ የማምለኪያ ስፍራ አረከሰው። በቤተ መቅደሱ መግቢያ አጠገብ የነበሩት ለፀሐይ አምልኮ የሚያገለግሉት ፈረሶች ከዚያ ተወገዱና ሠረገሎቻቸውም ተቃጠሉ። በተመሳሳይ ሁኔታ የተሐድሰው እንቅስቃሴ ወደ መሠዊያዎችም ደረሰና አካዝ በሠራው አልፍኝ አጠገብ በሠገነቱ ላይ የነበሩትን መሠዊያዎች አስወገደ። እነዚህ ከአረማውያን መሠዊያ ጋር ተመልሰው የተቋቋሙት በምናሴና በአሞን መሆኑ አይጠረጠርም (ከ21÷5 ጋር ያነጻ)። የእነዚህ ዕቃዎች ስብርባሪ በቂድሮን ሽለቆ ተጣለ።

13-18 ከሕዝቅያስ አጠቃላይ ተሐድሶ ያመለጡት ብዙ የቄዩት የማምለኪያ ስፍራዎች እንኳ እንዲፈራርሱና እንዲረክሱ ተደረገ። በኢየሩሳሌም አጠገብ የነበሩት የአረማውያን መሠዊያዎች በራሱ በሰሎሞን የተሠሩ ነበሩ። የኢየሱስ ተሐድሶ የደረሰበት የቤቴል መሠዊያ ሰሎሞን ከሞተ በኋላ በኢየሩሳሌም የተቋቋመ ነበር። ዳሩ ግን ከጊዜ በኋላ ቀደም ሲል የነበረው የወርቅ ጥጃ አምልኮ በከነዓናውያን አምልኮ ተተክቷል። የከነዓናውያኑን የአምልኮ ስፍራዎች ኢየሱስ በሰው ዐጥንቶች በመሙላት አረከሳቸው (ከዘኁ 19÷16 ጋር ያነጻ)። የጥንቱን የወርቅ ጥጃ አምልኮ በሚመለከት የኩረብታ ስፍራውንና የአሸራ ዐምዱን በማፈራረስ ብቻ ሳይወሰን በተራራው ላይ ከነበሩት መቃብሮች ዐፅሙን በማውጣትና በመሠዊያው ላይ በማቃጠል ለዘላለም አረከሰው። ይህ ድርጊት

ስሙ ያልታወቀውን የጥንቱን የይሁዳ ነቢይ ቃል እንዲፈጸም አደረገው (2ነገ 13፥26-32)። ይሁን እንጂ የተሳሳተው የቤቴል ነቢይ መቃብርና የዚህ ነቢይ ዐፅም እንዳይነካ ተደረገ (1ነገ 13፥11)።

19-20 በርግጥ ቤቴል ብቻ ሳይሆን በቀድሞው የሰሜኑ ግዛት የነበሩት የከራብታ መስገጃዎች በሙሉ የኢየሱስን የማጥራት ቊጣ ቀመሱ። የተለያዩ የከራብታ መስገጃዎች ፈራረሱና ካህናቶቻቸውም በየመሠዊያዎቻቸው ላይ ታርደው በእነርሱም ላይ የሰው ዐጥንት በማቃጠል እንዲረክሱ ተደረገ (ከ2ዜና 34፥6-7 ጋር ያነጻ።)

21-23 ኢየሱስ በመንፈሳዊ ተሐድሶ ረገድ የነበረው አዝማሚያ አሉታዊ ብቻ አልነበረም። በተጨማሪ የእግዚአብሔር ፋሲካ በሕጉ መሠረት በአስቸኳይ እንዲደረግ መመሪያ ሰጠ። በዚህም መሠረት፣ በዘመነ መንግሥቱ በዐሥራ ስምንተኛው ዓመት ፋሲካው ከሳሙኤል ዘመን ጀምሮ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ በኢየሱስም ተከበረ። ሕጉ በሚያዘው መሠረት መፈጸሙ ብቻ ሳይሆን (2ዜና 35፥1-19)፣ በመላው ይሁዳና በእስራኤልም ተከበረ (2ዜና 35፥18)።

5. የኋለኛው ወቅት (23፥24-30)

24-25 የነገሥት ጸሐፊ ወደ ኢየሱስ ዘመነ መንግሥት መጨረሻ እየተቃረበ ነው። ኢየሱስ የፋሲካውን ሕግ በመጠበቅ ረገድ ያሳየው የጠበቀ ቅድስና ሕጉን በመተግበር ረገድ በነበረው ቅንነት ሥራዎችን እንዲፈጽም አደረገው። ኢየሱስ በእስራኤል የአምልኮ ሥርዐት ላይ ባካሄደው በርካታ ተሐድሶ ቤተ መቅደሱን በማደሱና ፋሲካውን እንደ ገና በማቋቋሙ፣ የሕጉን ጥያቄ በዝርዝር እንደ አሟላ ሁሉ በግል ሃይማኖት ውስጥም የነበሩትን ሐሰተኛ ተግባሮች አስወግዶአል። ይህም መናፍስት ጠሪዎችንና የሚያስጠሉ የአምልኮ ጣዖት መሣሪያዎችን የሚያካትት ነበር። በአጠቃላይ ከእስራኤልና ከይሁዳ ነገሥታት መካከል ለሕጉ በነበረው ቅንጥት እርሱን የሚወዳደር ፈጽሞ አልነበረም ለማለት ይቻላል። ሕዝቅያስ በእምነት አንጻር ከነገሥታት መካከል ተወዳዳሪ እንዳልነበረው ሁሉ (18፥5)፣ ኢየሱስም ከሙሴ ሕግ ጋር በነበረው ያልተለሳለሰ መታዘዝ ተወዳዳሪ አልነበረውም።

26-28 የኢየሱስ የተቀደሰ የሕይወት ታሪክ አሳዛኝ በሆነ ማስታወሻ ይደመደማል። እርሱ ምንም እንኳን የይሁዳን የጣዖት አምልኮ በማስወገድ ረገድ ያን ሁሉ ድርጊት ቢፈጽምም፣ የምናሴ ታላቅ መንፈሳዊ ርኩሳት ውጤቱ ዘላቂነት ነበረው። ምንም እንኳን የይሁዳ ውጫዊ የአምልኮ ልምዶች እንዲስተካከሉ ቢደረግም፣ የሕዝቡ ኑዛዜ ውጫዊ ብቻ ነበር። ኢየሱስ ከሞተ በኋላ ጽኑ የሆነው የሕዝቡ የክሕደት ልብ ሁኔታ ወዲያውኑ ብቅ አለ (ከኤር 5 ጋር ያነጻ)። በዚህም መሠረት፣ የእግዚአብሔር ተገቢ ቊጣ ገና ወደ ኅጢአተኛ ሕዝቡ ይመጣል። ነቢያቱና ጸድቁ ኢየሱስ ሕዝቡን ከክፋታቸው ለመመለስ ባይችሉ ኖሮ፣ ተፈላጊውን ውጤት የሚያስገኘው የእግዚአብሔር ፍርድ ብቻ ይሆን ነበር።

29-30 የኢየሱስ በመጊደ መሞት፣ በሰባተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ዓቅክ በመጨረሻው ሩብ ዓመታት ውስብስብ በሆነ የዓለም ዐቀፍ ሁኔታቸው ውስጥ እርሱ ከነበረው ተሳትፎ ጋር የተያያዘ ነበር ለማለት ይቻላል። በ626 ዓቅክ አስናፈር ከሞተ በኋላ እየበሰሰ በመሄድ ላይ የነበረው የዐዲሲቱ አሦር ግዛት በፍጥነት መፈረካክስ ጀመረ። በ625 ከሰዳዊው ንጉሥ ናቦፓላሳር ለባቢሎን ነጻነት ለማስገኘት ችሎ ነበር። ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ለሚቀጥሉት ሁለት ዐሠርት ዓመታት የአሦሩ ግዛት፣ በተለይም ናቦፓላሳር በአሦር ላይ የጋራ ምክንያት በማግኘቱ፣ ሆነ ተብሎ እየተሸራረፈ ሄደ። በ614 በዘመናት የነበረው የአሦር ዋና ከተማ አሹር በሜዶናውያን እጅ ወደቀ። በ612 ነገዊ ራሷ ለክልዳውያን፣ ለሜዶናውያንና ለኡማንማንዴ ኅብረት ወደቀችና በአሹር - አ - ባሊት የሚመራው የተፈፈው የአሦር ሰራዊት ወደ ካራን ሸሸ።

ከመስጴጦምያው ኅብረት ጋር በተያያዙት በእነዚያ አስቸጋሪ ወቅቶች፣ የግብፅ ሃያ ስድስተኛው ሥርወ መንግሥት ፈርዖን፣ ኒካው፣ ቀደም ሲል ከአሦር ጋር የነበረውን የዲፕሎማቲክ ግንኙነት አከበረ። ከኒካው ይቀድም የነበረው ቀዳማዊ ሳሜቲክ በ616 ዓቅክ አሦርን ለመርዳት እንደ መጣ

ሁሉ ኒካውም በአሹር - አ - ባሊት ሥር የተረፉትን የአሦርን ንይሎች ለመርዳት ተንቀሳቀሰ። ኢየሱስም በ609 በመጊደ ሸለቆ ሠራዊቱን ያከማቸው ይህንን የግብፅን ርዳታ ለማቆም ነበር። ድርጊቱ ምንም እንኳን ካራን በክልዳውያንና በሜዶናውያን ከመውደቅ በፊት የግብፅ ንይሎች ከአሦራውያኑ ኅብረት ጋር እንዳይገናኙ ያዘገያቸው ቢሆንም፣ ለኢየሱስ ግን የሕይወቱ መጥፊያ ሆነ። ከዚያ በኋላ ካራንን መልሶ ለመውሰድ የተደረገው ሙከራ ፈጽሞ ከሸፈ፤ ግብፅም ጥፋቷ ለተቃረበው ለአሦር ያበረከታቸው አስተዋፅኦ ቢኖር ለአራት ዓመታት ያህል ማዘግየት ነበር። ሁለቱ ተቀናቃኝ ንይሎች በምዕራብ ኤፍራጥስ በከርከማሽ ፊት ለፊት ተፋጥጠው ቈዩ።

የዜና መዋዕል ጸሐፊ (2ዜና 35፥20-25) ኢየሱስን ከመጊደ ጉዳይ እጅን እንዲሰበሰብ ኒካው የሰጠውን ምክር አልቀበልም ማለቱንና ይልቁንም ራሱን ደብቆ ከግብፃውያን ጋር ሲዋጋ በጽኑ የቄስለ መሆኑን ዘግቧል። በዚያው ጊዜ ኢየሱስ ወደ ኢየሩሳሌም ተወሰደና በራሱ መቃብር ተቀበረ። ነቢያ ኤርምያስን ጨምሮ ሕዝቡ ሁሉ እንደ ዐዘኑለት ጥርጥር የለውም። እንግዲህ ለእግዚአብሔር ምርጥ ከሆኑት ቅዱሳን አንዱና ለይሁዳም እጅግ መልካም የሆነው ንጉሥ በዚህ ዐይነት ዐለፈ። የኢየሱስ ቄራጥ ድርጊት አሳዛኝ የሆነ የሞት አደጋን አመጣበት፣ ዳሩ ግን ከሃያ ሦስት ዓመት አካባቢ በኋላ የተፈጸመውንና ከዚህ ይልቅ አሳዛኝ የሆነውን የአገሩን የመጨረሻ ሞት ከማየት ዳነ።

ሠ. የይሁዳ የመጨረሻ ዘመን (23፥31-25፥21)

1. የኢየሱስ ዘመነ መንግሥት (23፥31-33)

31 ደፋርና ቅን የነበረው ኢየሱስ ከሞተ በኋላ ሕዝቡ ለሎም የተባለውን የእርሱን ሦስተኛ ልጅ ወስደው በምትኩ በማንገሥ ኢየሱስን የሚል የዙፋን ስም ሰጡት (ከ1ዜና 3፥15፣ ከኤር 22፥11-12 ጋር ያነጻ)። የኢየሱስ ምርጫ ራሱ በችግር የተወጠረ ነበር። በ1ዜና 3፥15 መሠረት የንጉሡ በኩር ልጅ የሐናን እንጂ ኢየሱስ (ሰሎም) አልነበረም። ስለ የሐናን ምንም የታወቀ ነገር ስለሌለ ምናልባት ቀደም ብሎ ሳይሞት አልቀረም። የሚቀጥለው ታላቅ ልጅ ኢየሱስም ቢሆንም፣ እርሱ ታላላቅ የንጉሥነቱ ሥልጣን ከእርሱ በሁለት ዓመት ታናሽ ለሆነው ለኢየሱስ ተሰጠ (ከቀ. 36 ጋር ያነጻ)።

በኢየሱስ ፊንታ ኢየሱስ ለምን እንደ ተመረጠ በውል ባይታወቅም፣ ምናልባት ምክንያቱ በእናት የተለያዩ በመሆናቸው ሊሆን ይችላል። ኢየሱስን ኢየሱስ ከአሚጣል የወለደው ሲሆን፣ የኢየሱስ እናት ግን ዘቡዳ ትባላለች። ምናልባት አሚጣል ይበልጥ ተወዳጅ የነበረች ትሆን ይሆናል።

32-33 ይሁን እንጂ፣ ኢየሱስ ኢየሱስ አልነበረም፤ ሌሎችም ልጆች ከዚህ የተለዩ አልነበሩም። ውድቀቱም በጣም ፈጣን ሆነ። ከሦስት ወር በኋላ ፈርዖን ኒካው እርሱ በአሦር ላይ በሚያደርገው ዘመቻ የእርሱ የዘመቻ ጣቢያ (መሠረት) በሆነችው በራብላ እንዲገናኘው ኢየሱስን ጠራው።

2. የኢየሱስ ዘመነ መንግሥት (23፥34-24፥7)

34-37 በራብላ ኒካው ኢየሱስን በኢየሱስ ሁለተኛ ልጅ በኤልያቂም ከተካው በኋላ፣ ኢየሱስም የሚል የዙፋን ስም ሰጠው (ከ2ዜና 36፥4 ጋር ያነጻ)። ከዚያም ኒካው ኢየሱስን ወደ ግብፅ ማርኮ ወስደውና እርሱም እስከ ዕለተ ሞቱ ድረስ በዚያው ቄዩ (ከኤር 22፥10-12፣ ከሕዝ 19፥1-4 ጋር ያነጻ)። ኒካው በይሁዳው ንጉሥ ላይ ከባድ ቀረጥ ስለ ጣለበት፣ ኢየሱስምም ይህንን ለመክፈል በሕዝቡ ላይ ከባድ ቀረጥ ጣለ። ይሁዳ የዐዲሱን ጌታዋን ቊጣ አበረደች፤ ዐዲስ ንጉሥም አገኘች። ቅን ከሆነው አባቱ እጅግ የተለየው ኢየሱስም ይሁዳን በመንፈሳዊና በፖለቲካ ረገድ ይበልጥ ወደ ጠለቀ ችግር ውስጥ አስገባት።

የኢየሱስ አገዛዝ ከኢየሱስ በፊት የነበሩትን ክፋ ነገሥታት አገዛዝ ይመስላል። ኤርምያስ የራሱን ሕዝብ እንደሚበዘብዝ ጨካኝ ሰው አድርጎ ይገልጻል (ኤር 22፥13-14)፤ ደግሞም የእግዚአብሔርን አገልጋዮች የሚቃወም (ኤር 26፥20-23፣ 36፥21-23)፤ ምድሪቱን በዐመፅ፣ በክሕደትና በውርደት የሞላ (ኤር 18፥18-20፣ ከ11፥19 ጋር ያነጻ) እና

ሕዝቡንም ወደ ክሕደትና ውርደት የመራ (ኤር 8፥4-12:18 - 9፥16፤ 10፥1-9፤ 11፥1-17 ወዘተ) በማለት ይገልጻል፡፡

24፥1 ኢዮአቂምና ይሁዳ ብዙ ሳይቁዩ ጌቶቻቸውን ሊቀይሩ ነው፡፡ የተባበሩት የአሦርና የግብፅ ኃይሎች በክርክሚሽ ከተሸነፉ በኋላ ናቡከደነፆር የቀሩትን የግብፅ ኃይሎች በሐማት ደረሰባቸው፡፡ ለማምለጥ የቻሉት የግብፅ ወታደሮች ወደ ግብፅ ሸሹ (ከኤር 46፥2 ጋር ያነጻ)፡፡ ናቡከደነፆር “የሐቲን ምድር በሙሉ” ወስጃለሁ በማለት በጉራ ተናገረ (ሐቲ ሶርዮ-ፓለስቲና ነው)፡፡ ስለዚህ ይሁዳና ኢዮአቂም የእርሱ ገባሪ ሆኑ የሚለው የምንባባችን ክፍል ትክክል ነው ማለት ነው፡፡ በተጨማሪም ይህ አባባል በናቡከደነፆር በራሱ ዜና መዋዕል ውስጥም ተረጋግጦአል፤ እርሱም በ605 ዓቅክ መንገሡን ከጠቀሰ በኋላ በሚቀጥለው ዓመት “መላው የሐቲ ነገሥታት” እጅ መስጠታቸውንና መገበራቸውን መዝግቦአል፡፡

ኢዮአቂም ምንም እንኳን ለሚቀጥሉት ሦስት ዓመታት ናቡከደነፆርን ያገለገለ ቢሆንም፤ የባቢሎናውያንን ቀንበር ለመጣል የሚያስችለውን ዕድል ይጠባበቅ ነበር፡፡ በ601 ኒካው የናቡከደነፆርን ኃይሎች ከግብፅ ወሰን በመሰላቸው ጊዜ፤ ጊዜው የደረሰለት ስለ መሰለው ዐመፀ፡፡ አሁንም እንደ ገና ይሁዳ በተቀጠቀጠ ሸንቦቹ ላይ ልትደገፍ ነው፡፡

2-7 ጦርነት ከለዳውያንን (ባቢሎናውያንን) እና ግብፃውያንን እጅግ ከማክሰሩ የተነሣ፤ ናቡከደነፆር ወታደሮቹንና ትጥቅ አሰባስቦ አሁን ከግብፃዊ ጠላቱ ከኒካው ጋር የተባበረችውን ብልጧን ይሁዳን ለመቋቋም አልቻለም፡፡ በዚህም መሠረት ናቡከደነፆር የደፈጣ ተዋጊዎቹን ለመቋቋም ይችል ዘንድ የሚቀጥሉትን ጥቂት ዓመታት የመሣሪያ ኃይሉን በማጠናከር አሳለፈ፡፡ በመካከለኛው በሶርያውያንና በዐረባውያን ላይ በመዝመት ይሁዳ የግብፅ ጉን ላይ ይዞታውን አጠናክረ፡፡ ይህ ደግሞ በዮርዳኖስ ማዶ ያሉትን ነገዶች ወራሪ ቡድኖችን ወደ ይሁዳ እንዲልኩ ለመጠቀም በሚያስችለው ሁኔታ ላይ አስቀመጠው፡፡ የነገሥት ጸሐፊ የዚህ ሰላም መንግሥት ዋና ምንጭ የምናሴን የክፉት ፈለግ በተከተለችው በክፉዋ በይሁዳ ላይ ፍርድ ለማምጣት ከአዘዘው ከእግዚአብሔር እንደ ሆነ የገለጸ ሲሆን፤ ስለዚህም ፍርድ ነቢያቱ በተደጋጋሚ አስጠንቅቀው ነበር (ከኤር 15፥1-9፤ ከዕን 1፥2-6፤ ከሶፎ 1፥4-13፤ 3፥1-7 ጋር ያነጻ)፡፡

በ598 ዓቅክ ናቡከደነፆር ዝግጁ ሆነ፡፡ ግዙፍ ኃይሉን በማሰባሰብ ወደ ኢዮሩሳሌምና ወደ ንስሐ ቢሱ ኢዮአቂም ዘመተ፡፡ ዳሩ ግን ናቡከደነፆር የይሁዳን ንጉሥ በግሉ ለመበቀል አልፈለገም ነበር፤ ምክንያቱም ወደ ይሁዳ ለመሄድ በተነሣ ጊዜ ኢዮአቂም ሞቶ በልጁ በዮአኪን ተተክቶ ነበር፡፡

3. የዮአኪን ዘመነ መንግሥት (24፥8-16)

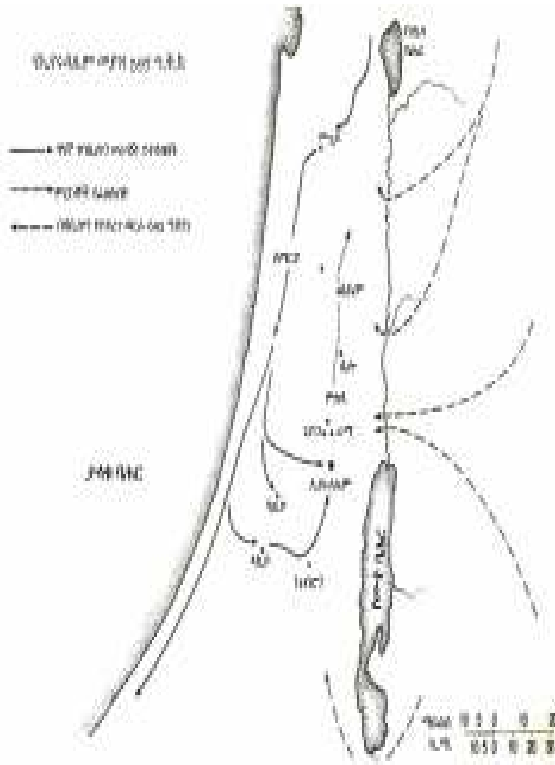
8-9 አባቱ ከሞተ በኋላ ወጣቱን ዮአኪንን አስፈሪው የናቡከደነፆር ሰራዊት ገጠመው፡፡ ከግብፅ ምንም ርዳታ እንደማያገኝ የተረጋገጠ ነበር፤ ምክንያቱም ኒካው ናቡከደነፆርን እንደ ገና ለመገዳደር በሚችልበት ሁኔታ ላይ አልነበረም (ከቀ. 7 ጋር ያነጻ)፡፡ ልጁም (ዮአኪን) ደግሞ የእግዚአብሔርን ጥበብ ለመጠቀም የሚያስችለው መንፈሳዊ ብስለት አልነበረውም፡፡

10-16 የናቡከደነፆርም ሰራዊቶች መጡና ኢዮሩሳሌምን ከበቡአት፡፡ በተመደበለት ጊዜ ናቡከደነፆር ራሱ ወደ ተከበበችው ከተማ ሲመጣ ዮአኪን፤ ንጉሣውያን ቤተ ሰቡና የመንግሥቱ ባለሥልጣኖች እጃቸውን ሰጡ፡፡ የተያዙትን ምርኮኞች በቍጥጥሩ ሥር ካደረገ በኋላ፤ ናቡከደነፆር የቤተ መንግሥቱንና የቤተ መቅደሱን ንብረት በመዝረፍ የጦር ምርኮ አደረጋቸው፡፡ ቀደም ሲልም የኢዮሩሳሌምን ጥቂት ንብረቶች ወስዶ ነበር (2ዜና 36፥7፤ ዳን 1፥2)፡፡ በዚህ ጊዜ ያደረገው ዘረፋ በጣም ታላቅ ሲሆን፤ ከጥቂት ትናንሽ የወርቅና የብር ዕቃዎች (ከ25፥15 ጋር ያነጻ)፤ እንዲሁም ከትላልቅ የነሐስ ዕቃዎች (ከ25፥13-17፤ ከኤር 27፥18-22 ጋር ያነጻ) በቀር የቀረ ነገር አልነበረም፡፡ ከዚህም በላይ ዝነኛ የሆነውን የአሦራውያንን የግዛቶች ማፍለሻ ዘዴ በመጠቀም ከእያንዳንዱ የኑሮ ደረጃ (ነቢዩ ሕዝቅኤልንም ጨምሮ፤ ሕዝ. 1፥2፤ 33፥21 ጋር ያነጻ) ዐሥር ሺህ የኢዮሩሳሌም ነዋሪዎችን አፈለሰ፡፡ ድኸችና ሙያ የሌላቸው ሰዎች ብቻ ስለ ቀሩ ኢዮሩሳሌም ወደፊት ምንም ችግር የማትፈጥር ሆና ነበር ማለት ይቻላል፡፡

4. የሴዴቅያስ ዘመነ መንግሥት (24፥17-25፥21)

17-20 ናቡከደነፆር ከተማዬቱን እንዳልች ትቷት ሄደ፤ የቀረውን የኢዮሶያስን ልጅ ማታንያን (ሴዴቅያስ ብሎ በመሰየም)፤ በዙፋኑ ላይ አስቀመጠው፤ በተመደበው ጊዜም ወደ ባቢሎን ተመለሰ፡፡ ኢዮሩሳሌም ለጊዜው የተረፈች ብትመስልም፤ መጥፋቷ ግን አይቀርም ነበር፡፡ ሴዴቅያስ ከሌሎቹ የኢዮሶያስ ተወላጆች የተሻለ አለመሆኑ ብቻ ሳይሆን፤ በክለዳውያን አማካይነት በቅርቡ የተፈጸመው የእግዚአብሔር ፍርድም በእነዚህ ግትር ከሐዲ ሰዎች ላይ ያመጣው ውጤት አልነበረም፡፡ እግዚአብሔር ቀደም ሲልም ሆነ አሁን በይሁዳና በኢዮሩሳሌም ላይ ያደረገው ነገር በነጠሐታቸው ላይ የነበረው የማይለወጥ ቍጣ ምክንያት ነበር፡፡ ነገር ግን ምንም የጠቀመው ነገር የለም፡፡ ክፉዋ ይሁዳ ሁለት ጊዜ የእግዚአብሔርን ቅጣት ተቃወመች (ከኤር 37፥1-2 ጋር ያነጻ)፡፡ የመጨረሻው ምት ከመምጣት ብዙ አይዘገይም፡፡

25፥1-4 በ588 ዓቅክ መጨረሻ አካባቢ፤ ሴዴቅያስ፤ እንደ ሌሎቹ የይሁዳ ነገሥታት ሁሉ በባቢሎን ላይ በማመፅ የሞኝ ስሕተት በመፈጸም ተታለለ፡፡ ይህን ለመወሰን ያነሣነው ነገር፤ ይሁዳና እስራኤል ከዚያ በፊት ብዙ ጊዜ በስሕተት እንደ አደረጉት በግብፅ ላይ ከነበረው መተማመን የመነጨ እንደ ነበረ ጥርጥር የለውም፡፡ ይሁን እንጂ የሴዴቅያስ መተማመን ቦታውን የሳተ ነበር፤ ምክንያቱም የግብፅ ንጉሥ ይህ እምነት ይጣልበት ዘንድ ጥንካሬውም ሆነ ብልህነቱ አልነበረውም፡፡ የራሱ የግብፅ ንጉሥ ሕይወት በመጨረሻ ለሞት በዳረጉት በፖለቲካና በወታደራዊ ችግሮች ተወጥሮ ነበር፡፡

ናቡከደነፆር በዚህ ጊዜ ኃይለኛ የነበረውን የሰራዊቱን ሙሉ ኃይል በመላክ በፍጥነት ተንቀሳቀሰ፡፡ በራብላ ዋና የጦር ሰፈር ካቋቋመ በኋላ ኢዮሩሳሌም ፍጹም በሆነ ከበባ ሥር ወደቀች (ከኤር 39፥1፤ 52፥4፤ ከሕዝ. 24፥2 ጋር ያነጻ)፡፡ ኢዮሩሳሌም በአስተማማኝ ሁኔታ ከተዘጋች በኋላ (ከኤር 21፥3-7 ጋር ያነጻ) ናቡከደነፆር የይሁዳን ምሽጎች በዘዴ ለመቀነስ ተንቀሳቀሰ (ከኤር 34፥7 ጋር ያነጻ)፡፡ በዚህም የወታደራዊ ርዳታም ሆነ የኢኮኖሚ አቅርቦት እንዲቆም አደረገ፡፡ በአንድ ወቅት የናቡከደነፆር ኃይሎች በፕራይስ የሚመራውን የግብፅን ወታደራዊ ርዳታ ለመቋቋም ጊዚያዊ ማፈግፈግ እንዲያደርጉ ተገድደው ነበር (ኤር 37፥5)፡፡ ይህም ስሕተተኞቹን የኢዮሩሳሌም ነዋሪዎች ከበባው ተነሥቶልናል ብለው ያለ ጊዜው በመገመት እንዲደሰቱ

አደረጋቸው (ኤር 37፥6-10)። ይሁን እንጂ የተከበቡት የኢየሩሳሌም ተከላካዮች እስከ 586 ዓቅክ ድረስ ከሞላ ጎደል ያለ ማቋረጥ በከለዳውያኑ ተዘግተው ቈዩ። በመጨረሻም ጥንካሬና አቅርቦት ጨርሶ በተሟጠጠ ጊዜ፣ የዐዲሲቱ ባቢሎን ወታደሮች ቅጥሩን ጥሰው ወደ ከተማዬቱ ውስጥ ተመሙ (ከኤር 39፥2-3 ጋር ያነጻ)። በትንቢት የተነገረው አሳዛኝ ነገር ደረሰ (ከኤር 19-20፣ 27-28፣ 37፥8-10፣ 17፣ 38፥17-23 ጋር ያነጻ)።

5-7 ገና ተጨማሪ የትንቢት ቃሎች መፈጸም ይኖርባቸዋል፤ ምክንያቱም ሴዴቅያስና የቀሩት የይሁዳ ወታደሮች ነጻነታቸውን ለማግኘት በንጉሡ አትክልት በኩል ባላች ስውር በር ለማምለጥ ሲሞክሩ፣ ከለዳውያኑ ተከትለው ያዙአቸው (ከኤር 32፥5፣ 34፥3፣ ከሕዝ 12፥12-13፣ ከኤር 39፥3-5፣ 52፥7-8 ጋር ያነጻ)። ሴዴቅያስም በራሳታ ወደ ነበረው ወደ ናቡከደነፆር ተወሰደ። በዚያም የራሱ ልጆች ሲገደሉ ለማየት ተገደደ፤ ይህም ለመጨረሻ ጊዜ ለማየት የሚችለው ነገር የያለመታዘዙን የመጨረሻ ውጤት ነበር። ዐይኖቹን አወጡ፤ ከዚያም በነሐስ ሰንሰለት ታስሮ ወደ ባቢሎን ተወሰደና እስከ ዕለተ ሞቱ ድረስ በዚያው ኖረ (ከኤር 52፥11 ጋር ያነጻ)።

8-12 ከአንድ ወር በኋላ፣ ናቡከደነፆን የተባለው የንጉሡ የክብር ዘብ አዛዥ ብዝሃውንና ጥፋቱን ለመቆጣጠር ወደ ኢየሩሳሌም መጣ። ከለዳውያኑ የኢየሩሳሌምን የቈዩ ሕንጻዎች፣ ቤተ መቅደሱንና ቤተ መንግሥቱንም ሳይቀር በአሳት ካቃጠሉ በኋላ (ከኤር 52፥13 ጋር ያነጻ) የከተማዋን ቅጥር አፈረሱ። ከዚያም ከኢየሩሳሌምና ከአካባቢው ገጠሮች ትላልቆቹን ሰዎች በምርኮ ወሰዱአቸው። አንዳንዶቹም በፈቃደኝነት ወደ ወራሪዎቹ ተቀላቀሉ (ከኤር 39፥9፣ 52፥15 ጋር ያነጻ)። የቀሩት ድኾች ብቻ ነበሩ። የቀሩትም በአካባቢው ዕርሻዎችና የወይን ቦታዎች እንዲሠሩ ነበር፤ በዚያም ወደፊት ዐድማ ያካሂዳሉ ተብለው የማይገመቱት የኅብረተ ሰብ ክፍሎች በዚያ እንዲቀሩና በዚያ ለቀሩት ሰዎች አስፈላጊ የሆኑትን መሠረታዊ ነገሮች እንዲያቀርቡ መደረጉ ነበር (ከኤር 39፥10፣ 52፥16 ጋር ያነጻ)።

13-17 ከለዳውያኑ በምርኮ ስለ ወሰዱአቸው የቤተ መቅደስ ዕቃዎችና ቍሳቍሶች ልዩ ማስታወሻ ተጽፎአል። ዋና ትኩረት የተሰጠው ለአያያዝ እንዲመቹ ተብሎ በተሰባበሩት ክብደት ባላቸው የነሐስ ዕቃዎች ላይ ነው። እነዚህም የናስ ዐምዶች፣ ተንቀሳቃሽ የዕቃ ማስቀመጫዎችና የውሃ ማጠራቀሚያው ነበሩ። በርግጥ ከእነዚያ ዕቃዎች የተገኘው ነሐስ ከውሃ ማጠራቀሚያው ሥር የነበረውን የነሐስ ኩርማ ጨምሮ (ከኤር 52፥20 ጋር ያነጻ) ስፍር ቍጥር የሌለው ነበር። ይህ ሐተታ ከኤር 52፥17-23 ጋር ሲነጻጸር የተዘረፈው የወርቅ፣ የብርና የነሐስ ዕቃ ሁሉም እንደ ነበር ያመለክታል።

18-21 የሃይማኖታዊ፣ የወታደራዊና የመንግሥታዊ ከፍተኛ ባለሥልጣኖች እንዲሁም ታዋቂ የሆኑት ሥልሳ ሰዎች ሁኔታ ቀጥሎ ተጠቅሶአል። ከእነዚህ መካከል ካህኑ ሠራያና ከእርሱ ቀጥሎ ከፍተኛ ደረጃ የነበረው ካህን ሶፎንያስ፣ የተዋጊዎቹ ዋና አዛዥና የአገሩን ሕዝብ ለውትድርና የሚመለምለው ዋና አለቃ ይገኙበታል። እነዚህ ሁሉ ታላላቅ ባለሥልጣኖችና ሕዝቡ ወደ ራሳታ ተወስደው ተገደሉ። ናቡከደነፆን አስተካክሎት በመጣው ሥርዐት ውስጥ ናቡከደነፆር ምንም ዐይነት ጣልቃ ገብነትን መታገሥ አይችልም። ባለሥልጣኖቹና መሪዎቹ ሁሉ ወደ ተገደለው አለዚያም ተማርከው ባለበት ሁኔታ፣ የቀሩት ዜጎች ለከለዳውያን ጌቶቻቸው በቀላሉ ለመገዛት እንደሚችሉ የሚጠበቅ ሲሆን፣ በተለይም ቀድሞ መሬት ያልነበራቸው ይሁዳውያን አሁን ባለመሬት በመሆናቸው ነገሩ የበለጠ የሚሠምር ይሆናል።

የሚገርመው የሠራያ ልጆች በምርኮ ተወሰዱ እንጂ አልተገደሉም ነበር። ጸሐፊው ዕዝራ የሠራያ ዘር ነበር (ዕዝ 7፥1)።

ፈ. ታሪካዊ እካይ ጽሑፍ (25፥22-30)

1. ይሁዳ በግዞት ሥር (25፥22-26)

22-24 በ605 ዓቅክ የተጀመረው የእግዚአብሔር ዐመፀኛ ሕዝብ ምርኮ ተፈጸመ። በግዞት ላይ ያሉት ይሁዳውያን እንደ ገና አገራቸውን እስኪያዩ ድረስ ሰባ ዓመታት ያልፋል (2ዜና 36፥15-21)። በተባበሩትና በተከፋፈሉት ግዛቶች ታሪክ ላይ በይሁዳ ዐዲስ የሎሌነት መንግሥት መቋቋሙን የሚገልጽ ማስታወሻ ተጨምሮአል። በኤርምያስ ውስጥ ሙሉ ዝርዝር የተሰጠ ሲሆን፣ እነዚህ መረጃዎች ምናልባት ከዚያ የተገኙ ሳይሆኑ አይቀሩም። በኢየሩሳሌም ከነበሩት ታላላቅ ሰዎች መካከል ኤርምያስና ጎዶልያስ ብቻ ቀርተው ነበር (ኤር 39፥11-14 ጋር ያነጻ)። በባቢሎናውያኑ ጉዳይ የኤርምያስ አቋም የታወቀ ነበር። የጎዶልያስ አዝማሚያ ምናልባት ታዋቂ ባለሥልጣን ከነበረው ከአባቱ ከአቀካም የተለየ አልነበረም (2ዜና 34፥20)፣ እርሱም ኤርምያስን ይደግፈው ነበር (ኤር 26፥24)። በዚህም መሠረት ጎዶልያስ ምናልባት ሥልጣና የወሰደም ሰው ስለሚሆን ዐዲስ በተቋቋመው ወረዳ ውስጥ የባቢሎን ሹም ለመሆን ተገቢው ምርጫ ነበር።

ምርጫው የተደገፈ ስለ ነበረ በመጀመሪያ ሁሉም ነገር ሰላም ነበር (ከኤር 40፥1-12 ጋር ያነጻ)። ብዙዎቹ የደፈጣ ተዋጊ ቡድኖች በጎዶልያስ ላይ ከነበራቸው እምነት የተነሣ ወደ ዮርዳኖስ ማዶ ሸሽተው የነበሩት ይሁዳውያን እንደ አደረጉት ሁሉ ትጥቃቸውን በመፍታት ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው በዚያ ኑሮ መሥርተው ነበር (ከኤር 40፥11-12 ጋር ያነጻ)። ኤርምያስ እንኳ በመጀመሪያ ጎዶልያስን ለማገዝ ወደ ምጽጳ ሄዶ ነበር (ኤር 40፥6)።

25-26 ይሁን እንጂ፣ በአሞናዊው ንጉሥ በበአሊስ (ኤር 40፥13-15) እና እስማኤል በተባለ ወጣት ባለባት በተካሄደ ሤራችግር ተፈጠረ። እስማኤል በግብግ ላይ አይሁዶችና ባቢሎናውያን ጭምር ከሚገኙበት ከተጋበዙት እንግዶች ጋር ጎዶልያስን ገደለው (ከኤር 41፥1-3 ጋር ያነጻ)። ምንም እንኳ የቃፊያ ልጅ ዮሐናን እስማኤልን በጥብቅ የተቋቋመው ቢሆንም፣ እስማኤል እንደ ምንም ሸሽቶ ወደ አሞን ለመግባት ቻለ (ኤር 41፥11-15)። ስደተኞቹ በጎዶልያስ መገደል ምክንያት የሚመጣባቸውን በቀል በመፍራት በዮሐናን መሪነት ብዙ ሰዎችን የያዘ ቡድን ወደ ግብፅ ሸሸ። ኤርምያስ ምንም እንኳ ምክርና ማስጠንቀቂያ የሰጣቸው ቢሆንም፣ በሸሸት ላይ የነበሩት አይሁዶች እርሱንም ጭምር ይዘውት ሄዱ (ኤር 41፥16-43፥7)።

2. የዮሐኪን የኋለኛው ታሪክ (25፥27-30)

27-30 የአይሁዳውያኑ ዕድል ፈንታ ሐተታ የሚደመድመው ስለ ኢየሁዳም ልጅ ስለ ዮሐኪን ዐጭር ማጠቃለያ በመስጠት ነው። እርሱ በይሁዳውያን ዘንድ የመጨረሻው ሐጋዊ ንጉሥ እንደሆነ ይቆጠር ስለ ነበረ፣ የእርሱ የኋለኛው ታሪክ ዜና ትልቅ ትኩረት የሚሰጠው ነው። ናቡከደነፆር በ561 ዓቅክ ከሞተ በኋላ በእርሱ እግር የተተካው ልጁ ዮርማርዴቅ (561-560) የይሁዳውያንን ንጉሥ ከእሥራት ፈታውና ተገቢውን ንጉሣዊ ዕውቅና ሰጠው። ይህም ከንጉሡ ገበታ እንዲካፈልና ለሕይወት ዘመኑ የሚበቃውን አበል እንዲያገኝ የሚያደርግ ነው (ከኤር 52፥31-34 ጋር ያነጻ)።

እንግዲህ የተከፈለው መንግሥት ድራማ የመጨረሻ መጋረጃ በዚህ ዐይነት ይዘጋል። በተስፋ መቅረጥ የጨለመው ሁኔታ ሁሉ እግዚአብሔር ለሕዝቡ በሚያበራው የቸርነት ብርሃን ይበራል። ምንም እንኳን የእግዚአብሔር ሕዝብ የሚገባቸውን ፍርድ ቢያገኙም በፍርዳቸው ላይ ሳሉ እንኳ እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ይሆናል። የዮሐኪን ከእስራት መፈታትና በዐዲስ መልክ በሕይወት መደሰት፣ በእግዚአብሔር ተስፋ መሠረት አንድ ቀን ሕዝቦች ሁሉ እንደሚፈቱና እንደሚታደሱ የሚያሳይ ምልክት ነው (ከኤር 31፥18፣ ከሰቆ 5፥21 ጋር ያነጻ)። መንፈሳዊ ሰዎች ከዚህ የሚለቀውን የእግዚአብሔርን ከእስራት የመቤዝት ዋስትና ያያሉ፤ ይህም መገለጡን ለሚወዱ ሁሉ፣ መፈታትንና ዘላለማዊ መታደስን የሚሰጠውን አምላክ በተስፋ ለሚጠባበቁ ሁሉ እውን የሚሆን ነው።

የአስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት

ይህ ሰንጠረዥ የአስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት ዘመን መንግሥት ከአስራኤል ኢየሩብሳምና ከይሁዳው ሮብሳም ጀምሮ እስከ ኢየሩሳሌም ውድቀት ድረስ ያመለክታል። ለመወሰን በተቻለ መጠን ቀኖቹ የሚያመለክቱት በአፈሰል (በይፋ) የታወቀውን የእያንዳንዱን ንጉሥ ዘመን መንግሥት እንጂ ከሌላ ንጉሥ ጋር ጥምር ገዥ የሆነበትን ዓመት አይጨምርም። በመካከለኛው ዓመድ በሃያ ዓመታት አድገት የተከፋፈለ ነው፤ የውጭቹ ዓመዶች ዳግም የእያንዳንዱ ንጉሥ የአገዛዝ ዘመናት የተገለጹባቸውን የ1ኛና የ2ኛ ነገሥት እንዲሁም የ2ኛ ዜና መዋዕል ምንባቦች ያመለክታሉ። ይህንን ሰንጠረዥ በመጠቀም የእያንዳንዱን ዘመን መንግሥት ርዝመትና በአስራኤልና በይሁዳ በየዘመኑ የነበሩትን ነገሥታት በቀላሉ ለማየት ይቻላል። የመጨረሻው ዓመድ ታላላቆቹ ነቢያት የኖሩበትንና ያገለገሉበትን ጊዜ ያሳያል።

ምንባቦች	የአስራኤል ነገሥታት	ዘመን ዓቅብ	የይሁዳ ነገሥታት	ምንባቦች		ነቢያት
1 ነገሥት 13ኛ25 - 14ኛ20	ኢየሩብሳም 1	930	ሮብሳም	1 ነገሥት 13ኛ11-24 14ኛ21-31	2 ዜና 10ኛ1 - 13ኛ10	
			አብያ	13ኛ1 - 8	13ኛ11 - 14ኛ1	
15ኛ25 - 31	ናቆብ	910	አሳ	15ኛ9 - 24	14ኛ22 - 15ኛ14	
15ኛ32 - 16ኛ7	ባሕስ	890				
16ኛ8 - 14	አላ					
16ኛ15 - 22	ዘምሪ የምሪ					
16ኛ23 - 28	የምሪ					
16ኛ29 - 22ኛ40	አከዓብ	870	ኢየሳፍፕ	22ኛ41 - 30	17ኛ11 - 21ኛ25	አልያስ
2 ነገሥት						
1ኛ1 - 18	አከዝያስ					
3ኛ1 - 8ኛ15	ኢየራም	850				አልሳዕ

የአሰራራዊና የይሁዳ ነገሥታት					
ምዝገባ	የአሰራራዊ ነገሥታት	ዘመን ዓቅብ	የይሁዳ ነገሥታት	ምዝገባ	
2 ነገሥት		850		2 ነገሥት	2 ዘመን
			አ.ፍሬም	2115 - 24	2114 - 20
9130 - 10130	አ.ዩ		አሜሪያስ	2125 - 29	2211 - 9
			ጎቶልያ	2111 - 24	2210 - 2313
		830	አ.ዮሐስ	1211 - 21	2411 - 27
1311 - 9	አ.ዮሐስ	810			
1310 - 25	አ.ዮሐስ		አሜሪያስ	1411 - 25	2511 - 28
		790			
14125 - 29	አ.ዮርባሞ 2		ዓሳርያስ (ዮሐን)	1511 - 7	2611 - 28
		770			
1518 - 15	ዘካርያስ ልሉም				
15116 - 22	ምሩክ	750			

የአስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት						
ምዝገባ	የአስራኤል ነገሥታት	ዘመን ዓቅብ	የይሁዳ ነገሥታት	ምዝገባ		ዓመት
2 ነገሥት		750		2 ነገሥት	2 ዘና	ሆሴ
15123 - 20	ፋቲስያስ	730				ሊሳዩያስ
15127 - 31	ፋቲሴ		ሊዋኦታም	15132 - 38	27ዓ - 8	ሚካያስ
17ዓ - 8	ሆሴ		አካሽ	18ዓ - 20	28ዓ - 27	
	የሰሜን ውድቀት	722				
		710	ሐዘኑያስ	18ዓ - 20ዓ	29ዓ - 32ዓ	
		690				
		670	ምናሴ	21ዓ - 18	33ዓ - 20	
		650				

የእስራኤልና የይሁዳ ነገሥታት								
ምዝባቦች	የአስራኤል ነገሥታት	ዘመን ዓቅብ	የይሁዳ ነገሥታት	ምዝባቦች		ነቢያት		
		650		2 ነገሥት	2 ዜና	ሶፎንያስ ናሆም ኤርምያስ ዕንባቆም ዳንኤል ሐሸቅኤል		
			አሞን	21ኛ19 - 26	33ኛ21 - 25			
			አ.ዮሲያስ	22ኛ1 - 23ኛ20	34ኛ1 - 35ኛ27			
		630						
		610	አ.ዮአካዝ	23ኛ31 - 33	36ኛ1 - 4			
			አ.ዮአቄም	23ኛ36 - 24ኛ7	36ኛ5 - 8			
			ዮአኪ?	24ኛ8 - 17	36ኛ9 - 10			
			ሴዴቅያስ	24ኛ18 - 25ኛ21	36ኛ11 - 21			
		590						
		586	የኢየሩሳሌም ውድቀት	25ኛ8 - 17	36ኛ15 - 19			
		570						
550								